

30 juli—12 augusti

Debatter m. m.

Onsdagen den 30 juli fm.

	Sid.
Anslag under fjärde huvudtiteln och under försvarets fonder:	
Försvarets utformning på längre sikt (Forts.)	5
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	44
Marinen: Fartygsbyggnader m. m.	45
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	46
Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m.	47
Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar	48
Flyttning av Stockholms örlogsbas (Bergaskolorna)	49
Statens handelslicensnämnd: Avlöningar och omkostnader	50
Ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit	51
Riksstat för budgetåret 1958/59	55
Ny, tulltaxa, m. m.	56

Onsdagen den 30 juli em.

Ny tulltaxa m. m. (Forts.)	89
Betänkandet i dess helhet	89
Levande växter m. m.	105
Blommor	105
Köksväxter	105
Äpplen	105
Persikor m. m.	105
Varor av växter och frukter m. m.	109
Kolväten och antibiotika	110
Läkemedel	110
Garvämnesextrakter	110

	Sid.
Vissa kemiska produkter	110
Trä	113
Skodon och delar till skodon	114
Hattar m. m.	114
Glasvaror	116
Vissa metallvaror m. m.	118
Optiska instrument m. m.	119
Ur	119
Möbler	121
Leksaker	121
Bevillningarna för budgetåret 1958/59, m. m.	124

Torsdagen den 31 juli

Främjande av sparande, m. m.	157
Reform av domförhållningarna för häradsrätt	165
Koncentration av rättsvården på den mera samhällsfarliga kriminaliteten	184
Skyldighet att förse bilar och motorcyklar med registrerande hastighetsmätare	187
Höjning av avgifterna för registrering i bilregistret	189
Statsregleringen	190

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 30 juli fm.

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr B 53, rörande anslag under fjärde huvudtiteln och försvarets fonder	5
— nr B 10, rörande utgifter under tionde huvudtiteln (handelsdepartementet)	50
— nr B 55, om översyn rörande formerna för utrikesdepartementets förvaltning av anförtrodda medel	50
— nr B 56, ang. ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit	51
— nr B 57, ang. utnyttjande av anslag å allmän beredskapsstat	54
— nr B 58, om avskrivning av nya kapitalinvesteringar	54
— nr B 59, om avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	54
— nr B 60, ang. riksstat för budgetåret 1958/59	55
— memorial nr B 61, ang. tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1957/58	56

Onsdagen den 30 juli em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr B 1, ang. ny tulltaxa, m. m. ..	89
— nr B 4, om ändring i tulltaxeförordningen	124
— nr B 5, ang. beräkning av bevillningarna m. m.	124

Sid.

Torsdagen den 31 juli

<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr B 5, om främjande av sparande och kapitalbildning	157
— nr B 7, ang. främjande av långsiktigt sparande och värdesäkring av sparande, m. m.	157
— nr B 8, rörande Sveriges ställning gentemot det planerade väst-europeiska frihandelsområdet	165
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr B 10, om ändring i rättegångsbalken m. m.	165
— nr B 13, om koncentration av rättsvården på den mera samhälls-farliga kriminaliteten	184
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr B 10, om skyldighet att förse bilar och motorcyklar med registrerande hastighetsmätare	187
— nr B 11, om höjning av avgifterna för registrering i bilregistret . .	189
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr B 12, ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m.	190
<i>Statsutskottets</i> memorial nr B 62, ang. statsregleringen	190

Onsdagen den 30 juli

Kl. 10.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmanen.

§ 1

Justerades protokollet för den 24 in-
nevarande juli.

§ 2

Anslag under fjärde huvudtiteln och under försvarets fonder

Punkten 1

Försvarets utformning på längre sikt (Forts.)

Herr förste vice talmanen meddelade, att överläggningen rörande statsutskottets utlåtande nr B 53, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande vissa anslag för budgetåret 1958/59 under fjärde huvudtiteln och under försvarets fonder jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades enligt förut gjord anteckning ordet till

Fru THORSSON (s), som yttrade:

Herr talman! Den beståndsdel i försvarsöverenskommelsen som i gårdagens debatter i kamrarna kanske gav anledning till de livligaste kommentarerna är ju det som saknas, nämligen ett beslut i atomvapenfrågan. Ett ganska stort antal socialdemokratiska ledamöter av denna kammare har under-tecknat en motion, nr B 169, i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition om försvarets utformning, i vilken de bland annat framhåller, att de har accepterat det uppskov på denna punkt som ingår i överenskommelsen.

På en del håll har detta uttytts så, att motionärerna därmed vore beredda att sedan uppskovstiden har gått till ända medverka till ett ja-beslut. Denna förmodan ligger i linje med den uppfattning som är rikligt företrädd i pressen och som innebär, att man i uppskovet in atomvapenfrågan endast ser ett uppskov med ett sådant ja-beslut och att det enda alternativet till uppskovet nu hade varit ett sådant positivt beslut.

Självklart är detta alldeles felaktigt. Uppskovet innebär ett uppskov med den prövning av skälen för och emot svenska atomvapen, som riksdagen en gång måste företa som bakgrund till ett ja- eller nej-beslut. Förutsättningen för att det ganska stora antal socialdemokratiska ledamöter, som har under-tecknat motionen B 169, har accepterat uppskovslinjen är att riksdagen härigenom står helt obunden att en gång säga ja eller nej.

För min del har jag ansett det icke rimligt att ett riksdagsbeslut skulle forceras fram i en för många så svårbedömbär fråga. Detta innebär emellertid icke att jag därmed har gjort något avsteg från den uppfattning som jag själv efter grundligt övervägande kommit fram till i denna fråga, en uppfattning, som tvärtom har synts mig bli allt starkare underbyggd av utvecklingen själv sedan den dag för över två år sedan, då det förbund som jag företräder genom ett enhälligt kongressbeslut tog avstånd från tanken att införliva atomvapen med det svenska försvaret.

Det är alltså inte riktigt att, såsom har skett på sina håll i dagspressen, efter offentliggörandet av statsutskottets utlåtande, tyda det faktum, att herr Åkerström nu är ensam företrädare för linjen att riksdagen i år bör fatta prin-

Försvarets utformning på längre sikt

cipbeslut mot atomvapen, som ett uttryck för att utskottets alla övriga ledamöter skulle vara villiga att låta denna fråga stå öppen — även framåt.

I betraktande av missuppfattningar av detta slag och i betraktande av högerpartiets deklarerade åsikt, i går här ånyo framförd av herr Heckscher, har det framstått som viktigt att göra en personlig deklaration på denna punkt utan att ge den någon tillspetsad polemisk form, en klar deklaration av den innebörden, att herr Åkerström är så långt ifrån ensam i sin ståndpunkt, att det tvärtom är ett ganska stort antal ledamöter, vilkas medverkan till ett s. k. »positivt» beslut man inte kan räkna med. Det är bland annat för att understryka vad som sägs härom i motion B 169 som jag har fogat en blank reservation till utskottets utlåtande.

I debatten kring atomvapenfrågan har det ibland gjorts gällande, att de som har intagit den ståndpunkten, att vi skall säga nej till atomvapnen men ännu upprätthålla ett tämligen starkt försvar av konventionell typ i avvaktan på internationell och kontrollerad nedrustning, gör sig skyldiga till ett tänkande, som är dels helt känslologiskt, dels — för att ta några av de mer måttfulla omdömena — orimligt, inkonsekvent och ologiskt. Jag vill för min del gärna medge, att mina känslor är engagerade i denna fråga — jag har svårt att tänka mig *någon* människa kunna diskutera en fråga, som så djupt berör mänsklighetens framtida öde, utan att vara känslomässigt engagerad. Bland annat är det ju påfallande i vilken hög grad argumentationen hos atomvapenanhängarna är, utifrån andra utgångspunkter, uttryck för ett känslotänkande. Detta utesluter naturligtvis inte på något sätt, att realistiska och allsidiga bedömanden kan ha gjorts på ömse håll, och det tycker jag att vi också på ömse håll skulle kunna erkänna.

Det är framför allt de moraliska aspekter, som vi anlagt på atomvapen-

frågan, som utlöst omdömet lättvindigt och grumligt känslotänkande. Jag tror att det är — rent principiellt — ytterligt riskabelt att hänvisa alla bedömanden av utrikespolitiska och militärpolitiska problem, där moraliska synpunkter spelar med, till gruppen känslotänkari utan kontakt med verkligheten. Världsopinionen besitter — som vi haft anledning att konstatera dessa senaste dagar — en icke föraktlig makt, som till avsevärd del har sin grund i inslag av moraliska bedömanden. Och skall vi någonsin få bukt med det internationella nedrustningsproblemet — vilket vi *måste* om mänskligheten skall överleva — är jag övertygad om att det moraliska kravet från en aktiv världsopinion till världens mäktige att äntligen ge människorna framtidshopp och framtidstro kommer att vara en av de starkast pådrivande krafterna.

Nu vet jag, att åtskilliga frågor sig vad detta har med det svenska beslutet i atomvapenfrågan att göra. Det frågor sig väl framför allt de, som hävdar att atomvapnen endast är att betrakta som det senaste ledet i en utveckling fram mot allt effektivare vapen, att man lika gärna kunde möta en motståndare med pilbågar och slungor som med ett s. k. konventionellt försvar utan atomvapen, att det alltså icke finns någon principiell skiljelinje mellan atomvapen och andra vapen.

Jag skall gärna medge att min — liksom många andras — från början spontana reaktion mot atomvapen i hög grad innebar ett avståndstagande av moraliska skäl, grundat på vad man från början visste och senare fått bekräftat, nämligen att vi i och med atomvapnen befinner oss i en militärtekniskt fullständigt ny principiell situation, där inga tidigare bedömningar längre är gångbara. Vi har nu i fråga om vapnens egenskaper nått den definitiva gräns, som vi även från den utgångspunkt, som icke är den isolerade

avrustningens, menar att vi icke har rätt att överskrida.

Detta har i och för sig icke sin grund i den för mänsklig fantasi ofattbara förstörelseeffekt, som den i atomvapnen bundna energien i frigörelseögonblicket åstadkommer, ty detta är ju ändå icke något i princip skiljaktigt från effekten av de spräng- och brandbomber, som förödde Europa för 15 år sedan. Det är endast till graden så mycket fruktansvärdare. Det är i stället den med alla kärnsprängningsprocesser förbundna radioaktiva strålningen man avser, den som är mindre förnimbar för mänskliga sinnen än första världskrigets giftgaser, därför att den inte är förnimbar alls, men som till sina verkningar är i trefaldig bemärkelse långt mera ödesdiger. Det är också det radioaktiva avfallet, som — ibland efter en lång latenstid — orsakar livshotande tumörsjukdomar. Framför allt är det den omständigheten, att gammastrålarna genom att påverka själva den mänskliga arvsmassan förgriper sig på livet självt långt ner i kommande generationer, som innebär det principiellt helt nya i den militärtekniska situationen av i dag.

Nu säger sig åtskilliga, att detta i och för sig kan vara riktigt men det är ingenting som det svenska avgörandet kan påverka. Det internationella avgörandet ligger hos stormakterna, och småstaterna kan inget annat göra än dra sina slutsatser av det faktum, att vi lever i en ond värld. Samtidigt som herr Heckscher här i går på ett sätt som var glädjande gav uttryck för uppfattningen, att Sverige bör lämna all tänkbar medverkan till en internationell aktion för att få bort kärnvapnen, ansåg han att Sverige endast i utomordentligt liten grad kunde påverka avgörandet.

Enligt min uppfattning är herr Heckschers uttalande endast en del av sanningen, och jag tror att han undervärderade den medverkan som Sverige

Försvarets utformning på längre sikt

ändock kan lämna. Det kan till sina konsekvenser vara lika riskabelt att underskatta som att överskatta den internationella betydelse, som en småstats avgöranden och aktioner kan ha i både positiv och negativ riktning. I den internationella debatten, där Sverige brukar nämnas bland den lilla grupp stater, som står på tröskeln till ett atomvapenbeslut, anses ingenting mer angeläget som grund för framsteg på nedrustningens väg än att kunna begränsa antalet medlemmar i atomvapenklubben till det minsta möjliga. Varje ökning av antalet atomvapenproducerande länder försvårar ju möjligheterna till en internationell uppgörelse.

Ett svenskt beslut om atomvapenproduktion skulle kunna få vittgående och ödesdigra följdverkningar i en situation, då man dock allmänt är överens om att något positivt nu måste hända på nedrustningsfronten. Att denna bedömning är riktig vittnar inte minst den schweiziska debatten om, en debatt där en förmodan om snart beslut i Sverige om denna produktion spelat en icke obetydlig roll. Vi för inte längre vår försvarsdebatt innanför stängda dörrar och fönster, och vi har inte rätt att bortse ifrån de internationella konsekvenser, som ett svenskt beslut skulle få.

Men om ett krig skulle stå hotande för dörren, menar likväl många att moraliska och internationella bedömanden, hur hedervärda de än må vara, ändå får vika inför den kalla militära verklighetens krav. Och då lyder överbefälhavarens utsago: *alla* militära skäl talar för atomvapen.

Jag är medveten om att utsätta mig för omdömet att grovt överskatta omfånget av mitt kompetensområde, när jag säger mig icke vara övertygad om att detta är riktigt. En känd brittisk kärnfysiker och nobelpristagare, som aktivt deltagit i planeringen av den brittiska försvarsstrategien, har vid ett tillfälle sagt, att i atomåldern har en

Försvarets utformning på längre sikt

något så när välinformerad lekman i det närmaste samma möjligheter som de militära myndigheterna att ta ställning till olika militärstrategiska teorier. Och det är ju teorier det här är fråga om. De diskussioner med militärer som jag haft under senare år har givit mig en känsla av att det ligger åtskilligt i den satsen. Därtill har jag fått den uppfattningen genom studier och diskussioner, att de s. k. ÖB-utredningarna av år 1957 alls icke har tillräckligt penetrerat de militära aspekterna i vårt atomvapenproblem och att åtskilliga militära skäl kan anföras mot svenska atomvapen. Till detta lär det bli tillfälle på återkomma, då sakprövningen en gång skall ske. Jag har här endast velat för fullständighetens skull nämna, att en helt realistisk debatt om dessa militära aspekter ännu icke förts och att icke ens alla yrkesmilitärer är beredda att instämma i överbefälhavarens uppfattning om atomvapnens militära nödvändighet.

Det ena syftet med motionen nr B 169 har varit att göra en klar deklARATION om att en samlad bedömning av atomvapenfrågans olika sidor har lett motionens undertecknare till ett avståndstagande från sådana vapen, samtidigt som vi har förståelse för uppfattningen att riksdagsbeslutet för eller emot icke bör träffas i dag. Jag är angelägen betona, att vi härmed icke anser oss ha intagit en moraliskt eller i andra avseenden förnämligare ståndpunkt än de som i sina bedömanden kommit till en annan uppfattning. Men det har i den politiska hederlighetens intresse också syntts oss angeläget att göra klart vad vi — även efter en realistisk prövning — står för, nämligen att det vore både för vårt eget land och för världen ödesdigert, politiskt och militärt, att acceptera bruket av atomvapen.

När vi godtagit uppskovet har det, såsom jag framhållit, varit under den förutsättningen, att det i alla avseenden verkligen är fråga om ett uppskov,

d. v. s. att inga vetenskapliga eller tekniska förberedelser sker under uppskovstiden. Att ett klarläggande av detta är angeläget, framgår av åtskilliga kommentarer till vårt atomvapenproblem, både i in- och utlandet. Jag har redan nämnt att, som Rickard Sandler i våras framhöll, man i andra länder fått uppfattningen att det bara är fråga om något år, innan Sverige blir medlem i den s. k. atomvapenklubben. Uppfattningar av detta slag har jag träffat på i engelsk, fransk, västtysk och schweizisk press. I betraktande av dessa ganska utbredda missuppfattningar om den svenska ståndpunkten är jag inställd på att betrakta det schweiziska principbeslutet om s. k. taktiska atomvapen som något mycket långt ifrån första steget till inträde i denna, såsom försvarsministern i går kväll sade, exklusiva atomvapenklubb.

Även i svensk press finner man uttalanden av sådant slag, att jag anser det angeläget att försvarsministern förklarar dem sakna all grund. Ett sådant uttalande stod för två veckor sedan att läsa i en folkpartitidning: »Tids nog kommer den dag då regering och riksdag måste fatta ett formligt beslut i frågan — till dess arbetar med statsmakternas tysta medgivande forskare och tekniker bakom fällda rullgardiner på att skapa förutsättningar för ett positivt ställningstagande.» Jag anser det ytterst angeläget att få av försvarsministern klargjort för opinionen både här i landet och utomlands, att uttalanden av detta slag är grundlösa.

Till slut, herr talman, några ord om ett annat problem som tagits upp i motionen och som jag inte skulle ha berört, om inte herr Ståhl i går dels lämnat en oriktig version av vad som säges i motionen, dels därtill fogat en felaktig sakuppgift.

Det säges i motionen att beslut under uppskovstiden inte får fattas om produktion eller inköp av sådana vapenbärare som, även om de är i stånd att

bära stridsspetsar med laddningar av både konventionell typ och atomladdningar, ändå är så dyra att man som en konsekvens kommer att kräva att de förses med atomladdningar. Herr Ståhl gjorde sig i går skyldig till en missuppfattning och framhöll att vi i motionen över huvud taget krävde att vapenbärare icke skulle få anskaffas, eftersom de ställde sig så dyra och konsekvensen säkerligen skulle bli att de utrustades med atomladdningar. Därtill fogade herr Ståhl den felaktiga uppgiften att motionärerna tydligen varit oriktigt informerade, eftersom bara långdistansrobotar, vilka inte alls ingår i de svenska planerna, var så dyra i anskaffning att det endast var stridsekonomiskt lönande att använda dem med atomladdningar.

Ett faktum är — jag skulle gärna ha sett att herr Ståhl varit här närvarande och kunnat bli informerad därom — att det vid sidan om långdistansrobotarna även finns robotar i form av luftvärnsraketer, som är så dyrbara att de konstrueras endast med tanke på atomladdningar. Det gäller bl. a. den amerikanska luftvärnsraket som bär namnet Nike Herkules. Det är robotar av denna typ, luftvärnsraketer, långdistansrobotar och andra, som vi har åsyftat när vi formulerat uttalandet i vår motion. Men eftersom även en erfaren parlamentariker som herr Ståhl har missförstått vad som på denna punkt sagts i motionen, är det tydligen nödvändigt att här i kammaren understryka att därest inköp utomlands sker av vapenbärare av det slag motionen åsyftar, innebär det i realiteten att riksdagen ändå bundits. Vi förutsätter därför att sådana vapenbärare icke kommer att inköpas.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Häri instämde fru *Ekendahl* (s), fröken *Olsson* (s), fröken *Bergegren* (s), fru *Torbrink* (s), fru *Johansson* (s), fröken *Sandell* (s), fru *Renström-Ingénäs* (s), fru *Lindberg* (s), fru *Svensson*

Försvarets utformning på längre sikt

(s), fru *Thunvall* (s), fru *Eriksson* i Ängelholm (s) och fru *Lindskog* (s) samt herrar *Carlsson* i Västerås (s) och *Lundmark* (s).

Härefter anförde:

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Det var inte för att instämman med fru Thorsson som jag reste mig, utan jag begärde ordet för att försöka svara på en fråga, som fru Thorsson ställde och tidigare har ställt till mig i annat sammanhang, nämligen om det — som vissa tidningar har uppgivit — inom försvarets forskningsanstalt förekommer forskning som redan nu tar sikte på framställning av atomvapen. Fru Thorsson åberopade någon tidning som angav, att det bakom fällda gardiner pågår sådan verksamhet inom FOA. Nu är ju läget det, att ingen del av försvarets forskningsanstalts mycket omfattande verksamhet sker inför offentligheten. Den lilla forskargrupp på cirka tio personer, som hittills under flera år har sysslat med frågor som gäller atomvapen, har haft till uppgift att försöka hjälpa oss att skaffa fram effektivast möjliga skydd mot atomvapnens verkningskrafter både för militär personal och för civilbefolkningen. Det finns ingen forskning på detta område inom FOA, som inte riksdagen känner till på vanligt sätt genom att statsutskottet har tagit del av de handlingar, som ligger till grund för den. Jag kan därför alldeles bestämt förneka sådana uppgifter som att det inom försvarets forskningsanstalt skulle pågå en verksamhet som inte riksdagen äger kännedom om.

Samtidigt vill jag framhålla, att denna skyddsforskning kanske teoretiskt kan tänkas komma den forskning till godo, som behövs om man skall framställa atomvapen. Den saken är nog alldeles klar. Det förhållandet att forskningen teoretiskt kan tänkas bli utnyttjad, i fall vi beslutar oss för att göra atomvapen,

Försvarets utformning på längre sikt

kan och får emellertid inte innebära att den måste avbrytas, eftersom vi, då vi ju inte kan få uppgifter från andra länder, själva måste skaffa oss vetskap om atomvapnens verkningar, så att vi kan skydda oss.

Vad som är väsentligast här — det vill jag ännu en gång understryka — är att en sådan forskning, som enbart fordras för att skaffa fram atomvapen, inte kommer till stånd — såsom jag sagt i mitt departementschefsanförande — utan beslut här i riksdagen.

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Under den debatt som fördes här i går uttryckte flera talare sin tillfredsställelse över den enighet, som präglar det beslut i försvarsfrågan som vi nu går att fatta. Särskilt försvarsministern och flera representanter för statsutskottet uttalade sig i den riktningen. Men det förekom också yttranden som tydde på att denna enighet icke är alldeles fullkomlig. Jag vill också för min del redan från början tillkännage, att jag i vissa avseenden hyser en avvikande mening. Samtidigt vill jag emellertid understryka den tillfredsställelse jag känner över den försvarsvilja, som har kommit till uttryck under denna debatt.

Min avvikande mening gäller — som kanske många redan förstår — marinens behandling i detta sammanhang. Det har i anslutning till den proposition om försvarets framtida utformning, som vi nu diskuterar — väckts några motioner, som i någon tidning har benämnts »blekingemotionerna». Samtliga dessa motioner syftar till att ge marinen en mera gynnad ställning än försvarsministern ansett sig kunna göra. Att de har väckts är knappast ägnat att förvåna, eftersom den nya försvarsordningen — som herr Ståhl också i går påpekade — måste få mycket allvarliga konsekvenser för Blekinge och speciellt för Karlskrona stad. Med någon överdrift i ord-

valet kanske jag skulle kunna säga att vi blekingerepresentanter här i riksdagen måste föra ett slags »försvarskrig» gentemot den nya försvarsplanen i vad den avser de marina stridskrafterna.

Jag vill naturligtvis medge, att rent lokala intressen här spelar in. Konsekvenserna av marinens nedskärning blir ju, som sagt, mycket besvärliga för vår del av landet. Jag är emellertid samtidigt mycket angelägen att betona, att våra intressen i flera väsentliga avsnitt har fått de marina myndigheternas stöd. Vi kan också i stort sätt instämma i de många uttalanden från marint håll — bl. a. av marinchefen — som har gjorts under den senaste tiden angående de marina stridskrafternas betydelse. Jag vill då framhäva att vi gör detta inte bara därför att flottan och kustartilleriet spelar en så stor roll för vår landsända utan även därför att det rent objektivt måste vara felaktigt att minska de marina stridskrafterna på det sätt som nu föreslås och som riksdagen tydligen kommer att besluta.

Enligt alternativ Adam skulle ju flottan reduceras med över 50 procent, och enligt det något modifierade förslag som nu har kommit från statsutskottet blir det väl en reduktion på jag skulle gissa ungefär 40 procent. Jag är naturligtvis inte övertygad om att denna uppgift är fullkomligt exakt. Detta måste ändå medföra en mycket allvarlig försvagning av denna försvarsgren.

Tekniken går ju framåt med stormsteg även på det militära området. Vi fick detta omvittnat i går i flera av de anföranden som då hölls. Vad som var högsta visdom på det militära området för ett tiotal år sedan är icke samma visdom nu. Jag måste ändå, herr talman, fråga mig, om vi som var med här i riksdagen 1951 och 1952 när flottans nybyggnadsprogram — sexårsplanen — antogs, verkligen felbedömde flottans betydelse i så hög grad som man nu vill göra gällande. Jagarbyggena är ju aktuella i dagens debatt. Jag vill erinra

om att flottplanen — som sträckte sig över åren 1952—1958 — bl. a. upptog nybyggnad av fyra jagare. När dåvarande försvarsministern på hösten 1951 framlade sitt förslag innebar detta, att endast två av jagarna då kom med i beslutet. Detta väckte mycket stark opposition, och några av oss ledamöter här i riksdagen motionerade om att alla fyra jagarna omedelbart skulle tas med i beslutet redan under höstriksdagen 1951. Vi ville inte ens vara med om den försening på några månader som skulle komma att uppstå. Statsutskottet var också då mycket angeläget att betona, att denna flottplan var så betydelsefull att den måste framläggas snarast möjligt. Även dåvarande försvarsministern hyste, såvitt jag förstår, samma mening. Han bedyrade att de båda andra jagarna skulle beslutas tidigt under 1952 års riksdag i samband med att flottplanen i sin helhet framlades.

I dag är vi beredda att — förlåt uttrycket — skrota ner nästan halva flottan och t. o. m. avbeställa fartygsbyggen som så sent som 1956 ansågs vara absolut nödvändiga. Vi drar oss inte heller för att kasta bort ett 50-tal miljoner kronor till ingen nytta, en sak som också påtalades i går av bl. a. herr Svensson i Stenkyrka. Jag måste säga, herr talman, att jag trots alla motiveringar som anförts för denna nedskärning icke kunnat bli övertygad om att de beslut, som försvarsministern och statsutskottet nu vill ha oss med på beträffande marinen, kan vara riktiga. Vi får väl se om inte framtidens militärpolitiska historieskrivare också skall komma fram till samma slutsats som jag och några med mig kommit fram till.

I detta sammanhang vill jag också framhålla att jag gjort den iakttagelsen, att många av riksdagens ledamöter innerst inne är mycket osäkra beträffande det sakligt riktiga i att behandla marinen på detta sätt. Jag lyssnade i går till herr Pålsson i Lit i första kammaren. Han poängterade den vända han

Försvarets utformning på längre sikt

kände när han så småningom anslöt sig till statsutskottets ställningstagande. Jag tror också att herr Svensson i Stenkyrka gav uttryck för liknande besvärligheter, och jag tror att den uppfattningen delas av många av oss. Man känner sig tvingad att stödja beslutet men man gör det utan övertygelse. Jag vill också tillägga att denna tvekan kanske blir ännu starkare efter den senaste tidens händelser ute i världen, där sjöstridskrafternas betydelse i modern politik och krigföring dokumenterats. Detta måste kunna sägas, även om man naturligtvis inte skall dra alltför långt gående jämförelser mellan våra förhållanden och stormakternas.

Jag vill också ansluta mig till ett uttalande av chefen för marinen där han säger, att de grunder som utnyttjas vid marinens nedvärdering mycket snart skall visa sig vara felbedömda och föråldrade samt att vi genom denna nedskärning av marinen skapar en uppenbar lucka i vårt försvar som en eventuell fiende kan komma att använda sig av. I övrigt skall jag icke gå in på frågan om vad våra långa sjögränser kräver och inte försöka mig på någon militärstrategisk bedömning, som motiverar en starkare flotta än den vi nu kommer att få. Däremot är det nödvändigt att söka besvara frågan, hur en mindre våldsam nedskärning av flottan än den som nu föreslås i utskottsutlåtandet skall kunna rymmas inom den totala kostnadsram för försvaret som vi ju känner oss bundna av.

Vi som håller på marinen begär naturligtvis icke att denna skall gå helskinnad ur dragkampen mellan försvarsgrenarna. Men vi önskar fila bort vissa ting, som enligt vår mening är oformliga. Det är ju tacknämligt att statsutskottet i sin skrivning presterat en del s. k. mjuka formuleringar när det gäller marinen. Det har naturligtvis sin betydelse att få utsagt, att marinens anslag bör hålla sig vid ungefär 400 miljoner och icke pressas ned ännu

Försvarets utformning på längre sikt

mera. Eftersom detta sker med tanke på den flottplan som är avsedd att komma inom något år, är det väl också ägnat att inge vissa förhoppningar. Nya bedömningar och avvägningar blir väl nödvändiga. Men det är klart att ur den synpunkt jag och flera andra här i riksdagen företräder hade det varit bättre om marinen fått de 450 miljoner som föreslagits i ett par av motionerna. Man hade då bl. a. kunnat fullfölja de fartygsbyggen som nu kommer att avbeställas.

Som svar på frågan var man skulle kunna ta dessa pengar vill jag hänvisa till motionerna B 53 i första kammaren och B 55 i andra kammaren. Vi hade tänkt oss att man genom att förlänga normerna för livslängdsberäkningarna beträffande flygmateriel och arméns tygmateriel skulle kunna öka marinens andel av de sammanlagda kostnaderna. På kravet i dessa motioner har nu statsutskottet svarat att en sådan anordning skulle komma i strid med principen om att vidmakthålla krigsmaterielens modernitet. Jag är icke helt övertygad om det riktiga i den argumenteringen. Jag kanske får erinra om att man på marint håll ansluter sig till dessa motioner och förklarar att det skulle behövas ganska obetydliga nedskärningar på andra vapenslag för att »undvika de allvarliga konsekvenserna för marinen och därmed för riksförsvaret». Jag vill vidare erinra om hur svårt det i praktiken brukar vara att hålla de materielplaner som upprättas — ett exempel är flottplanen av år 1952. För min del tror jag att det hade varit bättre om statsutskottet hade följt motionerna än att taga den ställning som nu har skett. Emellertid lönar det sig väl inte att yrka bifall till dessa motioner i deras helhet, men jag vill dock, herr talman, anmäla att jag kommer att ställa ett yrkande om att marinens andel av anslaget icke pressas ned längre än till 420 miljoner fram till år 1960, då den nya flottplanen kommer.

Vad beträffar jagarbyggena vill jag

ansluta mig till den reservation som avgivits av herr Boman m. fl., där det yrkas att jagarbyggena skall fullföljas och att kostnaderna proportionellt fördelas på de olika vapenslagen. Reservanterna framhåller att om man fördelar kostnaderna för att bygga jagarna färdiga på sex år så kommer materielplanerna icke att rubbas i någon »allvarlig mån», och jag tror att de har rätt. Riksdagen ställs ju här inför valet att kasta bort de miljoner som avbeställningarna kostar eller att av de medel som nu tilldelas försvaret låta ungefär 30 miljoner per år utnyttjas till att fullfölja fartygsbyggena. Jag tycker inte att det valet skall behöva bli svårt. När försvarsministern i går var inne på denna fråga ansåg han tydligen att det valet borde leda till att jagarbyggena avbeställdes. Försvarsministern undervärderade nog dessa jagares betydelse i sjöförsvaret. Det bör därför kanske påpekas att när man från militärt håll gått med på att dessa avbeställningar får ske har det icke varit av militära skäl. Militärt sett skulle jagarna få en stor uppgift. Skälen har varit tvånget att ta hänsyn till de ekonomiska förhållandena. Emellertid tror jag att de utvägar som anvisats för att få medel till jagarbyggena väger över de skäl som talar emot.

Jagarbyggenas fullföljande skapar också i runt tal en och en halv miljon dagsverken som skulle komma den svenska arbetsmarknaden till godo. Detta är icke minst viktigt för den som i likhet med undertecknad har en stark erfarenhet av de konsekvenser för sysselsättningen som de marina nedskärningarna har och som väl också riksdagen måste ta hänsyn till.

Jag har tidigare anfört och nyss upprepat att dessa marina reduceringar får allvarliga konsekvenser för de sydöstra delarna av landet som är mer eller mindre beroende av sysselsättningen vid örlogsvarvet i min hemstad, Karlskrona. Det är inte min avsikt att gå in på varvfrågan i detalj, ty vi har talat mycket

om den tidigare och kommer att diskutera den så småningom, när utredningen på området framlagt sina förslag. Jag vill erinra om att statsmakterna måste ha ett särskilt starkt ansvar för Karlskrona stad, eftersom denna stad anlagts av rent militära skäl. Jag tillät mig att påpeka detta i den interpellationsdebatt om Karlskronas bekymmer, som jag hade med försvarsministern i denna kammare på hösten 1954, och jag vill erinra om att länets övriga riksdagsmän liksom länets myndigheter och kommunala myndigheter mycket ofta har framfört dessa synpunkter. Detta skedde också i går under debatten här, då herr Ståhl särskilt underströk det ansvar som statsmakterna i det läge som nu uppstått har för Karlskrona stad. Vi får naturligtvis räkna med att försöka tillföra staden andra sysselsättningsobjekt, och därvidlag vill jag erinra om våra ansträngningar att få sjöfartsstyrelsen förlagd dit. Denna sak har jag tidigare påpekat, och jag hoppas att riksdagen kommer att följa våra krav när det blir aktuellt att fatta beslut i denna fråga. Vi är naturligtvis också tacksamma för de ansträngningar som redan har gjorts för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i Karlskrona i samband med dessa marina nedskärningar. Vad som gjorts har emellertid skett på mycket kort sikt. På längre sikt har vi mycket onda aningar om vart utvecklingen kommer att gå.

Under punkt 76 i det föreliggande utskottsutlåtandet har motionsvägen föreslagits att uppskjuta avgörandet om fortsatt utbyggnad av Muskövarvet, till dess att den nu pågående utredningen om Karlskrona örlogsvarv hunnit få fram sitt förslag. Jag beklagar att inte dessa motioner beaktats. Vad man nu i detta sammanhang kan göra är väl att hoppas att Karlskronavarvet icke blir lidande på den fortsatta utbyggnaden av Muskö. Om denna fråga råder emellertid tämligen delade meningar. Jag är inte alldeles säker på att Muskövarvets ut-

Försvarets utformning på längre sikt

byggnad inte kommer att få några konsekvenser just för Karlskronavarvet, och därför kommer jag, herr talman, att yrka bifall till motionen B 28 i denna kammare.

Mina yrkanden skulle alltså innebära dels bifall till reservationen av herr Boman m. fl. under punkten 1) och till motionerna av herr Andersson i Ronneby m. fl. under punkten 76). Vidare yrkar jag, herr talman, att också under punkten 1) riksdagen måtte i anledning av motionerna i första kammaren B 17 och i andra kammaren B 27 i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att marinens andel av försvarets anslag i avvaktan på 1960 års flottplan icke ytterligare minskas utan att denna andel för budgetåret 1959/60 angives till minst samma belopp som för budgetåret 1958/59, eller 420 miljoner kronor.

Häri instämde herr *Andersson* i Ronneby (s).

Herr **SENANDER** (k):

Herr talman! I en partimotion har vi påyrkat att riksdagen för sin del beslutar uttala sig för att frågan om det svenska försvarets utrustning med kärnvapen skall bli föremål för en folkomröstning. Utskottet har utan särskild motivering avstyrkt motionen. Det hänvisar bara till vad departementschefen och försvarsberedningen har uttalat, och det ansluter sig därtill.

Det kan vid ett yligt betraktelsesätt synas som om de apostroferade uttalandena vore till fyllest och att därför oron för faran av vårt lands utrustning med kärnvapen inte är befogad. Analyserar man emellertid de gjorda uttalandena finner man snart att varken försvarsministern eller försvarsberedningen tagit avstånd från överbefälhavarens propå om kärnvapenutrustning åt den svenska försvarsmakten, utan endast i krystade vändningar förordat ett uppskov.

Försvarsberedningen förklarar sig icke

Försvarets utformning på längre sikt

ke ha tagit ställning. Den anser de tekniska förutsättningarna vara sådana att visst uppskov med ställningstagandet i denna fråga synes kunna ske. Försvarsministern söker lugna en allt starkare opinion genom uttalandet att »en forskning med direkt sikte på konstruktion av atomvapen är det självfallet inte fråga om». Han tillägger att »något förslag i denna riktning icke nu framlägges».

Fru Thorsson ställde i sitt anförande i detta sammanhang en fråga till försvarsministern om hur det förhöll sig med en uppgift i en folkpartitidning beträffande forskningen för tillverkning av atomvapen. Jag vet inte om fru Thorsson kände sig nöjd med den förklaring hon fick. Jag kan emellertid inte tro att hon kände sig tillfredsställd, ty ett mera krystat svar än det som försvarsministern gav på denna fråga kan knappast uppletas. För mig framstod hans »dementi» mera som ett bekräftande av att den uppgift som lämnats i denna tidning i verkligheten är riktig. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid att försvarsberedningen endast talar om ett »visst uppskov» och försvarsministern om att förslag »icke nu framlägges». Utskottet skriver under på dessa oroande formuleringar och avvisar summariskt de krav som ställts från både vårt och socialdemokratiskt håll om en klarare hållning till det ödesdigra spörsmålet om vårt lands utrustning med atomvapen.

I ett sådant läge synes det oss vara ett självklart krav, att folket får säga sin mening i en folkomröstning. Frågan gäller inte bara militären och den militära utrustningen; den är framför allt en fråga om liv eller död för civilbefolkningen. Invändningen att frågan inte lämpar sig för folkomröstning förtjänar enligt min mening inget avseende. Här om någonsin är frågeställningen fullt klar, och den kan knappast med framgång göras till föremål för demagogiska utläggningar av det slag som förekom under folkomröstningen i pen-

sionsfrågan. Några tekniska eller andra argument mot en omröstning i frågan kan inte heller med skäl framföras. När det ansågs lämpligt att anordna folkomröstning beträffande höger eller vänster i trafiken, så kan det endast vara fråga om de obotfärdigas förhinder, om man avvisar kravet på en folkomröstning i atomfrågan. En sådan hållning kan endast tillfredsställa militaristerna och deras företrädare i riksdagen, som under hycklande fraser om frihet och demokrati spelar hasard med Sveriges fred och nationella oberoende.

De attacker som i gårdagens utrikesdebatt riktades mot den aktuella svenska utrikespolitiken framför allt av herrarnas Hjalmarson och Ohlin visar tydligt, att dessa herrarnas tidigare framförda mer eller mindre öppet formulerade krav på atomutrustning till försvarsmakten icke bottnar i omtanke om svensk neutralitet och alliansfrihet, utan har sin grund i helt andra intressen än svenska.

Detta omdöme kanske kan förefalla hårt, men då de båda partiledarna såsom fallet var i gårdagens utrikesdebatt framställer Sovjetunionen som ett hot mot freden och friheten, samtidigt som de söker inge ungefär den föreställningen, att de atomvapenutrustade amerikanska trupperna i Libanon är där för att plocka nötter eller gona sig i skuggan av Libanons berömda cedrar, har man rätt att nämna deras förehavande vid dess rätta namn. De är inte ute för att värna alliansfrihet och neutralitet. Deras politik är av sådant slag, att man måste be alla goda makter förskona Sveriges folk från att någonsin få dem i ledningen för svensk utrikespolitik.

Det borde vara uppenbart för envar att atomutrustning åt försvaret inte ökar våra utsikter att bevara freden, utan tvärtom försämrar dem. Ett atomvapenutrustat Sverige kan vid ett storkrig bli föremål för starkare påtryckningar än eljest. Påtryckningarna kan bottna an-

tingen i lusten att värva landet som bundsförvant eller i misstänksamhet, att det kan komma att gå den andra partens ärenden.

Talet om att det här »endast» rör sig om ett krav på s. k. taktiska atomvapen är uteslutande ett försök att blanda bort korten. Ingen kan väl på allvar tro, att atombombsivrvorna avser att stanna vid s. k. taktiska atomvapen. Har Sverige väl beträtt atomupprustningens väg, så kommer säkerligen generalerna och deras högröstare politiska förespråkare i riksdagen att kräva, att den vandras till det bittra slutet. Deras käraste argument för en svensk upprustning har alltid varit att Sverige måste följa med i den tekniska utvecklingen på det militära området, och med den inställningen kan ju dessa företrädare för svensk upprustning inte stanna enbart vid taktiska atomvapen.

Men även om de skulle stanna vid detta krav, bör det erinras om att det här är fråga om bomber med minst samma styrka som bomben i Hiroshima, som dödade 100 000 människor och lemlästade ännu fler, för att nu inte tala om verkningarna in på tredje och fjärde led.

Det går inte att bortförklara atombombfaran med tal om att man bara avser taktiska atomvapen. Sådant prat är lika bedrägligt som amerikanernas påhitt om »rena» atombomber. Det finns inga rena atombomber; de är allesammans smutsiga vapen, och deras enda syfte är att döda så många människor som möjligt och åstadkomma massutplåning av städer och byar.

Man måste beklaga att den svenska riksdagen inte är beredd att vidta åtgärder som innebär en sympatyttring för den starka världssopinionen mot kärnvapen och kärnvapenprov. För inte länge sedan överlämnade 9 235 internationellt kända vetenskapsmän, bland dem 2 705 amerikaner, en petition till generalsekreterare Dag Hammarskjöld mot kärnvapenprov. Dessa vetenskaps-

Försvarets utformning på längre sikt

män hörde hemma i 44 länder. De svenska nobelpristagarna Arne Tiselius och Hugo Theorell befann sig bland undertecknarna.

I petitionen uttalas bland annat: »Så länge som dessa vapen befinner sig i händerna på endast tre makter är en överenskommelse om kontroll över dem möjlig. Om proven fortsätter och allt fler regeringar kommer i besittning av dessa vapen, ökas i hög grad faran för utbrott av ett ragnarökskrig genom någon hänsynslös handling av någon ansvarslös nationell ledare.»

Nobelpristagaren Albert Schweitzer påvisade i ett radiotal — som betecknande nog inte återgavs i Sverige men däremot i fjorton andra länder — att den radioaktiva strålningens ödeläggelse kan leda till ohyggliga skador hos de efterlevande även efter 100 och 200 år.

Sovjetunionen har numera inställt sina atomvapenexperiment och uppmanat USA och England att följa exemplet. Amerikanerna har svarat med att under en tidrymd av bara två månader företa inte mindre än 32 sprängningar av atom- och vätebomber vid Marshallöarna. Allting talar emellertid för att Sovjets initiativ måste leda till en överenskommelse i atomfrågan, även om USA och England på allt sätt söker försvåra en sådan. Världssopinionen har nått en sådan styrka, att den inte längre kan nonchaleras. I en sådan situation skulle ett klagörande av svenska folkets inställning ha mycket stor betydelse — som här tidigare omvitnats — inte bara för vårt land utan för hela världssopinionen mot atombomben. Ingen tvekan kan råda därom att svenska folket vid en omröstning med överväldigande majoritet skulle ge sitt votum mot atombomber till det svenska försvaret. Herr Hjalmarson skulle inte ens kunna samla sina egna kringkravet på anskaffande av de dödsbringande kärnvapnen.

I propagandan för atombomber till vårt försvar hörs ofta talet att svensk

Försvarets utformning på längre sikt

ungdom inte bör stå sämre rustad än andra länders ungdom. Detta tal tillhör det slags argument, som brukar tillgridas i brist på bättre. Den svenska ungdom som skall betjäna ett atomtrustat svenskt försvar inser säkert att utvecklingen inte stannar vid taktiska atomvapen utan logiskt leder till väte- och koboltbomber och kanske ännu värre stridsmedel.

Innan jag slutar vill jag göra några ytterligare reflexioner kring den viktiga frågan huruvida Sveriges och andra småstaters fred och trygghet kan klaras med atombombsutrustning. Naturligtvis tror inte de militära ledarna och deras politiska företrädare att detta är möjligt. De är säkert medvetna om att en sådan förutsättning för atomupprustningen är en fiktion. Det är också därför som ÖB i sitt senaste förslag rekommenderar en uppbyggnad av försvarsmakten på förutsättningen att andra makter skall komma till hjälp.

Vi vet alla att Sverige inte kan tävla med de makter som redan är utrustade med atom- och vätebomber. Deras försprång är oerhört stort, och vårt land har i övrigt inte resurser att mäta sig med dem på detta område. Lika litet som det tjänar något till att vi med konventionella vapen bygger upp en försvarsmakt, som är en dålig kopia av ett stormaktsförsvar, lika litet är det värt att organisera ett atomtrustat försvar.

Vi tror att det vore klokt av Sverige att inse detta faktum och inrätta sig därefter, avstå från varje tanke på atomutrustning, omorganisera försvaret som ett neutralitetsförsvar och låta militärutgifterna anpassas till våra faktiska resurser. Jag vill i sammanhanget nämna att de atombomber överbefälhavaren räknat med att anskaffa skulle kosta 10 miljoner kronor stycket, en summa för vilken man skulle kunna bygga inte mindre än 200 egna för 50 000 kronor per styck.

En sådan inriktning av vår försvars-

politik som jag här antytt skulle bättre svara mot vår alliansfria utrikespolitik och vår neutralitet. Det skulle också manifesteras Sveriges vilja till oberoende och fred, om svenska folket fick säga sin mening om planerna på atomupprustning av det svenska försvaret. Resultatet kan nämligen bara bli att dessa planer då förkastas av en överväldigande majoritet. Fortsätter man däremot med atomupprustningen i världen, och om de små staterna genom att anskaffa atomvapen bidrar till en kapprustning på detta område, så är det uppenbart att mänskligheten styr mot en världskatastrof.

Herr talman! Vi har ingen anledning att frånträda vårt i motionen ställda yrkande om folkomröstning i frågan, varför jag be att få yrka bifall till vår motion.

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! När det gäller atomvapen gör jag inte anspråk på att besitta samma sakkunskap som herr Senander. Han har givetvis större förutsättningar än jag i det fallet, med de kontakter han har med den nation, som enligt vad jag tror nu förfogar över de mest effektiva atomvapnen i världen. Herr Senander kan följaktligen bedöma dessa saker bättre än jag.

När herr Senander sedan talade om hur många egna och dylikt som skulle kunna byggas för de pengar som går åt för att framställa atomvapen, sputnikar och liknande ting, så förmodar jag att detta gäller även för det sovjetiska samhället. Där är man väl också i behov av alla dessa nyttigheter. Men där behöver de styrande inte fråga om folket vill satsa pengar på atom- och vätebomber. Där är det en klick som regerar och bestämmer att de ekonomiska tillgångarna skall användas för framställning av dessa förödande vapen.

När jag har undertecknat samma mo-

tion som fru Thorsson, har jag inte gjort det i tanke att jag i sällskap med herr Senander skulle gå ut till svenska folket och vädja om att man skall ta ställning till denna fråga, ty då tror jag att jag skulle råka illa ut. Numera kan man nämligen inte komma ifrån att när anhängare av ökade försvarskostnader propagerar för sina åsikter är deras bästa argument att hänvisa till vad som sker i vår östra grannstat och även — gärna det — i väster. Det är därför vi i dagens läge står i denna situation.

Jag har alltså fortfarande samma uppfattning som jag framfört tidigare från denna talarstol, nämligen att vår lilla nation inte kan åstadkomma något annat på detta område än vad vi behöver för en neutralitetsvakt. Jag utgår från att vi skall ha möjlighet att, som har sagts tidigare, föra en sådan alliansfri utrikespolitik att vi med hjälp av en rimlig försvarsordning skall kunna hålla den neutralitetsvakt som var kännetecknande under de två föregående världskriegen. Det är därför jag för min personliga del har undertecknat en motion av fru Thorsson. Det är också därför som jag från denna talarstol vid olika tillfällen har sällat mig till den grupp som försvarsministern talade om i går, som ofta har försökt pruta på försvarskostnaderna.

Herr Nyberg talade nyss om jagarbyggena. Ja, om man den gången, år 1956, då vi var 19 s. k. prutare som yrkade på uppskov med dessa jagarbyggen, hade följt oss, skulle man inte behövt ha bekymren för att avbeställa dessa jagare och ta de därmed följande kostnaderna. Vi är visserligen lekmän, men vi kunde läsa ut av yttranden från myndigheterna och av försvarsministerns yttrande i propositionen, att det redan 1956 var ganska tveksamt, huruvida dessa jagare egentligen fyllde den uppgift som man räknade med. Vi tog fasta härpå och yrkade, att frågan skulle hänvisas till den sittande försvarsberedningen och att man skulle ompröva frågan, om des-
2 — *Andra kammarens protokoll 1958. Nr B 7*

Försvarets utformning på längre sikt

sa jagare verkligen var så ändamålsenliga, att man skulle offra pengar på dem. Därför är jag mycket glad att statsutskottet har tagit ställning och sagt, att det är meningslöst att fortsätta byggandet av dessa jagare. Givetvis kostar det dock en del pengar att inställa byggandet, och det grumlar naturligtvis min glädje. Det hade varit bättre om man hade följt oss 1956 och aldrig påbörjat byggandet av jagarna. Då kunde man haft större orsak till glädje.

Jag kan emellertid inte följa herr Nybergs linje, när den s. k. sakkunskapen säger att vi inte har någon egentlig användning för dessa jagare, ty vi kan skaffa bättre fartygsenheter med hänsyn till vårt försvar, och då skall vi inte bygga dem. Att bygga fartygen är ju nämligen inte bara en engångskostnad, det kostar också pengar att underhålla dem och hålla dem i drift. Om man försöker modernisera försvaret är det därför riktigt att bygga och använda de enheter som kan anses lämpliga.

I den föreliggande försvarsplanen har man försökt att modernisera försvaret, att genomföra en ökad automatisering och en mekanisering. Detta i sin tur kan medföra, att vi behöver ha mindre personal inom försvaret, vilken i stället kan sysselsättas i nyttigt arbete i det svenska samhället. Ur den synpunkten anser jag att man är inne på rätt väg. Jag bara beklagar att man behöver komma upp till dessa höga kostnader. Herr Heckscher sade i går att politik är det möjligas konst. Det får man hålla med om. Skall vi se frågan realistiskt kan vi inte komma ifrån att en majoritet här har gått in för en viss linje, och därför kommer den att gå igenom i den svenska riksdagen. Något annat är ju otänkbart, när det finns en sådan förkrossande majoritet bakom förslaget. Det kommer att medföra stora kostnader för de svenska skattebetalarna, som får betala fiolerna. Vi kommer upp till en kostnad av 3 miljarder kronor. Det skulle då vara önskvärt om oppositionen i den all-

Försvarets utformning på längre sikt

männa debatten, när man talar om att det svenska folket skall ha förståelse för försvaret av vår frihet och vårt oberoende, också bifogade en liten mening om att det vid betalningen av denna nota på 3 miljarder kronor inte bara är finansminister Sträng och vår regering som skall bära ansvaret för betalningen. När skattebetalarna skall betala notan bör de borgerliga talesmännen, som med av rörelse vibrerande stämma talar om betydelsen av försvaret, tala om för svenska folket att en stor del av de pengar, som går till den förkättrade skatten, användes för att betala den försäkringspremie som kostnaderna för vårt försvar innebär. Diskussionen beträffande de olika synpunkterna på vårt försvar skulle bli bra mycket hederligare om högern och folkpartiet någon gång deklarerade sin solidaritet med vår regering och vår finansminister då det gäller att betala dessa stora utgifter. Då kunde man verkligen tala om en allmän uppslutning bakom det svenska försvaret. Senare i dag, då skattefrågorna på nytt kommer upp, är emellertid allt detta glömt. Då talas det inte om att frågan är höjd över partierna. Ett beslut i försvarsfrågan har fattats, men då notan skall betalas får vi ånyo höra att den socialdemokratiska regeringen åsamkat oss stora förluster i landet och att man därför inte kan presentera den skattesänkning alla längtar och trängtar efter. Jag tycker det finns anledning att påpeka denna ohederlighet då det här talas om att vi löst denna stora fråga över partierna.

I fråga om atomvapnen delar jag den uppfattningen fru Thorsson här framförde. Jag hoppas att det vid frågans fortsatta behandling inte sker en hel del bakom kulisserna utan att den svenska riksdagen verkligen får tillfälle att debattera spørsmålet om atomvapen. Jag har alltså den inställningen, att detta vapen inte har någon uppgift att fylla för en liten nation. Varje stormakt, som vill angripa oss med taktiska eller icke

taktiska atomvapen, är överlägsen oss i alla lägen. Jag anser det därför vara meningslöst att vi börjar syssla med detta problem. Jag utgår från att vi även i fortsättningen får försöka röra oss med en neutralitetsvakt och hänvisa till vår hederlighet, vår vilja att leva oberoende, vår inställning att inte vilja förtrycka någon människa och vår vilja att hävda en alliansfri linje.

Jag beklagar att jag icke har möjlighet att yrka bifall till någon reservation i detta avseende. Då vi, som fru Thorsson här påtalade, i dagens läge inte kan ta ställning i atomvapenfrågan, kan jag icke ställa något yrkande. Jag har endast velat framföra dessa synpunkter rörande försvaret, och jag vill än en gång hävda att det skulle vara tacknämligt om de, som alltid talar om att vi höjt försvarsfrågan över partierna, också talade om för skattebetalarna att det beslut som idag fattas föranleder mycket stora kostnader.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att herr Lundqvist var angelägen att avlägsna varje misstanke om att han skulle ha något gemensamt med oss kommunister, och jag skulle ju kunna tillägga att den känslan han därvidlag uttryckte är ömsesidig. Det hindrar emellertid inte att vi, om herr Lundqvist har samma uppfattning som vi i denna fråga, utan några som helst betänkligheter och utan att vara rädda för att bli misstänkta i detta avseende kommer att stödja en sådan uppfattning.

Jag vill också lämna eller rättare sagt upprepa den sakliga upplysning jag lämnade i mitt tidigare anförande, nämligen att Sovjetunionen har inställt sina kärnvapenprov och framställt upprepa de förslag om förbud mot atomvapen. Detta bör väl säga något i denna situation, då vi kanske står inför ett stor-krig med utnyttjande av alla kärnvapens möjligheter. Jag tycker inte det är

rätt av herr Lundqvist, som ändå i princip har samma inställning som vi i denna fråga, att söka misstänkliggöra våra avsikter eller söka misstänkliggöra den stat, som ändå tagit initiativet till kravet på ett förbud mot atomvapen.

Herr LUNDQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är mycket intresserad av att vår linje, som framförts i fru Thorssons motion, blir betraktad som ett hederligt förslag. Det är därför jag är mycket noga med att dra upp denna skiljelinje mellan oss och kommunisterna. Ni blir med hänsyn till er anknytning till en viss nation inte tagna på allvar i denna fråga.

Herr Senander säger att Sovjet redan tagit initiativ och föreslagit, att alla forskningarna på detta område skall inställas. Ja, det har man naturligtvis all anledning att göra. Den som förfogar över en så effektiv dödsapparat som Sovjet har, blir naturligtvis ännu starkare, om han kan förhindra de andra att fortsätta med sina experiment för att komma på samma nivå. Det är därför inte så underligt om Sovjet kan säga: Nu slutar vi med experimenten, ni kan ju hålla på med det ni har av konventionella vapen, vi har kistan full av vad vi behöver på detta område.

Det är bl. a. sådan agitation som jag inte vill blanda in i vårt fortsatta arbete för att väcka det svenska folket till insikt om den förödelse som kan följa av innehav och användande av atombomber.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle aldrig falla mig in att bestrida herr Lundqvists eller någon annans hederliga och ärliga avsikter med deras propaganda mot atomvapnen, och då tycker jag att vi borde mötas av samma förståelse från herr Lundqvists sida. Det är nämligen allt annat än tilltalande att herr Lund-

Försvarets utformning på längre sikt

qvist, som i princip är av samma mening som vi, söker misstänkliggöra våra avsikter.

Herr Lundqvists påstående beträffande Sovjetunionens avsikter anser jag mig inte behöva bemöta. Det kommer nog snart att visa sig vem som i det avseendet är den hederlige och vilka som är ohederliga.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Det har sagts många gånger i denna debatt, att utrikespolitiken och försvarspolitiken egentligen är två sidor av samma sak. Det har vi också varit mycket angelägna att betona i våra motioner i anslutning till regeringens förslag. Men vi har just med den utgångspunkten kommit till den slutsatsen, att man måste eftersträva en annan försvarspolitisk inriktning än den som överbefälhavaren och försvarsministern förordar.

När försvarsministern i går var så själagläd framför allt för att det blivit en »demokratisk samförståndslösning» i denna fråga, väntade jag mig, att han skulle uppehålla sig litet utförligare vid ett par mycket märkliga fenomen i detta sammanhang.

Främst är det påfallande att försvarsministern har kunnat uppnå en oreserverad enighet med högern, medan han däremot frammanat en omfattande opposition inom sitt eget parti. Det fenomenet berörde inte försvarsministern. Denna opposition inom det socialdemokratiska partiet gäller ju också avgörande delar av regeringsförslaget. Redan av den anledningen borde väl försvarsministern ha farit litet försiktigare fram med beteckningen »demokrati» på det förslag, som han fäktar för *tillsammans* med högern och folkpartiet men *mot* stora grupper inom arbetarrörelsen, även inom det socialdemokratiska partiet och t. o. m. inom dess riksdagsgrupp. Jag kan inte begripa vilka demokratiska tillskott försvarsministern

Försvarets utformning på längre sikt

trott sig kunna tillföra den svenska politiken genom en sådan form av samförståndslösning.

För att åter erinra om sambandet mellan utrikespolitik och försvarspolitik tycker jag att försvarsministern skulle ha blivit betänksam bl. a. av det som inträffade i denna kammare i går. Visste man det inte förr, blev det nämligen då alldeles tydligt, att tongivande grupper på borgerligt håll är klart fientliga till den svenska neutralitetspolitiken. Det var ingen hejd på de borgerliga anloppen mot utrikesministern för den del av regeringens åtgärder som han sköter. Däremot var samma borgerliga ledamöter översvallande vänliga mot och fullt eniga med försvarsministern när det gäller den komponent av utrikespolitiken som han svarar för.

Det har talats så mycket om de nya principer, som skall läggas till grund för den försvarspolitik som nu skall utformas. Ser man till den praktiska innebörden, framstår årets förslag mest som en taktisk manöver för att genomföra vad militärledning och de borgerliga ledarna, framför allt högerns, har kämpat för i många år. Det är därvidlag varken i praktiken eller i fråga om principer någonting nytt. Redan när sexmannagruppen från regeringen och de borgerliga partiledningarna gjorde sin överenskommelse med därav följande punktskatter var det ju tydligt att det handlade om ett utpräglat taktiskt spel.

Jag delar helt den indignation och oro som flera socialdemokratiska talare ådagalagt beträffande de ekonomiska konsekvenserna av det förslag som nu föreligger. Försvarsministerns lilla demagogiska fint att göra jämförelser bara för kommande budgetår mellan å ena sidan hans förslag och å andra sidan herr Åkerströms reservation och de kommunistiska motionerna kan ju inte föra så långt, ty den lilla finten kommer väl snart att genomskådas. Det beslut, som vi nu skall fatta, gäller näm-

ligen inte bara ett år, utan riksdagen skall binda sig för en mycket lång tid framåt. Håller man det i minnet, blir det en enorm skillnad mellan förslagen. Herr Hagberg har redan skildrat vilka fantastiska belopp det rör sig om, och herr Åkerström har utan minsta tvekan rätt när han förutspår att det redan nästa budgetår kommer att bli nya betungande skattebördor, om regeringsförslaget genomföres. Högern kommer väl däri att finna nya argument för sina attacker mot socialpolitiken och de statliga anslagen till kommunerna. Man kommer för att motivera en reaktionär politik på dessa områden att hänvisa till det ytterligt beträngda läge som statskassan kommer i genom detta beslut. Men om försvarsministern inte tänker traska in på även den högervägen, återstår tydligen ingenting annat än ett ökat skattetryck. Observera också att det gäller stora kostnadsökningar i nuvarande penningvärde.

Oavsett hur det går med den svenska ekonomien, inklusive penningvärdets förändringar, skall det ju nämligen få ske en mycket kraftig reell ökning av rustningskostnaderna. Det skall inte få bli någon urholkning av realvärdena på detta område, säger försvarsministern. I fråga om många andra statsutgifter finns som bekant inte samma intresse för att vidmakthålla reformernas realvärde. Folk som måste anlita socialvård eller på annat sätt är beroende av riksdagens beslut har inte tillförsäkrats någon automatisk kompensation för penningvärdeförsämringen. Kulturpolitiken har suttit mycket hårt emellan av samma anledning, och statsanslagen till kommunerna har efter hand fått ett starkt försämrat realvärde av samma skäl. I vissa fall har ju sådana statsanslag blivit fullständigt illusoriska.

Men rustningskostnaderna skall inte bara skyddas helt mot denna risk utan också tillförsäkras en reell ökning med 2,5 procent per år. Oavsett om man kallar detta för nya principer eller taktis-

ka manövrer, får det samma ödesdiga verkningar för skattebetalarna.

Även i det militärpolitiska tänkande, som läggs till grund för regeringsförslaget, återfinns mycket som är gammalt och bekant sedan tidigare framstötter från ÖB och högern. Det hjälper nämligen föga att försvarsministern medger det faktum, att ett svenskt försvar inte kan byggas efter stormaktsmodell, när han i alla fall lägger fram ett förslag som innebär ett försök att leka militär stormakt.

Typiskt för denna inställning är bl. a. försvarsministerns och utskottets svävande förklaringar när det gäller anskaffningen av atomvapen. Riksdagen skall visserligen inte för närvarande — observera *för närvarande* — animeras att fatta beslut om en sådan anskaffning. Men ingen kan väl sväva i tvivelsmål om — i varje fall gör inte jag det — att försvarsministern är mycket starkt på glid mot militärledningens och högerns ståndpunkt också i denna fråga samt att han håller alla dörrar öppna för en ny eftergift. Det är som sagt inte bara vi som är misstänksamma därvidlag. Flera socialdemokratiska talare har redan varit uppe och uttryckt sin oro över den inställning man härvidlag har från ledande håll. Sedan försvarsministern lade fram sitt förslag har ju ett 50-tal av hans partivänner här i riksdagen ansett det nödvändigt att försöka få till stånd ett formligt förbud för ÖB och försvarsministern att utvidga sina militära stormaktsplaner till att omfatta även anskaffning av atomvapen. Jag tycker detta är mycket berättigat. Det finns ju också en socialdemokratisk reservation i utlåtandet på denna punkt.

Regeringsförslaget är alltså enligt min mening en lösning i allt väsentligt enligt generalernas och högerns linje. Vårt partis riksdagsgrupp och ett mycket stort antal socialdemokratiska ledamöter vill inte vara med på den lösningen, man må sedan kalla den demokratisk eller vad man vill. Det gäller dels kost-

Försvarets utformning på längre sikt

naderna, dels viktiga sidor av den militärpolitiska inriktningen i försvarets uppbyggnad.

Så är det alltså i riksdagen. Men en pejling av folkstämningarna skulle säkert bekräfta, att det inte är den s. k. samförståndslösningen utan de socialdemokratiska och kommunistiska motionerna som står bäst i samklang med den demokratiska folkmeningen i dessa frågor.

En av de kommunistiska motionerna sammanfaller till viss del med de socialdemokratiska motioner och reservationer, i vilka en parlamentarisk utredning med sikte på att åstadkomma en successiv avrustning begärts. För det första är vi ense om att det under utredningstiden inte bör ske någon ökning av försvarskostnaderna, som redan nu är orimligt höga. För det andra kan det under sådana förhållanden inte bli tal om att vidtaga några åtgärder som syftar till att skaffa atomvapen åt den svenska krigsmakten.

Vi anser emellertid att en sådan inriktning av försvarspolitiken också förutsätter en radikal förändring av metoderna för försvaret av vårt lands neutralitet och nationella oberoende. I motsats till försvarsministern och utskottet har vi dragit konsekvenserna av det faktum, att Sverige inte är någon stormakt. Vi måste skaffa oss ett försvar som motsvarar detta faktum och dessutom tar hänsyn till erfarenheterna från länder, som kämpat framgångsrikt för sin nationella frihet under liknande förhållanden. Det är verklighetsfrämmande att tro, att den svenska krigsmakten skulle kunna utbyggas till en sådan storlek och kvalitet, att den redan därigenom avskräcker stormakter och stormaktsblock från att våga ett angrepp mot vårt land. Detta har ju också redan framhållits i flera anföranden. Det finns sålunda ingenting i händelserna från andra världskriget som stöder en så absurd tanke. Länder som var mycket starkare rustade än Sverige någonsin kommer att

Försvarets utformning på längre sikt

bli utsattes för ockupation, och faktum är ju — som för övrigt Hagberg redan framhållit — att inte ett enda allvarligt anlagt invasionsförsök misslyckades. Och det finns ingenting som tyder på att stormakterna hesiterade inför ett försvar, som till övervägande del bestod av en traditionell militär organisation. I många fall visade sig ju också denna apparat bräcklig även av politiska skäl.

Vi anser därför att svenska försvarsanordningar av vanligt slag skall kombineras med genomgripande åtgärder för att mobilisera hela folket till försvaret av sin neutralitet och sitt nationella oberoende; om det blir nödvändigt självfallet också för att driva ut en eventuell angripare. De erfarenheter som gavs under andra världskriget av folk som kämpade under sådana förhållanden bör bearbetas och beaktas även vid utformningen av det svenska försvaret.

Det handlar alltså enligt vår mening inte bara om militära anordningar och inte heller bara om folkbeväpning samt inriktning på gerillakamp och motsvarande åtgärder beträffande förråd och vapenutrustning. Lika stor roll spelar utrikespolitiken och det förhållandet att vårt folk åtnjuter förtroende hos andra folk såsom varande fredsvänligt och neutralt. En sådan goodwill kan lätt äventyras av de små grupper som i stil med vissa borgerliga kretsar i vårt land bedriver krigsaktivistisk propaganda. Sveriges nationella säkerhet skulle säkerligen också ha fördel av att vårt lands neutralitet garanterades av stormakterna genom ett fördrag av ungefär den typ som gäller för Österrike.

Därmed har jag, herr talman, antytt hur vi anser att svenskt försvar skall utbyggas med mycket mindre kostnader än det nu är fråga om och säkerligen med större verklig värnkraft och demokratisk lödighet än den militärorganisation, där den faktiska bestämmanderätten nu ytterligare kommer att befästas hos en liten grupp officerare.

Enligt vår mening behöver utredningen om en sådan nyorientering av försvarspolitiken inte ta mer än ett par år. Under tiden bör som sagt försvarskostnaderna under inga förhållanden ökas utöver nuvarande nivå. Därvidlag överensstämmer som sagt vår motion med de socialdemokratiska motioner jag nämnt tidigare.

Jag hemställer alltså, herr talman, i första hand om bifall till motionen B 88 i denna kammare.

Herr ÅKERSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bekänna att jag är en av dem som inte anser att vi i tid och otid skall rikta beskyllningar mot herr Holmbergs andliga fosterland. Jag brukar säga att dessa överdrives väl ibland, och jag tycker att det räcker med de fakta som föreligger för att få belägg för att den regi som finns i Ryssland och densammes utrikespolitik verksamt bidrar till den föreställning som är förhärskande hos svenska folket om anledningen till att vi måste hålla oss med ett dyrt försvar.

Herr Holmberg erinrade om att det också finns ett fåtal socialdemokratiska reserverter mot regeringsförslaget. Jag skulle vilja be herr Holmberg upplysa mig om vilka utsikter jag skulle ha haft och hur jag kommit att behandlas, om jag uppträtt på samma sätt som jag nu gjort inom det som vi uppfattar som det ryska parlamentet.

Herr HOLMBERG (k) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ingen anledning för mig i detta sammanhang att ingå på den saken, eftersom det inte är det vi talar om. Vad jag talat om är det för mig glädjande faktum att det nu i hög grad råder enighet mellan vårt parti och en stor grupp inom det socialdemokratiska partiet och med visshet också inom stora folkgrupper i övrigt, som motsätter sig den reaktionära politik som högerns och militärledningens krav innebär och som kommer till uttryck i

regeringsförslaget. Detta är tillräckligt för mig. Vårt parti kommer också i fortsättningen att eftersträva samverkan inom arbetarrörelsen för en sådan politik.

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! Låt mig först instämma med vad herr Heckscher i sitt anförande i går uttalade om att vi efter måttet av våra krafter bör försöka bidra till att få till stånd en internationell överenskommelse om en verklig och effektivt kontrollerad allmän begränsning av rustningarna, inklusive kärnvapenrustningarna. Tyvärr är vi emellertid inte där än och säkerligen har vi en lång väg att gå, innan vi kommer dit.

De riktlinjer för det svenska försvarets utformning, kring vilka en överväldigande majoritet i riksdagen och bland medborgarna står samlad, är riktlinjer för en successiv modernisering och en successiv teknisk förnyelse av vårt försvar. Vi låser alltså ingen organisation, vi låser oss inte vid några stela materiellplaner. Vi inleder en reformperiod med stor rörlighet inom en angiven total ekonomisk ram.

I överenskommelsen partierna emellan ingår också att ingen nu skall ställa yrkande om beslut i atomvapenfrågan. Det är angeläget att markera orden *nu* och *yrkande*. Alla vet vi att inom en nära tidrymd måste riksdagen bestämma sig, ta sitt ansvar. Den måste klart uttala, om den vill ge vårt försvar den kraft till motstånd, som endast innehavet av ett taktiskt atomvapen kan skänka, eller inte. Beslutet att använda detta vapen kan självfallet här som annorstädes förbehållas statsledningen.

Vad vi i nuläget väntar med är själva yrkandet om ett beslut att anskaffa atomvapen. Däremot frånsäger vi oss självfallet inte rätten att ange en egen ståndpunkt. Vi i högerpartiet har, innan försvarsberedningen tog upp frågan till behandling, klart sagt ifrån att enligt vår uppfattning ett taktiskt atomvapen

Försvarets utformning på längre sikt

måste ingå bland det svenska försvarets resurser, och vi har i detta avseende endast stärkts i vår mening.

I det officiella meddelande, med vilket förbundsrådet i Schweiz tillkännagav att de militära myndigheterna fått i uppdrag att förbereda det schweiziska försvarets utrustning med taktiska atomvapen, påpekades att utvecklingen går i den riktningen att i en inte allt för avlägsen framtid atomvapen av detta slag måste betraktas såsom standardvapen för de taktiska stridskrafterna.

De kloka och försiktiga schweizarna har därigenom fört över diskussionen från fantasiernas luftiga rymd till verklighetens fasta mark. Det är i princip ingen skillnad mellan ett antal moderna artilleriförband och ett taktiskt atomartilleri, mellan en atomladdad luftförsvarsrobot och andra moderna luftförsvarsmedel. Strävandena i nutida vapenteknik går ut på att få fram ett atomvapen, som har en sådan grad av precision, att det kan användas för att avvärja lokalt begränsade anfall. Självfallet är också detta atomvapen oerhört mycket effektivare än de konventionella projektilerna. Men det är svårt att förstå att effektiviteten konstituerar någon principskillnad.

Också i ett annat avseende är det viktigt att hålla meningsutbytet på jorden. Om vi säger nej till ett atomvapen försvinner inte detta ur bilden. Amerikanerna har det, engelsmännen har det, fransmännen håller på att få det, schweizarna planerar att skaffa det, och ryssarna är tydligen utomordentligt väl försedda. Vår vägran att följa med i den tekniska utvecklingen påverkar alltså inte denna. Det medför endast en katastrofal försvagning av vår förmåga till självförsvar och ökar — därom är jag fullkomligt övertygad — riskerna för att vi i ett kritiskt läge blir utsatta för utpressning och i ett än mer kritiskt läge för atomanfall.

Vi har många gånger hävdat att det taktiska atomvapnet är ett utpräglat för-

Försvarets utformning på längre sikt

svarsvapen. Också därvidlag har det schweiziska förbundsrådet ett ord att säga som är väl värt att lyssna till. I sin realistiska analys talar förbundsrådet om den dubbla utvecklingen på detta område, dels den som för till terrorvapen med allt våldsammare förstörelsekraft inbakad, dels den som gör enheterna mindre och mindre och håller på att skapa ett försvarsmedel med rent militär användbarhet. I själva verket torde denna differentiering redan ha gått så långt, att det närmast kan betraktas som begreppsförvirring att föra s. k. vätebomber och taktiska atomvapen till samma grupp. Det rör sig om två så helt olika ting att varje parallell blir en falsk parallell.

Det är en sak att hota med eller att genomföra terroranfall mot hemorten i andra länder med ett okontrollerbart massförstörelsemedel, en helt annan att skingra en invasionsflotta på väg mot våra kuster med atomladdade artilleriprojektiler eller att bereda huvudstadens befolkning skydd mot atomanfall med atomladdade försvarsrobotar. Denna skillnad är teknisk, men den utgår till slut självfallet från det sätt på vilket ett vapen används och av det ändamål för vilket det mobiliseras. Ingen människa med sitt sunda förstånd i behåll kan tro eller på allvar påstå att ett svenskt atomvapen skulle tjäna aggressiva syften. Alla inser att det har och kommer att ha klart avgränsade försvarsuppgifter. Vi har för övrigt inte och kommer inte att ha det flyg, som är förutsättningen för att använda atomvapen för strategiska ändamål. De robotar och raketer som vi skulle ha intresse av att köpa är uteslutande avsedda att insättas i själva försvarskrafterna och i försvaret för hemorten.

Vad skulle vi nå genom att avstå från detta försvarsvapen? Vi skulle ge världen ett exempel, brukar det heta, ett manande exempel. Förlåt, herr talman, men den sortens manifestationer av god vilja har en obehaglig benägenhet att

bli missförstådda, att bli bortglömda när det verkligen gäller och att leda till ett resultat som är raka motsatsen till det man velat uppnå.

Låt mig, herr talman, i detta sammanhang ge försvarsministern ett uppriktigt erkännande för hans fasta och klarläggande uttalanden i fråga om den s. k. nypacifismen. För min del kan jag förstå en radikal pacifism, som säger: Under inga förhållanden sätter jag mig till motvärn, jag vill inte döda och därför försvarar jag mig inte. Ståndpunkten är enligt mitt förmenande orimlig, eftersom den ger våldet all trumf på hand. Men den är konsekvent. Att däremot dela upp vapnen i tillåtna och otillåtna och ensidigt avstå från de senare trots vetskapen om att andra har dem och tänker utnyttja dem är ohållbart. Det är att stanna på halva vägen, att ta alla det militära försvarets risker, men inga av dess verkliga chanser.

Det taktiska atomvapnet är enligt vår mening inte bara ett försvarsvapen bland andra utan ett försvarsvapen som vårt försvar helt enkelt *måste* tillföras. Endast därigenom kan vi bygga upp ett försvar med den effektivitet som vårt utsatta läge kräver och som svarar mot de många miljoner som det kostar. Endast därigenom har vi utsikter att även vid ett förvärrat förlopp av den internationella politiken hålla försvarskostnaderna på en rimlig nivå.

Tvärtemot vad många tror är ett taktiskt atomvapen med hänsyn till sin verkningsförmåga ekonomiskt billigt. Inpassat i ett efter förhållandena väl avpassat vapensystem ger det stor effekt per krona. Avgörande *måste den synpunkten* vara som man i Schweiz givit uttryck åt i satserna: »I överensstämmelse med månghundraårig försvarstradition är förbundsrådet av den uppfattningen att försvarsmakten för att kunna bevara landets oavhängighet och skydda dess neutralitet *måste* förses med de mest effektiva vapnen. Dit hör atomvapen.»

Lika litet som Schweiz kan vi avstå. Vi kan inte avstå, därför att vi är beslutna att försvara vår frihet och vårt oberoende och att bevara vår utrikespolitiska handlingsfrihet.

Det råder delade meningar i denna fråga. Därom är vi alla medvetna, och det är bakgrunden till uppskovet. Men jag tror att det vore högst olyckligt om den övergångsperiod, som förlänger vår försvarsmässiga svaghetsperiod, skulle bli särskilt lång. Utvecklingen på detta område går inte bara snabbt utan snabbare och snabbare. Det är vidare hög tid att man också på ansvarigt håll hos de olika meningsriktningarna ger sig i kast med de opinionsbildande uppgifterna. Att nära nog helt och hållet lämna fältet fritt dels för dem, som drivna av en ärlig övertygelse motsätter sig tanken på en svensk atombeväpning, dels för dem, som med uppenbara politiska biasikter försöker organisera motståndet häremot, det kan, herr talman, sluta med en skräll. Det är ingalunda bara socialdemokraterna, som har betydelsefulla uppgifter framför sig i det förestående upplysningsarbetet. Men att också regeringspartiet har skyldigheter är ofrånkomligt.

Måhända kan det också i detta sammanhang vara tillåtet att erinra om det schweiziska föredömet. Med 44 röster mot 5 beslöt det socialdemokratiska partirådet där nyligen att partiet redan i början av oktober i år skall ta ställning till atomvapenfrågan. Samtidigt avvisades tanken på stöd i någon form åt antiatomvapenkampanjen. Den schweiziska socialdemokratien har, som en stor tidning i landet uttryckte saken, bestämt provet när det gäller att välja mellan illusionspolitik och realpolitik.

För närvarande har jag bara en sak att tillägga. I England och Förenta staterna producerar man nu ultramoderna vapen, närmast av robottyp, som kan användas del med vanliga laddningar, dels med atomladdningar. Vapentypen är alltså för sitt effektiva utnyttjande

Försvarets utformning på längre sikt

icke beroende av själva atomladdningen. Naturligtvis är dessa högmoderna ting inte billiga i och för sig, men det blir ofantligt mycket billigare att köpa dem utifrån än att själv experimentera fram motsvarigheter. Dessa dubbelsidigt användbara vapenbärare skulle i högsta grad förstärka våra försvarsresurser, och ju snabbare vi skaffar dem, desto snabbare får vi naturligtvis förstärkning till stånd. De skulle betyda ett kraftigt tillskott till det s. k. konventionella försvaret, men samtidigt ge oss möjlighet att i ett kritiskt läge använda atomladdningar. Jag har svårt att förstå dem, som skulle motsätta sig ett beslut att skaffa sig dessa nödvändiga ting. Genom ett sådant beslut har man ju icke på något sätt föregripit principbeslutet i atomvapenfrågan. Man förbereder sig på vad som kan komma, men handlingsfriheten är lika obesuren som förut.

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Åtskilliga av de uttalanden herr Hjalmarson nu gjort föranleder verkligen en ganska bestämd gensaga.

Jag vill först konstatera att en av orsakerna till den skiljelinje som här går mellan dem som är anhängare till atomvapen i det svenska försvaret och dem som är motståndare härtill är just att vi icke går med på herr Hjalmarsons åsikt att effektiviteten hos dessa vapen icke konstituerar någon principskillnad. Vi anser att det finns en principskillnad av högst väsentligt art, och det är det faktum att man på den andra sidan icke har detta klart för sig som är en av de viktigaste grunderna till att vi här är av så motsatta meningar. Herr Hjalmarson vägrar att se de många andra aspekter man måste anlägga på atomvapenfrågan förutom de militärtekniska. Det är därför anledning att notera att herr Hjalmarson i statsutskottet anslutit sig till den mening i propositionen, där försvarsministern betonar att atomvapenfrågan har många andra aspekter.

Försvarets utformning på längre sikt

Herr Hjalmarson sade att taktiska atomvapen är utpräglade försvarsvapen. Det förvånar mig att herr Hjalmarson inte gjort klart för sig att begreppet taktiska atomvapen är ett skäligen symboliskt begrepp, som hänför sig till enbart den användning man låter atomvapen få och icke till styrka, effekt, art eller olika typ av atomvapen. Jag kan här citera vad en grupp yngre officerare uttalat i skriften »Både—och», som kom ut i tryck för ett år sedan: »En hake i detta resonemang» — om de s. k. taktiska atomvapnen — »är emellertid, att en gräns mellan strategiska stora och taktiska små atomvapen är en ren konstruktion. Det är icke vapnets storlek och verkningsgrad, som avgör hur vapnet skall benämnas, utan det är målets art och belägenhet som avgör, om ett vapens användning skall betecknas som strategiskt eller taktiskt.»

Jag kan också referera till en militärteknisk översikt av de nya vapentyperna där man säger att det är alltför vanskligt, stundom missvisande att försöka genomföra en sådan kategoriklyvning av vapentyperna i strategiska och taktiska. Det land som förfogar över atombomber och moderna attackplan kan nå strategiska mål på motståndarens territorium.

Då herr Hjalmarson vidare framhöll att vi inte har det flyg som är förutsättningen för att använda atomvapnet för strategiska ändamål, så vill jag framhålla att attackplanet Lansen är med relativt små förändringar mycket väl i stånd att bära atombomber och har möjlighet att nå exempelvis Leningrad. Jag kan hänvisa till en analys av Sveriges militärpolitiska situation som för några månader sedan gavs i tidskriften *Economist* och där man just betonar att eftersom attackplanet Lansen har dessa möjligheter, kan ett sådant taktiskt atomvapen, i varje fall i ryska ögon, komma att betraktas som ett strategiskt vapen lika väl som ett taktiskt.

Jag skall inte alltför mycket fördjupa

mig i dessa militärtekniska spørsmål, som vi väl får anledning återkomma till, men jag har i anledning av herr Hjalmarsons anförande funnit det angeläget framhålla att det är ytterst betydelsefullt, att dessa oklara uppgifter, som ständigt figurerar i den svenska atomdebatten så fort den kommer in på det militära området, vederlägges så att det inte råder något tvivelsmål om att vad som här kallas för taktiska atomvapen mycket väl kan tjäna även strategiska ändamål, att det inte finns någon sådan skiljegräns som herr Hjalmarson velat antyda och att det därför från militära utgångspunkter borde öppet sägas ifrån, att vi kan mycket väl komma att använda eventuella atomvapen även för strategiska syftemål, d. v. s. som vederställnings- och terrorvapen över motståndarens eget område.

Herr andre vice talmannen övertog nu förhandlingarnas ledning.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Den principskillnad, som enligt fru Thorssons mening består mellan taktiska atomvapen och konventionella vapen, hänför sig, såvitt jag har förstått hennes resonemang riktigt, till det förhållandet, att användningen av atomvapen skulle ha vissa djupt allvarliga biologiska verkningar. Jag skall inte här närmare gå in på den saken. Jag tror att fru Thorsson i mångt och mycket har rätt, även om vetenskapsmännens uppfattning förefaller mig vara något mer nyanserad än fru Thorssons framställning. Men det är inte detta som är det väsentliga, utan det är, såsom vi ser saken, helt enkelt den omständigheten, att vi inte undandrar oss dessa verkningar genom att själva avstå från att skaffa atomvapen i en värld, där det taktiska atomvapnet mer och mer räknas till de konventionella stridsmedlen. Enligt vår mening är det i stället så, att Sveriges utsikter att undgå att bli skådeplatsen för ett förödande atomkrig

ökas högst betydligt, om vi själva har detta vapen.

Fru Thorsson underkände totalt den uppfattningen, att det taktiska atomvapnet skulle vara ett utpräglat försvarsvapen. Jag vill inte på något sätt ta upp en fävlan med fru Thorsson om att försöka vara militär expert i dessa frågor. Jag nöjer mig med att konstatera att jag inte under den pågående försvarsberedningen har träffat på någon invändning från experthåll mot den åsikt som ÖB framfört i sin utredning och utförligt motiverat, att det taktiska atomvapnet är ett utpräglat försvarsvapen. Jag konstaterar också att det schweiziska förbundsrådet och den militära ledningen i detta lilla land har precis samma uppfattning.

Till sist, herr talman, några få ord om våra möjligheter att använda det taktiska atomvapnet. Jag vill på denna punkt slå fast att den militära expertisen är ense om att ett atomvapen, som vi skaffar oss, kan av oss användas enbart för rena försvarsuppgifter inom det egna militära försvaret eller försvaret för hemorten. Utan att som sagt göra anspråk på att vara någon expert på detta område vill jag emellertid i detta sammanhang korrigera ett misstag som fru Thorsson gjorde sig skyldig till.

Det är ett stort misstag att tro att den omständigheten, att flygplanet Lansen till äventyrs skulle ha en sådan räckvidd att det kunde nå Leningrad, innebär det samma som att vi skulle vara i stånd att skicka i väg Lansen till Leningrad med atomprojektiler. Nej, fru Thorsson, så enkelt ligger inte saken till. Det krävs ofantligt mycket mer för att vi skulle kunna använda vårt flygvapen med atomladdningar i en strategisk insats.

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av mitt inlägg om den principiella skillnaden mellan alla kärnvapen å ena sidan och övriga vapen å den andra sidan fram-

Försvarets utformning på längre sikt

höll herr Hjalmarson, att vi ju inte kan undandra oss de verkningar av radioaktiv art av atomvapnen, som just konstituerar denna skillnad, genom att vi själva inte skaffar oss några atomvapen. Nej, det är fullkomligt riktigt. Vi kan över huvud taget inte undandra oss verkningarna av radioaktiv art av atomvapen, om sådana vapen en gång kommer till användning i ett krig, något som vi av allt hjärta hoppas inte skall inträffa.

Vi behöver inte ens bli skådeplats för ett kommande krig för att råka ut för dessa verkningar. Atmosfäriska rörelser, över vilka ännu inga militära strateger är herrar, kommer att se till, att de radioaktiva verkningarna drabbar oss, lika väl som det är tänkbart att de kan drabba vilken annan del av jordklotet som helst under och efter ett kärnvapenkrig. Det är därför vi frågar oss, om vi själva skall medverka till radioaktiv förgiftning av oskyldiga människor, när det inte kan påvisas, att det finns några direkta militära fördelar att vinna genom svenska atomvapen, utan det tvärtom med fog kan hävdas, att sådana i vissa krigssituationer kan öka våra risker.

Varför kan atomvapen öka de militära riskerna? Bl. a. just därför att det avgörande i denna sak, herr Hjalmarson, inte är vad vi menar vara avsikten med våra s. k. taktiska atomvapen utan vad vår omvärld och framför allt vad vår potentielle angripare tror. Herr Hjalmarson påstår, att attackplanet Lansen aldrig kommer att kunna föra strategiska atombomber t. ex. över Leningrad. Det räcker med att misstanke härom kan uppstå för att vi skall bli föremål för en vedergällning som vi inte ens i vår fantasi kan föreställa oss.

Jag är inte heller någon militär expert, herr Hjalmarson, men jag har under dessa diskussioner, som vi alla känt oss så engagerade i, försökt följa den militärtekniska debatten så gott det låtit sig göra. Jag måste medge, att det för mig har varit att beträda ett helt nytt

Försvarets utformning på längre sikt

område, och jag gör inte anspråk på fullkomlighet, men varje ansvarskännande medborgare är ändå skyldig att försöka sätta sig in även i de militära aspekterna av vad vi här diskuterar.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Enligt den ärade talarinnan nyss skulle det avgörande, när man bedömer risken med att införliva ett taktiskt atomvapen med vårt försvar, inte vara vår egen syn på försvarets uppgifter utan vad omvärlden tror om oss. Tillåt mig bara, herr talman, att deklarerar, att jag känner mig fullständigt övertygad om att det inte finns något lands ledning, vare sig på denna eller på andra sidan om järnridån, som på allvar tror, att Sverige skulle tänka sig att sätta i gång ett aggressivt företag. Därtill kommer vad ryssarna beträffar att de givetvis är synnerligen väl informerade om våra möjligheter. De vet precis lika bra som vi själva, att vi är fullkomligt ur stånd att börja något strategiskt atomvapenanfall mot Ryssland.

Emellertid, herr talman, vill jag inte att detta skall vara det sista ordet i denna debatt, utan jag tar fasta på vad fru Thorsson inledningsvis framhöll i sin sista replik: »Vi hoppas av hjärtat, att vårt land inte skall bli skådeplatsen för ett atomkrig.» Nog måste fru Thorsson förstå, att vi har precis samma förhoppning. Det finns inte någon skillnad i den känslomässiga inställningen i detta fall. Det är bara det, att vi är lika intensivt övertygade som fru Thorsson om sin linje att man säkrare når målet genom att gå den av oss anvisade vägen. Ibland kan det bidra till att föra upp en debatt på en högre nivå och underlätta politisk förståelse i en känslig situation, när man på båda sidor känner med sig, att man till sist kämpar för samma mål.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Såväl överbefälhavaren

som försvarsberedningen, departementschefen och utskottet har vid flera tillfällen uttalat sin stora tillfredsställelse över allt det frivilliga försvarsarbete, som utföres här i landet. Man framhåller också den stora betydelse detta har och den allt större betydelse det kommer att få. Jag undrar, om vi kan göra oss en föreställning om hur mycket arbete som nedlägges inom skytterörelsen, inom den frivilliga befälsutbildningen, inom Röda korset, inom Lottaorganisationen och alla andra sammanlutningar. Allt detta kommer direkt försvaret till godo, och kostnaderna bestrides bara i ytterst ringa omfattning med statsmedel.

För att nyttiggöra allt detta arbete finns det inom alla tre försvarsgrenarna assistenter för frivilligfrågor, som bland annat har att ordna krigsplacements. Dessa kvinnliga befattningshavare har tidigare inte varit inplacerade i någon lönegrad. Deras lön har inte på något sätt stått i rimlig proportion till det arbete de utfört. Försvarsministern och utskottet har föreslagit deras inplacering i lönegrad 7. Det är en högst avsevärd löneflyftning, som man har all anledning att vara tacksam för.

Jag hade faktiskt väntat mig, att min motion om assistenternas uppflyttning ytterligare två pinnhål till nionde lönegraden skulle ha blivit behandlad med litet större förståelse. Talet om att den som har mera kvalificerade arbetsuppgifter också skall ha en eller ett par lönegrader högre ställning — vilket bara för några dagar sedan av civilministern upprepades här i kammaren — tycks man inte ta så allvarligt på. Här sätter man nämligen frivilligassistenter i samma lönegrad som kanslibiträdena. Utskottets motivering synes vara, att assistenterna inte är heltidsanställda. Inför man inte därmed en helt ny princip vid lönesättningen? Dessa frivilligassistenter har inte som vi här i riksdagen kunnat bevilja sig själva avlöning året runt, vare sig de

gör någon nytta eller inte, utan har bara lön för den tid de är i tjänst. Då bör de också ha lön efter det arbete de utför.

Jag skall inte komma med något yrkande i denna fråga. Jag vill bara uttrycka förhoppningen att saken tas upp till övervägande vid ett senare tillfälle. Skulle departementschefen inte veta varifrån pengar kan tas, är jag beredd att peka på ett par poster. Det står i utskottets utlåtande och redan i försvarsberedningens utlåtande att det är riktigt, att de pengar som nu anslås till försvaret används på ett sätt som främjar effektiviteten.

Inom försvarsstaben finns en sektion 3 som för övrigt har en siamesisk tvilling i försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, vilken på senaste tiden har tilldragit sig en mindre smickrande uppmärksamhet. Någon gång förra året påtalade herr Persson i Appuna försvarsstabens publicistiska verksamhet. Redan 1954 anmärkte statsrevisorerna på presstjänstens ansvällning. Överbefälhavaren ålades efter riksdagsbeslut att vid lämpligt tillfälle inkomma med förslag om krympning av organisationen. Vi väntar fortfarande på det förslaget. Tillfället har länge varit lämpligt. Det måste visserligen erkännas att en personlig tragedi på chefsposten inom sektion 3 har försinkat det hela, men nu bör i alla fall den nye sektionsschefen ha haft tid att sätta sig in i problemet så att vi snart kan få förslag till sanering av denna dyrbara och för övrigt skäligen ensidiga utväxt, som enligt statsrevisorerna 1952/53 kostade ungefär 422 000 kronor och säkert inte blivit billigare sedan dess. Det är inte den vanliga presstjänsten, samarbetet mellan militära organ och dagspressen, jag riktar mig mot utan försvarsstabens och försvarsgrenarnas egna publikationer. Jag läser dem alla med ofta stor behållning. Men i det läge vi nu har motsvarar deras värde inte vad de kostar. Pengarna kunde användas bättre.

Försvarets utformning på längre sikt

Centerpartitidningen Kalmar Läns Tidning, en förträfflig tidning för övrigt, riktade för någon tid sedan strålkastaren mot en annan sak. Tidningen talade om att det en dag hade kommit en skrivelse från Ture Nerman och »De gudlösa förbund» eller vad det nu heter, där de opponerade sig mot att vår ungdom under militärtjänstgöring utsätts för religiös påverkan och får höra talas om något så hemskt som Guds namn redan vid Krigsmans erinran: »Krigsman skall frukta Gud.» Nu får naturligtvis De gudlösa förbund tycka och tänka vad det vill i detta avseende. Det förvånansvärda är att man faktiskt har tagit upp saken på militärt håll och gjort upp ett förslag till Krigsmans erinran där Guds namn inte förekommer. Man skickade ut detta på remiss. Som väl var hade remissinstanserna bättre omdöme än den som skickade ut förslaget från staben, så det blev ingenting av saken. Men det är upprörande, för att inte säga skandalöst, att en statens myndighet, ett försvarsorgan, på det sättet engagerar sig i avkrigningspropagandan. Det är så mycket mera häpnadsväckande som man inte gärna inom försvarsstaben kan vara okunnig om den amerikanska utredningen rörande hjärntvätten i Korea. Den utredningen visar klart att de enda som kunde stå emot denna raffinerade form av tortyr på kommunistisidan var de som hade en tro att falla tillbaka på. En tro på demokrati, republik, monarki eller något annat spelade ingen som helst roll. Dessa människor som hade en religiös tro hade förmågan att liksom försätta sig in i en annan värld och kunde stå emot hjärntvätten och komma helskinnade ifrån den. Här är inte fråga om att ta ställning till frikyrka eller statskyrka, högkyrka eller lågkyrka, men vi måste väl vara eniga om att vi lever i ett kristet land, där kristna normer stakar ut hela samhällsverksamheten. Även om inte någon enda av oss kan säga att vi lyckats leva kristet, för-

Försvarets utformning på längre sikt

söker vi i alla fall att göra det. Därför är det inte mer än riktigt att vår ungdom får höra talas om att det är en kristen tro och ett kristet land som den är satt att försvara. Guds namn bör därför stå kvar i Krigsmans erinran. Det går att rationalisera bort någon stabsredaktör på den ena sidan och någon tjänsteman på den andra när de inte har mer att göra än att de kan sysselsätta sig med sådana saker.

Jag är mycket angelägen att betona att jag inte har något att invända mot personalvården som sådan, låt vara att den inte utträtt mer än vad varje välutbildad befälhavare ändå skall göra. Men nu är befälhavarnas utbildning inte alltid sådan den skulle vara, och chefernas uppgifter utvecklas för övrigt så, att det är värdefullt med en välskött personalvård som ger chefen mera tid till andra åligganden.

En form av personalvård, som inte hör till sektion 3 i försvarsstaben men som i alla fall gäller omvårdnaden om personalen, är befälsvården, som vi försummat här i landet. Departementschefen har sålunda inte tagit upp frågan om majorsbefordran i detta sammanhang utan meddelat att den kommer att prövas senare. Herr Lundberg delgav oss i går en av hans sedvanliga vederhäftighet präglad upplysning om de grunder varefter majorsbefordran sker. Det är en belöning, sade han, till snälla och trevliga äldre farbröder. Tänk, om det så väl vore! Tänk, om vi hade så gott om majorsbeställningar att vi kunde använda dem till sådana belöningar. Det har vi sannerligen inte. Vi har tvärtom fått en sådan tillväxt från yngre årsgrupper att äldre kaptenner som inte tillhör kategorien gamla farbröder utan är av så pass sen årgång som 1938 eller 1939 års kurs inte kan beredas majorsbefordran därför att man inte gärna kan beröva de yngre årskullarna alla möjligheter till avancemang. Jag skulle vilja vädja till departementschefen att han när frågan tas upp över-

väger återgång till det gamla systemet med major i armén, så att förtjänta kaptenner, som avlagt alla prov och kanske redan har fått meddelande om att de står på befodringsförslag kunde få denna befordran. Detta vore en liten erkänsla till dessa män, som inte kostade staten ett korvöre. Det skulle kosta bara dem själva några kronor när de skaffade sig bredare galoner, men det gör de så gärna. Det skulle göra mycket även till rekryteringen underifrån att få denna belöning, om man sköter sig och verkligen visar kompetens.

Jag skall i detta sammanhang passa på tillfället att rätta ett missförstånd, som herr Lundberg i går gjorde sig skyldig till. Han talade om att pengar ur pansarskeppet Sveriges minnesfond skulle gå till Föreningen Sveriges flottas maritima ungdomsstiftelse. Denna ungdomsstiftelse är icke Sveriges flottas utan helt självständig. Det var Sveriges flotta som ställde grundplåten till förfogande.

Jag skall sedan gå in på de större problemen. Kostnadsramen är ju redan ur diskussionen. Vi har börjat i galen ända genom att först säga hur mycket det får kosta. I vanliga fall ställer man väl först upp uppgiften och sedan kommer man fram till priset. Till slut kan man kanske försöka pruta litet på det. Nu har man emellertid ställt såväl departementschefen, försvarsberedningen som överbefälhavaren inför ett fullkomligt olösligt problem. För den politiska enighetens skull har man valt att förklara, att vi i vår sociala välfärdsstat inte har råd med full försäkringspremie. Det är någonting av »ät och drick, i morgon skall du dö» över det hela. Under förevarande omständigheter har utredningen och departementschefen emellertid löst uppgiften på ett sätt som är värd all högaktning.

Det är klart att man kan ha olika uppfattning om detaljer. Lika klart är det att det för en lekman är oerhört svårt att ta ställning till avvägningsfrå-

Försvarets utformning på längre sikt

gorna. När vi vanliga dödliga ger oss på dem blir det lätt något av herr reservlöjtnant Napoleon Jonsson i Grönköping, men den risken får vi ta. Vi har redan genom att fastställa en kostnadsram, som är mindre än överbefälhavarens hårt pressade minimibud, tagit vårt ansvar här i kammaren. Därför faller ansvaret i avvägningsfrågan också på var och en av oss personligen.

För min del kan jag inte finna annat än att avvägningen är ett talande skol-exempel på orimligheten av att inom en given ram pressa in en tavla, som är dubbelt så stor som den, ramen är avsedd för. Det är just vad vi här försöker att göra. Ett försvar, som skall gå i land med de av 1948 års riksdag uppställda fordringarna, skulle kosta omkring 6 miljarder kronor per år i dagens läge. Det är klart att vi då måste klippa bort värdefulla partier av denna tavla där armén, marinen och flygvapnet ingår som sidoordnade storheter, alla lika värdefulla för kompositionen. För att inte balansen i kompositionen skall gå förlorad så borde man ha klippt ungefär lika mycket runt om. Nu har utskottet tagit så gott som allting i ena kanten — man har beskurit flottan så att tavlan tar överbalansen. Flottan har beskurits på ett sätt, som den tyska tidskriften *Marine Rundschau* betecknat som lika alarmerande som beklämmande.

Om det hade varit Schweiz eller Österrike hade jag kunnat förstå det, men hur man i vårt land — näringsgeografiskt sett en ö, som för hela sin existens är beroende av vad som kan fraktas hit eller härifrån på kölar — kan ge sig till att skrota ned hälften av vår flotta, är mig en gåta. Man bygger på tesen om det korta kriget, samma tes som torgfördes före både första och andra världskriget. Man räknar väl med att om man bara håller på tillräckligt länge med den saken, så skall den väl någon gång slå in. För min del tycker jag att det är minst sagt egendomligt att

öppet tala om, att man redan i början ger upp delar av landet utan strid därför att vi inte vill kosta på oss försvaret, därför att vi anser det meningslöst att förverkliga det motstånd, som så stolt utlovats i broschyren *Om kriget kommer*: »Varje meddelande om att motståndet skall läggas ned är falskt.» Nog är det bra djärvt att hoppas få hjälp från främmande länder, när vi inte ens försöker försvara hela vårt land.

Någon tes måste man ju dock bygga på, och tyvärr kan vi inte förrän efteråt veta om tesen om det korta kriget är galen eller inte. Det är fullkomligt riktigt att vi måste överleva den första våldsamma stöten — om den kommer. Det kan också hända att fienden, i klart medvetande om vår svaga uthållighet, genom upprepade demonstrationsföretag så småningom gör slut på våra resurser och sedan kanske får en lugn militärpromenad. När nu hela vårt försvar förutsätter stöd från en vänskapligt sinnad makt, borde vi se som vårt mål att skapa och vidmakthålla förhållanden, som underlättar sådant stöd. Då kommer, så vitt jag kan se, öppethållandet av förbindelserna med omvärlden i första rummet.

Två så olika herrar som Sjukov och Montgomery har uttalat, att i ett kommande krig kampen till sjöss kommer att få en avgörande betydelse. Montgomery har dessutom sagt, att om atomvapnen kommer till användning alla större landtransporter kommer att omöjliggöras och bara sjötransporter bli möjliga. Vi skall då inte inbilla oss att vi får någon hjälp utifrån när det gäller att ta in egna transporter från fjärran länder. Än mindre kan vi vänta någon hjälp med kustsjöfarten, en oerhört viktig angelägenhet som jag tycker försvarsberedningen tagit lika obehagligt lätt på som på våra förbindelser med Gotland. Sjöförbindelser har den oerhörda fördelen att de reparerar sig själva efter bombangrepp. Järnvägar och

Försvarets utformning på längre sikt

landsvägar kräver ganska besvärliga reparationer innan de är klara.

Vi är med rätta stolta över vårt svenska flygvapen, men det är farligt att hemfalla åt samma överskattning av dess möjligheter som exempelvis Förenta staterna gjorde i Korea. Det är lika farligt för armén att ägna sig åt det materielltänkande som man nu är på god väg emot. Det finns uppgifter som flygvapnet inte kan överta, t. ex. utläggning och svepning av minor, ubåtsjakt, konvojering. Ingen kan väl opponera sig mot försvarsberedningens uttalande, att en angripare i det längsta skall hindras få fast fot på svensk mark, men man har inte dragit ut konsekvenserna härav vid försvarets utformning. I stället inriktar man sig på att släppa i land fienden för att där slå honom sönder och samman. Man anser det orimligt att en småstat skall till sjöss kunna avvärja en stormakts invasionsförsök, och man menar tydligen att det är rimligare att småstaten skall kunna köra den lede fienden i vattnet igen när han en gång kommit i land.

Man motiverar detta med att stormaktens invasionsstyrka till sjöss skall ha blivit så hårt åtgången av flyget, att vi skall kunna slå fienden definitivt på land. Visst är det riktigt att flygvapnet har goda, mycket goda verkningsmöjligheter mot en invasionsstyrka, men vad händer om det blir dimma? Är det då inte obehagligt att vi har släppt fienden så nära inpå oss? Då får vi bara hoppas att befälhavaren på det avsnittet beskåras den nåd som enligt Churchill bara kommer generaler i himmelen till del: att fienden kommer just där man väntat honom.

Som vi nu tvingats lägga upp vårt försvar måste vi räkna med strider på land och som följd därav med någon flank ute vid havet. I Viborg har ryssarna en särskild skärgårdsjägarsskola. Skärgården är av precis samma typ som vår svenska, och det behövs inte alltför mycket skarpsinne för att lista ut, vad de

trupperna är avsedda för. Ryssarna har en specialitet, nämligen amfibieoperationer i fiendens rygg, och marinen måste vara av avgörande betydelse när det gäller att säkra vår egen flank på havet mot sådana överflyglingförsök.

Det är påfallande hur ensidigt man har sett på flottans problem. När man vid jämförelser mellan övervattensfartyg och flyg framhåller fördelarna hos flyget och nackdelarna hos fartygen, när man glömmer att större övervattensfartyg i dag har ett koncentrerat luftvärn av sådan eldkraft, att varje motsvarighet på land saknas, när man ständigt talar om den förlust i slagkraft, som sänkningen av ett övervattensfartyg innebär, men inte nämner värdet av det när det finns, då kan man komma till vilken slutsats som helst. I stället borde man orda om hur vi bäst skall kunna utnyttja omgivande vatten för försvaret, så att vi så länge som möjligt slipper strider på vår egen mark.

Marinen har i likhet med flygvapnet en hög beredskap — år 1939 var chefen för kustflottan den förste chef som anmälde sitt förband stridsberett. Flottan har längre aktionstid än flygvapnet, den är inte så snabb som detta men i gengäld inte lika beroende av baserna. Kustartilleriet har också en hög beredskap genom att redan från början vara på grupperingsplatsen, det har mångsidig användning mot såväl sjömål som mål på land, det saknar visserligen till stor del rörlighet, men den saken kompenseras av dess stora räckvidd och det goda skyddet, ett skydd som väl i atomåldern är oerhört värdefullt. Ett försvar som skall ha utsikt att hålla måste kännetecknas av fasta eldpunkter i gott skydd och däremellan rörligare krafter. De fasta eldpunkterna är just kustartilleriet, och det är därför synd att utskottet inte har velat gå med på en utbyggnad av detta i snabbare takt. Någon ekonomi kan det väl inte vara att skaffa materiel till ett flertal batterier men låta batterierna ligga i förråd utan att kunna

använda dem ens för utbildning, i brist på fortifikatoriska anläggningar.

Särskilt beklagligt är detta för oss i Blekinge. Jag har inte vidrört de lokala förhållandena — det har herr Nyberg redan gjort på ett utmärkt sätt — och jag har försökt se frågorna ur litet vidare synvinklar. Blekinge är emellertid en trakt utmed vår kust som är starkt beroende av kustartilleriet. Det är inte länge sedan jag hade tillfälle att samtala med en synnerligen prominent företrädare för Atlantpaktens stridskrafter i Europa. Han satte pekfingeret på Blekinge på kartan och sade, att den som behärskar det hörnet behärskar krigsföringen i hela Östersjön.

Om nu flottan inte anses kunna vara krigsbaserad i Blekinge — en uppfattning som delvis, men bara till en liten del kan vara berättigad — så är det viktigt att skärgården där nere inte lämnas åt sitt öde.

Den omfattning som försvaret nu kommer att få stämmer inte alls överens med försvarsberedningens önskan, att vi måtte få ett sådant försvar, att vi kan bedriva en av stormaktsblock obunden utrikespolitik. Överbefälhavaren har tydligt uttalat, att hans bud kunde godtas under förutsättning att vi hade kärnvapen. Nu har vi gått under hans bud men ställt frågan om kärnvapen på framtiden. Jag godtar helt departementschefens motiv för kärnvapenuppskovet, men under de tio år som går innan vi får kärnvapen spelar vi ett högt spel, och vårt försvar befinner sig i ett utomordentligt svaghetstillstånd.

Fru Thorsson nämnde någonting om de militära orsakerna till att vi behövde ha atomvapen. Jag skulle från de lägre förbandens synpunkt vilja säga, att en orsak till att vi behöver atomvapen är, att en fiende kan operera i vårt land utan någon hänsyn till atomvapen, om vi inte har några sådana. Vi däremot måste ständigt tänka på att ha våra förband utspridda över ett stort område, med allt vad det betyder av slöseri med

Försvarets utformning på längre sikt

krafter och svårigheter att leda trupperna. Fienden kan däremot utnyttja alla fördelar; han kan komma samlad och få koncentrerad eldkraft.

När vi nu med öppna ögon skär ned vårt försvar — ty en nedrustning är det, eftersom kvalitetsökningen på enstaka punkter alls inte uppväger minskningen i antalet stridande förband — och när vi berövar oss möjligheten att föra en alliansfri utrikespolitik, borde vi enligt min mening satsa mer på marinen, som skall försvara de vatten som omger oss. Vårt land är för litet för att vi skall ha råd att släppa i land en fiende. Däremot har vi råd att slåss på Östersjön — där har vi möjlighet att hävda oss mot i varje fall ryssarna, eftersom sovjetsystemet inte uppfostrar sina människor till en sådan självständighet som är nödvändig i sjökriget.

Jag har, herr talman, haft många svåra stunder, när jag försökt att bilda mig en personlig åsikt i avvägningsfrågan. Själv är jag infanterist och vill heller inte bli något annat. Även om jag som reservanställd bara har sammanlagt bortåt 10 års effektiv trupptjänst i olika befattningar upp till bataljonschef, har jag aldrig varit med om att man haft för mycket trupper eller för stor eldkraft. Det vore förmätet av mig att peka på något område inom armén, där man kunde pruta; beskärningen av denna, som redan har skett, med ej mindre än 15 procent av brigaderna, de stridande enheterna, är minsann allvarlig nog.

Men jag har kommit till den uppfattningen, att en försvagning av en länk i försvarskedjan, som här skett i och med marinens nedskärning, är farligare än att fördela försvagningen på alla länkar. Luckförsvaret är för farligt, när vi inte räknar med att få luckan utfylld genom förberedd hjälp från allierad makt. Och jag kan därför inte undgå att i enlighet med mitt samvetes bud yrka bifall dels till reservation 1 a), dels till det särskilda yrkande som herr Nyberg

Försvarets utformning på längre sikt

här tidigare har framställt, även om jag därmed stör enigheten.

Låt mig så till sist bara i förbigående säga några ord om försvarets högsta ledning. Hur den skall se ut får ju utredningen visa, om den skall bli något i stil med engelsmännens Chief of Staff Committee eller något annat, men den strid mellan försvarsgrenarna, som nu har varit kan förväntas bli än hårdare när i det totala försvarets intresse det psykologiska försvaret och civilförsvaret också kommer in under försvarsdepartementet. Den striden har tydligt visat att det totala försvarets ledning måste få andra möjligheter än dem som nu står försvarsstaben till buds.

Vilket beslutet än må bli må vi hoppas att försvaret får arbetsro, ty det är en sak som man länge har saknat där, och är bara befälsutredningen någon gång klar, blir den arbetsro som försvaret då får av så stort värde att det inte kan uppskattas i pengar.

Herr **LUNDBERG** (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Wachtmeister skulle jag vilja säga att han är en typisk militär av modell 1900. Eftersom vi icke skall skapa eller vidmakthålla ett försvar av modell 1900, kommer vi aldrig att få en krigsduglig försvarsorganisation, om försvaret har sådana förespråkare som herr Wachtmeister. Han kommer inte ens att kunna avvara ett köksbiträde, utan har han ett, bör han tvärtom ha sju.

När herr Wachtmeister talar om majorstänkandet må det väl vara hänt, men jag vill tillägga att herr Wachtmeister när det gäller flottan resonerar ungefär som om Östersjön vore Atlanten, men nu är Östersjön tyvärr ett litet innanhav och ingenting annat. Vi kan inte ha en flotta bara för parader, och vi kan inte räkna med att den skall gå ut ur Östersjön, om krigstillstånd inträder.

Detta resonemang är orimligt, och jag ber Gud bevara Sverige för att vi skall

få en militärledning som vore lika kortsynt som herr Wachtmeister.

Herr **WACHTMEISTER** (h) kort genmäle:

Herr talman! Det var synd att herr Lundberg inte kostade på sig att tala om i vilka avseenden jag är en militär av modell 1900.

Han sade, att jag inte skulle kunna avvara ett köksbiträde. Jag tycker att jag tillräckligt har talat om vad vi kan pruta på, och jag erkänner att vi är nödsakade att godtaga de prutningar det här är fråga om. Det vore mycket värdefullt att veta, vad det är i detta som herr Lundberg anser vara så galet. Jag har talat om att vi skulle behöva ett försvar som skulle kosta 6 miljarder, men jag har samtidigt konstaterat att det är orimligt att tänka sig någonting sådant. Det kan väl ändå inte vara förmenat att tala om att vi först måste se, vad uppgiften kostar, och sedan anpassa den efter vad vi har råd att betala. Jag har inte alls opponerat mig mot det tänkandet.

Herr **EDLUND** (h):

Herr talman! De flesta talarna under debatten har uttalat tillfredsställelse över att vi lyckats uppnå en i stort sett samlande lösning av försvarsfrågan och att vi sålunda lyckats hålla den ovanför det partipolitiska stridsfältet. Jag vill gärna vara med om att uttala min glädje över att huvuddelen av vårt folk anser, att värnet av vår frihet och vår nationella självbestämmanderätt är värt avsevärda ekonomiska uppoffringar.

Såsom yrkesmilitär kan jag dock inte underlåta att uttala min besvikelse över att man måst göra en så väsentlig nedprutning på målsättningen jämfört med 1948 års beslut. För att ta ett enda konkret exempel kan vi inte längre samtidigt luftförsvara hela vårt territorium, utan man måste nu lämna delar av landet öppna för fientligt flyg att ostört av vårt luftförsvaret genomföra förhärjande anfall mot samhällen, industrier,

kraftverk, kommunikationsleder o. s. v., utan tvivel med synnerligen allvarliga konsekvenser för totalförsvaret.

Det allvarligaste problemet i dag torde dock vara frågan huruvida den organisation, som vi strax skall besluta om, verkligen är rustad att möta det moderna atomkrigets påfrestningar.

I fråga om den modernisering och den effektivisering som vi försöker uppnå följer man två linjer; dels försöker man att förbättra vår konventionella vapenutrustning, dels försöker man att förbättra förmågan att undandra sig och motstå atomvapnens verkningar. Detta är riktigt och bra. Men frågan är, om det räcker.

Vi måste alltid räkna med att en angripare kan förfoga över en stor kvantitativ överlägsenhet. Skall vi ha någon utsikt till framgångsrikt försvar, måste vi därför möta fienden med åtminstone likvärdig kvalitet och effektivitet vad beträffar vapen, utrustning, utbildning, stridsmoral o. s. v. Vi vet att varje tänkbar angripare förutom konventionella vapen av högsta kvalitet även disponerar över atomvapen. Vi vet också, att man med enbart konventionella vapen inte med framgång kan försvara sig mot atomvapenanfall.

Det har här under debatten framförts en rad känslöbetonade uttalanden mot införande av taktiska atomvapen i vårt försvar. Jag tror faktiskt att jag själv har studerat vapenteknik och vapenverkan mera ingående än flertalet av kammarens ledamöter, och jag kan säga att jag har full förståelse för och även delar de känslor av avsky för förstörelsen, lidandet och fasorna, som ligger bakom dessa uttalanden. Men trots våra känslor måste vi försöka se realistiskt på problemet och därvid hålla klart, att våra känslor på intet sätt verkar återhållande på en angripare i krig. Faktiskt torde det tvärtom vara så, att fienden på allt sätt försöker utnyttja vårt folks känslor och känslöstämningar för att avtrubba eller bryta ned motståndsviljan.

Försvarets utformning på längre sikt

Däremot verkar det alltid återhållande på en angripare, om han vet att han på sina angreppshandlingar riskerar lika hårda motåtgärder.

Jag tror att de, som motsätter sig anskaffandet av taktiska atomvapen, inte riktigt har satt sig in i hur svår, för att inte säga hopplös, en försvarsstrid är, om han själv saknar men angriparen disponerar över dylika vapen. Jag ber kammarens ledamöter att ett ögonblick verkligen tänka igenom det taktiska förloppet av en sådan strid.

Försvararen måste, på grund av risken för att den anfallande kan använda atomvapen, gruppera sina styrkor i mycket små enheter över mycket stora ytor, med allt vad detta innebär av försvårad ledning, försvårat underhåll, försvårad samverkan och försvårad eller kanske t. o. m. omöjliggjord kraftsamling. Den anfallande däremot behöver inte tillgripa atomvapnet men kan ändå, t. o. m. med underlägsna styrkor, undan för undan koncentrera sina konventionella vapen mot olika delar och bit för bit slå sönder och krossa det splittrade försvaret. Om även försvararen har atomvapen, ändras emellertid förhållandena radikalt till försvarets förmån. Då försvåras eller omöjliggöres nämligen kraftsamling även för angriparen, och kraftsamling är som regel en förutsättning för framgång vid anfall.

Departementschefen har uttalat att vår krigsmakt utformas med hänsyn till atomkrigets krav, och utskottet delar denna uppfattning. Tyvärr måste jag säga att detta uttalande endast innebär en halv sanning. Hela sanningen är nog den, att atomkriget kräver att vi har såväl konventionella vapen av högsta kvalitet som atomvapen och robotar. Det räcker inte med ett »antingen eller», det krävs ett »både och» för att våra trupper skall ha utsikt till framgång i sin försvarsstrid. Om fienden använder atomvapen men vi själva saknar dessa, är emellertid striden hopplös, och vi offerar våra soldater förgäves. Att tro på

Försvarets utformning på längre sikt

framgång under sådana förhållanden är tyvärr önsketänkande.

Det framgår av utskottets utlåtande att såväl försvarsberedningen som departementschefen och utskottet är fullt på det klara med att atomvapenfrågan är centralpunkten i försvarsfrågan och att vi förr eller senare måste fatta ståndpunkt. För närvarande skjutes detta ståndpunktstagande på framtiden, och det har från flera håll här sagts att detta uppskjutande inte spelar någon roll, eftersom bl. a. vår tekniska utvecklingsståndpunkt inte möjliggör konstruktion av inhemska atomvapen förrän efter många år, kanske tio år. Jag måste på denna punkt deklarerera en rakt motsatt uppfattning. Eftersom det tar så avsevärd tid, anser jag det ännu viktigare att snarast komma till beslut och att inrikta väsentligt större del av vårt arbete och våra resurser på att få fram dessa försvarsmedel.

Departementschefen säger att atomvapenfrågan har många andra aspekter än de militära, och i detta kan vi nog alla instämma. Den allvarligaste aspekten är väl i alla fall den, att utan taktiska atomvapen torde det i dag vara omöjligt att skapa ett militärt försvar som ter sig tillräckligt respektingivande för en eventuell angripare, som själv har dessa vapen. Utan atomvapen torde man därför i dag inte kunna bygga upp ett försvar med önskvärd fredsbevarande effekt.

Fru Thorsson sade här för en stund sedan att inte blott motståndarna mot utan även förespråkarna för anskaffande av atomvapen skulle vara känslomässigt engagerade i frågan. Detta tror jag är alldeles riktigt. Ätminstone bedömer jag det så efter min egen inställning. Som jag förut framhållit delar vi nog alla känslorna av avsky och fruktan för de hemska verkningarna av krig i allmänhet och atomkrigföring i synnerhet, och varje ansvarig militär hoppas givetvis att få slippa uppleva ett sådant krig. Men å andra sidan vill säkerligen ingen

militär ta på sitt samvete att sända ut svenska soldater till en på grund av underlägsen vapenutrustning hopplös kamp och meningslös död.

Anskaffandet av taktiska atomvapen torde i hög grad öka våra utsikter att undgå krigets påfrestningar och fasor. Ju starkare vår atombeväpning blir, desto mer ökas också dessa utsikter. Vetskapen härom skapar otvivelaktigt ett känslöengagemang för anskaffandet.

Herr talman! Jag har intet yrkande, men jag vädjar till departementschefen att ompröva frågan så snart som möjligt och försöka nå fram till en positiv lösning.

Herr KARLSSON i Olofström (s):

Herr talman! Jag har under den första punkten i detta utlåtande avgivit en blank reservation, och jag har tillsammans med herr Åkerström reserverat mig på tre olika punkter. I anledning därav vill jag säga några ord. Jag lovar dock kammaren att jag skall fatta mig synnerligen kort.

Utskottet och flera av de talare, som har yttrat sig i går och i dag i denna debatt, har uttalat sin tillfredsställelse över att det har uppnåtts enighet på partiledarplanet i försvarsfrågan. I princip har jag ingenting emot att stora och betydelsefulla frågor löses i samförstånd, men när det gäller den uppgörelse som vi här diskuterar vill jag ifrågasätta, om man inte gått litet väl långt beträffande kostnadssidan.

Man har sagt att vi nu har fått en ram för försvarskostnaderna. Om detta skall kallas för en kostnadsram, vet jag faktiskt inte vad ramar betyder. Det anslog på 2,7 miljarder kronor, som skall gälla för innevarande budgetår, kommer ju endast att gälla i elva månader och en dag framåt, sedan är det slut. Jag tror att herr Wachtmeister inte behöver vara ledsn för att denna ram blivit för fast, ty efter den 1 juli nästa år är den synnerligen rörlig.

Försvarets utformning på längre sikt

Först och främst har man nämligen inom försvarsberedningen och i den överenskommelse som har träffats på partiledarplanet enats om att det från och med nästa budgetår skall bli en årlig anslagsstegring på 2,5 procent, som skall kompensera den tekniska utvecklingen. Men därutöver skall det bli en kompensation för löne- och prisstegringar. Vad gäller de första 2,5 procenten är det mycket enkelt att räkna ut att det kommer att röra sig om närmare 70 miljoner under det första budgetåret. Däremot har vi för dagen inte någon som helst vetskap om vad kostnaderna kan bli för kompensationen för löne- och prisstegringar. Det betyder att man kan komma i den situationen, att det blir synnerligen betydelsefulla utgiftsökningar i relation till de nu utgående anslagen. Vi vet exempelvis inte hur krisen i Mellersta Östern kommer att utveckla sig. Det har redan signalerats att det kommer att bli — om de inte redan trätt i kraft — prisstegringar på drivmedel såsom olja och bensin. Bara detta är ju en ganska stor utgiftspost inom försvarets budget.

Jag har därför inte kunnat acceptera den skrivning, som utskottet har kommit med här. Jag anser nämligen att det är att utskrivna växlar utan att man vet vad beloppen rör sig om.

För att fortsätta med kapitalutgifterna så har försvarsministern här endast föreslagit en mindre utgiftsökning. Utskottet har tillstyrkt densamma men har samtidigt sagt, att det förutsätter att ramen för den statliga investeringsverksamheten för försvaret vidgas under därpå följande år. Det betyder att vi inte vet vad vare sig driftutgifterna eller kapitalutgifterna kommer att röra sig om. Vad vi vet är, att vi kanske redan under nästa budgetår har en utgiftssumma för försvaret på över tre miljarder kronor. Jag är nära nog övertygad om att det kommer att bli svårigheter för finansministern att få inkomst- och utgiftssidan att balansera.

När det gäller att skaffa staten inkomster finns det inte någon överenskommelse på partiledarplan, och det är en utopi att tro att någon sådan kan träffas i fortsättningen.

Vad sedan gäller de tre punkterna 29, 52 och 54, som jag har reserverat mig på, innebär reservationerna ingenting annat än mycket blygsamma prutningar. Jag är övertygad om att det inte skulle medföra någon som helst risk, om riksdagen följde desamma. Det har hänt tidigare att vi har yrkat på anslagsminskningar och att utvecklingen sedan har visat, att om riksdagen hade följt dessa reservationer hade vi inte haft de bekymmer som i dag finns.

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Om vi är ense om den målsättning, som fastställdes av riksdagen 1948 och som fullföljts av försvarsberedningen och i den proposition vi nu behandlar — att upprätthålla ett effektivt försvar till skydd för vår urgamla frihet och vårt oberoende, ett så starkt försvar att det är fredsbevarande och att det i krig kan bjuda en angripande hårt motstånd — då måste man såvitt jag förstår också följa med i den militära tekniska utvecklingen på *alla* områden. Därmed har jag också låtit förstå, att jag är främmande för de tankegångar och den inställning till atomvapenfrågan, som fru Thorsson i spetsen för det kvinnoförbund hon representerar vid flera tillfällen givit uttryck för här i riksdagen liksom i den offentliga debatten. Nu senast är denna inställning ytterligare dokumenterad i en motion med underskrift av så gott som alla socialdemokratiska kvinnor i riksdagen.

Vi har ju i dag inte att ta ställning till frågan om kärnvapen eller ej i vårt svenska försvar, eftersom både försvarsberedning, departementschef och utskott anser det vara nödvändigt att skjuta på den frågan. Likväl har ämnet

Försvarets utformning på längre sikt

på nytt kommit upp i debatten, och därför må det vara mig tillåtet att i största korthet anföra några få reflexioner kring motionen.

I motionen talas till en början om »en stark och som det synes, växande folkopinion i bestämd opposition» mot ett införlivande av atomvapen i vårt försvar.

Jag betvivlar inte ett ögonblick fru Thorssons ärliga övertygelse, att hon på det sätt, på vilket hon engagerat sig mot atomvapen, bäst tror sig främja fredens sak för vårt land och vårt folk. Vi har alla den allra största respekt för detta fruktansvärda vapen, som vetenskapsmännen satt i människornas händer, ett vapen som om det utnyttjas av vettvillingar bringar en förödelse i vår värld som inte är begränsad vare sig till rum eller tid. Det är kanske inte några överord att säga, att speciellt kvinnorna som livsbevarare av vårt släkte av naturliga skäl känner hotet av massförstörelsevapen av detta slag i alldeles särskilt hög grad ödesdigert. Vi ser de etiska och humanitära livsideal, som vi gjort till våra, hotas att bli raserade. Ja, människosläktets möjligheter att bestå och leva vidare synes oss i dag ovissare än någonsin tillförne.

Men vi har olika uppfattningar om hur vi bäst tjäna fredens intresse i första hand i den lilla vrå av världen, där vi lever och bor och där vi innerligt hoppas att kommande generationer skall få leva under samma fredliga förhållanden som det hittills varit oss förunnat. Men man tar på sig ett stort ansvar, om man vågar säga, att vi skall vara beredda att möta den som angriper oss med atomvapen utan att vi själva har några sådana. Opinionsen bör göras medveten om det allvarliga i ett sådant alternativ. Jag anser att man bör vara ytterst varsam, när man dryftar en så komplicerad fråga som atomvapnen, och jag vill mycket gärna erkänna att jag tycker att fru Thorssons anförande i dag präglats av måttfullhet. Men den

populära debatt, som i så hög grad hämtat näring ur fru Thorssons uttalanden, den debatten saknar sådan måttfullhet. Särskilt är det angeläget att vad som säges här inte ger näring åt vulgärpacifism eller kommunistpropaganda. Jag vet mycket väl, att fru Thorsson inte avser det, men fru Thorsson har tidigare kanske framträtt i sådana sammanhang, att missuppfattningar lätt kunnat uppstå.

Jag återgår till motionen. Där erkänns att det inte är något fel att försvarets forskningsanstalt noggrant följer utvecklingen på området. Det gäller då verkningarna av atomvapen och skyddet mot sådana. Men inte kan man väl, såsom motionärerna tycks mena, binda forskningen vid ett visst avsnitt. Forskning ur skyddssynpunkt kan, såvitt jag förstår, inte ske, om det inte jämsides äger rum en forskning beträffande själva vapnet, dess konstruktion o. s. v. Detta har ju för övrigt försvarsministern givit till känna i det svar han lämnade på fru Thorssons fråga i dag. Inte heller kan man väl för framtiden sätta punkt för vårt följande av utvecklingen på detta område. Forskningen måste givetvis sättas in på alla militärtekniska områden och fortgå jämsides med utvecklingen.

Frågan nu liksom framgent är väl närmast, hur vi i det långa loppet bäst gagnar fredens och humanitetens sak — så långt nu humanitet kan förenas med den moderna krigföringen — inom FN:s ram genom en helhjärtad insats på det internationella planet, där ju Sveriges syn på atomvapenfrågan delas av oss alla, och inom vårt lands gränser. Vi vill ju alla söka skapa de bästa förutsättningarna för att få leva i fred och så långt det är möjligt hålla oss utanför stormaktskonflikterna. Vi är eniga om att det icke sker genom ett avrustat land eller ett otidsenligt försvar utan genom att vi håller vårt försvar starkt, effektivt och modernt. Då blir väl frågan så småningom att be-

döma, hur långt vi anser oss kunna och vilja följa med i den tekniska utvecklingen även när det gäller atomvapen.

Med detta, herr talman, har jag endast velat ge uttryck för min personliga syn på denna ytterst komplicerade fråga.

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte gå in på någon sakdebatt med fröken Wetterström på denna punkt; kammarens tid har väl redan alltför länge upptagits av denna fråga.

Fröken Wetterström ansåg sig emellertid böra varna mig för att ge näring åt vulgärpacifism och kommunistpropaganda, och hon framhöll att jag tidigare framträtt i sådana sammanhang, att det kunnat uppstå missuppfattningar i denna riktning. Jag skall inte provocera några ytterligare replikväxlingar genom att fråga fröken Wetterström vilka sammanhang det är hon åsyftar, men jag vill principiellt framhålla genom en direkt uppläsning av vad jag på denna punkt sade i remissdebatten för någon månad sedan, att »de aktiva fredsvännerna som står på klippfast demokratisk grund inte har något skäl att icke arbeta för sin övertygelse enbart därför att de riskerar att få kommunisterna i släptåg. Två gånger två är nämligen fyra, även om kommunisterna någon gång också säger det.»

Fröken Wetterström har fått bekräftelse på riktigheten av denna min sats på auktoritativt högerhåll genom att fröken Ebon Andersson, såsom utrikesministern erinrade om i går, i förra veckan i första kammaren använde exakt samma uttryck: »Två gånger två är nämligen fyra, även om själva Belsebub säger det.» Att uppge ett övertygat arbete för nedrustning och fred, ett arbete som även Sverige måste ge sitt bidrag till, enbart därför att vi riskerar att få medhåll av kommunisterna, är en linje som jag för min del inte kan följa.

Försvarets utformning på längre sikt

Herr HENNING NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! De icke kommunistiska partierna har enats om försvarets framtida organisation, målsättningar och kostnadsramar. Glädjen över denna enighet tycks vara djup och äkta, åtminstone om man får döma av försvarsministerns och utskottsmajoritetens uttalanden. Försvarsministern säger: »Jag hälsar med djup tillfredsställelse att en samförståndslösning kunnat ernås i försvarsfrågan, uppburen av de fyra demokratiska partierna.» Utskottsmajoritetens glädje måste naturligtvis också manifesteras genom ett ungefär likartat uttalande. Vi har alltså nu att förvänta att damerna och herrarna, som representerar majoriteten i detta hus, i glädjens och samförståndets tecken kommer att anslå nära 3 miljarder kronor till försvaret.

För kommunisterna, som också eftersträvar enighet, är enighet till varje pris — enighet för enighetens egen skull — ingen målsättning. För oss gäller alltid frågan: Vad är det vi skall enas om? Vad gäller överenskommelsen och vad ger den det arbetande folket för fördelar? Är enigheten till nytta för land och folk accepterar vi densamma, men verkar den i motsatt riktning vägrar vi att vara med.

En sådan fråga borde utskottsmajoritetens representanter ha ställt sig. Framför allt borde arbetarrepresentanterna ha besinnat denna frågeställning innan de godkände den väldiga utgiftssumman på i runt tal 3 miljarder kronor per år till militärmakten.

Sveriges arbetarklass har enligt vårt sätt att se ingenting att vinna på denna miljardrullning. För Sveriges folk blir framtiden mörk och ovisst, om generalerna skall tillåtas att bestämma om dess öde. Det är detta som nu sker. Vad skiljer egentligen överbefälhavaren, departementschefen och utskottsmajoriteten? Svaret är lätt att ge: praktiskt taget ingenting. Den äkta glädjen kan därför bara finnas hos de borgerliga partierna.

Försvarets utformning på längre sikt

Det är dessa som vunnit i dragkampen om militärmaktens kostnader.

Med hänvisning till vad mina partivänner tidigare anfört i denna debatt — synpunkter som jag starkt vill understryka — vill jag ytterligare poängtera vår ställning till nationen och dess försvar.

Det har ju i olika sammanhang sagts, att kommunisternas andliga fosterland är Sovjet, att vi hämtar vårt vetande och kunnande från Moskva. Jag vill gärna göra den lilla kommentaren, att även om vi ofta är litet förvånade över detta så känner vi oss dock inte på något sätt slagna av dessa klyschor. När någon säger om mig att Sovjetunionen är mitt andliga fosterland går det över mitt huvud, ty det är en klyscha. Mitt fosterland är Sverige. När man säger att vi hämtar vårt vetande från Moskva och tar order därifrån, så går det över våra huvuden, ty vi handlar inte så. När man vill bekämpa kommunisterna är det inte dessa och deras ideologi man tar upp kampen mot, utan det är ett spöke, som herr Hjalmarson håller på att måla och som blir allt förskräckligare för varje gång herr Hjalmarson talar om det. Resultatet blir emellertid endast, att herr Hjalmarson själv blir räddare och räddare.

För kommunisterna är nationen en dyrbar egendom. Varje angrepp eller försök till angrepp mot vår nationella frihet skall av varje sann kommunist mötas med det hårdaste motstånd. Detta gäller från vilket håll ett angrepp än må komma. Därav följer, att kommunisterna inte är likgiltiga för frågan om ett starkt försvar.

Denna deklaration har gjorts tidigare här i riksdagen, men trots detta upprepar de borgerliga partierna att kommunisterna är opålitliga, negativa till försvaret etc. Man frågar sig varför denna osakliga vulgärpropaganda skall vara nödvändig. Orsaken är väl helt enkelt att de borgerliga partierna saknar en vetenskapligt grundad ideologi, och

att deras enda förutsättning att existera är att tillgripa antikommunistisk och antisovjetisk propaganda.

Även kommunisterna är i enlighet med dessa våra deklarationer eniga med övriga partier om att försvaret skall byggas upp rationellt, effektivt och med stor slagkraft. Men vårt försvar skall och måste alltid anpassas till vårt lands ekonomiska, industriella och personella resurser. Försvarets organisation skall därtill anpassas till vårt lands utrikespolitiska målsättningar. Det skall vara uppbyggt som ett neutralitetsförsvar, en hela folkets försvarsmakt, och det skall finnas en demokratisk officerskår i dess spets.

Utifrån denna principiella inställning kan vi inte biträda det nu föreliggande förslaget, varken de föreslagna åttaårsplanerna för de olika försvarsgrenarna eller dagens aktuella anslagssumma.

Den militärtekniska utvecklingen i fråga om förstörelseredskap har nu nått en sådan höjdpunkt — atom- och vätevapen — att den gamla, traditionella inställningen till militärmakt, möjligheterna att försvara oss vid ett eventuellt angrepp etc. måste omprövas. Ett krig, där kärnvapnen spelar den dominerande rollen, betyder början till mänsklighetens förintelse.

När departementschefen säger, att ju starkare försvar vi har, desto mer avskräckande verkar det, måste jag fråga: Om man samlar mer och mer brännbart material i en skog, minskar man då brandrisken eller ökar man den? Den traditionella inställningen till krig och försvar är numera förlegad. Förstörelseredskapens effektivitet tvingar alla som vill fred att tänka om. Frågan om vårt lands försvar är därför inte längre i huvudsak en militär fråga. Det är kanske framför allt en fråga, där vårt land maximalt bidrar till internationell avspänning och successiv avrustning, och där vårt land måste föregå med gott exempel. Utan denna vidgade syn torde vi inte kunna se framtiden an i för-

hoppning om trygghet, inte se mot en framtid utan fruktan och utan krig.

I början av mitt anförande framhöll jag, hur de icke kommunistiska partiernas talesmän glädde sig över den enighet som påstås råda i försvarsfrågan. Jag tror emellertid att de gör sig skyldiga till ett betänkligt misstag i sin propagandistiska framställning av denna enighet; den är ju långt ifrån hundra procentig. Till och med i riksdagen råder — därom vittnar motionernas långa rad — oenighet, olust och ovilja mot det föreliggande förslaget.

Herr Lundberg har i en nittonsidig motion starkt kritiserat utskottsförslaget och krävt en rad ändringar, av vilka flera är av principiell innebörd.

Herrar Åkerström och Spångberg uttrycker mycket stark olust över det föreliggande förslaget och säger: »En total försvarskostnad av denna storleksordning överskrider gränsen för vad som kan anses utgöra en rimlig andel av folkhushållets resurser.» Man måste väl ändå säga att de har rätt. Här saknar vi skollokaler och sjukhus, läkare i tillräcklig omfattning, tillräckliga utbildningsmöjligheter för tekniker, vi kan inte reparera vårt vägnät i den takt som vi önskar etc. Allt detta konstaterar vi ute i de kommunala församlingarna och i landstingen och är rörande eniga om att vi inte har råd att öka utgifterna. Men nu tycks man anse att det finns pengar.

Herr Branting i första kammaren framhåller i en motion alla de möjligheter till misshushållning, som kan föreligga när det gäller den militära ekonomiska förvaltningen och kräver åtgärder för en effektivare förvaltning och civil kontroll.

Fru Thorsson har 36 medmotionärer i kravet på absolut förbud mot införande av atomvapen.

Bilden kan kompletteras med de kommunistiska motionerna med krav på neutralitetsförsvar, inställande av höstens och vårens repetitionsövningar,

Försvarets utformning på längre sikt

folkomröstning om atombombens vara eller icke vara och nedprutning av anslagsposterna.

Inte ens i riksdagshuset har alltså enighet kunnat nås. Stark opposition gör sig gällande t. o. m. i försvarsministerns eget parti. Det myckna talet om enighet är ett propagandatrick och framstår i än underligare dager, om vi går utanför detta hus. Den stora majoriteten av Sveriges arbetande folk är motståndare till eller känner stark olust över de ständigt stegrade militära utgifterna.

Olusten måste naturligtvis kännas ännu starkare med vetskap om att alternativ Adam inte ger oss ett starkare försvar men väl ett mycket dyrt försvar. De militära topparna är ju inte heller överens om fördelningen och målsättningen för de olika försvarsgrenarna. Kommendörkapten Roland Engdahl talar om »den armédominerade försvarsstaben» och tillkännager i en liten skrift delvis diametralt motsatta uppfattningar om hur försvaret bör byggas upp. Jag antar att utskottsledamöterna läst den. Jag utgår från att kommendörkapten Engdahl är sakkunnig i dessa frågor. Han säger bl. a.:

»1957 års ÖB-utredning synes icke ha bedrivits med den objektivitet som bör karakterisera ett material, som skall läggas till grund för statsmakternas beslut i en av dagens viktigaste samhällsfrågor.

Man har svårt att frigöra sig från misstanken att facit gjorts upp på förhand.»

Det skulle vara intressant att veta, om utskottets ledamöter läst denna broschyr och om det kallat någon representant för försvarsstaben för att höra vad han hade att säga om kommendörkaptenens synpunkter på försvaret. Ryckte man på axlarna åt kommendörkapten Engdahls synpunkter eller har man sakligt bemött dem? Han har nämligen framfört även en rad andra synpunkter beträffande armén.

Det faktum att enighet icke föreligger om försvarets framtida organisation och

Försvarets utformning på längre sikt

målsättningar ger oss kommunister anledning att med skärpa vidhålla våra förslag om en parlamentarisk utredning rörande ett neutralitetsförsvar, och det ger oss vidare god anledning att i avvaktnen på denna utredning vidhålla våra krav om största återhållsamhet i anslagsfrågorna. Dessutom föreslår vi att man tills vidare inställer repetitionsövningarna hösten 1958 och våren 1959. Detta bör ju ligga helt i konsekvens med det resonemang man här fört om en minskning av fredsorganisationen, en kvalitetshöjning etc., ty det är ju uppenbart att kunde vi för några år sedan dra in repetitionsövningarna kan vi göra det också nu.

Med det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna i andra kammaren nr B 88 och B 89 av herr Hagberg m. fl., nr B 90 av mig själv och nr B 92 av herr Johansson i Stockholm m. fl.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! Tillräckligt många representanter för statsutskottet och dess första avdelning har vid det här laget med mer eller mindre utförliga motive-ringar givit till känna sin anslutning till utskottsutlåtandet. Jag hade därför inte av denna orsak behövt begära ordet. Det är som en av undertecknarna av motion nr B 169 jag velat säga några få ord.

Det fanns en stark önskan hos oss motionärer att få till stånd en allvarlig begrundan, ett observandum inför den svåra frågan om innehav av atomvapen. Inte ens ett beslut om uppskov fick fattas i en sådan anda, att det gav intryck av att endast tekniska hinder föranledde oss att dröja med avgörandet. Så är det för en del, främst för dem som redan tagit ställning i positiv riktning, men för återigen andra ligger problemet, som alla vet, på ett helt annat plan.

Ingen behöver nu tvingas att ta ställning. Inte bara den tekniska utvecklingen kan gå vidare utan också upp-

lysningen om frågans djupa innebörd. Det slutliga avgörandet i denna livsviktiga fråga måste bygga på en vaken och upplyst opinion hos vårt folk, på samma sätt beträffande denna fråga som vi annars är vana vid då det gäller andra frågor i vårt politiska liv.

Jag kan inte tycka att detta är en fråga som riksdagen skall skjuta ifrån sig till en folkomröstning, men jag måste ändå anse som synnerligen angeläget att det ges utrymme för de enskilda människorna att ta ställning. Jag är förvissad om att från detta hus kommer många, socialdemokraterna inte undantagna, att bidra med stoff till den diskussion som behöver föras på en bred front för att stimulera och underlätta detta ställningstagande. Någon vulgärpropaganda vill vi verkligen inte från vårt håll medverka till i denna allvarliga fråga.

I detta läge kan emellertid motionärerna i dag inkassera, att departementschefens uttalande i propositionen, att riksdagen kommer att få ta ställning i sinom tid utan att utgångsläget har förändrats på några dunkla vägar, det uttalandet har understrukits av utskottet och ytterligare markerats av försvarsministern i debatten. Vi hälsar detta med tillfredsställelse, och med utgångspunkt härifrån ansluter jag mig, herr talman, till utskottets yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde beträffande *punkten 1, mom. I*, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels också på bifall till den vid punkten fogade reservationen 1 a) av herr Boman m. fl.; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Wachtmeister begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o)

mom. I i utskottets utlåtande nr B 53,
röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1 a) av herr Boman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstade för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till denna hemställan med den ändring, som föreslagits i det av herr Nyberg under överläggningen framställda yrkandet.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. III

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. IV

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 1 b) av herr Åkerström; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Åkerström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) mom. IV i utskottets utlåtande nr B 53, röstas

Ja;

Försvarets utformning på längre sikt

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1 b) av herr Åkerström.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Heckscher yrkade likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 198 ja och 10 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. V

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: B 1 av herr Lundberg i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. VI

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. VII

Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: B 88 av herr Hagberg m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. VIII

Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: B 90 av herr Henning Nilsson i Gävle m. fl. i denna del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.*Mom. IX*

Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: B 92 av herr Johansson i Stockholm m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. X—XII

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 2—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 29***Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 16) att dels godkänna vad i propositionen 1958:110 under punkten 29 föreslagits beträffande plan för tygmaterielanskaffningen vid armén, dels medgiva att ett belopp av högst 30 000 000 kronor av det till armétygförvaltningens förfogande stående rörelsekapitalet måtte få utnyttjas i enlighet med vad i förenämnda proposition angivits, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggandet av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 76 000 000 kronor, dels ock till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels förberörda båda likalydande motioner I: B 103 av herr *Dahl m. fl.* samt II: B 87 av herr *Åkerström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 315 000 000 kronor,

dels ock motionen II: B 89 av herr *Hagberg m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: B 103 och II: B 87 samt II: B 89, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna vad i propositionen 1958:110 under punkten 29 föreslagits beträffande plan för tygmaterielanskaffningen vid armén;

b) medgiva att ett belopp av högst 30 000 000 kronor av det till armétygförvaltningens förfogande stående rörelsekapitalet finge utnyttjas i enlighet med vad i förenämnda proposition angivits;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggandet av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 76 000 000 kronor;

d) till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Åkerström* och *Karlsson* i *Olofström*, vilka ansett att utskottet bort under d) hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: B 89 samt med bifall till motionerna I: B 103 och II: B 87, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 315 000 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **ÅKERSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag vill här yrka bifall till reservationen nr 2 av undertecknad och herr *Karlsson* i *Olofström*.

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till

den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Åkerström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 29:o) i utskottets utlåtande nr B 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till den vid punkten fogade reservationen av herrar Åkerström och Karlsson i Olofström.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 30—39

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40

Marinen: Fartygsbyggnader m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 24) att dels godkänna vad som i propositionen 1958:110 under punkten 40 föreslagits beträffande utnyttjandet av medel som inflöte vid nedskrotning av pansarskeppet Sverige, vilka medel avsetts skola avsättas till en särskild fond, »Pansarskeppet Sveriges minnesfond», dels ock till Marinen: Fartygsbyggnader m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 108 000 000 kronor.

Marinen: Fartygsbyggnader m. m.

I förberörda motion II: B 1 av herr *Lundberg* hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag att på grundval av skrotvärdet av pansarbåten Sverige upprätta en minnesfond över pansarbåtsinsamlingen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med avslag å motionen II: B 1, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som i propositionen 1958:110 under punkten 40 föreslagits beträffande utnyttjandet av medel som komme att inflyta vid nedskrotning av pansarskeppet Sverige;

b) till Marinen: Fartygsbyggnader m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 108 000 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Skoglund* i Do-verstorp och *Heckscher*.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **LUNDBERG** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min motion, vilket innebär avslag på förslaget att på grundval av skrotvärdet av pansarbåten Sverige upprätta en minnesfond över pansarbåtsinsamlingen.

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: B 1 av herr *Lundberg* i denna del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 41—51

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 52***Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 32) att dels godkänna vad i propositionen 1958:110 under punkten 52 föreslagits beträffande plan för anskaffning av flygmateriel m. m., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggandet av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 828 000 000 kronor, dels ock till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 742 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels förberörda båda likalydande motioner I: B 103 av herr *Dahl m. fl.* samt II: B 87 av herr *Åkerström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 000 kronor,

dels ock motionen II: B 89 av herr *Hagberg m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: B 103 och II: B 87 samt II: B 89, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna vad i propositionen 1958:110 under punkten 52 föreslagits beträffande plan för anskaffning av flygmateriel m. m.;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggandet av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 828 000 000 kronor;

c) till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 742 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Åkerström* och *Karlsson* i Olofström, vilka ansett att utskottet bort under c) hemställa, att riksdagen måtte, i anled-

ning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna II: B 89 samt med bifall till motionerna I: B 103 och II: B 87, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 000 kronor.

Efter punktens föredragning anförde:

Herr **ÅKERSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 4 av undertecknad och herr *Karlsson* i Olofström.

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr *Åkerström* begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 52:o) i utskottets utlåtande nr B 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till den vid punkten fogade reservationen av herrar *Åkerström* och *Karlsson* i Olofström.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m.

ning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Henning Nilsson i Gävle yrkade likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 201 ja och 12 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 53

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 54***Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 32) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 138 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels förberörda båda likalydande motioner I: B 103 av herr *Dahl m. fl.* samt II: B 87 av herr *Åkerström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte till Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 000 kronor,

dels ock motionen II: B 89 av herr *Hagberg m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: B 103 och II: B 87 samt II: B 89, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 138 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Åkerström* och *Karlsson* i Olofström,

vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: B 89 samt med bifall till motionerna I: B 103 och II: B 87, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **ÅKERSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 5 av mig och herr *Karlsson* i Olofström.

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Åkerström* begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 54:o) i utskottets utlåtande nr B 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herrar *Åkerström* och *Karlsson* i Olofström.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av

Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar

kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 55

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 56***Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 33) att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för försvarets forskningsanstalt, som föranleddes av vad som föreslagits i propositionen 1958: 110 under punkten 56, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för försvarets forskningsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59, dels ock till Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 6 575 000 kronor.

Vidare hade i förberörda båda likalydande motioner I: B 103 av herr *Dahl m. fl.* samt II: B 87 av herr *Åkerström m. fl.* hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte till Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 5 918 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 103 och II: B 87, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för försvarets forskningsanstalt, som föranleddes av vad som föreslagits i propositionen 1958: 110 under punkten 56;

b) fastställa av utskottet framlagd avlöningsstat för försvarets forskningsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

c) till Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar för budgetåret 1958/59 an-

visa ett förslagsanslag av 6 575 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Åkerström*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: B 103 och II: B 87, såvitt nu vore i fråga,

a) avslå av Kungl. Maj:t begärt bemyndigande om att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för försvarets forskningsanstalt, som föranleddes av vad som föreslagits i propositionen 1958: 110 under punkten 56;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag fastställa i reservationen intagen avlöningsstat för försvarets forskningsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 5 918 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **ÅKERSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till den av mig avgivna reservationen nr 6.

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Åkerström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteeringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 56:o) i utskottets utlåtande nr B 53, röstas

Flyttning av Stockholms örlogsbas (Bergaskolorna)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Åkerström.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 57—75

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 76***Flyttning av Stockholms örlogsbas (Bergaskolorna)**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor (proposition nr 110, punkt 77).

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gunnar Berg m. fl.* (I: B 15) och den andra inom andra kammaren av herr *Andersson i Ronneby m. fl.* (II: B 28), hemställts, att riksdagen måtte besluta att dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om inventering av befintliga anläggningar vid flottans nuvarande örlogsbaser, med särskilt aktgivande på förhållandena i Karlskrona, samt av det beräknade framtida totalbehovet av sådana anläggningar, dels i avvaktan på en sådan inventering avslå det i propositionen nr 110 äskade anslaget av 700 000 kronor till fortsatt utbyggnad av örlogsbasen i Berga, dels ock i avvaktan på resultatet av pågående utredning rörande Karlskrona örlogsvärd samt förslag rörande den framtida avvägningen mel-

4 — *Andra kammarens protokoll 1958. Nr B 7*

lan örlogsvärden i Karlskrona, Stockholm och Göteborg uppskjuta avgörandet av frågan om fortsatt utbyggnad av Muskövarvet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) avslå motionerna I: B 15 och II: B 28, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 15 och II: B 28, såvitt nu vore i fråga, till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Bergaskolorna) för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr B 28 i denna kammar.

Herr THAPPER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: B 28 av herr Andersson i Ronneby m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 77—103

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HEDIN (h), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla, att jag vid omröstningen beträffande punkt 1 mom. IV avsåg att rösta ja.

Vidare anförde

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Vid omröstningen i frå-

Statens handelslicensnämnd: Avlöningar och omkostnader

ga om punkt 1 moment IV avsåg jag att rösta ja.

§ 3

Utgifter under riksstatens tionde huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställning rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

*Punkten 3***Statens handelslicensnämnd: Avlöningar och omkostnader**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen B under tionde huvudtiteln, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 6 juni 1958, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1958/59 anvisa dels till Statens handelslicensnämnd: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 100 000 kronor, dels ock till Statens handelslicensnämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 122 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: B 75) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: B 96), hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte för budgetåret 1958/59 anvisa till Statens handelslicensnämnd: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 025 000 kronor och till Statens handelslicensnämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 75 och II: B 96, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1958/59 anvisa

a) till Statens handelslicensnämnd: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 100 000 kronor;

b) till Statens handelslicensnämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 122 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Svärd*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl*, *Nilsson* i Göingegården och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: B 75 och II: B 96, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1958/59 anvisa

a) till Statens handelslicensnämnd: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 025 000 kronor;

b) till Statens handelslicensnämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ANDREASSON** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 4

Lades till handlingarna.

§ 4

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 55, i anledning av väckt motion om

Ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit

översyn rörande formerna för utrikesdepartementets förvaltning av anför-trodde medel.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5

Ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Den blanka reservation, som jag fogat till detta utlåtande, är betingad av en motion i denna kam-mare av fru Renström-Ingenäs, i vil-ken hemställas att riksdagen i skri-velse till Kungl. Maj:t måtte uttala sig för att exportkreditnämnden välvilligt prövar möjligheterna att lämna export-garantier till sådan export från svenska företag till underutvecklade länder som kan förutses ha betydelse för dessa län-ders egen utveckling.

Utskottet har i sitt utlåtande icke berört den viktiga tankegång som kom-mer till uttryck i motionen, men vid behandlingen inom utskottet av första avdelningens förslag upplystes det, att merparten av exportgarantierna gäller export just till sådana länder som mo-tionären avsett. Jag anser det angeläget att både inför kammaren och den all-männa opinionen få understruket varje form av hjälp som vi kan lämna åt de ekonomiskt underutvecklade länderna, och jag hade därför gärna sett att det av utskottsutlåtandet framgått, att ex-portgarantierna också har denna inne-

börd och att det inte enbart är fråga om stöd åt exportnäringarna i ett kär-ware exportläge.

Det är för att få ett sådant klarläg-gade som jag avgivit min blanka reser-vation.

Fru RENSTRÖM-INGENÄS (s):

Herr talman! Jag vill några minuter fästa kammarens uppmärksamhet på de problem, som behandlas i motionen nr B 193. Denna motion syftar dels till att stödja svensk industri i dess strävän-den att vinna nya marknader för sina exportvaror och dels framför allt till att stödja uppbyggandet av de mind-re utvecklade ländernas näringsliv.

Alla vet vi hur priskonkurrensen i världen har skärpts undan för undan och att industrien måste försöka kom-pensera de lägre priserna genom att öka sina exportvolymen. Då räcker det inte med att endast behålla och öka avsätt-ningen på de traditionella marknader-na, utan vår handelspolitik måste inrik-tas på att finna nya sådana. Blickarna faller då på de länder, som vi vanligen kallar underutvecklade. Dessa länder har råvaror, jord och arbetskraft, men de saknar det kapital som behövs till de investeringar, vilka är nödvändiga för att tillvarata resurserna.

När det gäller investeringar i de mindre utvecklade länderna har sven-ska företag i regel varit mycket åter-hållsamma. Det har inte saknats försök att placera stora beställningar i vårt land i samband med nybyggnads-projekt, skrev disponent Folke Petrén i en artikel i tidningen Arbetsgivaren för en tid sedan (nr 5 1958), men den svenska industrien har ej kunnat till-mötesgå kraven på de långa krediter, som dessa kapitalfattiga länder behö-ver. Men eftersom säljarländerna väl inser värdet av att komma in på dessa nya och framför allt växande markna-der, så konkurreras det även där, inte bara med pris och kvalitet utan även

Ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit

med fördelaktiga kreditvillkor, och då har de svenska företagen inte kunnat hävda sig. De kan inte själva finansiera de långa och även osäkra krediter som behövs. Därför är Kungl. Maj:ts förslag om utökade exportkreditgarantier utomordentligt tillfredsställande, ty de bör ju även kunna användas för här berörda handelstransaktioner.

Så läste jag i propositionen de redovisade remissyttrandena och fann, att riksbanksfullmäktige uttalat att dessa ökade kapitalmöjligheter icke finge av exportkreditnämnden uppfattas som en anvisning att öka handeln med insolventa köpare — och sådana kan ju de mindre utvecklade länderna vara. Riksgäldsfullmäktige talar också om, att nämnden i möjligaste mån måste begränsa de risker, som kan uppstå för staten i egenskap av garantigivare. Departementschefen anser sig icke kunna ta ställning till den frågan för närvarande.

Det är givetvis en riktig princip att staten icke kan betala varorna bara för att våra industrier skall få exportera. Det kan inte vara en riktig princip ens i tider med tendens till sysselsättnings-svårigheter. I handeln med de mindre utvecklade länderna måste emellertid även andra synpunkter beaktas än de rent kommersiella. Intresset för en ökad hjälp åt dem synes växa sig allt starkare i vårt land. Olika organisationer har framfört krav på ökade anslag till uppbyggande av dessa länders eget näringsliv. Jag erinrar om att bl. a. kooperationen har satt som ett rimligt och möjligt mål att en fjärdedels procent av vår nationalinkomst skulle satsas. Redan detta skulle ge 141 miljoner kronor i stället för de 9, som vi nu i verkligheten ger. Partiledarna yttrade sig här om i tidningen Vi i ädel tävlan om positiva uttalanden för detta stöd. Statsministern hälsade alla opinionsyttringar i denna riktning med glädje. Han sade: »Självfallet är detta bara en början, ty

behoven av konstruktiva insatser är omätliga.» Han tyckte tydligen att en fjärdedels procent av nationalinkomsten var ganska litet. Han hade varit med om att forma en resolution vid den socialistiska internationalens rådsmöte i Köpenhamn 1956. Den gick ut på att alla de industrialiserade länderna borde gemensamt anslå en hel procent av nationalinkomsten till stöd åt de mindre utvecklade länderna. Herrar Hjalmarson och Ohlin var likaså positivt inställda, och herr Hedlund menade att vi måste gå från ord till handling.

I en understreckare i Svenska Dagbladet den 23 juli i år skriver en medlem av statsutskottet, professor Heckscher, om »Demokrati och nationalism i underutvecklade länder». Han talar om den kamp, som pågår mellan demokratiska och kommunistiska ideologier i de nya länderna och om svårigheten att vinna dessa folks förståelse för västerländska värden. Herr Heckscher påpekar hur det även i vårt land liksom i hela västerlandet var dåligt med friheten och med respekten för individuellt människovärde så länge de ekonomiska och sociala förhållandena var miserabla. Han finner det naturligt att exempelvis arabiska eller indiska nationalister än så länge intresserar sig betydligt mera för ekonomisk utveckling än för fri diskussion eller sociala reformer. De beundrar både västerlandets och kommunistiska länders förmåga att åstadkomma saker, som de själva endast drömmer om. Avgörande för deras ställningstagande till omvärlden blir omvärldens ställningstagande till dem. Herr Heckscher säger här: »Avgörande för de västerländska värdenas möjligheter att bli accepterade är dels den effektivitet västerlandet självt kan uppvisa och dels dess vilja att i konkreta och praktiska frågor lämna folken bistånd till en snabbare utveckling.»

Jag tror, att detta som motionen B 193 yrkat på, skulle varit ett — om än blyg-

Ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit

samt — försök till sådant bistånd, och jag undrar en smula över att ej professor Heckscher i utskottet reserverade sig för ett bifall.

Herr talman! Vår vilja till hjälp måste av rent humanitära skäl vara stark och odelad. Men även vår självbevarelse-drift och vår egennytta kräver att vi gör en insats. Bästa sättet att ge denna hjälp till självhjälp synes oss motionärer vara, att staten stöder svensk export, som kan bidra till att stärka mottagarlandets näringsliv och höja folkets levnadsstandard. Därigenom skulle vi göra en insats för fred och stabilare internationella förhållanden.

Det vore väl värt att ta den risk som exportkreditgarantier i dessa fall kunde medföra för staten. Vi uttalar därför i motionen en dylik önskan.

Att nu yrka bifall till motionen vore föga lönt, men jag förbehåller mig att, om så befinnes lämpligt, få återkomma till kammaren med detta ärende och hoppas, att det skall kunna ske i en stund, när vi inte är fångade i uppbotrets hektiska brådska som i dag.

Häri instämde herrar *Dickson* (h) och *Lundqvist* (s).

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Jag har fått följa detta ärende på avdelningen och i utskottet och vill därför säga några ord i anslutning till vad fru Renström-Ingenäs har anfört. Det råder ingen menings-skiljaktighet mellan henne och oss annat än den att vi efter föredragning på avdelningen fått klart för oss att de exportgarantier det här är fråga om i alldeles övervägande grad går just till export på länder av den typ både hon och jag är intresserade av. I Sverige försäkrar företagen nämligen, till skillnad från vad som är fallet i t. ex. England, inte sin totala export hos exportkreditnämnden utan endast vissa särskilda exportaffärer. Eftersom försäk-

ringen med exportgaranti medför vissa kostnader för företagen, använder de vanligen inte exportkreditgaranti annat än för sådana exportaffärer som är mer eller mindre osäkra. Exportkreditgaranti förekommer därför särskilt vid export till länder med relativt osäkra affärer, där garantien behövs för att man över huvud skall kunna våga ge kredit. Detta är väsentligen länder av typen underutvecklade länder och vissa av öststaterna — huruvida staterna bakom järnridån skall räknas som underutvecklade eller inte skall vi kanske inte diskutera i detta sammanhang. Det är alltså dessa två typer av export som exportkreditgarantinämndens verksamhet främst omfattar.

Under sådana förhållanden menade vi i avdelningen att motionens syfte i själva verket var uppfyllt redan nu. Här invänder fru Renström-Ingenäs att vissa remissinstanser har sagt att man skall akta sig för att sälja till insolventa köpare och att man skall söka minska statens risker. Vi måste nog ändå vara överens om att inte alla köpare i underutvecklade länder behöver vara insolventa och att de affärer med kreditgaranti till underutvecklade länder som bör uppmuntras är de affärer som åtminstone på längre sikt kan anses vara även ekonomiskt motiverade. I den mån man skall bedriva annan verksamhet bör detta rimligen göras med direkta hjälpanslag. Uttalandet om att minska statens risker har jag fattat som en mera allmän deklARATION. Självfallet löper man vissa risker vid export till länder av denna typ, och Sverige kan inte undandra sig dessa risker.

Slutligen har det framhållits att man i första hand skall gynna sådan export som kan förutses ha betydelse för dessa länders egen utveckling. Praktiskt taget all dylik export från Sverige har emellertid betydelse för dessa länders industriella utveckling. De svenska företag som framför allt handlar med de

Ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit

underutvecklade länderna är sådana som säljer vår mekaniska verkstadsindustris produkter, vilka givetvis har utomordentlig betydelse för att stimulera industriell verksamhet.

Det vore olyckligt att nu diskutera hela problemet om vårt förhållande till underutvecklade länder. Den frågan bör vi nog få tillfälle att mera ingående debattera på ett senare stadium. Den innefattar frågan om den egentliga hjälpverksamheten, frågan om vilka investeringar som kan göras med direkt insats av statsmedel och vilka som kan göras av svenska företag. Det vore önskvärt om Sveriges verksamhet på alla dessa punkter kunde utvidgas, men om vi över huvud skall kunna uträtta något måste vi nog ha en tämligen realistisk inställning.

De syften som motionärerna har haft och som är mycket beaktansvärda torde alltså redan vara tillgodosedda. Det gäller nu att få den ökning av ramen för exportkreditgarantierna som har begärts. Därför har jag endast att yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru RENSTRÖM-INGENÄS (s):

Herr talman! De från utskottet som här yttrat sig tycks mena, att vi motionärer över lag har fått löfte om våra önskemåls beaktande. Detta löfte har utskottet i så fall mycket väl lyckats dölja i sitt uttalande när det gäller motionen nr B 193. Det står nämligen i utlåtandet endast om att de medelstora och mindre företagens exportmöjligheter närmare kommer att övervägas i samband med översynen. Motionen nr B 193 är alldeles förbigången. Därför fruktade jag att synpunkterna om exportgarantier för handeln med de mindre utvecklade länderna skulle komma bort i sammanhanget.

Jag har samma uppfattning som herr Wahlund gav uttryck åt i kammaren här i går, att världsnöden är en skrämmande realitet som kan få fruktansvär-

da konsekvenser för hela världen om ingenting blir gjort. Jag tycker att det talas så mycket om denna hjälpverksamhet, medan endast en ringa del av det som blir sagt omsätts i praktisk handling. Det är kanske utskottets mening att säga att synpunkterna på stödet åt svensk industri för att bidra till att bygga upp näringslivet i de mindre utvecklade länderna är så viktiga, att de närmare måste övervägas. Utskottet innefattar kanske frågorna i vår motion bland de spörsmål, som man hoppas skall föreläggas 1959 års riksdag? Menar man det, då känner jag mig fullt tillfredsställd.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Jag tror nästan fru Renström-Engenäs får vara ännu mera tillfredsställd än så. Det förhåller sig redan väsentligen som motionärerna önskar att det skall vara. Det är därför vi inte har ansett oss behöva gå närmare in på frågan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr B 57, i anledning av väckta motioner angående utnyttjande av anslag å allmän beredskapsstat,

nr B 58, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B framställda förslag om anslag för budgetåret 1958/59 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckt motion, och

nr B 59, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen B om anslag för budgetåret 1958/59 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

Riksstat för budgetåret 1958/59

§ 7

Riksstat för budgetåret 1958/59

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 60, i anledning av väckt motion angående vissa spörsmål rörande frågan om riksstat för budgetåret 1958/59.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! I grundlagen är det bestämt att det nya budgetåret skall börja den 1 juli, och det säges ingenting om undantag från denna regel. Jag förstår mycket väl att statsutskottet inte har kunnat tillämpa författningen på grund av tidsnöd, men det kommer antagligen att se egendomligt ut för eftervärlden att vi i den säregna situation som föreligger vid denna riksdag inte har kunnat tillämpa grundlagens regel om riksstat.

Statsutskottet hade säkerligen kunnat räkna ut dels vilka beslut som fattades vid A-riksdagen i år och dels i vilka avseenden den gamla riksstaten har gällt. Det kunde man säkert ha fått klarhet i, om man gjort vissa räkneoperationer i förslaget till riksstat. Jag erkänner emellertid gärna att detta kanske hade tagit någon tid. Härordagen ändrades t. ex. riksstaten på grund av det beslutet rörande musikkonservatoriet i Göteborg som gick emot regeringen. Men man kan ändå inte komma ifrån, att om man anser att man på grund av någon väsentlig fråga inte kan tillämpa bestämmelsen om riksstat, så måste grundlagen ändras på den punkten.

Jag har här velat fästa uppmärksamheten vid att vi inte haft någon sammanställning av den riksstat, som skulle gälla från den 1 juli, och jag kan inte tänka mig annat än att författningsutredningen måste ta upp den frågan till behandling. Det kan nämligen hända att vi får nya riksdagsupplösningar framdeles, och om statsutskottet

nu i sin motivering säger att det inte varit möjligt att vid innevarande budgetårs början framlägga förslag till riksstat för nämnda budgetår, så måste detta såvitt jag förstår ur konstitutionell synpunkt betraktas som synnerligen otillfredsställande.

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Eftersom ett tillfälle nu har givits att säga några ord om statsregleringen eller rättare sagt om den uteblivna statsregleringen i våras, vill jag bara kort deklarerera att man måste uttala sina tvivel om huruvida det som då skedde var fullständigt riktigt konstitutionellt och politiskt. Riksdagen tillät då, även om budgeten inte var fullständig, att beviljade anslag omedelbart fick disponeras i enlighet med riksdagens anvisningar. Riksdagen gjorde visserligen efter många underhandsförhandlingar mellan partierna ett uttalande — jag minns ej exakt ordalydelsen — att detta skulle gälla tills riksdagen annorlunda bestämt. Allt detta kunde gå för sig så som situationen var denna gång. Men antag att det hade varit fråga om en upplösning som hade berott på delade meningar om budgeten eller hela finanspolitiken. Hade det då varit rätt att den sittande regeringen, vars öde var beroende av upplösningen, skulle ha fått disponera över den partiella ståt som hade upprättats? För min del tror jag inte att det hade varit görligt eller tänkbart.

I den mån jag blev tillfrågad under hand av representanter för finansdepartementet i våras, tillkännagav jag såsom min uppfattning det angelägna i att försöka finna en lösning som inte bara var tillämplig för detta fall utan också skulle vara tillämplig under alla förhållanden vid upplösning kort före budgetårets början. Jag förmodar, att det nu inte är någonting att göra åt saken, men eftersom jag är ledamot av författningsutredningen, skulle jag vilja tillägga att jag finner det ofrånkom-

Ny tulltaxa, m. m.

ligt att denna ägnas stor uppmärksamhet.

Med anledning av herr Braconiers motion har jag alltså endast velat begagna tillfället att tillkännage, att den uppgörelse i denna fråga, som träffades mellan partierna under den utomordentliga brådska, som rådde under de sista aprildagarna, var av den karaktären att den inte under alla förhållanden kunde vara tillämplig. Problemet måste följaktligen framdeles bli föremål för mycket grundligt övervägande.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölles.

§ 8

Föredrogs statsutskottets memorial nr B 61, angående tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1957/58.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 9**Ny tulltaxa, m. m.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr B 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny tulltaxa, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 6 juni 1958 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr B 4, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) tulltaxa;
- 2) förordning om ändrad lydelse av 1 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316);
- 3) förordning om ändring i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit; samt
- 4) förordning om ändrad lydelse av

3 a § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution;

dels ock för sin del godkänna Sveriges anslutning till konventionen den 15 december 1950 rörande nomenklatur för klassificering av varor i tulltarifferna samt protokollet den 1 juli 1955 angående ändring i nämnda konvention.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes i betänkandet följande:

»I propositionen framlägges förslag till ny tulltaxa, avsedd att ersätta den nu gällande av år 1929.

Förslaget är utarbetat på grundval av ett av 1952 års tulltaxekommitté avgivet betänkande och innebär fullföljande av ett sedan länge bedrivet arbete på en revision av tulltaxan.

I propositionen framhålles emellertid att tulltaxerevisionen bör betraktas jämväl som en förberedelse till det planerade nordiska ekonomiska samarbetet; vid förslagens utarbetande har därför beaktats det förslag till gemensam nordisk tulltaxa som framlagts föregående år.

Taxeförslaget är utformat i överensstämmelse med en internationell konvention rörande nomenklatur för klassificering av varor i tulltarifferna (den s. k. Brysselnomenklaturen).

Tullarna utgöres till övervägande del av värdetullar, men även kvantitetstullar förekommer, huvudsakligen inom livsmedelsområdet (i den mån importen på detta område regleras genom tullar).

Vad tullarnas höjd och avvägning beträffar kan förslaget närmast sägas innebära en viss utjämning av tullskyddet mellan olika varuslag och produktionsgrenar med bibehållande i stort sett av nuvarande genomsnittliga tullnivå.

För att belysa förslagens konkreta innebörd kan beträffande vissa betydelsefulla varugrupper anföras följande.

Egentliga jordbruksprodukter har liksom för närvarande upptagits med tullfrihet (för dylika produkter effektueras

Ny tulltaxa, m. m.

gränsskyddet i princip genom särskilda importavgifter).

Beträffande frukt och trädgårdsprodukter har i allmänhet föreslagits oförändrade tullsatser under den tid då inhemsk produktion förekommer och tullfrihet under resten av året.

I fråga om livsmedelsindustrins produkter har föreslagits såväl sänkningar som höjningar, de senare ofta sammanhängande med gällande importavgifter på jordbruksprodukter.

Kemiska produkter har i ungefär samma utsträckning som hittills upptagits med tullfrihet men i övrigt åsatts värdetullar av varierande storlek, i regel innebärande uppjustering av låga och nedskärning av höga tullar; vad särskilt beträffar organiska kemiska produkter har för de tullbelagda varorna föreslagits en standardtullsats av 12 procent av värdet mot 15 procent i nuvarande tulltaxa.

Av gummivaruindustrins alster har det dominerande varuslaget, nämligen bildäck, upptagits med en tull av 13 procent av värdet.

Inom textilområdet har med hänsyn till den pågående nordiska utredningen endast smärre jämkningar uttagits i de år 1955 provisoriskt införda tullsatserna, vilka i regel utgör 12 procent av värdet för vävnader samt 14 procent av värdet för trikåvaror och konfektion; för de av 1955 års beslut icke berörda silkevarorna innebär förslaget i allmänhet en sänkning i jämförelse med nuvarande nivå.

Även för läder har i förslaget bibehållits 1955 års provisoriska tullnivå, vilken för detta varuslag ligger vid 7 procent av värdet. För skodon föreslås en tull av 14 procent av värdet, vilket för de flesta artiklar innebär en viss sänkning.

I fråga om porslins- och glasvaror i allmänhet har upptagits tullsatser av 12 procent resp. 15 procent av värdet; den förra torde genomsnittligt sett innebära

en höjning och den senare en sänkning i förhållande till nuvarande tullskydd.

Halvfabrikat av järn och stål har i enlighet med det nordiska förslaget åsatts tullsatser av i regel 6 procent för varmvalsade och 7 procent för kallvalsade produkter; dessa tullsatser ligger vid dagens prisläge i allmänhet över de nuvarande tullsatserna.

Beträffande järn- och metallmanufaktur förordas i huvudsak en enhetlig tull av 8 procent av värdet, vilket genomsnittligt sett icke innebär någon större avvikelse från den nuvarande tullnivån, ehuru det för individuella varuslag kan medföra icke obetydliga sänkningar eller höjningar.

För maskinområdet föreslås en standardtullsats av 10 procent av värdet eller samma tullsats som nu utgår för de flesta varor inom detta område.

Tullen på bilar samt motorcyklar med högst 245 cm³ cylindervolym har föreslagits bibehållen vid 15 procent av värdet.

Nuvarande finanstullar (t. ex. på kaffe och kolonialvaror) har i allmänhet icke gjorts till föremål för omprövning utan upptagits med oförändrade belopp.

Den nya tulltaxan föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1959.»

Till utskottet hade hänvisats ett antal i anledning av propositionen väckta motioner.

I motionen II: B 36 (II: 449 vid årets förra riksdag) av herr *Senander m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen med förslag till ny tulltaxa samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslaget omarbetades så, att den nuvarande genomsnittliga tullnivån bibehölls eller sänktes.

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte, med förmälan att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr B 4 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) antaga det vid propositionen fo-

Ny tulltaxa, m. m.

gade förslaget till tulltaxa med följande ändringar, nämligen

dels att ikraftträdandebestämmelserna erhöles denna lydelse:

Denna tulltaxa träder i kraft den 1 januari 1959.

Konungen äger för tid, varunder så befinnes erforderligt med hänsyn till åtaganden, gjorda före den 24 januari 1958 enligt allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), förordna om därav påkallade avvikelser från tulltaxan.

dels ock att tulltaxan — med iakttagande av att en i Kungl. Maj:ts förslag under nr 60.04 C intagen anmärkning utginge — i vissa delar erhöles av utskottet i dess hemställan angiven lydelse.

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316);

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 3 a § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution; samt

5) för sin del godkänna Sveriges anslutning till konventionen den 15 december 1950 rörande nomenklatur för klassificering av varor i tulltarifferna samt protokollet den 1 juli 1955 angående ändring i nämnda konvention;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: B 32 av herr Domö samt II: B 44 och II: B 118 av herr Hansson i Skegrie m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: B 33 av herr Gunnar Berg m. fl. och II: B 42 av herr Andersson i Ronneby m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: B 34 av herr Schmidt m. fl. och II: B 70 av herr Bengtsson i Göteborg,

4) de likalydande motionerna I: B 35

av herr Svärd m. fl. och II: B 43 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: B 36 av herr Källqvist m. fl. och II: B 41 av herr Ståhl m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: B 37 av herr Boo m. fl. och II: B 65 av herr Magnusson i Borås m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: B 55 av herr Gunnar Andersson m. fl. och II: B 38 av herr Odhe m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: B 56 av herrar Alvar Andersson och Yngve Nilsson samt II: B 67 av herr Nilsson i Göingegården,

9) de likalydande motionerna I: B 57 av herr Yngve Nilsson m. fl. och II: B 66 av herr Stiernstedt m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: B 58 av herr Yngve Nilsson m. fl. och II: B 68 av herr Nilsson i Göingegården m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: B 59 av herr Elmgren m. fl. och II: B 39 av herr Nelander m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: B 60 av herr Gustaf Henry Hansson och II: B 72 av herr Bengtsson i Göteborg,

13) de likalydande motionerna I: B 61 av herr Nord m. fl. och II: B 64 av herr Rimås m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: B 62 av herr Källqvist och II: B 40 av herr Christenson i Malmö m. fl.,

15) de likalydande motionerna I: B 63 av herr Sveningsson och II: B 71 av herr Bengtsson i Göteborg,

16) de likalydande motionerna I: B 64 av herr Sveningsson m. fl. och II: B 63 av herr Lothigius m. fl.,

17) de likalydande motionerna I: B 87 av herrar Åkesson och Nils Hansson samt II: B 122 av herrar Nilsson i Lönsboda och Åhman,

18) de likalydande motionerna I: B 88 av herrar Sveningsson och Anders Johansson samt II: B 120 av herr Svening m. fl.,

19) de likalydande motionerna I:

Ny tulltaxa, m. m.

B 89 av herr Danmans och II: B 121 av herr Löfgren m. fl.,

20) de likalydande motionerna I: B 114 av herr Bertil Petersson m. fl. och II: B 149 av herr Persson i Växjö m. fl.,

21) de likalydande motionerna I: B 115 av herr Gustaf Elofsson samt II: B 180 av herrar Nilsson i Bästekille och Jansson i Benestad,

22) de likalydande motionerna I: B 116 av herr Lindahl m. fl. och II: B 152 av herr Allard m. fl.,

23) de likalydande motionerna I: B 117 av herr Ebbe Ohlsson m. fl. och II: B 154 av herr Boija m. fl.,

24) de likalydande motionerna I: B 118 av herrar Möller och Gunnar Berg samt II: B 159 av herrar Ståhl och Braconier,

25) de likalydande motionerna I: B 119 av herr Birke samt II: B 151 av herrar Nilsson i Göingegården och Hansson i Skegrie,

26) de likalydande motionerna I: B 120 av herrar Birke och Boman samt II: B 156 av herr Gerhard Nilsson i Gävle m. fl.,

27) de likalydande motionerna I: B 140 av herrar Carl Albert Anderson och Siegbahn samt II: B 158 av herrar Gustafsson i Stockholm och Hagnell,

28) de likalydande motionerna I: B 142 av herr Nils Theodor Larsson och II: B 181 av herr Börjesson m. fl.,

29) de likalydande motionerna I: B 180 av herr Siegbahn och II: B 224 av herr Setterberg i Vilske-Kleva m. fl.,

30) motionen I: B 141 av herrar Siegbahn och Carl Albert Anderson,

31) motionen II: B 36 av herr Senander m. fl.,

32) motionen II: B 37 av herrar Regnéll och Svensson i Krokstorp,

33) motionen II: B 69 av herrar Braconier och Löfgren,

34) motionen II: B 73 av herr Bengtsson i Göteborg,

35) motionen II: B 74 av herr Bengtsson i Göteborg,

36) motionen II: B 75 av herr Jansson i Benestad m. fl.,

37) motionen II: B 84 av herrar Helén och Hansson i Skegrie, såvitt motionen behandlas i detta betänkande,

38) motionen II: B 116 av herr Jansson i Skegrie m. fl.,

39) motionen II: B 117 av herr Jansson i Skegrie m. fl.,

40) motionen II: B 119 av herr Jansson i Skegrie m. fl.,

41) motionen II: B 153 av herrar Gustafsson i Borås och Nilsson i Göingegården,

42) motionen II: B 155 av herrar von Seth och Lothigius,

43) motionen II: B 157 av herr Jansson i Skegrie m. fl.,

44) motionen II: B 221 av herrar Darlin och Setterberg i Vilske-Kleva,

45) motionen II: B 222 av herr Christenson i Malmö, samt

46) motionen II: B 223 av herrar Darlin och Setterberg i Vilske-Kleva,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I motiveringen hade utskottet anfört bl. a. följande:

I anledning av motionerna I: B 61 och II: B 64 vill utskottet erinra om att chefen för jordbruksdepartementet, såsom i motionerna förutsatts, numera tillkallat sakkunniga med uppdrag att verkställa en allsidig utredning rörande trädgårdsnäringsens problem. Enligt de för utredningen meddelade direktiven torde de sakkunniga äga att behandla frågan om stöd åt trädgårdsnäringsen i hela dess vidd, och utskottet förutsätter att därvid även de spörsmål som beröres i nyssnämnda motioner kommer att upptagas till prövning. Då någon särskild begäran om utredning i ämnet sålunda inte synes vara påkallad, hemställer utskottet att ovanberörda motioner i denna del inte måtte föranleda någon åtgärd.

Ny tulltaxa, m. m.

Vad beträffar övriga motionsvis framställda yrkanden kommer dessa att behandlas i det följande under varje särskild rubrik. Det må dock redan här framhållas att utskottet vid sin bedömning av förevarande spörsmål i huvudsak kunnat ansluta sig till departementschefens uppfattning.

I likhet med departementschefen anser utskottet övervägande skäl tala för att gränsskyddet även i fortsättningen ges formen av tull, och utskottet finner sig även kunna godtaga den av departementschefen förordade tullsatsen. Med avstyrkande av de i ämnet framförda motionerna får utskottet sålunda föreslå riksdagen att biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Vid utskottets betänkande hade följande reservationer

I) av herrar *Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås;

II) av herrar *Bengtson, Alvar Andersson* och *Vigelsbo*;

III) av herrar *Bengtson, Yngve Nilsson, Alvar Andersson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Nilsson* i Bästekille;

IV) likaledes av herrar *Bengtson, Yngve Nilsson, Alvar Andersson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Nilsson* i Bästekille;

V) av herrar *Söderquist* och *Stenberg*;

VI) av herrar *Söderquist, Bengtson, Yngve Nilsson, Alvar Andersson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Nilsson* i Bästekille och *Stenberg*;

VII) av herrar *Stenberg* och *Rydén*;

VIII) av herrar *Siegbahn* och *Kristenson* i Göteborg;

IX) av herrar *Söderquist, Bengtson, Alvar Andersson, Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Magnusson* i Borås och *Stenberg*;

X) av herrar *Bengtson, Alvar Andersson, Gustaf Henry Hansson, Nils-*

son i Svalöv, *Vigelsbo* och *Magnusson* i Borås;

XI) av herrar *Söderquist, Bengtson, Alvar Andersson, Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Magnusson* i Borås och *Stenberg*;

XII) av herrar *Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås;

XIII) av herrar *Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv, *Allard* och *Magnusson* i Borås;

XIV) av herrar *Siegbahn, Gustaf Henry Hansson* och *Kristenson* i Göteborg;

XV) betr. nr 06.04 A (adiantum och asparagus): av herr *Siegbahn*;

XVI) betr. nr 40.11 B (vissa bildäck m. m.): av herr *Nilsson* i Svalöv.

Härjämte hade särskilda yttranden avgivits av a) herr *Siegbahn* och b) herr *Rydén*.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Vi högerledamöter i bevillningsutskottet har till utskottets uttalande under avsnittet Allmänna synpunkter fogat en blank reservation, och jag ber att med anledning härav få göra några uttalanden.

Den proposition som ligger till grund för detta utskottsbetänkande är väl den mest omfattande som någonsin har förelagts riksdagen. Detta oerhört stora ärende har nu av omständigheternas makt kommit att behandlas under den korta sommarriksdagen. Den tid som sålunda stått till bevillningsutskottets förfogande har varit den minsta möjliga med hänsyn till ärendets omfattning.

Den gamla tulltaxan var nu i stort behov av en allmän översyn. Denna framstår som så mycket mera nödvändig, då den tekniska utvecklingen under senare tid har skapat fram ett otal nya artiklar.

Ny tulltaxa, m. m.

Den nu föreliggande tulltaxan har utformats i överensstämmelse med den s. k. Brysselnotenklaturen. Med hänsyn till pågående förhandlingar om framtida samarbete torde det vara praktiskt att vår tulltaxa överensstämmer med denna konvention.

Det nya förslaget innebär också att vi nu i princip går in för värdetullar, vilket torde innebära en riktigare avvägning av tullarna. Men man får inte blunda för att det i vissa situationer kan uppstå en del problem genom onaturligt låg prissättning. Detta går dock att komma till rätta med. Jag skall återkomma till detta.

Enligt det föreliggande utredningsmaterialet torde tullarnas höjd genomsnittligt sett överensstämma med de tidigare. Det har sagts att det är angeläget att riksdagen nu beslutar om den nya tulltaxan. Denna kommer då att i stället för tullarna per den 1/1 1957 ligga till grund för det utgångsläge, varifrån avtrappningen i ett eventuellt europeiskt frihandelsområde skulle börja.

Vår tulltaxa torde hittills ha byggts upp med den principen att den skulle tjäna ett väl differentierat näringsliv, vilket givetvis är av mycket stort värde speciellt i dåliga konjunkturen, då vi därigenom blir mindre känsliga för konjunkturväxlingarna. Detta måste vara ett värdefullt vapen mot arbetslösheten.

Ett europeiskt frihandelsområde kommer givetvis att bjuda på både fördelar och nackdelar. Det är nog svårt att från början avgöra vilka verkningarna kommer att bli. Sverige är ett lågtullland, och under de 15 åren fram till den tänkta tullfriheten kommer det att innebära många svårigheter för vårt näringsliv. Under dessa år får de länder som nu har höga tullar lätt att kunna slå ut våra svenska företag genom en låg prissättning. Dessa varor kan lätt vandra över de svenska gränserna, eftersom Sverige som sagt är ett lågtullland. Förskansade bakom ett högt tullskydd i

sina egna länder kan man då där upprätthålla ett högt pris på sin hemmarknad och genom en låg exportprissättning få möjligheter att bygga upp en marknad i vårt land.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden har vi i högermotionen ifrågasatt, om vi över huvud taget i denna situation borde sänka några tullar. Vi har också i olika motioner krävt höjningar på en del särskilt utsatta områden i avsikt att skapa ett bättre utgångsläge i en eventuell europeisk marknad. Det måste vara en synnerligen angelägen uppgift att se till att svårigheterna för näringslivet lindras så mycket som möjligt. Vi skall icke heller i alltför stor utsträckning lita till att kunna utbygga våra exportindustrier, då vi redan nu kan skönja svårigheter på detta område. Det måste därför vara ett livsintresse för vårt land att se till att vi även kan vidmakthålla en effektiv hemmamarknadsindustri.

Vid sidan om förhandlingarna om ett europeiskt frihandelsområde pågår även förhandlingar om en gemensam nordisk marknad. I de fall då överenskommen har nåtts i dessa förhandlingar har finansministern i princip följt dessa rekommendationer och ändrat tullsatserna i enlighet härmed. Med tanke på det ovissa i huruvida någonting sådant över huvud taget kan tänkas komma till stånd kan det allvarligt ifrågasättas, om vi redan nu skall inrikta vår tullpolitik på en sådan marknad. På alla de områden där det alltjämt pågår förhandlingar på det nordiska planet har finansministern stannat vid de nuvarande tullarna. De stora områden, där det för närvarande pågår förhandlingar, är bl. a. textil- och porslinsområdena. Detta hänsynstagande har medfört att finansministern icke har följt de förslag som tulltaxekommittén efter noggrann prövning lade fram. Detta förhållande medför att vi på dessa varuområden får ett sämre utgångsläge än kanske till och med någon önskar. Det

Ny tulltaxa, m. m.

torde inte råda något tvivel om att den tull som man eventuellt kan komma att enas om på dessa områden kommer att ligga betydligt över de av tulltaxekommittén föreslagna tullsatserna. Med tanke härpå borde det inte ha varit någon risk om finansministern åtminstone hade följt kommittéförslaget.

På de mest utsatta områdena har det inom utskottet träffats en kompromiss, vilken givetvis som alla kompromisser innebär att det har måst göras avsteg på båda sidor från ursprungligen intagna ståndpunkter. De områden som varit föremål för denna kompromiss är framför allt textil, porslin och gummiringar. Kompromissen innebär att tullarna på textilområdet höjs med i allmänhet en procent utom på yllevävnader, där höjningen blir två procent. Tullen på porslin höjs med en procent och på handskar med två procent. Då motionsyrkandena på dessa områden icke har kunnat följföras med reservationer, innebär detta givetvis icke att ståndpunkterna i motionerna övergivits, utan avsaknaden av reservationer är helt beroende på denna kompromiss.

I högermotionen har bl. a. krävts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära att ett förslag till antidumpingtullar förelägges höstriksdagen. I olika motioner har också framställts krav på minimiviktullar. Under senaste tiden har vårt land på olika varuområden varit utsatt för en import där sådana priser noterats som inte kan ha någon ting med företagsekonomiska beräkningar att göra. Denna prissättning torde i stället kunna betecknas som rent politisk. Det måste vara ett livsvillkor för ett land att skydda sig mot sådana företeelser. Detta blir så mycket mera angeläget då vi har ett betydligt högre löneläge än de flesta andra länder.

Inom utskottet har nu den kompromissen träffats, att Kungl. Maj:t får en fullmakt att införa minimiviktullar med omedelbar verkan när så kan anses behöfligt. Med hänsyn till att det gäller

att handla snabbt i sådana situationer tror jag det kan ligga stora fördelar i denna anordning. Kungl. Maj:t får här ett stort ansvar att se till att import med sådan av mig nyss angiven prissättning förhindras. För möjligheterna att upprätthålla en full sysselsättning tror jag att detta kan vara av ett stort värde. Utskottet har också uttalat, att redan vid tulltaxans ikraftträdande denna fullmakt kommer till användning. Utskottet har därvid särskilt tänkt på de nu gällande minimiviktullarna på vissa trikkävaror. Det torde heller inte hindra att Kungl. Maj:t omedelbart använder denna fullmakt, därest så skulle erfordras.

Denna kompromiss innebär sålunda att de krav på minimiviktullar, som i olika motioner framställts, i realiteten har bifallits, då möjlighet för Kungl. Maj:t nu föreligger att använda denna fullmakt.

Herr talman! Jag skall be att i ett senare sammanhang få återkomma med yrkanden under respektive kapitel.

Under detta anförande tog herr förste vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Vad först beträffar utskottets allmänna synpunkter på tullproblemen vill jag helt instämma med vad herr Magnusson i Borås här nyss anför.

Rörande ett annat avsnitt i den kungl. propositionen och utskottsbetänkandet har jag anförat ytterligare en blank reservation utöver den som vi högermän har i den allmänna delen. Denna andra blanka reservation avser varuposition 40: 11 B, d. v. s. tullen på bil- och cykelgummi. Tullen på dessa varor utgör för närvarande en krona per kg, vilket motsvarar 15—16 procent beroende på prisläget. Enligt GATT-avtalet är tullen maximerad till 16 procent. Det nya förslaget innebär enligt såväl departe-

Ny tulltaxa, m. m.

mentschefens som utskottets förslag, att viktullen skall slopas och enbart värdetull förekomma. Denna har då föreslagits till 13 procent. Tulltaxekommittén hade i sitt förslag upptagit en tullsats av 13 procent men kombinerat denna procentsats med en minimitull av 85 öre per kg.

Den av departementschefen och utskottet nu förordade tullsatsen innebär med de priser som nu gäller en sänkning av tullen för s. k. ersättningsdäck, men för s. k. monteringsdäck innebär den däremot en liten ökning i förhållande till nuvarande nivå.

Ersättningsdäcken har den största åtgången. Av den svenska produktionen utgör dessa enligt uppgifter som vi fick i utskottet cirka 70 procent. Produktionen av monteringsdäck utgör sålunda 30 procent. Av den sammanlagda importen av bildäck utgör ersättningsdäcken cirka 90 procent och monteringsdäcken 10 procent.

Gummiindustrien med däcktillverkning är i Sverige ganska betydande. Den är koncentrerad till vissa orter, som i hög grad är beroende av att denna gummidäcksindustri kan hållas helt intakt. I Trelleborg exempelvis har gummifabriken cirka 3 400 anställda, vilket innebär att inemot 40 procent av hushållen där är direkt berörda av gummifabrikens verksamhet. En tredjedel av de anställda är knuten till däcktillverkningen. Även i Norrköping, Vis-kafors, Gislaved och Värnamo är bildäcksfabrikationen av betydande mått.

Det stora antal arbetstagare i våra gummifabriker, som är beroende av däcktillverkningen, medför att man ur arbetsmarknadssynpunkt på alla sätt bör värna om denna industri. Bilismens ständiga ökning medför naturligtvis också att allt fler och fler personer blir sysselsatta i denna gummidäcksindustri samtidigt som friställelse sker inom andra områden. För de orter, där gummiindustrien är lokaliserad, är det därför av stor ekonomisk betydelse att be-

rörda industrier kan arbeta med full kapacitet. Det är därför som vi, några ledamöter av de båda kamrarna — tillhörande samtliga demokratiska partier — framfört en motion vari hemställes, att tullskyddet på bildäck skulle bestämmas till vad tulltaxekommittén föreslagit, nämligen en värdetull av 13 procent kombinerad med en minimitull av 85 öre per kg. Motionärerna var då motionen framfördes — och vi är det fortfarande — av den uppfattningen, att konkurrensläget mot utlandet kan bli sådant att vi måste ha denna minimitull för att skydda vår inhemska bildäcksindustri. De aktuella importpriserna pekar för närvarande på att denna uppfattning är riktig. Vi har under våren och försommaren haft ett importpris på monteringsdäck av cirka 4,75 kronor per kg. Detta motsvarar med en tullsats av 13 procent en tull av cirka 62 öre per kg. Härvid är dock att märka att för varje kg bildäck betalas mer än 25 öre i tull för i däckets ingående textilier, kemikalier m. m., varför nettotullskyddet vid angivna prisläge och tullsats endast uppgår till cirka 37 öre. Detta gör att bildäcksfabrikationen redan nu arbetar under svåra ekonomiska förhållanden, vilket vällar oro inte minst bland de anställda.

Utskottet har inte velat gå in för att tillstyrka den minimitull som vi motionärer föreslagit. Orsaken härtill är närmast att utskottet generellt, som herr Magnusson nyss berörde, förordat en kompromisslösning som innebär att Kungl. Maj:t skall erhålla fullmakt att införa minimitullar på olika områden, då import till onormalt låga priser förekommer. Om riksdagen antar detta förslag anser jag, att motionen reellt kan anses bifallen. Detta förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t följer utvecklingen på området med största uppmärksamhet. Gör inte regeringen detta måste någon riksdagsledamot genom en enkel fråga göra regeringen uppmärksam på situationen, när det blir hög-

Ny tulltaxa, m. m.

aktuellt med onormalt låga importpriser genom att vederbörande exportland exempelvis lämnar exportpremier och dylikt.

Utskottets förslag rörande möjligheten för Kungl. Maj:t att i speciella lägen införa minimitullar medför, såsom jag tidigare framfört, att jag anser vår motion om minimitullar på bildäck bifallen, och det är därför som jag, herr talman, nöjt mig med en blank reservation i denna del av tulltaxan. Men jag har velat till kammarens protokoll få antecknat att jag anser att regeringen måste följa frågan med största uppmärksamhet.

Såsom det angivits i några högermotioner anser vi att trädgårdsprodukterna, däri inräknat blommor m. m., i stort behöver ett bättre tullskydd än vad som föreslagits i propositionen. Inte minst beredskapspolitiska skäl talar för upprätthållandet av en stor odling av grönsaker etc. I reservationerna IV och VI har jag tillsammans med några andra utskottsledamöter fullföljt de motionsledes framförda kraven om höjning av tullen på de i motionerna angivna trädgårdsprodukterna. Yrkanden om att dessa reservationer måtte bifallas kommer senare att framställas.

I reservation III har vi högerrepresentanter tillsammans med centerpartiets representanter i utskottet hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om att förslag framlägges om att s. k. färskpotatis i stället för att tullbeläggas hänföres till jordbruksreglerad vara. Den huvudsakligaste delen av färskpotatisen kommer nämligen från rent fältmässiga odlingar på såväl mindre som större jordbruk och betraktas därför i praktiken som en jordbruksprodukt. Det är också svårt att dra någon bestämd gräns mellan färskpotatis och annan potatis. Statens jordbruksnämnd har också i anslutning till överenskommelse med potatisodlingsorganisationer uttalat sig för att färskpotatisen skulle hänföras till jordbruksreglerad

vara. På grund av den stora betydelse som odlingen av färskpotatis har för jordbruket i vissa bygder, inte minst i vissa delar av Skåne, och på grund av de stora kostnader samt risk för frostskador och dylikt som är förknippade med denna odling, bör gränsskyddet anpassas efter ett system, som smidigt knyter an till de aktuella pris- och avsättningsförhållanden som råder. Detta anser vi reservanter bäst blir fallet, om färskpotatisen hänföres till jordbruksreglerad vara. Vi föreslår därför en importavgift att tillföras samma regleringskassa som importavgifterna för annan potatis samt att importavgiften fastställes till 20 öre per kg under fem kalenderveckor räknat från den 1 juni och under annan tid till samma belopp som för annan potatis.

Även för en del andra varor har vi högerrepresentanter i utskottet antingen själva eller tillsammans med andra utskottsledamöter fullföljt i motioner framförda yrkanden om bättre tullskydd än vad utskottsmajoriteten velat vara med om. Det gäller sådana varor som penicillin, garvämnesextrakter, olika trävaror, såsom parkettstav, byggnadssnickerier, sittmöbler, leksaker m. fl. Det gäller också skodon, hattar, glasvaror etc. Då jag antar att olika motionärer kommer att närmare motivera de föreslagna tullhöjningarna, skall jag inte uppta kammarens tid med att framföra dessa motiv, utan jag hänvisar till de motioner som är framlagda.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Det förslag till ny tulltaxa som nu föreligger har föregåtts av ett gediget utredningsarbete. 1952 års tulltaxekommitté lade fram sitt förslag 1956, och såvitt jag kan bedöma dess resultat är det ytterligt grundligt och respektingivande. Jag tror att svenskt näringsliv kan ha god nytta av att studera detta standardverk, fullt av saksupplysningar. När jag nu är inne på att

Ny tulltaxa, m. m.

vara högaktningfull, kan jag väl också sträcka mig därhän, att finansministern i propositionen gjort en del förbättringar av kommittébetänkandet vid sina avväganden. Utskottet har sedan under sin — det vill jag säga — imponerande energiske ordförande lyckats granska det hela på ganska kort tid. De förändringar som gjorts har inte varit stora och, vilket jag beklagar, praktiskt taget endast gått i tullupjusterande riktning.

Jag tror att vi har ett stort behov av denna nya tulltaxa, som vad nomenklatur och klassificering beträffar torde vara en god förutsättning för vårt handlande vid ett eventuellt genomförande av ett europeiskt frihandelsområde eller en gemensam nordisk marknad.

Det finns emellertid ett område, som jag gärna skulle ha velat haft bättre belyst såväl i tulltaxekommitténs utredning som i propositionen och utskottets betänkande, och det är de samhälls-ekonomiska konsekvenserna av den nya tulltaxan.

Jag har den uppfattningen att det nya tulltaxeförslaget innebär en något starkare tendens mot protektionism än vad kommittén och Kungl. Maj:t haft till målsättning och även sagt sig ha genomfört. Man har nämligen på olika sätt framhållit att riktpunkten varit en oförändrad tullnivå jämfört med 1952, och man har sedan sökt bevisa att tullnivån efter den nya tulltaxans genomförande kommer att bli oförändrad. Det är fullt förståeligt att man gärna velat göra det, ty vi erkänner ju allmänt att det för ett litet land som Sverige är av största betydelse, att vi icke generellt höjer tullnivån. Vi ansluter oss väl alla till den ekonomiska uppfattningen att en fortsatt snabb höjning av levnadsstandarden kräver en ökad utrikeshandel. Vi har haft en traditionell lågtullpolitik, och vårt största politiska parti har liksom LO — det vill jag gärna notera — visat god förståelse när det gäller att främja en mindre protektionistisk utveckling.

Nu tror jag emellertid som sagt, att den nya tulltaxan innebär en skärpning i graden av protektionism, även om man säger någonting annat. Jag tror att detta är en fara, en fara som smyger sig in utan att den klart blir redovisad. Om man får döma av arbetet i utskottet, av reservationerna i tulltaxekommitténs betänkande och av de två anföranden, som hittills hållits här, så finns det från höger- och centerpartihåll endast anspråk på höjningar av tullarna. Man kan fråga sig om det är ett gemensamt protektionistiskt drag eller om det anlagts lokalpolitiska synpunkter på denna fråga, som är av så stor allmän vidd. Enligt min mening måste vi se till, att vi bromsar tendenserna till nationell ekonomisk isolering via höjda tullar.

I ett särskilt yttrande till bevillningsutskottets betänkande har jag redogjort för mina synpunkter på tullbelastningen för importen och konsumtionen före och efter den föreslagna tulltaxeändringens genomförande.

För att få ett rättvisande uttryck vid en jämförelse bör man använda det traditionella måttet på tullnivån, nämligen tulluppbördens storlek uttryckt i procent av importens värde. Använder man det måttet, finner man, att tullnivån enligt utskottets beräkningar sedan 1954 ökat från 9,2 till 10,6 procent eller i pengar räknat från 394 miljoner till 454 miljoner kronor, d. v. s. med 60 miljoner kronor. Detta gäller enbart industriprodukter, ty som bekant uppgår den totala tulluppbörden till cirka 650 miljoner kronor. Men sedan 1954 har importen stigit, varför ökningen inte är 60 miljoner kronor utan omkring 78 miljoner kronor. Om vi antar att hemmaproduktionen utnyttjar hela tullskyddet, så får konsumenterna betala tre gånger det ökade tullskyddet, d. v. s. 200 å 250 miljoner kronor *mer nu* än år 1954, ty hemmaproduktionen av industrivaror är omkring tre gånger så stor som importen av motsvarande varor. Det är ett faktum att vår gamla

Ny tulltaxa, m. m.

tulltaxa, som mest innehållit viktullar, haft en gradvis tullsänkande effekt allteftersom varupriserna stigit genom den fortgående inflationen. Detta förhållande har allmänt ansetts spela en stor roll för moderniseringen och rationaliseringen av vår industri, varigenom vi ökat vår konkurrensförmåga. Vi har helt enkelt tvingats att hushålla bättre inom våra företag och att öka vår produktivitet, och vi har på det sättet fått ett gott bidrag till vår snabba välståndsutveckling.

Den övergång till huvudsakligen värdetullar, som nu föreslås, är naturligtvis rationell ur tullteknisk synpunkt, och den behövs vid förhandlingarna om ett europeiskt frihandelsområde. Vi måste emellertid då också komma ihåg, att denna övergång innebär ett avbrytande av den gradvisa sänkningen av vår tullnivå. De redovisade siffrorna angående tullnivåns förändringar kan därför mycket väl bli ur konsument-synpunkt ännu mer ogynnsamma än jag nyss kalkylerat med. Det är därför beklagligt att följderna av värdetullarnas införande inte kan överblickas i vidare mån än att det är uppenbart, att den sporre för industrien, som låg i en successiv sänkning av tullnivån genom tillämpning av systemet med viktullar, nu försvinner. När jag konstaterar detta medger jag gärna, att vi i praktiken inte har något annat val än att övergå till värdetullar.

Sedan jag nu redovisat min syn på det nya tulltaxeförslagets inverkan på tullnivån och indirekt på den inhemska prisnivån, vill jag säga några ord om tullförslaget i övrigt.

Det är obestridligt att vårt näringsliv och därmed förutsättningarna för vårt folks fortsatta välståndsökning just nu står inför mycket viktiga avgöranden. Företagen har under ett par års tid diskuterat och försökt tränga in i vad som kan hända vid genomförandet av ett stort europeiskt frihandelsområde. Även om man på många håll — vilket jag

finner fullt naturligt — hyser en viss oro eller osäkerhetskänsla inför det som man anser bör ske i stort, kan väl ingen förneka att den allmänna inställningen till denna fråga är positiv. Ja, just nu hyser man de största farhågorna för vårt näringsliv om *inte* en europeisk frihandelsmarknad kommer till stånd utan sexmaktsstaterna ensamma får börja sitt tullsänkande samarbete.

I förra veckan diskuterades frihandelsförhandlingarna här i kammaren i samband med ett interpellationssvar till herr Hansson i Skegrie. Han menade att man på jordbruks- och trädgårdsnäringshåll skulle se upp alldeles särskilt med vad som kan hända genom vår anslutning till ett europeiskt frihandelsområde. Jag förmodar att man kan sammankoppla herr Hanssons önskemål beträffande höjningen av tullarna på trädgårdsprodukter med hans interpellation om frihandelsförhandlingarna. Givetvis kan det finnas olika synpunkter på den lämpligaste utgångspunkten beträffande tullfrågan vid dessa förhandlingar, men mig förefaller det som om det skulle vara oklokt att nu höja våra tullar på t. ex. trädgårdsnäringsens område. Dessa uppgår till genomsnittligt omkring 20 procent av denna imports värde — alltså ett högt tullskydd, omkring dubbelt så högt som industritullskyddet. Det måste väl också betraktas som mindre välbetänkt av vårt land, som har ett så vitalt intresse av att få ett frihandelsområde till stånd, att nu spekulera i kortsiktiga tullhöjningsresonemang. Vi har helt enkelt inte råd att ställa oss utanför samarbetsplanerna, och vi måste nog försöka se denna fråga i hela dess vidd och inte ur exklusiva aspekter.

Givetvis anser jag dock att vi på annat sätt, genom kreditgarantier, genom bidrag till försäljningsorganisationer för småföretagen, dit ju även jordbrukarna räknas, och genom stöd åt svensk representation vid varumässor och utställningar i utlandet, skall göra det lättare för småföretagen liksom även för

Ny tulltaxa, m. m.

de större företagen att smidigt anpassa sig till ett europeiskt frihandelsområde.

Inom utskottet har det varit resonemang om tullarnas betydelse som skydd för hemmamarknaden, som skydd mot konkurrensen av billig utländsk arbetskraft, som skydd mot arbetslöshet samt slutligen som skydd för nya och unga industrier, som bör få en god start, med andra ord s. k. uppfostringstullar. Allt detta är gamla välkända argument för en utökad protektionism. Motargumenten står i dag starkare än tidigare. Arbetskraftens rörlighet exempelvis befrämjas av internationell handel, och vi har här i Sverige inte anledning att se detta med oblidla ögon, ty utländsk arbetskraft har betytt mycket för oss under de senaste åren. Vi vet emellertid alla att det lätt uppstår svårigheter ibland för arbetskraftens rörlighet. Då får vi lita oss till att utvidgad utrikeshandel bidrar till att indirekt befrämja rörligheten av arbetskraft liksom även av kapital med den gradvisa utjämning som sker i varupriserna genom den internationella handeln.

Alla som spekulerar i högre industrietullar gör det naturligtvis i tron att man då medverkar till att skydda hemmaindustrien. Givetvis kan man punktvis för en viss tid nå en del resultat härvidlag, men i stort förlorar vi på sådana tullhöjningar. Om vi skär ned importen genom höjda tullar minskar vi också exporten. Därigenom minskas effektiviteten inom industrien med ty åtföljande sänkning av reallönenivån. Resultatet blir alltså en sänkning av vår levnadsstandard, och det vill väl ingen vara förespråkare för. Jag vill därför varna mot att lägga provinsiella och lokalpatriotiska synpunkter på tullfrågan ur konjunkturutjämnande synpunkt eller sysselsättningsynpunkt.

Låt mig till slut säga, att jag anser det nya tulltaxeförslaget vara ett i stort sett bra förslag, som kommer i läglig tid. Jag tror att vi gott kan infoga den nya tulltaxan i det handelspolitiska beredskaps-

program som vi utan tvekan behöver och som man efterlyser från våra exportbranscher. Särskilt i samband med våra viktiga handelsförhandlingar behövs den nya tulltaxan. Till detta vill jag bara foga en önskan, att dessa förhandlingar skall intensifieras inte endast vad det europeiska frihandelsområdet beträffar utan även när det gäller underutvecklade länder. Kan vi då också foga in våra tekniska och ekonomiska experter vid dessa förhandlingar som en »exportvara», tror jag att vi kan få en dubbelverkan — dels ökar vi vårt eget välstånd, dels ökar vi välståndet i de underutvecklade länderna, till gagn för alla folk.

Herr talman! Jag skall be att få återkomma senare med yrkanden rörande vissa punkter i tulltaxan. Det är fråga om sänkningar av en del s. k. finanstullar.

Herr ERICSSON i Kinna (s):

Herr talman! Det föreliggande förslaget till ny tulltaxa har inte vållat några politiska strider av större format. Detta kanske sammanhänger med att tullarna nu för tiden inte är så politiskt eldfängda som de var förr. Man ser måhända mera realistiskt på dessa ting nu än tidigare, och det bör också erinras om att statsfinansiellt spelar inte tullarna på något sätt samma roll som i gångna tider.

Förslaget till ny tulltaxa har hälsats med tillfredsställelse från praktiskt taget alla håll, och det är väl på sin plats att ge ett erkännande för det utomordentliga arbete som har lagts ner av de sakkunniga och sedan i Kungl. Maj:ts kansli för att få fram en produkt, som motsvarar vad vi alla vill ha, inte minst med tanke på att allmänheten i stor utsträckning har med dessa bestämmelser att göra, för att inte tala om näringslivet i allmänhet.

När till detta kommer, att man äntligen uppnått internationell överenskommelse om enhetliga normer för tullarna,

Ny tulltaxa, m. m.

en ny nomenklatur, finns två starka skäl för reformeringen. Ett ytterligare är att vi befinner oss i förhandlingar dels på det nordiska dels på det europeiska planet, och där har vi nytta av att vi är förberedda när det gäller den rent tekniska utformningen av tulltaxan.

Vad beträffar förändringarna i förhållande till det gamla har det tidigare sagts, att det är ett betydelsefullt steg som här tas, när vi går över från viktullar till värdetullar. Det innebär — jag erkänner utan vidare detta — en anpassning till den tekniska utvecklingen, men å andra sidan avbryts ju en process, som automatiskt lett fram till ett allt lägre tullskydd. Det är klart att man kan säga, att det sålunda blir både fördelar och nackdelar med denna förändring, men jag hör till dem som menar, att den utveckling som skett i huvudsak lett till fördelar för svenskt näringsliv. Jag anser inte som herr Rydén att genom lägre tullar det drivits fram en rationalisering av alldeles särskilt format, ty jag tror det är helt andra och mäktigare faktorer som påverkat händelseutvecklingen. Om man säger, att vad som här skett *i någon mån* bidragit, kommer man nog sanningsen närmare.

Det må vara hur som helst med detta. Vi har alltså ett näringsliv, som fått nöja sig med allt lägre tullskydd, och de som intensivt propagerar för höga tullar skulle då dra den slutsatsen, att vi fått sämre och sämre villkor. Det har emellertid inte blivit så, utan i trots av ett faktiskt lägre tullskydd har det svenska näringslivets konkurrenskraft ökat, och jag vill gärna ge dem rätt som säger, att här går det inte att generalisera. Med detta menar jag, att vi bedömer tullfrågorna mera realistiskt nu än tidigare.

På längre sikt tror jag också det är riktigt att vi i Sverige går över till värdetullar, ty om det blir som väl flertalet av oss hoppas, att vi kommer in i ett läge med ökad internationell handel, ökat samarbete, friare handel — jag tänker på en gemensam europeisk marknad

t. ex., en frihandelszon — är det väl riktigt att vi relativt sett får samma tullskydd som våra konkurrenter, låt vara att vi ligger mycket lägre från början, när vi startar med detta frihandelsområde. Att vi ligger lägre kan man väl utan vidare påstå. Det är inte så att detta är ett förslag i protektionistisk riktning. Det är felaktigt att beteckna det som ett sådant. Höjningarna rör sig om en eller ett par procent — vid utskottsbehandlingen en procent. Om vi är det land som har de lägsta tullarna — möjligen bortsett från Danmark — och man kallar vårt tullsystem för protektionistiskt, vad skall vi då säga om andra länder, som har kanske dubbelt så högt tullskydd som vi?

Vi diskuterar ju här frågor, i vilka man har försökt åstadkomma en avvägning av tullskyddet och det är klart att man kan ha delade meningar därvidlag, men alla är vi överens om — jag vill slå fast detta — att vi skall fortsätta att vara ett lågtulland; om detta råder sålunda inga delade meningar. Tullar som handelspolitiskt vapen har alltid haft sin begränsning och det har de alltjämt. Det går inte att möta en övermäktig konkurrens med att hissa upp tullnivån, och detta framstår numera inte heller såsom politiskt genomförbart. Detta hindrar emellertid inte att det kan vara motiverat att i speciella fall komplettera värdetullarna med en minimitull.

Jag vet av egen erfarenhet att det är utomordentligt svårt för en regering att använda antidumpingtullar som försvarsmedel. Det är också rätt naturligt att en regering i det längsta drar sig för att tillgripa sådana åtgärder med hänsyn till antidumpingtullarnas utformning. Men detta säger inte något annat än att det kan vara lämpligt från riksdagens sida att för Kungl. Maj:t ge uttryck för den meningen, att man borde se över de gällande bestämmelserna i fråga om antidumpingtullarna, något som Kungl. Maj:t för övrigt också givit till känna i föreliggande proposition.

Ny tulltaxa, m. m.

Om jag sålunda inte tror mycket på möjligheten att använda antidumpingtullar hyser jag ändå den uppfattningen, att det kan finnas förhållanden som gör att man bör komplettera värdetullarna. Utskottet har i sitt utlåtande för sin del sagt, att vi i princip inte har något att invända emot att man kombinerar värde- och minimitullar. Men vi har kommit till den slutsatsen att ett riksdagsutskott är ett föga lämpligt forum att verkställa undersökningar och sedan fatta beslut om minimitullar på speciella områden. Denna ståndpunkt har föranlett utskottet att icke godkänna en speciell tull som Kungl. Maj:t föreslagit, eftersom vi anser det vara ändamålsenligare att Kungl. Maj:t i ett sammanhang prövar på vilka områden det kan finnas rimliga skäl att komplettera detta förslag till tulltaxa med minimitullar.

Jag tolkar inte utskottsutlåtandet på samma sätt som herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Svalöv, när de ville ge uttryck åt den meningen, att detta utskottets uttalande är ett besked till Kungl. Maj:t och ett krav på att Kungl. Maj:t nu skall tillämpa metoden att besluta om minimitullar så snart konkurrensen hårdnar. Det kan aldrig vara fråga om detta, utan det är endast speciella omständigheter som avses. Jag kan hålla med om att när Kungl. Maj:t nu föreslagit en minimitull, t. ex. på trikåvaror, och utskottet med hänsyn till sin allmänna inställning icke har godkänt denna minimitull, bör det åligga Kungl. Maj:t att till den tidpunkt, då vi skall sätta denna nya tulltaxa i kraft, pröva om denna minimitull skall vara med. Personligen har jag den uppfattningen att det är motiverat. I sak har utskottet alltså inte någon mot Kungl. Maj:t avvikande mening på den punkten.

När det gäller att undersöka alla samverkande faktorer i samband med denna minimitull har Kungl. Maj:t bättre möjligheter än ett riksdagsutskott, och det är därför vi har valt den metoden. Åtskilliga motionärer har framställt yr-

kande om att riksdagen omedelbart skulle fatta beslut om minimitullar. Detta säger oss att det finns omständigheter som kan motivera en sådan ordning, i synnerhet som det i nuvarande tulltaxa finns bestämmelser om minimitullar.

Efter detta vill jag säga ett par ord beträffande ett område, som herr Nilsson i Svalöv berörde, nämligen gummiindustrien — det gäller i första hand bilringar.

Jag kan inte, som herr Nilsson gjorde, motivera minimitullarna med att det råder en hård konkurrens. Det har nämligen gjorts gällande från denna industris sida, att det finns länder som tillämpar exportpremier av storleken 6—7 procent av exportvärdet. Vi vet alla att den svenska gummiringningsindustrien får betala en viss del av textilskyddet, låt oss säga 2, 3 eller 4 procent. Detta betyder 10 eller 11 procent i belastning. Det skulle då bara kvarstå 2 procent av den tullsats på 13 procent, som statsmakterna har utmätt.

Om nu vederbörande industri kan leda i bevis eller, om man inte lyckas komma så långt, göra sannolikt att dessa exportsubsidier användes från ett konkurrerande lands sida, anser jag det naturligt att Kungl. Maj:t, i handelsdepartementet eller finansdepartementet, omedelbart verkställer undersökning. I de fall där något dylikt är bevisbart eller antagligt tycker jag det är naturligt, att man inför en minimitull och därmed återställer det skydd, som riksdagen har avsett, när vi föreslagit en tull på 13 procent.

Jag betonar än en gång att det förefaller mig vara naturligt, att om en bransch med skärpa gör gällande att sådant sker, är det Kungl. Maj:ts skyldighet att ingripa. Det hjälper inte att tullsatsen är 12, 13 eller 15 procent, om man möter en konkurrent som arbetar med illojala medel. Detta vill jag gärna ha sagt ifrån.

Ett annat område, där man talat om nödvändigheten av minimitullar, är

Ny tulltaxa, m. m.

porslinsbranschen. Jag tror nu inte att den handel, som där förekommer, i allmänhet är av sådan karaktär att pris-sättningen är onormalt låg. Det förekommer nog en betydande import till ordinära, kanske höga priser, och då blir värdetullens verkan sådan att tullskyddet förstärkes. Men jag erkänner att värdetullen inte är något skydd för hemmamarknadsproduktionen mot en import till osedvanligt låga priser, som kanske förekommer. Huruvida man skall kalla en sådan import för dumping, då det kanske är fråga om en social dumping från ett land med mycket låga arbetslöner och kostnader, är något som man kan tvista om. Om väsentliga värden går förlorade på grund av den delen av importen, är det klart att Kungl. Maj:t bör överväga om värdetullen bör kompletteras, men det kan inte ett riksdagsutskott syssla med. Det kanske finns flera sådana speciella områden, men med hänsyn till tiden skall jag inte uppehålla mig längre därvid. Beträffande dessa svårigheter tror jag att Kungl. Maj:t har möjlighet att intill den dag den nya tulltaxan skall träda i kraft verkställa de undersökningar och fatta de beslut, som kan anses erforderliga, och därvidlag tror jag att bevillningsutskottets utlåtande ger Kungl. Maj:t klara besked om riksdagens inställning.

Jag skall säga ett par ord om ett tullskydd som varit mycket diskuterat under senare år, nämligen skyddet för textilindustrin. Det råder ju en internationell kris inom textilindustrin. Jag kanske borde säga, att när jag talar om textilindustrin menar jag väverier och spinnerier, inte beklädnadsindustrin — eller konfektionsindustrin, som vi säger i dagligt tal. Det har alltså varit överskottsproduktion, och i vårt land har konkurrensen tagit sig det uttrycket att det blivit 12 000 å 13 000 textilarbetare färre under efterkrigsåren. Jag vill gärna peka på detta förhållande eftersom det

många gånger här i kammaren talats om krisen i den och den branschen. Här rör det sig alltså om 10 000 å 15 000 människor, som har måst byta anställning. Den krisen hade förvärrats ytterligare om vi inte fått de s. k. sommartullarna 1955, som innebar att man ökade tullskyddet med 5 å 6 procent. Man frågade då och frågar nu: Kan det vara rimligt att konsumenterna får den större belastning, som detta ökade tullskydd kommer att innebära?

Jag lyssnade med intresse till herr Rydén's anförande. Han gjorde gällande att i den mån man höjer en tullsats blir det en merbelastning direkt på konsumenterna. Jag har nog den uppfattningen att de 5 eller 6 procent, som textiltullarna höjdes med 1955, inte ledde till en motsvarande ökning av belastningen på konsumenterna. Jag skulle i stället vilja säga att priset för dessa produkter fortsätter. Genom textiltullens höjning hindrade man, framför allt för vävnader, en ytterligare prissänkning på mellan 5 och 6 procent. I stället för att säga att konsumenterna fick en ökad belastning skulle jag vilja uttrycka saken så, att konsumenterna fick avstå från ytterligare prissänkning intill storleksordningen 5 å 6 procent, och det är litet annorlunda än om man säger att det bara är ideliga prishöjningar.

Man säger nu att det är samma sak, konsumenterna får betala, antingen det blir genom att avstå från direkt prissänkning eller på annat sätt. Ja, det är klart att man kan ställa den renodlade frågan: Har vi råd med en svensk textilindustri, när den inte kan följa med i den internationella konkurrensen? Den första fråga man då har att besvara är huruvida prisnivån blir ungefär densamma som den vi har nu, om vi inte har någon egen industri inom landet. Åtskilligt tyder väl på att om vi inte hade denna egna konkurrerande industri, vore det lättare för de utländska exportörerna att höja priserna.

Ny tulltaxa, m. m.

Jag har ingen möjlighet att dokumentera det, och jag vet inte om någon annan har det heller. Men detta är min tro.

Ytterligare en sak, som jag vill trycka på, är industriens lokalisering. Jag har inte moraliskt mod att stå i denna kammar och säga att det inte alls intresserar mig vad som sker med textilindustrin i landet. Jag representerar nämligen en valkrets där textil- och konfektionsindustrin har huvudparten av de anställda. Jag kan inte säga att det är mig likgiltigt om man lägger ned industrien i dessa samhällen, ty jag har ingen patentmedicin att rekommendera som bot mot denna sjukdom. Jag har heller inga möjligheter att säga att den ena eller andra industrien skall slå sig ned där, och därför blir det en selsättnings- och trygghetsfråga. Om man då offerar så pass mycket som det innebär att man ger vissa industrier ett tullskydd på 10 procent och andra ett tullskydd på 15 procent, då kan man inte säga att ett tullskydd för textilindustrin på genomsnittligt 13 procent innebär ett särskilt gynnande av denna industri. Bevillningsutskottet föreslår att riksdagen skall besluta ett tullskydd på 13 procent, vilket ligger emellan Kungl. Maj:ts förslag i propositionen och tulltaxekommitténs förslag, och det kanske var den medelväg man borde gå för att samla en större majoritet av bevillningsutskottets ledamöter.

Med detta vill jag inte ha sagt att det inte kan vara rimligt för en industri som textilindustrin att fortsätta med den strukturförändring som nu har ägt rum. Det är också angeläget att rationaliseringen bedrivs med all kraft, så att vi inte behöver betala mer än vad som är absolut nödvändigt för våra beklädnadsartiklar.

Fastän det här är en tulldebatt vill jag framhålla, att jag utgår ifrån att Kungl. Maj:t, även sedan den nya tulltaxan blivit fastställd, utnyttjar de handelspolitiska möjligheterna såsom

Kungl. Maj:t har gjort under hela efterkrigstiden. Jag tror att vad som därvidlag göres har betydelse, även om man får en ny tulltaxa. Det har naturligtvis sin betydelse att man från Kungl. Maj:ts sida visar samma intresse framöver som man gjort hittills när det gäller att handlägga de handelspolitiska ärendena, närmast av importkaraktär.

Herr talman! Jag skall bara be att få säga ett par ord ytterligare om det föreliggande utskottsutlåtandet. Till detta utlåtande har fogats ett antal reservationer, trots att vi blivit överens om de stora huvudfrågorna. Många av de kontroversiella frågorna har lösts i detta utlåtande. Detta har väl gjort att debatten blivit mindre hetsig än vad annars skulle ha blivit fallet och kanske kan avslutas på kortare tid.

Det finns emellertid ett par reservationer i frågor beträffande vilka det inte har varit möjligt för bevillningsutskottet att få till stånd ett enigt utlåtande. Det kanske inte heller hade varit lyckligt, om vi blivit eniga på dessa punkter.

Det är ju nu mycket populärt att stödja småföretagarna, och det kan man väl inte ha något att invända emot. Men det är klart att om majoriteten i utskottet har den meningen att de näringar i fråga om vilka man vill ha ytterligare höjning av tullarna redan nu är relativt bra tillgodosedda, så kanske det må förlåtas oss att vi inte uppnått enighet över hela linjen.

Det har sagts att den nya tulltaxan kommer att innebära en höjning av den genomsnittliga tullnivån. Jag skall inte ta upp någon debatt om den saken. Det tjänar ingenting till att anföra mängder av statistiska uppgifter, därför att statistiken är litet osäker och man kan räkna på många olika sätt. Jag har nöjt mig med att säga att det i stort sett blir en oförändrad tullnivå, men jag erkänner, att omläggningen av tulltaxan från i huvudsak viktullar till värdeullar för framtiden innebär, att vi kan

Ny tulltaxa, m. m.

få en något högre tullnivå. Men det motiveras av att det kan vara rimligt med hänsyn till att andra länder har värdetullar.

Till slut vill jag bara liksom herr Rydén uttrycka den förhoppningen att denna nya tulltaxa — om riksdagen nu beslutar att bifalla det föreliggande förslaget, vilket är min förhoppning — leder fram till att vi står bättre rustade, när vi går in i de viktiga avslutande förhandlingarna om både det nordiska samarbetet och det europeiska frihandelsområdet.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Det stora betänkande angående förslag till ny tulltaxa, som vi nu har att behandla, innebär, som redan sagts, i stort sett oförändrade tulltaxor, icke på varje vara men genomsnittligt. Det föreslås ändringar i såväl höjande som sänkande riktning, men kvar står det faktum, att Sverige, som varit ett lågtullland, även efter den nya tulltaxans införande förblir ett lågtullland. Vi behöver sålunda inte hysa några större farhågor för att vi skall komma in i en protektionistisk period. Jag tror för min del att om vi gör jämförelser med andra länder ute i världen blir Sverige fortfarande ett av de länder som har de lägsta tullarna.

Den nya tulltaxan ersätter en numera föråldrad tulltaxa — en ålder på snart 50 år är ju en ganska respektabel ålder, och någonting nytt måste komma.

Det har rätt enighet på många områden, det har gjorts kompromisser, kanske mycket bra kompromisser på många håll, men det finns områden, där man inte lyckats åstadkomma kompromisser, och det är för att tala om ett sådant område som jag har tänkt ta kammarens tid i anspråk.

Det område som jag syftar på gäller som var och en förstår trädgårds- och fruktodlingen. I fråga om denna har man inte kunnat enas, utan förslaget i

propositionen har praktiskt taget genomgående blivit tillstyrkt av utskottet.

För dem som studerat trädgårdsodlingen är det ju allmänt bekant, att handelsträdgårdsmästarna under de senare åren framfört allt större bekymmer för sin närings framtida bestånd. Blomsterodlarna och köksväxtodlarna — många bedriver båda slagen av odling — säger att den utländska konkurrensen, som på senare tid har ökat genom att kommunikationerna blivit mycket snabbare, på många håll hotar de svenska näringsutövarna på sådant sätt, att dessa inte längre kan existera. Man tänker på den stora import av blommor som numera förekommer. De flygs hit från bl. a. Holland, och det säger sig självt, att de svenska handelsträdgårdsmästarna, som måste kosta på helt andra summor för sin produktion än vad man gör där nere, ser med bekymmer på framtiden.

Jag tror att det hade varit riktigt, att man i någon mån tillmötesgått dessa önskemål. Men det har nu inte blivit fallet, och utvecklingen får väl då visa, huruvida de svenska blomsterodlarna kan klara sig i fortsättningen eller om de blir tvungna lägga ned sin produktion.

Vad köksväxtodlingen beträffar tycker man att åtminstone vissa stora stapelvaror, så att säga, gurkor, tomater och inom vissa områden även lök hade kunnat behandlas litet bättre än vad utskottsmajoriteten gjort — det gäller naturligtvis även en hel del andra saker, men det går givetvis inte att i ett sådant här förslag få med allting. Man bör inte stirra sig blind på tillfälliga fördelar i form av eventuellt lägre importpriser. Såsom mer än en gång sagts från denna talarstol måste man ta hänsyn till beredskapssynpunkter. Men saken har också en annan sida som jag anser vara ännu viktigare. Ingen skall inbilla mig att sedan utlandskonkurrensen fått göra slut på den svenska odlingen, kommer de som exporterar hit

Ny tulltaxa, m. m.

till landet att hålla samma låga priser, i något slags tacksam erkänsla för att vi inte slog vakt om vår egen odling den gången vi hade tillfälle att göra det. De utländska exportörerna är inte så dumma att de under sådana förhållanden kommer att tillhandahålla oss en mängd billiga varor. På en marknad, där man inte möter konkurrens, kan man ju ta ut helt andra priser, och det kommer man också att göra.

Jag vill också säga några ord om den svenska fruktodlingen. Därvidlag är förhållandet detsamma. År 1955 skedde det beträffande äpplen och päron en liten förbättring av tullskyddet och en utökning av skyddsperioden. För detta har jag tidigare framfört odlarnas tacksamhet och erkänsla, och jag kan göra det även i dag. Anledningen till att vi emellertid nu kommit med ett förslag om något ytterligare höjda tullar och en utökning av skyddsperioden med en månad är att det numera över hela linjen försiggår en stor byggnation av packerier med moderna kylanordningar i syfte att kunna ta vara på den svenska frukten på ett helt annat sätt än som tidigare varit möjligt. Uppförandet av sådana packerier kostar mycket pengar. Dessa pengar skall givetvis både förräntas och amorteras, och i den mån producenterna själva uppför packerier — och i mitt hemlän kommer det nu till stånd det ena producentägda packeriet efter det andra — är det förklarligt att odlarna vill ha något i utbyte mot de ekonomiska risker som de alltså tar. Det är därför som vi framfört förslaget om en liten höjning av själva tullen och en månad längre skyddsperiod.

Vi har gjort det därför att vi anser, att utbyggnaden av packerier med moderna kylanordningar inte enbart är till gagn för oss odlare utan också i det långa loppet för konsumenterna. Jag hade varit tacksam, om utskottsmajoriteten hade tagit litet större hänsyn härtill än den gjort. Vi får se hur utveck-

lingen kan te sig, men blir den sådan, som vi befarar, att vi inte får tillräckligt skydd, kommer vi igen, den saken är klar.

Beträffande importen av persikor har man undrat, om den över huvud taget utgör någon form av konkurrens. Det skall man fråga de människor som odlar plommon. De kan tala om — och jag vet att det är riktigt — att de vissa år helt enkelt inte kunnat sälja någonting utan fått beskedet: »Låt plommonen falla till marken! Det finns ingen möjlighet för oss att få avsättning för dem. Vi har tillräckligt att göra med de massor av persikor som vi får in över landets gränser.»

Man påstår, att man inte skall fördyra varorna för konsumenterna med tullar. Därför har jag roat mig under den riksdag, som slutade den 28 april, och under den riksdag som nu pågått över en månad med att varje vecka sedan den svenska frukten tog slut inköpa utländska äpplen. Framför allt har jag varit intresserad av hur mycket äpplena fallit i pris, sedan tullen kom bort. Döm om min häpnad, när jag fann att de utländska äpplena av lägre kvalitet än våra egna cox orange betingade samma pris som dessa gjorde i julas. Jag fick alltså belägg för vad jag misstänkte: det var inte fråga om att tänka på konsumenterna utan bara om att inbilla dem, att vi hade dyra svenska äpplen men att vi, när man fick undan tullen, skulle få billigare utländska. Det håller inte streck.

Herr talman! Det skulle ha varit en hel del annat att anföra, men efter de långa debatter som förts i går och i dag och med tanke på dem som kommer efter mig skall jag nöja mig med vad jag redan sagt. Hade tiden inte varit så upptagen hade jag hållit ett längre anförande.

Jag skall, herr talman, när omröstningen kommer, stödja de reservationer som innebär ett ökat skydd på de områden som jag här resonerat om, näm-

Ny tulltaxa, m. m.

ligen trädgårdsodlingen och fruktodlingen.

Herr ALLARD (s):

Herr talman! Jag vill först ansluta mig till vad utskottet anfört under rubriken Allmänna synpunkter. Jag står också, utom på en punkt, bakom de yrkanden i sak som utskottet kommit med. I en till utskottets utlåtande fogad reservation har jag tillsammans med några medreservanter hemställt att tullen på läderskor skall fastställas till 15 procent i stället för 14 procent, såsom föreslås i propositionen och av utskottet.

För närvarande utgår tullen på skor efter vikt. Det gör att tullskyddets höjd i förhållande till varuvärdet växlar betydligt. På exempelvis kvalitetsskor i högre prislägen är sålunda tullen lägre än på prisbilliga skor, om varuvärdet lägges till grund för beräkning av tullen, vilket väl inte kan betraktas som någon riktig avvägning av ett tullskydd. Det är emellertid mycket svårt att förut säga vilka verkningar som en övergång från vikt- till värdetull kommer att få för detta varuområde. Samtidigt som tullskyddet kommer att förstärkas för dyrare skor, blir det lägre för prisbilliga artiklar i förhållande till vad som nu gäller. Jag har emellertid inte några principiella invändningar att göra mot övergången från vikt- till värdetullar då det gäller skoområdet.

Företrädare för branschen — det gäller såväl arbetare som företagare — hyser emellertid en mycket stark oro för framtiden. Man befärar nämligen en ytterligare skärpt importkonkurrens i fråga om skor i de lägre prisklasserna. Utvecklingen av importen under de senare åren visar också att denna oro inte saknar grund. Som exempel på denna utveckling kan jag här anföra att medan skoimporten år 1950 stannade vid 370 000 par, hade den år 1957 stigit till inte mindre än 1 320 000 par, vilket motsvarar 12 procent av den inhemska sko-

produktionen. Tillgängliga siffror för innevarande år visar att denna starka stegring av importen fortsätter. Under första kvartalet i år importerades 470 000 par skor, vilket innebär en ökning med 38 procent i förhållande till skoimporten under samma tid föregående år.

Den stegrade skoimporten har medfört allvarliga konsekvenser för vår skoindustri i form av driftnedläggelser och arbetslöshet bland de anställda. En stegring av importen av prisbilliga skor, vilken eventuellt skulle kunna komma till stånd genom övergången från vikt- till värdetull, skulle ytterligare komplicera läget för skoindustrien och dess anställda. Behovet av en minimitull, som skulle innebära ett bättre skydd, gör sig därför starkt gällande just på detta varuområde. Jag delar emellertid utskottets uppfattning om olämpligheten av att nu vid övergången till en ny tulltaxa införa bestämmelser om minimitullar, särskilt som utskottet på s. 269 i utlåtandet understrukit att Kungl. Maj:t vid import med onormalt låg prissättning äger befogenhet åsätta minimitullar. Det är min förhoppning att dessa befogenheter skall visa sig vara ett effektivt skydd för skoindustrien, om det skulle uppkomma en import med onormalt låg prissättning.

Samtidigt som jag uttalar denna förhoppning vill jag emellertid framhålla, att när verkningarna av en övergång från viktull till värdetull är så svårbedömbara som de är beträffande varugruppen läderskor och då därtill skoindustrien redan nu har svårigheter att brottas med, talar allt för att man bör gå försiktigt fram då man skall fastställa procenttalet för värdetullen. Reservationens förslag om 15 procents värdetull utgör en sådan något försiktigare avvägning av tullskyddet. Det överensstämmer också med det förslag, som tulltaxekommittén har lämnat i sitt betänkande.

Med det anförda vill jag, herr tal-

Ny tulltaxa, m. m.

man, ge till känna, att jag vid den fortsatta överläggningen om kapitel 64 kommer att yrka bifall till reservation nr 13.

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! Det beslut som riksdagen nu avser att fatta om en genomgripande revision av vår nuvarande tulltaxa kan väl alla anse synnerligen nödvändig. Någon revision av tulltaxan ur saklig synpunkt har inte ägt rum på närmare 50 år. De väsentliga förändringarna enligt det förslag, som nu framlägges, innebär i stort sett en utformning i överensstämmelse med en internationell konvention rörande nomenklaturen för klassificering av varor i tulltarifferna. Vidare vill man att tullarna i huvudsak skall vara värdetullar, även om kvantitetstullar förekommer på vissa områden. Det är här alltså fråga om en övergång från s. k. vikt- och kvantitetstullar till värdetullar. Båda dessa reformer är säkerligen nödvändiga med tanke på förhandlingarna om en nordisk marknad och ett europeiskt frihandelsområde.

I fråga om tullarnas höjd och avvägning kan man väl säga — det framhålls också i propositionen och i utskottets betänkande — att förslaget innebär en viss utjämning av tullskyddet mellan olika varuslag och produktionsgrenar. Angående denna avvägning och utjämning kommer helt naturligt litet olika synpunkter in i bilden, och det är det som gör att meningarna något skiljer sig om det föreliggande förslaget.

Vad det gäller själva tullnivån finns det kanske också möjligheter att argumentera för att vissa förändringar skall ske, så att vi får en något höjd tullnivå, av den anledningen att vi nu har tullar, som så att säga inte har slagit igenom. Sänker man dessa tullar betyder det, menar man, ingen lättnad för konsumenterna utan man får i stället genom de smärre justeringar uppåt som föreslås en höjning av tullnivån.

Det är klart att man på denna punkt kan ta upp en debatt, men jag tror att vi får en i stort sett oförändrad tullnivå. Det kan också konstateras, att det råder enighet om det nu framlagda förslaget. På vissa betydande varuområden har också kompromisser uppnåtts inom utskottet. Jag skall i varje fall på dessa punkter inte göra mig skyldig till några upprepningar utan bara be att få konstatera att jag ansluter mig helt till de kompromisser som utskottet har åstadkommit.

Utskottet säger i sitt allmänna resonemang att tullarna numera framstår som ett utan gensägelse viktigt näringspolitiskt instrument och deras betydelse i dessa hänseenden ligger i deras långsiktiga inverkan på landets produktionsstruktur. Enligt utskottets uppfattning kan det icke råda någon tvekan om att vårt land fördenskull bäst gagnas av en politik med låga tullar. Jag vill ansluta mig till detta uttalande. Vi tillhör också de länder som har de lägsta tullarna i världen. När jag nu instämmer i detta utskottets yttrande men mitt namn ändå står på en del reservationer som kräver högre tullar, har jag kanske anledning att motivera mitt ställningstagande, och med talmanens tillåtelse tänker jag därför på ett par avsnitt i tulltaxan komma med några kommentarer.

Mina anmärkningar gäller i första hand trädgårdsnäringen och i andra hand träförädlingsindustrin. Jag tar upp dessa näringsgrenars tullfrågor med så mycket större fog som herr Ericsson i Kinna förklarar att utskottet i stor utsträckning kunnat enas men att man borde hålla utskottet räknig för att det inte var enigt på alla punkter utan att det fanns reservationer, framför allt avseende småföretagen, därför att det i dagens läge vore populärt att tala för dessa. När herr Ericsson i Kinna säger att de redan nu är väl tillgodosedda, kan jag tyvärr inte längre dela hans uppfattning.

Ny tulltaxa, m. m.

Om han menar att de är väl skyddade genom tullar, kan hans uppfattning kanske försvaras rent teoretiskt vad beträffar trädgårdsnäringsen, och personligen är jag i stort sett tillfredsställd med vad utskottet där förordar av den anledningen, att utskottets skrivning ansluter sig till den motion som har väckts av representanter bl. a. för den rikning jag representerar och som kräver att utredningen om trädgårdsnäringens framtid bör få ta upp alla frågor som sammanhänger med trädgårdsnäringen. Därmed kommer även gränsskyddet att innefattas i utredningens uppdrag. Utskottet har nu varit så positivt att det faktiskt uppmanar den tillsatta utredningen att se över hela detta fält. Jag har därför inte funnit anledning att till alla delar biträda de reservationer som avser trädgårdsnäringen, men jag har gjort det på några punkter, och jag ber att få återkomma senare med yrkanden.

Vad sedan beträffar träförädlingsindustrin är det framför allt tullen på snickeriprodukter, ostoptrade möbler och träleksaker, som förtjänar uppmärksamhet. Samma argument passar för alla dessa varor, och vi kan därför behandla dem i ett sammanhang. Trämanufakturindustrin är en typisk småindustri och har först under de allra senaste åren kunnat rationalisera sin produktion. Den har trots att den är en småindustri vunnit mycket stor omfattning och har stor betydelse för sysselsättningen. Vi har i vårt land småindustrier av detta slag som sammanlagt räknar över 50 000 anställda. Denna näringsgrens villkor bör därför allvarligt beaktas. Under senare år har emellertid denna bransch försökt att effektivisera produktionen och lyckats bra i dessa strävanden. För närvarande pågår en omställningsprocess som för med sig betydande rationalisering. Vi kan räkna med att en hel del av dessa småföretag därvid växer och kan få mellan 50 och 100 anställda. I ett sådant skede av den-

na industris tillväxt är det särskilt angeläget att skapa bättre skydd än de man nu vill föreslå i betänkandet. Vi betraktar denna industri med särskilt stor tillfredsställelse av den anledningen, att arbetsplatserna ofta ligger ute på landsbygden och icke i eller i anslutning till våra stora städer. Den bidrar därför på ett förtjänstfullt sätt till rikare differentiering av landsbygdens näringsliv. Många skäl talar därför för att vi här skulle tillåta oss ett något större tullskydd än det som nu föreslås.

Som alla känner till har för närvarande t. ex. byggnadsnickrier ett tullskydd, som i några fall går upp till 25—30 procent. Det föreslås nu för vissa varor av denna bransch hel tullfrihet, detta till på köpet för varor med tillsatsmaterial som är belagda med importtull. I sådana fall får vi alltså en negativ tull, som vi väl inte bör godta. Detta blir förhållandet t. ex. när det gäller dörrar. Ostoptrade möbler är nu belagda med 20—25 procents tull, som föreslås sänkt till 10 procent. Mellan hälften och två tredjedelar av det nuvarande tullskyddet tas bort! Träleksaker är nu belagda med 40—50 procents tull, men skall enligt förslaget få 12 procent.

Jag menar alltså inte att vi överallt skall försöka bibehålla det nuvarande tullskyddet, men jag tycker denna industri, som nu genomgår en omställningsprocess, skulle vara förtjänt av att vi aktade oss för att göra så starka sänkningar som det nu föreliggande förslaget innehåller. Därför är vi några som reservationsvis framhåvt att man skulle något höja dessa tullsats. Jag tycker inte att man för att man vill göra en sådan nyansering i tullskyddet skall behöva bli stämplad som protektionist.

Vi talar om stora marknader, och denna industri som har råvaran inom sitt produktionsområde har förutsättningar för en vidgad marknad och borde kunna få några år på sig att lägga upp långa tillverkningsserier och där-

Ny tulltaxa, m. m.

med med framgång kunna ta upp konkurrensen på världsmarknaden. Det är detta som har gjort att jag har anslutit mig till kraven på högre tullskydd till träförädlingsindustrin. Var det denna industri som herr Ericsson i Kinna tänkte på när han talade om att småindustriens behov var tillgodosedda, tycker jag inte hans yttrande var motiverat, eftersom man i det nu föreliggande förslaget tar bort två tredjedelar av det nuvarande skyddet.

Herr talman! Jag ber att vid besluten få återkomma med yrkanden om bifall till vissa reservationer i utskottets utlåtande.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Som motionär i några tulltaxefrågor ber jag att få säga några ord.

Mot bevillningsutskottets allmänna reflexion att vårt land bäst gagnas av en politik med låga tullar har jag ingen särskild erinran. Det finns emellertid åtskilliga produktionsområden, som vid vissa lägen ur sysselsättningssynpunkt kan behöva särskilt skydd. Man behöver nog inte, som en tidigare talare, säga, att det läggs lokalpatriotiska synpunkter på detta. Det är klart att en industri oftast är lokaliserad till olika bestämda områden, men rent allmänt sett kan vissa industrier behöva ett speciellt skydd.

Tulltaxekommitténs och utskottets riktpunkt har ju varit ett i stort sett oförändrat tulläge. Om man har höjt på några punkter har man således ansett sig tvungen att sänka på andra. Jag har ingenting emot att vi bereder oss för en nordisk och europeisk marknad — tvärtom. Innan förhandlingarna ännu kommit någon vart, borde vi emellertid inte vara så ivriga att göra sänkningar.

Utskottet varnar för användning av tullar som medel mot konjunktursvårigheter och dylika mer eller mindre kortsiktiga problem. När utskottet under så-

dana omständigheter hänvisar till Kungl. Maj:ts särskilda fullmakter, så innebär det enligt min mening att en smula gå kring problemen.

Andra talare har här berört olika speciella områden. Jag kan t. ex. instämma med herr Stenberg, när det gäller trädgårdsprodukterna.

Jag vill emellertid här särskilt uppehålla mig något vid det som vi tagit upp i vår motion i denna kammare nr 447 samt i B 39, nämligen gummidäcken. Först vill jag säga, att detta är det enda område där en enhällig tulltaxekommitté godtagit en kombinerad värde-tull — till vilken man nu i huvudsak har övergått — och minimivikt-tull. För däcken har tulltaxekommittén föreslagit 13 procent, dock minst 85 öre per kg. I vår motion har vi samma yrkande, under det att departementschefen har slopat minimitullsatsen och endast har kvar 13 procent.

Bildäcksmarknaden utgöres i realiteten av två delmarknader, en för ersättningsdäck med försäljning i småposter till allmänheten genom återförsäljare och en för monteringsdäck med försäljning i stora poster till några få bilfabriker. För ersättningsdäcken är tullskyddet för närvarande en krona per kg. Det motsvarar i nuvarande prisläge en värdetullsats på 14—15 procent för personvagnsdäck, och 15—16 procent för lastvagnsdäck. Tulltaxekommitténs och motionens förslag om minimivikt-tull på 85 öre per kg skulle — enligt vår mening — behöva anlitas endast vid onormalt låga prislägen. Man får emellertid komma ihåg, att redan minimivikt-tullen är 15 öre lägre per kg än den nuvarande vikt-tullen. Då nio tiondelar av den totala bildäcksimporten utgöres av ersättningsdäck framstår det tydligt, att även tulltaxekommitténs och motionens förslag innebär en klar tullreducering.

För monteringsdäck är tullskyddet för närvarande 12 procent. Den av oss föreslagna minimivikt-tullen skulle i da-

Ny tulltaxa, m. m.

gens prisläge motsvara cirka 17—18 procent för personbilsdäck och cirka 14 procent för lastbilsdäck.

En sak är här värd att påpekas. Inom lastbilsdäcksmarknaden har i hela Europa en stagnation inträtt. Lastvagnsparken är i stort sett konstant, och livslängden på däck har ökat, varför lastbilsdäckproduktionen minskat. På sina håll har man kanske t. o. m. förberett en nedläggning av denna produktion. Eftersom lastbilsdäckproduktionen i vikt räknat utgör nära två tredjedelar av den totala däckproduktionen har detta haft betydande återverkningar, vilket endast delvis uppvägs av en stigande förbrukning av personbilsdäck. Dessa förhållanden har i sin tur medfört ett kraftigt ökat utbud av personbilsdäck — i första hand till montagefabrikerna. För konkurrensens skull har man också gått ner i pris. Då drygt 30 procent av den svenska produktionen går till monteringsmarknaden skulle ett avstående av denna försäljning få ganska omedelbara sociala konsekvenser. Skulle nuvarande prispress fortsätta någon längre tid står den svenska bildäcksindustrin inför en allvarlig situation, som mycket snart kan föranleda driftinskränkningar. I ett sådant läge skulle en kombinationstull ha haft en uppgift att fylla.

Arbetsmarknadsstyrelsen har nyligen i en utredning framhållit att situationen för den svenska gummiindustrin blir allvarlig, om strävandena att skapa ett europeiskt frihandelsområde i anslutning till den upprättade sexstatsunionen skulle misslyckas. Oklarheten härvidlag gör det svårt att planera för framtiden. Men även om ett frihandelsområde upprättas, kommer det att medföra svåra påfrestningar för den svenska bildäcksindustrin under en övergångstid.

I sitt yttrande över kapitel 40 säger utskottet, att man självfallet bör ta hänsyn till exportpremier och dylikt som ges i ursprungslandet. Det kan då näm-

nas att man i Tyskland ger sådana exportpremier på 6,68 procent för bildäck. Den västtyska exporten av bildäck till Sverige har också på fem år stigit från 204 ton till 1 323 ton. Härtill kommer att det svenska nettotullskyddet på grund av de i däcken ingående textilierna minskar med icke mindre än 4 procent. Jag vill livligt instämma med herr Ericsson i Kinna, att när det klart visats, att dylika höga exportpremier har utgått, bör regeringen ta upp denna fråga till undersökning och om så visar sig behövt använda de speciella fullmakter som har givits och som nu i ännu större omfattning ges genom detta tulltaxeförslag.

Departementschefen vill inte vara med om en tullhöjning över den nordiska nivån. Vad som menas med detta är oklart. För monteringsringar kan man inte tala om en nordisk nivå, eftersom endast Sverige har en egen bilindustri. Och rayoncorden, som är en av bilindustriens viktigaste råvaror, har i Sverige i jämförelse med Norge en extra tullbelastning på denna importvara, som medför 4 procent lägre nettoskydd för det färdiga däck. Det har försports att man från finsk sida i det nordiska samarbetsutskottet gjort en reservation, som går ut på att man vid en nordisk tullunions ikraftträdande för deras del inte kan acceptera en tullsats på 13 procent, om den inte kombineras med en minimitull, motsvarande 85 öre per kilo. Efter att ha tagit del av den svenska tulltaxekommitténs enhälliga förslag har man sålunda i Finland funnit, att detta utgör en lämplig avvägning av bildäckstullen.

Jag anser sålunda, herr talman, att tullfrågan för bildäcken hade fått den lyckligaste lösningen, inte minst med hänsyn till sysselsättningssvårigheterna, om man hade tagit tulltaxekommitténs och därmed fyrpartimotionens förslag om en kombinationstull. Bildäcksindustrin är ju också, som vi framhållit i motionen, lokaliserad till ur sysselsätt-

Ny tulltaxa, m. m.

ningssynpunkt känsliga orter. Härtill kommer, som jag tidigare anført, att vi får räkna med de svårigheter som måste uppstå under övergången till det frihandelsområde, som vi alla hoppas skall komma till stånd. Jag vill särskilt understryka vikten av att Kungl. Maj:t — såsom utskottet har skrivit — »vid förefallande behov och för att motverka återkommande utländska dumpingaktioners skadliga verkningar» verkligen utnyttjar sina befogenheter att införa minimitullar, vilka bör kunna tillgripas redan från den nya taxans ikraftträdande. Utskottets yttrande vittnar också om att man anser detta inte minst viktigt beträffande bildäckstullarna.

Herr talman! Jag kanske inte är lika belåten som herr Nilsson i Svalöv, som ansåg att vår motion i huvudsak hade bifallits, men jag har velat understryka vikten av att Kungl. Maj:t verkligen har sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden och vid behov utnyttjar de fullmakter som har lämnats. I det läge, vari frågan nu har kommit, har jag, herr talman, intet särskilt yrkande.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! När man vidtar en så pass sällsynt åtgärd som att göra om tulltaxan, bör man naturligtvis ta hänsyn inte bara till dagslägets krav utan även till de sannolika framtida utsikterna. Den proposition, som nu föreligger till behandling, bygger i stort sett på tulltaxekommitténs förslag. Detta är emellertid nu några år gammalt, och det är möjligt att ett nytt förslag, om det hade framlagts nu, i vissa fall hade fått ett annat utseende. Jag tänker då framför allt på vad jag nyss sade om att man måste ta hänsyn till framtidsbilden, och denna har ju med tanke på frihandelsmarknaden i viss mån ändrats sedan tulltaxekommittén lade fram sitt förslag.

Det förslag som här föreligger har ju rönt olika bedömanden. Jag tror emel-

lertid man har rätt när man på vissa håll säger, att detta är en försiktig revision, kanhända i vissa avseenden alltför försiktig. Det råder intet tvivel om, och det har för övrigt understrukits från flera håll, att den modernisering, som vi har genomfört genom att övergå till värdetullar i större utsträckning än tidigare, blir till fördel för de delar av vår industri som beröres av denna tulländring.

Kanhända är den justering som nu görs ganska fördelaktig för vissa avsnitt av vår industri, men för andra delar är den däremot sannolikt otillräcklig. Jag tänker i det fallet på vissa företag inom småindustrien. Därmed vill jag inte ha sagt, att tullarna bör göras så höga, att de avtrubbar viljan till en fortskridande effektivitetsökning eller till egna ansträngningar för att förstärka konkurrensen. Det har sannolikt varit till fördel på längre sikt att vi har haft en relativt måttlig tullnivå; det har drivit våra industrier till rationaliseringar, men samtidigt har det åstadkommit andra resultat. Vissa delar av industriproduktionen har genom tullarnas successiva minskning kommit i det läget, att man har kunnat hävda sig gentemot importen endast genom att lita till den kvalitetsproduktion som den svenska industrien i allmänhet är känd för. Det finns emellertid gränser också för kvalitetskonkurrensen, och det bör därför finnas ett relativt gott skydd i varje fall för de delar som framför allt hotas av mindervärdiga importvaror.

I en reservation, som jag fogade till kommitténs betänkande, pekade jag på detta särskilt med tanke på porslins- och glasindustrierna, som just har svårigheter med mindervärdig import utifrån. Där hade det varit berättigat med en kombinerad vikt- och värdetull. Det har inte varit möjligt att vinna anslutning inom utskottet för en sådan tanke, men man föreslår att Kungl. Maj:t skall få en allmän fullmakt att införa minimitullar, och jag hoppas att Kungl. Maj:t

Ny tulltaxa, m. m.

inte försummar att använda den fullmakten, framför allt då det gäller att utestänga en billig, men dålig varuproduktion, som baseras på låga produktionskostnader i tillverkningslandet.

Jag vill även uttala min tillfredsställelse över den förstärkning som har kunnat ges åt textilindustrin, även om förstärkningen i vissa fall inte är tillräcklig. De många små enheter som denna industri består av är oumbärliga delar i den samlade produktionen, och det är sannolikt att många av dem skulle ha behövt ett något bättre skydd än det som nu ges.

Vid en omprövning av tulltaxan bör man givetvis anlägga vad som kallas för beredskapssynpunkter. Dessa är enligt min mening av två slag. Först har vi den typ som den föregående ärade talaren här uppehöll sig vid, då han berörde angelägenheten av att inom vårt land bevara en tillverkning av bil- och traktorringar. Vår bilpark är ju så stor och vårt traktorbestånd så viktigt, att det är nödvändigt att vi har en inhemsk tillverkning av dessa varor. Utan tvivel har den svenska gummiindustrin i det fallet ett högt beredskapsvärde.

Men det finns även beredskapssynpunkter av ett annat slag — jag avser då sådana synpunkter som kan appliceras på planerna på ett frihandelsområde. Här har olika meningar gjort sig gällande. Ibland säges det att det är en fördel för oss att gå in i ett frihandelsområde med låga tullar; det skulle underlätta vår export till andra stater inom frihandelsområdet. Det är klart att detta resonemang äger sin riktighet i vissa fall. I andra fall däremot hade det nog varit lämpligt att vi försökt ge vissa delar av industrien ett bättre utgångsläge än de sannolikt nu får. De nedskrivningar som skall göras successivt inom detta tullområde kan komma att drabba olika på olika håll. Jag har där precis samma uppfattning som den herr Boo i första kammaren gjorde sig till tolk

för, att man nog borde beakta beredskapssynpunkterna på detta område mer än man har gjort.

Om man inte får rätt i detta frihandelsområde att kompensera en kraftig sänkning av *en* tullsats mot en mindre sänkning av en annan, så hade det nog varit bra, att vi tänkt mera på att stärka tullskyddet för de varor som kan tänkas möta en hårdnande konkurrens i ett frihandelsområde. Vi behöver nämligen ett mångsidigt näringsliv i vårt land, och såsom alla känner till är det den svenska småföretagsamheten som svarar för denna mångsidighet. I ett frihandelsområde kommer sannolikt denna del av vårt näringsliv att utsättas för ganska hård konkurrens. De områden jag närmast tänker på, då jag här talar om beredskapssynpunkterna, är bl. a. textil-, porslins- och läderindustrierna samt trädgårdsnäringsen.

Det har här sagts att man borde skjuta behandlingen av detta ärende till längre fram. Jag har emellertid den uppfattningen, att om en upprustning skall göras, bör den med hänsyn till frihandelsområdet göras nu. Ju längre vi kommer i dessa förhandlingar, desto svårare kan det bli att få någon ändring till stånd. Detta uppskovskrav är därför enligt min mening icke motiverat av den anledningen. Däremot kan det vara motiverat av det skälet, att frågan då kanske blivit föremål för grundligare prövning än vad som nu kunnat ske. Om inte frihandelsområdet kommer till stånd i höst, så tror jag att man får beklaga att frågan har forcerats på detta sätt.

Sedan skall jag stanna inför ett bestämt avsnitt, nämligen trädgårdstullarna. Där anser jag att varken dagens eller framtidens behov har beaktats. En del av trädgårdstullarna justerades på 1930-talet, då de gjordes så höga att de blev ungefär jämförliga med det tullskydd vi nu har för jordbruket. Det var ett berättigat skydd, ty trädgårdsnäringsen är en riskfylld bransch. Den

Ny tulltaxa, m. m.

är svår att rationalisera, och driften är intensiv. Nu har emellertid trädgårdstullarna reducerats ganska väsentligt — ned till ungefär 10 procent — och den reduceringen kommer sannolikt att fortsätta därför att vi bevarar viktullarna på det området.

När man talar om trädgårdstullarna, mäter man dock med litet olika mått. Man nämner endast de tullar som utgår under den s. k. skyddsperioden, och det är en relativt kort tid. Och dessa tullars höjd användes i propagandan som argument mot en höjning av den allmänna nivån på trädgårdstullarna. Men i regel utnyttjas inte dessa tullar, och de är därför mera marknads- än prisreglerande. De drabbar heller inte konsumenterna i den utsträckning man ibland gör gällande. Om man slår ut den tullbelastning som konsumenterna får vidkännas på de svenska trädgårdsprodukterna på hela årets konsumtion, så kommer man till en mycket moderat tullnivå, och det är det priset våra konsumenter får betala för att det över huvud taget skall finnas en trädgårdsodling inom landet.

Det borde inte råda delade meningar om att vi här i landet bör ha en produktion av trädgårdsprodukter, som är tillräcklig för att skydda konsumenterna för risken att råka i händerna på utländska exportörer. Vi har sett många bevis på hur man i exportländerna passar på att höja priserna, när man upptäcker att vi har brist på vissa varor. Den ökade konsumtion av trädgårdsprodukter, som vi under senare år har kunnat notera, har fyllts och fylles fortfarande i alltför stor utsträckning av importerade varor. Sålunda svarade importvarorna år 1950 för ungefär 25 procent av vår konsumtion, men redan 1953 var utfyllnaden av importvaror uppe i 39 procent, och sedan har den sannolikt fortsatt att stiga. Det händer ganska ofta att vi trots en övermättad marknad ändå får landet översvämmat av billiga importvaror, som slumpas bort till praktiskt taget vilka priser som helst.

När jag har läst igenom handlingarna i detta ärende, har jag ställt mig litet frågande till vissa skrivsätt. Sålunda säges på ett ställe, att vi har att emotse en tillbakagång för vissa delar av trädgårdsnäringsen därför att vi utan ett höjt tullskydd har svårt att göra oss gällande i konkurrensen. Men på ett annat ställe säges, att vi kommer att få en växande konsumtion här i landet, varför det bör finnas stora möjligheter för en inhemsk produktion av betydande omfattning. Denna betydande produktion, som det sålunda bör finnas plats för, skulle tydligen uppkomma trots att vi med oförändrat tullskydd har att emotse en tillbakagång — och tullskyddet föreslås inte ändrat. Det är onekligen litet svårt att få båda dessa uttalanden att gå ihop. Men resonemang- et är typiskt. »Att vara eller inte vara» är ett svårt avgörande för många då man rör sig på detta område.

Jag skall här inte ingå på några detaljer. Helt allmänt vill jag dock säga att trädgårdsnäringsen enligt min uppfattning har fått en för snäv behandling och att en upprustning av tullskyddet hade varit berättigad. Om vi kommer med i det europeiska frihandelsområdet, så kommer nämligen trädgårdstullarna att reduceras så att säga i båda ändar, d. v. s. både genom den eventuellt fortgående penningvärdeförsämringen och genom avskrivningarna inom frihandelsområdet. En beredskapshöjning — som jag kallar den — hade därför varit berättigad i detta fall.

Jag vill sedan här bara nämna om färskpotatisen. Det är svårförståeligt att man inte där har kunnat tillmötesgå kravet att lägga färskpotatisskyddet under jordbruksregleringen. Det har funnits och finns alljämt en regelrätt förhandlingsöverenskommelse mellan odlarnas organisationer och statens jordbruksnämnd, där man i princip är ense om att färskpotatisodlingen bör läggas under jordbruksregleringen. Det är svårt att förstå av vilket skäl man motsätter

Ny tulltaxa, m. m.

sig detta. För närvarande är det så att vid ett visst datum går färskpotatisen in i tulltaxan och behandlas därefter, vid ett annat datum försvinner den därifrån och går över på jordbruksregleringen. Färskpotatisen är ju dock en jordbruksvara i större utsträckning än en trädgårdsvara. Här skall två statliga verk, generaltullstyrelsen och statens jordbruksnämnd, kopplas in på samma sak. Vi har gjort mindre nödvändiga förändringar på andra områden.

Till sist en enda detalj, som vi — det får vi nog erkänna — kanhända bortsett från i tulltaxekommittén, och den gäller konservindustrin på böndlingens område. Vi har inte beaktat den betydelse som denna odling har för de bygder, till vilka den är förlagd. Det är nämligen en väsentlig skillnad på odlingen av dessa konservbönor och på odlingen av ärter och morötter med vilken den jämföres. Man kan inte rationalisera den odlingen på samma sätt som man kan med ärt- och morotsodlingen. Den måste ske med manuell arbetskraft. I de bygder, där man har haft denna odling, har det sedan årtionden tillbaka varit ett gott arbetsstillfälle för många människor att sysselsättas med skörden och förädlingen av denna produkt. Redan med den tull vi nu har är det svårt för industrien att konkurrera, och en sänkning av tullen kan komma att medföra arbetsnedläggelser i de orterna.

Jag skall, herr talman, inte förlänga debatten mera. Rent allmänt vill jag säga att man kan kanske beklaga den forcering som denna fråga har fått. Det är möjligt att man hade vunnit på att ta kontakt med näringslivet folk i större omfattning än man hunnit med. Jag är tveksam om huruvida man kunnat hinna med detta i tillräcklig omfattning. Det är för sent att rikta någon kritik här emot nu, men när man ser resultatet av ärendets behandling, kan man inte vara nöjd med det på alla punkter, och man kan knappast heller vara nöjd med själva behandlingen.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Beträffande de allmänna synpunkterna kan jag till fullo instämma i vad herr Ericsson i Kinna alldeles nyss yttrade.

Jag vill sedan i korthet beröra ett speciellt område, det som herr Hansson i Skegrie just slutade med, nämligen några allmänna synpunkter på trädgårdsnäringen.

Beträffande trädgårdsnäringen säges — och det är delvis riktigt — att gränsskyddet för denna näring har sjunkit efter världskriget. Detta är dock inte hela sanningen, utan detta förhållande beror främst på den penningvärdeförsämring vi haft och även på våra överenskommelser i GATT. Gränsskyddet för denna näring är dock fortfarande högt — ett tullskydd på 18—19 procent jämfört med ungefär 9 procent för all tullbelagd import.

Herr Hansson i Skegrie säger att man bara talar om tullen på dessa produkter under skyddsperioden och att det är därför den blir hög, men om man skulle slå ut den på hela tiden blir det en väsentlig reduktion. Ja, det är naturligtvis riktigt, men det räkneexemplet har ingen praktisk betydelse. Gränsskyddet eller tullen under skyddsperioden är satt till en tid då import från utlandet innebär konkurrens. Under den tid då det inte finns något gränsskydd, finns det heller ingen försäljning av svenska produkter. Det är ju därför man har dessa perioder. Förhöll det sig inte så, skulle man ha ett tullskydd som sträckte sig över hela året, ett jämnt tullskydd, som man har på andra produkter. Jag tycker därför att det förhållandet inte är relevant i detta sammanhang.

Tullskyddet för trädgårdsnäringen är ungefär dubbelt så högt som tullskyddet på industriområdet, och såväl Kungl. Maj:t som utskottet säger, att det finns ingenting att anmärka däremot, ty denna näring står i en sådan särklass, att man bör fortsätta att skydda den på ett något annat sätt än som sker i genom-

Ny tulltaxa, m. m.

snitt. Här är utskottet beträffande själva principen i stort sett enigt. Jag tror också att jag vågar påstå att det råder enighet om att man på detta område skall se till — någon av de föregående talarna var även inne på det — att man har en produktion som är rimlig men som inte är högre än vad det egentligen finns inhemsk avsättning för. Det är väl ändå inte möjligt att räkna med någon nämnvärd export på detta område. Jag tror också att enighet i stort sett råder om att man inte skall ha dessa produkter tullbelagda under den tid, då inhemska produkter av samma sort inte saluföres. Det är en princip som torde vara accepterad över lag.

De tullsatsen, som nu föreslås på detta område, kommer liksom hittills att ligga betydligt över tullarna på industriområdet. Jag förmenar, herr talman, att det inte, som ibland skett, kan sägas att man inte kan jämföra tullar på trädgårdsnäringsens område och inom industrien på grund av att de är så väsensskilda att en sådan jämförelse skulle vara omöjlig. Detta resonemang kan vara riktigt till en del, men man kan dock inte alldeles bortse ifrån att det råder ett sammanhang. Vid våra handelsförhandlingar blir ju hela fältet föremål för bedömning. Om vi skulle få ett alltför högt tullskydd på detta område, kan vi givetvis möta motstånd från andra länder då det gäller att sälja våra typiska exportprodukter. Av detta skäl kan det nog inte göras gällande att man kan behandla varje bransch för sig och säga att vissa områden står i sådan särklass, att man beträffande dem bör bortse från de stora sammanhangen. Trots denna principiella inställning har det ju sagts att de undantag, som göres för dessa trädgårdsnäringsens produkter, bör medföra ett betydligt starkare tullskydd än det som gäller rent allmänt.

Att utskottet liksom departementschefen inte velat ansluta sig fullt och helt till det s. k. primörskyddet kan enligt min mening i det långa loppet visa

sig vara klokt. Jag tror att departementschefen har rätt då han säger, att ett alltför högt primörskydd skulle kunna tvinga fram en produktionsinriktning som i längden visade sig olycklig för produktionen.

Jag har redan sagt, herr talman, att jag skall bli ytterst kortfattad. Det skulle föra för långt att här gå in på detaljerna i reservationerna beträffande de avsnitt jag här berört. Jag vill emellertid säga några ord om den tillsatta trädgårdsutredningen, som nämnts tidigare vid ett flertal tillfällen i dag. Herr Stenberg ansåg, om jag fattade honom rätt, att utskottet här skrivit så starkt, att trädgårdsutredningen därigenom erhållit betydligt vidgade fullmakter. Jag vet inte om detta uttalande är alldeles riktigt. I de direktiv som utfärdats för denna trädgårdsutredning ingår ju redan, att utredningen beträffande trädgårdsnäringsens problem skall ta under övervägande även de förhållanden, som sammanhänger med den internationella konkurrensen, och att därvid skall beaktas de överenskommelser som träffats inom GATT-avtalets ram samt verkningarna av en eventuell nordisk tullunion och ett eventuellt europeiskt frihandelsområde. Jag tror alltså att trädgårdsutredningen redan genom sina direktiv kan sägas ha möjligheter att handla på detta område utan några vidgade fullmakter eller några förslag till vidgade fullmakter från bevillningsutskottet.

Får jag härefter, herr talman, säga några ord i anledning av de uttalanden herr Nilsson i Svalöv m. fl. talare gjort beträffande ett annat område. Enligt deras uppfattning skulle det ha behövts en ytterligare höjning av tullen på bilgummi, och man har framför allt betonat att det gäller monteringsdäcken och inte reservdäcken. Nu förhåller det sig så, att monteringsdäcken svarar för ungefär tre gånger så stor andel av den inhemska produktionen som av importen. Frågan kommer därigenom i en annan belys-

Ny tulltaxa, m. m.

ning och reduceras till att inte bli av någon större betydelse.

Som bland andra herr Ericsson i Kinna var inne på finns det vissa områden där enighet inte nåtts. Det gäller exempelvis på det avsnitt jag nu något berört men även beträffande textilområdet och en del andra områden, där man på vissa håll velat ha minimitullar, vilket utskottsmajoriteten liksom departementschefen avböjt. I stället har hänvisats till att Kungl. Maj:t har fullmakt att följa utvecklingen på detta område och särskilt ha uppmärksamheten riktad på dumpingtendenser.

Det har sagts av ett flertal av talarna, att de visserligen inte fått sin motion om ett minimitullskydd tillstyrkt av utskottet men att de på grund av utskottets skrivning beträffande fullmakten till Kungl. Maj:t ändå praktiskt taget fått sin motion tillstyrkt. Det kan vara nödvändigt att understryka, att den fullmakt utskottet talar om, åtminstone såvitt jag förstått, helt enkelt är en fullmakt och inte någon beställning att Kungl. Maj:t skall göra så eller så. Hur Kungl. Maj:t skall handla beror på vad Kungl. Maj:t, obunden av den allmänna skrivningen, bedömer som lämpligt. Kungl. Maj:t skall alltså inte, därför att denna fullmakt finns, handla som om motionerna vore bifallna. Det är alltså fråga om en vanlig fullmakt, och den bör utnyttjas på det sätt som är till bästa nytta för de olika branscherna.

Det finns förvisso mycket att tillägga, men jag har lovat att fatta mig kort och ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSSON i Skegrie (cp) kort gemäle:

Herr talman! Till utskottets ärade företrädare vill jag säga, att det haltar ganska betänkligt när man jämför dessa 18 å 19 procents tullskydd med det 9 procents tullskydd som gäller för all

tullbelagd import. Primörproduktionen inom trädgårdsodlingen är ändå väsentligt dyrare än den produktion som framkommer senare, och därför är inte ens 18 å 19 procent något högt tullskydd. Man måste ta i betraktande att man inte kan jämföra denna trädgårdsproduktion med industriproduktionen. Vi har ju alla i full enighet varit med om att fastställa ett tullskydd för jordbruksprodukter, vilket ligger betydligt högre än 18 å 19 procent. Alla är väl överens om att det behövs ett så högt tullskydd, och trädgårdsnäringen är i lika stort behov av ett bättre tullskydd.

Herr Kärrlander säger att resemanget om att slå ut tullen över hela tiden inte har någon praktisk betydelse. Jo, det har det. Vi måste ta i betraktande, att trädgårdsnäringen måste fortleva även under den tid då det är fri import. Trädgårdsnäringen kan ju inte vara i funktion bara under vegetationsperioden å friland, utan den måste uppehållas hela året. Jag tycker nog att man silar mygg och sväljer kameler när man motsätter sig ett primörskydd av 25 öre per kg. Jag har tagit reda på, hur varorna fördyras i distributionen, och här rör det sig om helt andra belopp. För närvarande är dagspriset på t. ex. tomater 1 krona å 1 krona 20 öre per kg, men i handeln kostar de 2 kronor 90 öre å 3 kronor. Under primörtiden är priset 4 kronor per kg hos odlarna och i butikerna 6 å 7 kronor per kg. Det är svårt att förstå att mellanhandsvinsten under primörtiden skall behöva vara så mycket större än eljest. Jag kan nämna exempel på många liknande produktslag. Sålunda kostar rosor och nejlikor 20 å 25 öre per styck hos odlaren men 1 å 2 kronor per styck i butiken. Det är svårt att förstå att då man accepterar en sådan mellanhandsvinst man samtidigt motsätter sig ett primörskydd på 25 öre — större belopp gäller det inte. Dessa primörer är ju dyrare därför att de i allmänhet måste framdrivas i uppvärmda växthus.

Ny tulltaxa, m. m.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hansson i Skegrie säger att man inte bör jämföra trädgårdsodlingens tullskydd med industriens, utan att detta bör jämföras med jordbrukets tullskydd, vilket skulle vara mera jämförbart. Jag kan ta hela fältet, herr Hansson i Skegrie. Det förändrar inte alls min ståndpunkt, eftersom jag anser att man inte kan bortse från det större sammanhanget utan måste undersöka vilket tullskydd man har för den ena och den andra näringen. Om tullskyddet för trädgårdsnäringen är dubbelt så högt och tullskyddet för jordbruket i dess helhet drygt dubbelt så högt som gränsskyddet för industriproduktionen, kan man inte bortse från detta samband, utan man måste, framför allt när det gäller förhandlingar om handelsförbindelser, se det hela i ett sammanhang. Jag har nog inte, vilket herr Hansson i Skegrie tycktes vilja låta påskina, sagt eller menat, att utskottet varit njuggt mot trädgårdsnäringen. Denna har ju fortfarande ett relativt högt tullskydd och får det även i fortsättningen, varför det alltså inte blivit någon försämring.

Diskussionen om huruvida man skall slå ut tullen över hela tiden är i mycket stor utsträckning teoretisk. Herr Hansson vill här ha ett kraftigare gränsskydd, medan utskottsmajoriteten har sagt att skyddet redan är så pass högt, att den inte anser det vara klokt att gå ännu ett stycke. Därmed är det ingen som velat göra gällande, att förslaget under alla förhållanden är godtagbart i varje detalj.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr Kärrlander framhöll att när det gäller Kungl. Maj:ts fullmakt beträffande minimitullar skall Kungl. Maj:t vara obunden. Ja naturligtvis, men det bör väl ligga i Kungl. Maj:ts intresse att ur såväl arbetsmarknadssynpunkt som andra synpunkter utnyttja sin fullmakt,

när situationen så kräver. Prövningen skall naturligtvis vara förutsättningslös, men utskottets skrivning innebär, såsom vi tolkar den, att Kungl. Maj:t ständigt måste vara vaksam i fråga om tillgripandet av minimitullar.

Herr HANSSON i Skegrie (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev litet förvånad över den motivering herr Kärrlander anförde då han sade, att man måste se trädgårdsskyddet i handelsförbindelsernas sammanhang. Det har vi gjort tidigare med följd att vi reducerade vissa trädgårdstullar. Vi anser att man inte bör få fortsätta att behandla denna näringsgren på detta sätt. Det är en dålig tröst att trädgårdsodlarna inte har fått det sämre. Vi har nu rustat upp det rätt bra för vissa delar av industrien, där man fått ett relativt värdesäkrat tullskydd, medan trädgårdsnäringen får finna sig i att framdeles få behålla ett tullskydd som sannolikt jämt och ständigt reduceras.

Jag läste häromdagen i tidningen Lantarbetaren en artikel, där man nämnde att den svenska trädgårdsnäringen nu befinner sig i en allvarlig kris. Man gick t. o. m. så långt att man sade, att denna kris hade samma omfattning som jordbrukets på 1930-talet. Jag erkänner att man räddar inte trädgårdsnäringen enbart med tullar, men med bättre primörskydd skulle man dock stänga av den import som pressar ned priserna just då odlarna hoppas på rimliga arbetsinkomster.

Tror herr Kärrlander att om vi höjde primörskyddet med 25 öre på låt oss säga tomater, detta skulle påverka priset över handelsdisken, som står i, såsom jag tidigare nämnde, 6 kronor, medan odlarpriset är 4 kronor?

Herr RIMÅS (fp):

Herr talman! Jag vill anknyta till det senaste resonemanget med jämförelsen mellan trädgårdsnäringen och industri-

Ny tulltaxa, m. m.

en. Jag har också den uppfattningen att man inte kan göra en sådan jämförelse och säga, att trädgårdsnäringen har ett tullskydd på 18—19 procent, medan industrien har bara hälften, och därav dra den slutsatsen att trädgårdsnäringen alltså har ett starkt tullskydd. Den jämförelsen är inte riktig, utan man måste göra jämförelsen med jordbruket.

Vi har gång på gång framhållit i riksdagen, att trädgårdsnäringen måste få arbeta under förhållanden som är likartade med jordbrukets. Gör man den jämförelsen finner man att trädgårdsnäringens skydd ligger lägre än jordbrukets. Nu kan man visserligen invända att jordbruket har intet tullskydd, men man måste ju i stället räkna med importavgifter och sådant.

Vi kan inte komma ifrån, att trädgårdsnäringen har en särställning, och jag vill peka på ett par andra saker som också motiverar ett särskilt ställningstagande beträffande trädgårdsnäringen.

Jag nämner då för det första beredskapssynpunkten. Det kan tyckas som om t. ex. blomsterodling är en ren lyxodling som utan vidare skulle kunna slopas, särskilt i vår tid, då det är så lätt att med de moderna kommunikationerna importera friska och fina blommor. Men vi får komma ihåg, att om landet skulle avspärras från import, spelar den svenska odlingen en icke oväsentlig roll för livsmedelsförsörjningen, och rollens betydelse ökas genom att blomsterodlare i ett sådant läge mycket snabbt kan övergå till produktion av grönsaker o. d. Vi har nog en viss benägenhet att bortse från just den synpunkten, och jag tror det ligger en fara i detta.

För det andra vill jag nämna klimatförhållandena. Den svenska trädgårdsnäringen har — och här är den andra likheten med jordbruket men en olikhet mot flertalet andra näringsgrenar — att räkna med en klimatologisk faktor, och den kommer att kvarstå, hur

mycket arbetet än rationaliseras och moderniseras. Det svenska klimatet utgör och kommer att utgöra den svenska trädgårdsodlingens största handikapp då det gäller att konkurrera med producenter i länder, som har ett för trädgårdsnäringen gynnsammare klimat. Den svenska trädgårdsnäringen har knappast heller större möjligheter att vinna avsättning för sina produkter utanför hemmamarknaden, åtminstone inte för närvarande. Om förhållandena kan ändras i en framtid, vill jag inte spå om, men det förefaller knappast så. Härav framgår, att näringen har att brottas med speciella problem.

För det tredje vill jag nämna konsekvensen av övergången från vikt tullar till värdetullar. Det nya förslaget innebär en omläggning i detta avseende. För trädgårdsnäringens del skall dock viktullsystemet bibehållas. Det finns skäl för ett bibehållande av viktullsystemet liksom det finns skäl för en omläggning. Jag skall emellertid inte närmare gå in på denna fråga utan uttalar endast förhoppningen, att problemet i en framtid skall få en god lösning. Det har ju vid flera tillfällen hänvisats till den utredning som tillsatts, och jag hoppas att denna skall kunna göra något. Jag vill dock påpeka att trädgårdsnäringen i fortsättningen kommer att bli den enda näringsgren, där den automatiska tullsänkning, som den fortgående penningvärdeförsämringen medför, kommer att fortsätta. Någon garanti för att penningvärdeförsämringen upphör i och med att vi antar en ny tulltaxa kan väl näppeligen lämnas. Detta betyder, som herr Hansson i Skegrie nyss påpekade, att förutom de tullsänkningar över hela linjen, som vi hoppas kommer till stånd i en snar framtid genom internationella överenskommelser, även en viss automatisk tullsänkning för trädgårdsnäringens del kommer att fortgå.

Herr talman! Jag skall avstå från att gå in på detaljer i tulltaxan. Jag har

Ny tulltaxa, m. m.

med dessa erinringar velat ge en kort motivering till motionen II: B 64 som väckts från vårt håll och som även redovisas i vissa av de reservationer som avgivits.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Vi har i motion yrkat avslag på den proposition som nu behandlas och hemställt, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär ett nytt förslag, där den nuvarande tullnivån upprätthålles eller eventuellt sänkes.

Att vi gått så långt som till att yrka avslag beror i första hand på att det redan under den förberedande behandlingen förekom så starkt delade meningar att det varit ogörligt att föreslå detaljändringar i förslaget. Det stora antal motioner som avgivits sedan förslaget kom på riksdagens bord visar också, att splittringen kring detsamma är så stor att en grundlig omarbetning torde vara nödvändig.

Vi har heller inte fäst oss vid detaljerna i första hand. För oss spelar det en avgörande roll att även det något modifierade förslag, som propositionen utgör, innebär en väsentlig höjning av tullnivån. Förslaget medför att den förut tunga bördan av indirekta skatter utökas. Belastningen på konsumenterna är naturligtvis inte lätt att beräkna, men det finns de som räknar med att den — dels genom höjningen av tullarna och dels genom ökningen av tullskyddet — kan uppgå till mellan 200 och 250 miljoner kronor om året.

Det må vara hur som helst med detta. Ostridigt är emellertid att förslaget innebär en ökad indirekt beskattning av det svenska folket, och det är detta som har bestämt vår ståndpunkt. Och vad värre är: förslaget är så konstruerat, att belastningen på konsumtionen ökar i takt med prisstegringarna på importvarorna.

Förslaget är därför — och detta kan inte bestridas genom hänvisningar till

förhållandena i andra länder — till sin karaktär protektionistiskt. Vårt land har hittills haft en moderat tullnivå. Genom att viktullarna har övervägt har dessutom en ständigt, automatisk sänkning av tullnivån försiggått. Genom införande av värdetullar har denna utveckling avbrutits, och vi kommer i fortsättningen att alltmera avlägsna oss från en utveckling i riktning mot frihandel.

Vi är inte, som jag tidigare nämnt, ensamma om att kritisera förslaget. Åtskilliga remissinstanser, och mycket betydelsefulla sådana, har vänt sig mot tulltaxekommitténs förslag och därmed också mot regeringens och **utskottets** förslag, som i huvudsak bygger på kommittéförslaget. Konjunkturinstitutet har bedömt förslaget ur samhällsekonomiska synpunkter och anser, att hänsynen till penningvärdets stabilisering talar mot införande av värdetullar.

Vidare framhåller institutet, att stegringen av importpriserna innebär en tendens till allmän prisstegring och till en expansion i importkonkurrerande näringar. Institutet finner därför viktullar vara förmånliga ur samhällsekonomisk synpunkt.

Enligt tulltaxekommitténs egna beräkningar har tullnivån under 30-talet automatiskt minskat med 5 procent. Konjunkturinstitutet konstaterar i anledning därav, att om man haft uteslutande värdetullar skulle den inhemska prisnivån sannolikt varit 5 procent högre än vad nu är fallet.

Reservanterna inom tulltaxekommittén, herrar Gustafsson och Westerlind, går hårt mot kommitténs sätt att tillämpa de frihandelsvänliga principerna och direktiven för kommitténs arbete. De anser att direktiven inte hindrade kommittén att föreslå en sänkning av tullnivån, medan kommittémajoriteten ansåg att sådant hinder förelåg.

Även andra remissinstanser än konjunkturinstitutet har vänt sig mot höjningen av tullnivån. De kritiserar kom-

Ny tulltaxa, m. m.

mittens val av basår och anser att i stället för år 1950 borde ha valts det år, då kommittén tillsattes, nämligen 1952.

Svenska köpmannaförbundet, Svenska grossistförbundet och Kooperativa förbundet har yttrat sig i frihandelsvänlig riktning och anser att kommittén beträtt protektionistiska vägar. Även en del handelskamrar, såsom Karlstads och Gotlands, har vänt sig mot förslaget och hävdar, att det inte är ett svenskt intresse att bygga på tullmurarna och att förslaget är ett steg i fel riktning.

Till och med Svenska bankföreningen ställer sig från liknande utgångspunkter betänksam till förslaget.

LO yrkar bl. a. att strävandena efter utvidgad utrikeshandel omedelbart skall uttryckas i en otvetydig, om också begränsad sänkning av den genomsnittliga tullnivån i den nya tulltaxan, vilket innebär att LO i detta hänseende vill gå längre än de båda huvudreservanterna. Om detta förslag ej vinner bifall, föredrar LO de båda huvudreservanternas förslag.

TCO, Statstjänstemännens riksförbund, SACO, sjöfartsstyrelsen, statskontoret, statens priskontrollnämnd och, som tidigare nämnts, konjunkturinstitutet avböjer en höjning av tullnivån och uttalar starka farhågor för en sådans skadliga återverkan på den inhemska prisnivån och penningvärdet.

Det är sålunda viktiga remissinstanser, som motsatt sig förslaget i dess väsentligaste del och varnat för konsekvenserna av en höjning av tullnivån. Under sådana förhållanden är det ganska märkligt, att regeringen lagt förslaget till grund för sin proposition. Mottagandet i riksdagen av propositionen visar även, att meningarna är minst sagt delade. 46 motioner och 16 reservationer talar därvid sitt tydliga språk.

Finansministern förklarar i propositionen, att hans förslag i vad det avser tullnivån ligger någonstans mellan kommittémajoritetens och huvudreservanternas förslag. Men även detta innebär en väsentlig höjning av belastningen på konsumtionen. Utskottet har dessutom föreslagit en ytterligare höjning av tullnivån i förhållande till regeringens förslag.

Vi finner alltså att starka skäl talar för omarbetning i frihandelsvänligare riktning av förslaget. Sverige har under den gångna tiden, medan tullnivån automatiskt sjunkit genom viktullsystemet, genomgått en glänsande industriell utveckling. Ingen kan därför påstå, att denna automatiska minskning av tullskyddet för vissa industrier och näringar hämmat utbyggnaden av produktionsapparaten. Erfarenheten visar att motsatsen varit fallet. Det är därför enligt vår mening olyckligt att genomföra de förändringar — jag upprepar det — i protektionistisk riktning som nu föreslås.

Därför hemställer jag om bifall till vår motion i denna kammare nr B 36.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr förste vice talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.02.

In fidem

Gunnar Brith

Onsdagen den 30 juli

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Ny tulltaxa, m. m. (Forts.)

Herr andre vice talmannen anmälde, att överläggningen rörande bevillningsutskottets betänkande nr B 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny tulltaxa, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet enligt förut gjord anteckning till

Herr JANSSON i Benestad (cp), som yttrade:

Herr talman! Med hänsyn till att det nu faktiskt råder en viss uppbrottsstämning här i riksdagen — det är inte utan att jag själv är offer för denna — skall jag inte fördjupa mig i några principiella synpunkter på det föreliggande tulltaxeförslaget. Det vore annars frestande att ta upp frågan om hur det hela kan te sig för ett lågtulland, om jag får använda det uttrycket, i samband med övergången till ett europeiskt frihandelsområde. Jag skall emellertid inte göra detta; det kanske också bara skulle betraktas som snusförnuftiga lekmanreflexioner. Däremot vill jag anföra några synpunkter i anslutning till den motion, som jag väckt och som gäller tullskyddet för träindustriens olika produkter, närmast byggnadsnickerier, vissa trämanufaktur och träleksaker.

Den nuvarande tullen på träleksaker utgör 40—45 procent. I motionen föreslås en tull på 20 procent. Utskottet har i likhet med Kungl. Maj:t stannat för

12 procents tullsats. Jag vill erinra om att de företag det här gäller huvudsakligen har vårt eget land som marknad. Det är således inte fråga om någon exportindustri i egentlig mening. Sammanlagt har emellertid företagen en ganska betydande storleksordning; omkring 50 000 människor är sysselsatta inom träindustrien. Jag kan nämna att i en enda kommun i mitt län finns det ett hundratal människor som sysslar med tillverkning av träleksaker. Många inom denna bransch får också sin försörjning genom hemarbete. Det är uppenbart att det ur ren sysselsättnings-synpunkt är angeläget att ha ett tullskydd av sådan storleksordning, att dessa företag kan fortsätta sin verksamhet.

Den tullsänkning, som nu föreslås, är så pass kraftig, att företagen framför allt inom en sådan bransch som träleksaksindustrien ser mycket allvarligt på sina möjligheter att upprätthålla driften. När utskottet skriver att tullskyddet inte utnyttjas, har det i någon mån sin riktighet, om vi håller oss till nuvarande tullsats. Med den sänkning ända ned till 12 procent, som utskottet här föreslår, ter sig saken helt annorlunda. Ett så lågt tullskydd kommer utan tvivel att betyda att utländska försäljare kommer in på den svenska marknaden och med sina på grund av lägre arbetslöner billigare produkter slår ut de inhemska företagen.

En sådan utveckling bör inte, såvitt jag förstår, befrämjas. Småföretagen inom olika delar av trävarubranschen har mycket stor betydelse då det gäller att bereda arbetstillfällen för människorna inte minst på vår landsbygd.

Ny tulltaxa, m. m.

Jag instämmer till fullo i de synpunkter som herr Stenberg därvidlag redovisat.

Den föreslagna tullsatsen på dessa varor skulle emellertid i viss mån kunna godtas, om det vore så, att vår inhemska industri, när den försöker arbeta upp en exportmarknad, hade att räkna med ett lågt tullskydd även i andra länder. I själva verket har de flesta länder omgärdat sig med mycket höga tullar, och de svenska industrier, som i någon mån lyckats upparbeta en exportmarknad — jag har sett några sådana exempel — har faktiskt fått sälja till priser som nära nog varit förlustbringande. I flera fall håller i dag dessa företag rörelsen i gång därför att de inte vill friställa sin arbetskraft utan spekulerar i en vändning till det bättre.

Det finns således inte någon anledning för vårt land att inte gå försiktigt fram med tanke på sysselsättningen i denna bransch. Det är meningslöst att vi öppnar portarna, när vår egen industri möts av tullmurar i konkurrenternas hemland.

Jag har fäst mig vid att det i utskottets skrivning säges, att för den händelse fara för sysselsättningen skulle uppstå, får man ompröva tullsatserna. Jag vill slå fast detta, samtidigt som jag uttrycker en förhoppning om att handelsministern eller vem det här månde gälla mycket noga följer utvecklingen på detta område. Skulle det visa sig, att vissa utländska tillverkare på grund av det låga tullskydd, som nu införes, kan tränga in på den svenska marknaden och allvarligt hota sysselsättningen, bör man givetvis höja tullarna för att förhindra att vi får en sysselsättningskris även på detta område.

Slutligen vill jag helt kort erinra om att småföretagen i denna bransch, som ju huvudsakligen är belägna på landsbygden, kommer i ett betydligt sämre läge än de större företagen. Man kan då invända, att småföretagen får väl då försöka följa med i utvecklingen genom

att rationalisera och gå upp i större enheter. Ja, det är lätt sagt, men vi skall inte glömma att den stora fördelen med denna småindustri, som till sin karaktär är så skiftande, är att de olika företagens verksamhet bygger på initiativ och insatser från enskilda personers sida. Jag är inte säker på att det är så lyckligt med storindustri i alla former. Jag vill därför än en gång understryka vikten av att man noga följer utvecklingen och ser till att inte tillämpningen av den nya tulltaxan kommer att inverka oförmånligt på småföretagens möjligheter att i fortsättningen upprätthålla sin verksamhet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr XI av herr Söderquist m. fl.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag skall inte här ta upp någon diskussion om tullarnas avvägning på de enskilda positionerna. Vad det gäller min bedömning i detta avseende ber jag att få hänvisa till de reservationer jag anfört till tulltaxekommitténs betänkande. Jag vill beträffande denna avvägning endast be att få säga, att det var med en viss tillfredsställelse jag i finansministerns proposition noterade, att finansministern på en rad punkter helt eller till en del anslutit sig till de förslag, som jag reservationsvis varit med om att framlägga inom kommittén. Det var som sagt för mig en viss tillfredsställelse, även om jag nog tyckte, att finansministern borde ha gått betydligt längre i detta hänseende.

En rad talare har gjort gällande, att den tullnivå som nu kommer att uppstå skulle bli i stort sett oförändrad i jämförelse med den nuvarande. Jag vill i varje fall för min del inlägga en gensaga mot detta betraktelsesätt, ty enligt de beräkningar, som har gjorts inom tulltaxekommittén, kommer den fö-

Ny tulltaxa, m. m.

reslagna tulltaxan att innebära en ganska stark ökning av tullbelastningen på konsumtionen. Så var fallet redan åren 1954—1955—1956, och med den prisutveckling som vi haft därefter är det uppenbart, att belastningen — åtminstone på de områden där det tidigare varit viktigtullar — kommer att bli ännu större än de siffror tulltaxekommittén på sin tid framräknade.

Själva det system som användes — normaltullberäkningen — baserades på 1950 års nivå. Vi menade på reservanternas sida, att det egentligen borde ha baserats på 1952 års prisnivå. Därigenom skulle man enligt vår åsikt ha kommit till i genomsnitt två procent lägre normaltullar än man nu gjort. Vi hade för vår del ansett detta vara en riktigare avvägning.

Det har sagts här — i varje fall har jag fått det intrycket av en rad talares inlägg — att tullhöjningen närmast skulle innebära en utjämning av den svenska prisnivån gentemot utlandet eller åtminstone gentemot vissa andra länder. Jag tror, att tullarna är ett både mycket olämpligt och otympligt instrument att använda i detta sammanhang. Jag blundar inte alls för att även andra metoder kan vara behäftade med vanskligheter, men jag tror att om det gäller att utjämna prisnivåerna mellan olika länder är det skäl att i stället för tullhöjningar överväga förändringar av växelkurserna.

Jag nämnde att det var med en viss tillfredsställelse jag noterade finansministerns förslag, även om jag inte var fullt nöjd med det. Denna glädje varade emellertid inte någon längre tid. För mig var det i varje fall en stor besvikelse när jag i utskottets utlåtande konstaterade, att bevillningsutskottet tagit sig för att på vissa varuområden ytterligare höja de av finansministern föreslagna tullsatserna. För mig framstår dessa uppjusteringar som fullkomligt oönskade.

Nu kan någon invända, att det ju än-

då bara rör sig om någon procent. Ja, det är riktigt, men denna procent kommer att bli en ytterligare belastning på konsumtionen, därför att, såvitt jag kan bedöma, denna ytterligare påspädning av tullen kommer att helt slå igenom i priserna på de konsumtionsvaror höjningen gäller.

Och vad vinner man? Enligt mitt förmenande ingenting — i varje fall ingenting positivt. Möjligen kan man förhindra eller försena en annars nödvändig anpassning från dessa industriernas sida ännu någon tid. En dylik anpassning måste ju förr eller senare ske. Ingen tror väl ändå, att det är möjligt att klara av exempelvis textilindustriens bekymmer på längre sikt genom att höja tullen på textilvaror med ytterligare en procent. Här måste enligt mitt sätt att se helt andra åtgärder till: en långsiktig planering och vissa standardiserings- och rationaliseringsåtgärder med sikte på att anpassa textilindustrin till den självförsörjningsgrad, som kan bedömas vara av lämplig storleksordning.

När jag lyssnat till de föregående talarna har jag också fått ett intryck av att om en del av dem skulle bli nöjda, så borde man införa tullar, som fullständigt avgränsade det svenska näringslivet från all inverkan från utlandet. Tullarna skulle med andra ord göras prohibitiva.

Dessa summariska konstateranden kan lämpligen, herr talman, få utgöra bakgrunden till vad jag närmast begärde ordet för att säga. För mig framstår det som en självklar sak, att vårt land måste eftersträva en så fri och omfattande utrikeshandel som möjligt. Denna strävan går dock svårligen att förena med den uppfattningen, som jag tycker i allt för hög grad har fått prägla det nu föreliggande förslaget till ny tulltaxa, att åstadkomma ett gränsskydd, som är tillräckligt högt för att skydda nära nog varje påbörjad eller påtänkt produktion här i landet.

Vi måste enligt mitt bedömande spe-

Ny tulltaxa, m. m.

cialisera oss på den produktion, för vilken vi har de bästa naturliga förutsättningarna. En dylik specialisering, icke driven in absurdum utan till en lämpligt avvägd gräns, leder till högre total produktion och högre välstånd än vad en alltför långt driven differentiering av våra produktiva resurser gör. Jag hyser därför den uppfattningen, att man vid en revision av tulltaxan i högre grad borde ha låtit de näringspolitiska synpunkterna komma med i bedömningen.

Detta var det ena. Det andra, herr talman, är frågan om den nya tulltaxans konstruktion. Jag skall inte förneka, att en övergång till i huvudsak värdetullar kan ha starka motiv för sig — inte minst är det väl ofrånkomligt för den önskvärda anknypningen till Brysselnotenklaturen — men samtidigt skall man inte blunda för den uppenbara nackdel, som ligger i att den genom penningvärdeförändringen successiva sänkningen av tullnivån, som under en lång följd av år ägt rum, härigenom avbrytes. Detta borde ha varit ett mycket starkt skäl för att nu endast med yttersta försiktighet gå in för tullhöjningar utom i de fall dessa vore absolut ofrånkomliga.

Herr talman! Jag skall inte ytterligare utveckla mina synpunkter på tullproblemet. Den som till äventyrs är intresserad av dem ber jag att få hänvisa till den av herr Westerlind och mig avgivna allmänna reservationen till tulltaxekommitténs betänkande. Jag har med det anförda endast velat uttala min mycket starka skepsis mot det föreliggande förslaget och då framför allt mot dess, som jag tycker, alltför långt drivna protektionistiska inriktning.

Jag befinner mig i den situationen, att jag av lätt insedda skäl inte kan yrka bifall till den motion, som jag tillsammans med herr Hagnell väckt här i kammaren. Motionen avsåg en nedsättning av de föreslagna tullsatserna så, att

någon ökad belastning på konsumtionen totalt sett ej skulle uppkomma.

Frågan kan nu knappast uppskjutas. Den har avancerat alltför långt, och jag tror inte heller, att det skulle vara lyckligt med ett ytterligare uppskov. Jag vill därför bara meddela, herr talman, att jag med instämmande i det av herr Siegbahn avgivna särskilda yttrandet kommer att anse mig förhindrad att rösta om det föreliggande förslaget till ny tulltaxa.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Med anledning av propositionen med förslag till ny tulltaxa har jag och några andra ledamöter i denna kammare motionsvis framfört en del invändningar mot *dels* propositionens allmänna uttalanden och *dels* mot vissa förslag till nya tullsatser.

Tullarnas roll i samhällsekonomien har livligt kommenterats i tulltaxekommittén och i remissvaren. Det framhålls, att en lågtullpolitik inte i längden kan bedrivas med framgång, om den inte kombineras med en allmän ekonomisk politik, som håller de inflationspådrivande krafterna tillbaka i vår inhemska ekonomi. Erfarenheten har klart ådagalagt, säger sålunda Sveriges industriförbund, hur fortskridande inflation försämrar vårt konkurrensläge i förhållande till utlandet, både när det gäller export och när det är fråga om importkonkurrerande hemmaindustri.

Tulltaxekommitténs majoritetsförslag om en allmän övergång från vikt- till värdetullar har i princip godtagits av departementschefen och utskottet. Kommittén anser att värdetullar ger en smidigare anpassning av tullnivån efter växlande priser. Denna synpunkt har föranlett allvarliga erinringar från konjunkturinstitutets sida. Enligt institutets uppfattning medför en eventuell stegring av importpriserna en tendens till allmän prisstegring i landet. Penningvärdeförsämringen hade under och ef-

Ny tulltaxa, m. m.

ter andra världskriget säkerligen blivit större, anser institutet, om vi uteslutan- de haft värdetullar. I så fall skulle den inhemska prisnivån i dag sannolikt ha legat minst 5 procent högre än vad den nu faktiskt gör.

Departementschefen åberopar i propositionen, att statsmakterna i princip godtagit värdetullarna genom 1955 års beslut om tullar på textilvaror m.m. Tullhöjningen 1955 berodde emellertid på exceptionella förhållanden inom en viss bransch. Det nu föreliggande förslaget får bedömas från helt andra utgångspunkter. Den tullrevision, som nu ligger på riksdagens bord, får ses mot bakgrunden av de nu aktuella planerna på åtgärder för att vidga det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna och mellan flertalet västeuropeiska stater.

Det är anmärkningsvärt när utskottet inte tagit fasta på motioner om sänkning av tulltaxorna för specialmaskiner till konfektions-, trikå- och skoindustrierna. Man glömmer här att det viktigaste handtaget åt dessa industrier är att hjälpa dem att rationalisera sin drift genom att kunna inköpa maskiner till billigare priser.

Övergången till värdetullar har således vissa konsekvenser ur rationaliseringssynpunkt. För exempelvis ett mycket stort antal varugrupper på verkstadsindustriens område kommer övergången till värdetullar att betyda kraftiga höjningar. Det gäller särskilt åtskilliga reservdelar och småmateriel.

Med tanke på jordbrukets mekanisering och industriens rationaliseringsbehov kommer värdetullen i vissa fall att ha en bromsande effekt, och den kommer även att fördyra all service på maskin- och fordonsområdet.

I fråga om *finansstullarna* har finansministerns ställningstagande inte helt överenslämt med de direktiv, som på sin tid lämnades tulltaxekommittén. I dessa direktiv sägs följande: »För att undvika en onödig belastning på kon-

sumenterna bör undersökas möjligheterna att undvara tullskydd på området, där inhemsk produktion icke föreligger.» I min motion har påvisats varuområden, där rena finanstillar skulle kunna slopas utan att detta hade någon större betydelse för statens tullintäkter. Jag har exempelvis nämnt kameror och vissa instrument, ur, fotografiskt papper, reservoarpennor, glasögonbågar, fiber för borsttillverkning, beslag och tillbehör till paraplyer, pulver av aluminium avsedda för förpackningsändamål, linser till billykter och signalanordningar, kondensatorer, linolja samt maskiner och kemikalier som inte tillverkas inom landet.

En betydande höjning har skett av tullen på vanliga fick- och armbandsur under kap. 91, vilket föreslagits i propositionen och som jag här anger som ett typexempel. Dessa artiklar tillverkas inte alls i Sverige, och en höjning av den nuvarande finanstillen från 1 krona per styck till föreslagna 5 procent av värdet skulle i realiteten innebära mer än en fördubbling av den nuvarande tullen. Något förslag om en övergång till värdetull har över huvud taget inte framförts förrän departementschefen förordade en 5-procentig värdetull.

En sådan utvidgad beskattning har sålunda näringslivets organisationer och andra intresserade grupper icke haft någon chans att yttra sig om före riksdagsbehandlingen. Finansministerns initiativ förefaller opåkallat — eller är det kanske på det sättet, att det är en början till en ny omsättningskatt?

Förslaget till gemensam tulltaxa enligt det nordiska alternativet upptar inga fiskaliska tullar. När man från svensk sida börjar använda finanstillar kan grannländerna komma med andra krav. Höga importavgifter, valuta-restriktioner och ensidiga handelsavtal kan äventyra den nordiska tullunionen. Det bör, enligt min åsikt, vid sidan av tullunionens statuter dras upp klara riktlinjer, som förhindrar starka pro-

Ny tulltaxa, m. m.

tektionistiska åtgärder vid sidan av tullarna.

Från det praktiska affärslivet kan jag anföra ett exempel. I Danmark säljer man för åtskilliga miljoner kronor möbler till Sverige, trots att vi har en stor möbelproduktion här i landet. De svenska företagen har emellertid ingen möjlighet att sälja till Danmark på grund av valutarestriktionerna. I riksdagen har väckts motioner om höjda tullar på möbler, men det är viktigare att statsmakterna träffar ett sådant avtal med t. ex. Danmark, att vi kan sälja ungefär liknande kvantiteter dit som Danmark säljer till oss. Det kan erinras om att Norge och Finland i det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet yrkat på att tullarna på möbler skall stå kvar i 5 å 10 år. Dylika undantag och informationer från det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har inte kommit till riksdagens kännedom.

Herr Ericsson i Kinna konstaterade i förmiddags, att tullfrågan inte vållat några politiska strider. Ja, det är riktigt. Men alla går och väntar på vad som skall hända på det europeiska frihandelsplanet. Jag kan även tillägga, att riksdagens handlingsfrihet starkt har beskurits på grund av de svenska förhandlarnas överenskommelse i nordiska samarbetsutskottet. I de andra länderna i Norden — i Danmark, Norge och Finland — har inte tullarna behandlats. Ser man således hela tullfrågan i det nordiska sammanhanget kan man säga att den flyter. Riksdagen får därför vara beredd på justeringar av den föreliggande tulltaxan. Skulle den nordiska tullunionen inte komma till stånd, får riksdagen kanske under mera fria former ompröva det nu föreliggande tullförslaget.

Övergången till värdetullar och tillkomsten av finanstullar kommer främst att drabba exportindustrien. Detta faktum kan inte döljas i denna tulldebatt. När det gäller tullnivån har det varit delade meningar bland de sakkunniga

i tullkommittén. Avgivna remissyttrandet ger också uttryck åt olika ståndpunkter. I propositionen har man verkställt nya beräkningar och kommit till en annan uppskattning. Då jag har läst de olika uppskattningarna om tullnivån och har hört debatten här i kammaren och nu senast herr Gustafssons i Stockholm anförande, har jag kommit att tänka på Mark Twains bevingade ord, att det finns tre slags lögn: vanlig lögn, förbannad lögn och statistik.

Till sist vill jag endast säga, att jag i det nuvarande skedet inte vill ta avgörande ställning till tullfrågorna på lång sikt. Jag betraktar det föreliggande förslaget närmast som ett provisorium. Man får sålunda främst avvakta förhandlingarna beträffande den nordiska tullunionen och även se, om linjerna klarnar på den europeiska marknaden.

Med hänsyn till våra viktiga exportaffärer och till det internationella varuutbytets betydelse för vårt välstånd är det ett fundamentalt ekonomiskt intresse för vår handel med främmande stater, att de svenska tullplanerna får ett gynnsamt mottagande i andra länder.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Som representant från en stad med rätt stor textilindustri kan jag till alla delar instämma i de synpunkter, som herr Ericsson i Kinna här har framfört i ett anförande angående textilindustriens ställning. Skulle det tilläggas någonting därutöver, är det väl att textilindustrien har försökt följa med i rationaliseringen alltefter sin förmåga och ekonomi under de svåra åren nu på senare tid.

Det var emellertid inte för att beröra detta problem jag begärde ordet utan för att tala om motionerna nr B 59 i första och B 39 i andra kammaren, i vilka föreslagits en kombinationstull beträffande tullposition 40.11 B på så sätt,

Ny tulltaxa, m. m.

att Kungl. Maj:ts förslag om en 13 procents värdetull har kompletterats med ett förslag om en minimiviktull på 85 kronor per 100 kg.

Det är, herr talman, riktigt som utskottet har anfört, att detta yrkande främst har framställts med tanke på prisfallssituationer, betingade av försäljningssvårigheter för utländska bilringsfabriker. Det måste självfallet, såsom i motionen framhålles, te sig frestande för en utländsk fabrik att i ett lågtulland som Sverige bli av med ett överskottslager, något som emellertid omedelbart kan komma att påverka sysselsättningsförhållandena vid de svenska gummifabrikerna i negativ riktning.

Bevillningsutskottet vill möta en sådan ur svensk synpunkt beklaglig situation på ett annat sätt än motionärerna. Utskottet säger nämligen på s. 300 i sitt nu debatterade betänkande: »I övrigt får utskottet beträffande frågan om minimitull erinra om vad utskottet anfört rörande möjligheten för Kungl. Maj:t att förordna om sådan tull i händelse av import till onormalt låga priser. Vid bedömande av dylika frågor bör hänsyn självfallet kunna tagas till sådana förhållanden som exportpremier o. d. i ursprungslandet.»

I proposition nr B 4 uttalar Kungl. Maj:t, att minimitullar kan ha en uppgift att fylla i situationer med onormalt låg prissättning på importvaror, exempelvis i fall där en regelrätt antidumpingtull av praktiska skäl är svår att tillämpa. Utskottet understryker detta och uttalar som sin mening, att Kungl. Maj:t, oavsett den pågående översynen av Kungl. Maj:ts befogenheter på hithörande område, skall äga rätt att redan från och med ikraftträdandet av den nu behandlade tulltaxan vid behov meddela förordnande om minimitullar.

Jag vill, herr talman, kraftigt understryka detta utskottets uttalande och hoppas livligt, att kammaren fattar beslut i enlighet med detta. Blir detta, såsom jag förutsätter, riksdagens beslut,

vädjar jag till regeringen och särskilt till finans- och handelsministrarna att i god tid använda de meddelade befogenheterna att införa minimitullar beträffande den av mig diskuterade tullpositionen, om en situation av onormalt låg prissättning på importerade varor skulle uppstå. Och dessa fullmakter, herr talman, bör självfallet användas på ett så tidigt stadium, att skadeverkningar för sysselsättningen vid de svenska gummifabrikerna ej behöver uppstå.

Med hänsyn till de av utskottet gjorda uttalandena kommer jag senare, herr talman, att avstå från att framställa något yrkande om bifall till motionen utan förutsätter, att Kungl. Maj:t uppmärksam kommer att följa prisutvecklingen på detta område och i god tid vidtaga åtgärder, om sådana skulle visa sig behövliga.

Herr BOIJA (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med många andra av denna kammares ledamöter tagit upp frågan om minimitullar för den svenska textilindustrin, en fråga som också har debatterats här i dag. Våra synpunkter har vi i huvudsak framfört i vår motion B 154. Jag vill här helt kort med några ord ytterligare belysa textilindustriens syn på denna sak.

Efter krigsårens speciella problem var man från svenskt håll klar om två huvudlinjer i sin tullpolitik. I första hand anknöt man till lågtullpolitikens linjer, och som en nödvändig följd därav sökte man också så långt som möjligt att värna landet från dumping och annan osund underpris konkurrens.

En praktisk följd av den senare inställningen utgör den antidumpingförordning, som infördes i samband med Sveriges anslutning till GATT-avtalet. Tyvärr har denna förordning visat sig föga användbar i praktiken. Differentieringen i varusortiment, kvaliteter och priser har vållat så stora administra-

Ny tulltaxa, m. m.

tiva svårigheter, att den har blivit ett alltför tungrovt vapen. Jag kan i detta fall erinra om de svårigheter som uppträdde då antidumpinglagen tillämpades beträffande strumpor, som dock är en relativt likartad vara. Trots detta uppstod mycket stora problem och mycket arbete vid handhavandet av bestämmelserna.

I samband med införandet av 1955 års s. k. sommartullar angreps underpris konkurrensen på trikåområdet med minimitullar. I den framlagda propositionen har Kungl. Maj:t föreslagit, att dessa minimitullar, som förut omfattade i huvudsak över- och underkläder av bomulls- och rayonulltrikå, begränsades till att endast omfatta underkläder av motsvarande material.

I bevillningsutskottets betänkande föreslås, att även denna minimitull borttages. »Härvid förutsätter utskottet emellertid att Kungl. Maj:t», som här har antyttis tidigare, »därest omständigheterna fortfarande motiverar en sådan anordning, meddelar förordnande om minimitull redan i samband med den nya taxans ikraftträdande.» Jag vill på det allra livligaste understryka nödvändigheten av att så sker.

Kungl. Maj:t har i sin proposition och även bevillningsutskottet i sitt betänkande konstaterat, att användningen av minimitullar i många fall kan vara ett lämpligt medel för att komma till rätta med företeelser av här åsyftad art. Utskottet anser, att Kungl. Maj:t i fråga om redan existerande anordningar med samma eller liknande syfte äger befogenhet att förordna om införande av sådana tullar. Minimitullar bör kunna tillgripas redan från den nya tulltaxans ikraftträdande, och enligt utskottets uppfattning får Kungl. Maj:t anses äga befogenhet att i fall där så befinnes erforderligt pålägga minimitullar. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vid förefallande behov utnyttjar sina befogenheter att åsätta minimitullar.

Kungl. Maj:t och bevillningsutskottet

är således överens om att vid behov minimitullar är ett lämpligt vapen mot illojal konkurrens av här åsyftat slag. Enligt min uppfattning föreligger emellertid redan nu ett absolut behov av minimitullar på de områden där vi motionerat om sådana, nämligen i fråga om nylonstrumpor, yllevävnader och vissa trikåvaror. Jag vill gärna här instämma med herr Ericsson i Kinna att när detta med skärpa framhålls från textilindustriens sida, bör Kungl. Maj:t handla. — Jag vill också gärna instämma i ett annat uttalande av herr Ericsson angående den svenska textilindustriens dagsläge samt oron för sysselsättningen för de människor som är beroende av denna industri. — Beträffande trikåvarorna har Kungl. Maj:t själv ansett sådana förhållanden föreligga, att minimitull bör utgå.

Beträffande yllevävnaderna kan jag hänvisa till uppgifterna i motionen, varav framgår att sedan en längre tid yllevävnader importerats från Italien till priser, som i stort sett icke täcker mer än våra garnkostnader. Denna import har under senare år stegrats med i runt tal 50 procent per år och utgör i dag i volym cirka en tredjedel av hela den svenska produktionen av yllevoror för beklädnadsändamål. Det finns faktiskt länder i världen som subventionerar sin export med ända upp till 50—60 procent. För den svenska industrien finns ingen fysisk möjlighet att konkurrera med här tillämpade priser. Enda möjligheten att komma till rätta med förhållandena är att värdetullarna kompletteras med av oss föreslagna minimitullar.

Observeras bör, att på dessa varuslag innebär tulländringen sommaren 1955 en sänkning av det tullskydd som tidigare gällde. För ylleindustrien med dess synnerligen besvärliga läge, som varat alltsedan början av 1950-talet, innebär inte värdetullen någon hjälp eller förbättring, kanske tvärtom. Läget för ylleindustrien karakteriseras också av att

Ny tulltaxa, m. m.

arbetsstyrkan där under senare år minskats med cirka 5 000 av de 10 000 å 15 000, som totalt sett måst lämna textilindustrin, vilket också antyddes av herr Ericsson här tidigare.

Beträffande syntetsilkesstrumpor kan sägas, att det vid upprepade tillfällen från officiellt håll har konstaterats, att dumping eller annan osund underpris-konkurrens förekommit. Jag vill endast erinra om att Kungl. Maj:t så sent som i maj vidtagit åtgärder beträffande importen från Italien. Därifrån säljes nämligen strumpor till priser av 18—20 kronor per dussin, när man så sent som våren 1955 på italienskt håll ansåg ett pris av 36 kronor per dussin som skäligt. Dagens italienska priser är således icke mer än hälften av de priser som kan anses skäliga. Även här föreligger och kommer inom överskådlig tid att föreligga en underpris-konkurrens, som man endast kan komma till rätta med genom införande av minimitullar.

De dumpingtendenser, som bevisligen har varit mycket omfattande på textilområdet, kommer vid en gemensam Europamarknad att ytterligare förstärkas. Avsikten med den gemensamma marknaden är ju att samhandeln i Europa skall intensifieras. I dag är situationen den, att den svenska industrien har ett avsevärt handikapp därigenom att de utländska tullsatserna är 50 procent högre än de svenska. Under hela avtrappningsperioden eller cirka 15 år har således den svenska industrien ett handelspolitiskt handikapp då det gäller kampen om marknaderna. All praktisk erfarenhet talar för att man i detta läge kommer att utnyttja alla tillgängliga medel, vilket utan tvekan kommer att medföra en intensifierad underpris-konkurrens på den svenska marknaden. För att skydda sig mot dessa tendenser finns inget annat praktiskt värn än minimitullar. För att dessa icke skall bli illusoriska måste de införas omedelbart i tulltaxan, så att man åtminstone skall ha någon chans att få utnyttja dem som

utgångspunkt vid tullavtrappningen. Kan icke detta genomföras från svensk sida torde det få mycket allvarliga konsekvenser för den svenska textilindustrin.

Det har också talats om rationaliseringar inom textilindustrin, och jag kanske kan få betyga att under de goda åren genomfördes oerhört stora rationaliseringsprojekt. Jag skulle tro, att den svenska textilindustrin är en av de mest rationaliserade i världen för närvarande. Rationaliseringsprocessen fortgår ju alltså så långt som de ekonomiska resurserna medger. Det är också glädjande att konstatera det samarbete, som på sista tiden har kommit till stånd mellan de större svenska textilindustrierna på det rent tekniska området, detta för att man skall kunna driva bland annat rationaliseringsarbetet än snabbare än hittills och, får vi förutsätta, även billigare än hittills.

Herr talman! Efter vad jag har anfört skulle jag egentligen yrka bifall till den av oss avgivna reservationen, men med hänsyn till den kompromiss som träffats inom utskottet vill jag avstå från detta och förutsätter, att Kungl. Maj:t följer de anvisningar som utskottet så klart givit uttryck för i fråga om minimitullar för den svenska textilindustrin.

Herr KRISTENSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag skall inte göra något inlägg beträffande de allmänna synpunkterna utan bara motivera de till utskottets utlåtande fogade reservationerna nr VIII och XIV. Tillsammans med herr Siegbahn i första kammaren har jag undertecknat dessa reservationer, som gäller några detaljfrågor. Anledningen är att majoritetens förslag i några avseenden inte överensstämmer med deklarerade och intagna ståndpunkter på andra avsnitt.

Det första varuslaget i reservation nr VIII är alkylbensener, som är en in-

Ny tulltaxa, m. m.

direkt råvara vid tillverkning av tvätt- och diskmedel. Denna råvara har förut varit tullfri. Nu föreslås att det skall införas en tullavgift på 12 procent.

Någon svensk tillverkning förekommer inte. Förbrukningen uppgår till omkring 5 000 ton per år. Den föreslagna tullen får den återverkningen, att kostnaderna för tillverkarna stiger med belopp varierande mellan 2,7 och 5,5 öre per kg för olika tvättmedelsmärken. Efter påläggning av handelsmarginalen betyder det att konsumenterna kan drabbas av en prishöjning av mellan 4,5 och 8,6 öre per kg. Då även en del av de övriga råvaror som användes vid samma tillverkning kommer att påläggas högre tull, stiger kostnaderna ytterligare.

Tullavgiften för den helt färdiga varan kommer att sänkas, varför de svenska tillverkarna kommer i ett sämre konkurrensläge än tidigare. Visserligen har de svensktillverkade produkterna ett icke oväsentligt lägre pris, men detta kommer att göra det möjligt för producenterna att helt överlasta varans fördyring på konsumenterna.

Beträffande den andra reservationen kan följande anföras. Det enda skäl, som av tulltaxekommittén anförts för den kraftiga höjningen av tullen på varor av silver, är att materialvärdet icke är så dominerande som för andra ädla metaller, utan förhållandena närmar sig vad som gäller för oädla metaller. Samma tull som för dessa har också föreslagits. I själva verket är emellertid guld omkring 15 gånger dyrbarare än silver, under det att silver är omkring 50 gånger värdefullare än oädla metaller. En tullsats på 3 procent för halvfabrikat av oädla metaller ger således ett betydligt lägre och rimligare tullskydd. Här till kommer att halvfabrikat av silver har gjorts tullfria i det nordiska samarbetsutskottet.

Departementschefen har förklarat, att för den händelse en viss produkt i de nordiska tullförhandlingarna har åsatts

en lägre tull än som för närvarande utgår i Sverige, har principen varit att antingen sänka den svenska tullsatsen eller att i varje fall icke höja den utöver nuläget. Denna princip har i förevarande fall utan bärande motivering brutits.

Den tredje delen i reservation nr XIV avser varuslaget ur. För närvarande utgår en tullavgift på fickur och armbandsur med boett av annat ämne än guld eller platina med en krona per styck. Detta är i dagsläget en procentuell tull något understigande 2 procent. Nu har departementschefen föreslagit införandet av en tullsats på 5 procent, och i detta förslag instämmer utskottets majoritet. Ett godkännande av utskottets förslag betyder en höjning av den nuvarande finanstillen. Det nordiska samarbetsutskottet har föreslagit tullfrihet för dessa varuslag.

Reservanterna anser sig ha två skäl för sitt ställningstagande. Dels har departementschefen förklarat, att de nuvarande finanstillarna icke borde höjas, dels att de nya tullsatserna icke borde ändras så, att de avlägsnar sig från vad nordiska samarbetsutskottet föreslår. Om utskottsmajoritetens förslag bifalles, betyder detta att en ökad kostnad på mellan 1 och 2 miljoner kronor påläggas konsumenterna.

Herr talman! Med dessa motiveringar kommer jag senare att yrka bifall till reservationerna nr VIII och XIV.

Herr HAMILTON (h):

Herr talman! Må det tillåtas mig att säga några ord om skorna i tullfrågan.

Skobranchen har vid olika tillfällen varit föremål för uppmärksamhet och även kritik, som framför allt riktats mot det korttidsarbete, som på 1930-talet förekom inom skoindustrien. Orsakerna till detta korttidsarbete var följande. Skoindustrien är en beställningsindustri; som endast i begränsad utsträckning kan tillverka på lager. Konsumtionsut-

Ny tulltaxa, m. m.

vecklingen för skor under de senaste 20—30 åren kännetecknas av allt större modekrav. I och med modets ökade inflytande försvåras möjligheterna för skofabrikerna att förvandla små och starkt differentierade kundorder till produktionstekniskt väl sammansatta tillverkningsorder, som möjliggör en jämn och kontinuerlig produktion. Vid tiden närmast före andra världskriget hade utvecklingen lett till en mycket stor modevariation i allmänhetens efterfrågan med påföljd att fabrikenas planeringsproblem endast kunde lösas genom korttidsarbete.

Under det senaste kriget med den säljarens marknad som då rådde lyckades man inom skoindustrien komma till rätta med korttidsarbetet. Inför en återgång till mera normalt försörjningsläge vidtogs av branschen en rad kollektiva åtgärder, alla syftande till att möjliggöra en långsiktig och bättre planering av tillverkningen och därmed en jämn sysselsättning. Bland dessa åtgärder kan nämnas en överenskommelse om gemensamma orderbestämmelser, varigenom tiden under vilken fabrikanterna kan färdigställa sina order väsentligt ökades. Därigenom ökade även i hög grad möjligheterna för fabrikanterna att effektivisera planeringen av inköp och tillverkning. Dessa orderbestämmelser innebär samtidigt, att skohandeln tvingas att förlägga sina inköp från industrien relativt långt före respektive säsong. I en modebetonad bransch kan detta medföra vissa risker för felköp. För att minska dessa risker inrättades ett skobranschråd med uppgift bl. a. att i säsongutjämnande syfte följa modeutvecklingen på skoområdet och lämna tidlig information om väntade förändringar i modet. Sedan dessa åtgärder prövats i praktiken och medan ännu en viss varuknapphet rådde träffades en överenskommelse med skoarbetarna om införande av en 48-timmarsgaranti i kollektivavtalet. Bestämmelsen, som är unik i svensk industri och ej heller

torde förekomma i något annat land, innebär att arbetet skall ordnas så, att fabrikenas inte får ha fler arbetare anställda än att dessa som regel kan tillförsäkras 48 timmars arbetsvecka eller den kortare arbetstid som nu blir gällande. Korttidsarbete får sålunda inte förekomma. Bestämmelsen ställer stora krav på fabrikanternas planeringsförmåga och innebär en begränsning av deras självbestämmanderätt, som de frivilligt ålagt sig i det allmännas intresse.

Det system, som uppbyggts för att komma till rätta med ett socialt problem av den allra största betydelse, har emellertid i nuvarande marknadsläge, som framför allt präglas av en alltmer tilltagande konkurrens utifrån, utsatts för stora påfrestningar. Importstegringen, för vilken herr Allard tidigare redogjort, har accentuerats och måste ses i sammanhang med den urholkning av tullskyddet, som skett genom penningvärdets fall. Tullincidensen var år 1950 20,5 procent och år 1957 14 procent. Trots målmedvetna rationaliseringsanstängningar och åtgärder för att öka intresset för och efterfrågan på skor — allt i enlighet med rekommendationer som gavs av den statliga skoutredningen — har räntabilitetsförhållandena kraftigt försämrats. Åtskilliga företag, bland dem även välskötta och förhållandevis välkonsoliderade, har tvingats att upphöra med sin verksamhet. För de anställda har sysselsättningsvårigheter uppstått, vilka accentuerats av skoindustriens lokalisering till vissa centra. Det föreligger här stora likheter med vissa förhållanden inom textilindustrin.

Av vad jag nu anfört framgår, att skoindustrien själv vidtagit en mångfald åtgärder för att sanera förhållandena och också lyckats komma till rätta med det tidigare existerande korttidsarbetet och de sociala olägenheter, som sammanhängde därmed. När man nu går att besluta om en ändring av tullen på skor, bör man enligt min mening iakttä den största varsamhet. Detta så mycket

Ny tulltaxa, m. m.

mera som den föreslagna tullen avses bli en ren värdetull utan nedre gräns. Om effekten av en sådan tull vet man redan nu, att åtskilliga typer främst av lättare skor som tillverkats i landet kommer att få ett avsevärt försvagat skydd. En försämring av tullskyddet kan befaras medföra synnerligen allvarliga konsekvenser och inte blott bidra till en hastig och skadebringande strukturförändring utan även kanske helt omöjliggöra upprätthållandet av det system för tryggande av en jämn sysselsättning, som med möda har byggts upp.

Jag tillåter mig, herr talman, att betrakta den i detta ärende avgivna reservationen nr XIII som ett minimiskydd för skobranschen som sådan, inte minst med tanke på dess sysselsättningsförhållanden.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag vill bara i största korthet ge uttryck för den oro, som man inom den småländska glasindustrin känner inför de nu föreslagna tullsänkningarna på glasvaror.

Vår glasindustri är i huvudsak lokaliserad till sydöstra Småland. Den är uppbyggd på yrkesskickligheten hos generation efter generation av glasblåsare, den har drivits till hög konstnärlig standard, och den har blivit samhällsbildande i ort efter ort där nere. I dessa glasbrukssamhällen, Orrefors, Kosta, Målerås, Gullaskruv, Åfors, Flygsfors, Hovmantorp och en mängd andra, är glaset helt dominerande som försörjningsobjekt. En tullsänkning i enlighet med föreliggande förslag kommer av allt att döma att starkt försämra glasindustriens redan nu ansträngda konkurrenskraft.

Vad driftsinskränkningar och driftsnedläggelser vill säga för berörda arbetsanställda och även för kommunerna har vi redan haft bittra erfarenheter av. Alsterfors fick visserligen i höstas en galgenfrist, men vi har andra företag som så att säga står och svajar.

Näringslivets struktur i dessa bygder erbjuder mycket små, för att inte säga obefintliga, andra sysselsättningsalternativ. Avfolkningen är kännbar redan nu, och en ytterligare skärpning av importkonkurrensen kan komma att betyda en social och ekonomisk katastrof för vissa kommuner. Jag kan därför inte finna annat än att starka skäl hade bort tala för att inte sänka tullen under 18 procent av värdet. Det är denna sak som motionärerna i motion II:B 149 har givit uttryck för.

Utskottet säger visserligen, att det endast är importen av det billiga hushållsglaset som vållar svårigheter, men det är just detta billiga, odecorerade hushållsglas som är småglasbrukens största standardtillverkning. Det är deras mest känsliga produktion. Och år 1955 uppgick importen av sådant glas till 1 224 ton mot en inhemsk tillverkning på 4 750 ton. Det är sålunda inte någon liten procent av småglasbrukens standardtillverkning som importerats.

Herr talman! Det var endast dessa synpunkter jag ville anföra.

Herr förste vice talmannen tog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Rent allmänt kan väl sägas att de tullar som enligt föreliggande proposition kommer att tillämpas i vårt land ger det svenska näringslivet ett betydligt sämre skydd än vad som tillämpas i andra europeiska länder och kanske inte minst i de nordiska grannländerna. I likhet med vad flera talare före mig deklarerat vill jag framhålla, att detta i hög grad gäller våra trädgårdsalster, både frukt och grönsaker. Jag vill livligt instämma i den kritik över förslaget till tullskydd för dessa varor, som i dag riktats från denna talarstol. Vi trädgårdsodlare, och jag kan väl även säga denna kammars ledamöter, är vid det här laget vana vid att trädgårdsproduktionen är strykpojken i

Ny tulltaxa, m. m.

sådana här sammanhang. Jag skall emellertid, herr talman, inte ytterligare uppehålla mig vid denna fråga, utan nöjer mig med ett instämmande i vad som tidigare sagts här i kammaren.

I stället skall jag säga ett par ord om den föreslagna tullen på en annan vara. Bland alla de motioner, som bevillningsutskottet haft att behandla i detta sammanhang, finns också en motion, i vilken påyrkas en höjning av tullen på läder. Lädertullarna i vårt land är för närvarande 7 procent, och det ger inte den inhemska garveriindustrien samma skydd som motsvarande industri i andra länder har. En jämförelse med andra europeiska länder visar, att t. ex. Storbritannien har en tull på mellan 15 och 20 procent, Italien en tull på mellan 10 och 17 procent och Frankrike en tull på mellan 10 och 12 procent. Av de nordiska grannarna har Norge en tull på 12 procent och Finland en tull på 20 procent. Den svenska marknaden blir på så sätt lättillgänglig för andra länders garverier, som utan svårighet här kan placera sin överproduktion. Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 juni i år kommer den s.k. förtyngningsförordningen att upphävas med verkan från och med den 1 juli 1960. Borttagandet av denna förordning, som förhindrar införsel till landet av s.k. förtyngt läder och därmed utgjort ett visst skydd för den inhemska bottenläderproduktionen, kommer i fortsättningen att göra denna ännu mer beroende av ett tullskydd mot den utländska konkurrensen.

Den utredning som gjorts angående garveriindustriens ekonomiska förhållanden och förutsättningar visar, att denna industri för närvarande arbetar med negativ räntabilitet och att betydande kapitalförtäring pågår. De flesta företag i branschen kämpar också med ganska stora ekonomiska svårigheter.

I vad avser såväl rationalisering och tillverkning som kvaliteten på produkterna ligger dock den svenska industri-

en mycket bra till och tål väl en jämförelse med andra länder. Enligt den officiella statistiken är det här inte heller fråga om någon liten eller obetydlig industri. Bruttoproduktionsvärdet ligger mellan 130 och 140 miljoner kronor per år. Som jämförelse kan nämnas att importen är cirka 40 miljoner kronor, medan exporten är cirka 23 miljoner kronor.

Tillverkningen berör i viss mån även det svenska lantbruket, eftersom råvaran till större delen kommer därifrån.

Herr talman! Jag skall inte orda mer i denna sak, men då jag anser det vara nödvändigt med ett förstärkt tullskydd för den svenska produktionen av läder i enlighet med vad som yrkas i motionen II: B 151, har jag till dagens debatt om tullskyddet för svenskt näringsliv och svensk produktion velat anföra dessa synpunkter.

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Bara några få ord med anledning av den reservation som behandlar trävarorna och vissa produkter därav.

Det förefaller som om utskottets flertal stöder sitt resonemang när det gäller dessa varor på den enkla argumenteringen, att eftersom vi har råvaran i vårt land, så är vi konkurrensmässiga beträffande den förädlade varan och behöver inte något tullskydd.

Herr Ericsson i Kinna sade, att vi kanske gör oss populära på småindustriens bekostnad. Det hyser jag ingen önskan att göra. Jag vill endast skydda småindustrien för de besvärligheter, som den ständigt är utsatt för. Jag är fullt inställd på att man så småningom måste slopa tullarna på de flesta varor bl. a. för den europeiska marknaden skull. Men det måste anses vara rent av enfaldigt att i förväg utsätta vissa grenar av det svenska näringslivet för svårigheter. Det finns andra sätt att demonstrera vår beredvillighet att stödja det europeiska samarbetet.

Ny tulltaxa, m. m.

Nu sägs det, att kan inte delar av träindustrien konkurrera utan tullskydd, då kan ingen göra det. De som representerar sådana tankegångar känner inte till det dilemma som vissa delar av denna industri befinner sig i. Inom berörda industrier är marginalerna ytterst små, och i de allra flesta fall är industrierna starkt rationaliserade. De kan rationaliseras ännu mer, men förutsättningen är att de marginaler som finns får hjälpa till med en sådan rationalisering. Genom att vi får tullfrihet på vissa varor riskeras i nuvarande läge möjligheterna till självfinansiering.

En stor del av den industri som här åsyftas är småindustri, och en viktig del av denna industri ligger i södra och mellersta Sverige. Är riksdagen beredd att åsamka denna industri ännu större svårigheter än vad den redan har? Man frågar sig också: Vad finns det sedan för innehåll i den önskan om ett differentierat näringsliv, som riksdagen många gånger uttalat?

Det är också absolut nödvändigt att ta hänsyn till de helt olika förutsättningar när det gäller löner, anställningsförhållanden etc., som den utländska industrien på detta område arbetar under.

Det måste vara något fullständigt orimligt i att man inte tar hänsyn till sådana förhållanden som, enligt vad herr Stenberg påpekade, har framförts av Svenska träindustriarbetareförbundet och Träindustriens branschorganisation när det gäller t. ex. tillverkning av dörrar. Denna industri är starkt rationaliserad, men nu håller vi på att förlora vår marknad i utlandet bl. a. på grund av att japanska dörrar tränger ut våra dörrar och minskar våra möjligheter att konkurrera. Priset på de japanska dörrarna på den utländska marknaden är 40 procent lägre än på våra dörrar. Det värsta är att vi kan förlora även vår egen hemmamarknad. Situationen för vårt vidkommande är

den, att vår förädlade vara har en negativ tull på 4 procent, emedan vissa råvaror och halvfabrikat som ingår i denna tillverkning är tullbelagda. Det måste vara någon konsekvens i en tulltaxa om vi skall kunna upprätthålla en internationell konkurrens på lika villkor.

Lika stor oro hyses också för den svenska träleksaksfabrikationen, som i dag sysselsätter ett tjugotal småindustrier. Om man inte vill ta hänsyn till dessa industrier och inte vill upprätthålla ett rikt och differentierat näringsliv på detta område, måste man väl ändå ta hänsyn till alla de människor som för sin utkomst är beroende av detta näringsliv. Om man vill stimulera en rationalisering, måste man göra en försiktig avtrappning på tullområdet i takt med näringslivets egna möjligheter. Det är vad de ledamöter vill som till utskottets betänkande fogat en reservation beträffande dessa varor.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Det är kanske inte mycket att tillägga så här i debattens elfte timme, särskilt som jag varken har någon textilindustri eller gummifabrik i min hemtrakt eller är ingift i någon leksaksindustri eller har några andra speciella motiv för att tala för en tullhöjning.

Jag skulle litet allmänt vilja beröra en sida av denna sak, som har blivit litet klämd. Både i debatten och i de väckta motionerna har det varit en parad av personer som vill stödja de protektionistiska strävandena. Man har väl resonerat som så, att om bara vi får en liten tullhöjning på våra varor, så blir det väl bättre för oss, och då är allting bra. Om man lägger ihop alla dessa protektionistiska önskemål, blir det ett rätt omfattande krav som riktas mot konsumenterna. De högre tullarna skall betalas, och det får konsumenterna göra. Men konsumenterna måste

Ny tulltaxa, m. m.

också betala någonting annat, som kanske kostar mer än tullhöjningarna på de importerade varorna, och det är den prishöjning som man i skydd av tullhöjningarna på de importerade varorna vill företa på de hemmatillverkade produkterna. Också det skall konsumenterna betala. Det är inte bara importvärdet som stiger när tullar läggs på, utan även grosshandelsmarginaler och detaljistmarginaler. Inom de områdena följes traditionella procentuella pålägg, och konsumenterna får betala också de höjningarna.

Det förefaller litet egendomligt att man kommer med dessa tullhöjningar nu när vi står inför en period av internationellt tullsamarbete, där det är fråga om att sänka eller slopa tullarna, och frågan är väl om detta tullförslag blir godkänt i det internationella sammanhanget. Vi får så småningom se vad som händer i detta avseende.

Jag vill med dessa ord yrka avslag på de motioner och de förslag framförda här i debatten, som går utöver de tullhöjningar som föreslagits i propositionen. Redan där har man gått väl långt utöver konsumentkraven. Det sorgliga är att en hel del av dessa tullhöjningsförslag framförts i ett enigt samarbete mellan arbetsgivare och löntagare inom en hel del industrier. Det samarbete man skulle ha velat bygga upp för speciella syften har nu i stället tagit sig uttryck i att man hand i hand vandrat upp till kanslihuset och tullutredningar och talat för egna intressen i avsikt att skinna konsumenterna. Det räcker gott och väl med de tullhöjningar som föreslås i propositionen. Allt därutöver är ytterligare sten på börda.

Herr STENBERG (fp) kort genmäle:
Jag vill bara fråga den siste ärade talaren om en tullförändring från 50 till 10 procent eller från 25 å 30 procent till 12 procent är en tullhöjning?

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! En tullsänkning är inte en tullhöjning, men på de flesta punkter i denna proposition rör det sig om tullhöjningar. Jag behöver inte räkna upp alla orsaker därtill, men övergången från viktullar till värdetullar är *en* sak, övergången från lägre tullsatser till högre har samma verkan. Jag kan ta ett enda exempel som visar hur våra priser ligger. Jag har tittat på bilringar av en speciell storlek, för vilka det enligt förslaget blir en tullsänkning. Jag har jämfört de danska och de svenska priserna. Så långt jag kan finna beträffande motsvarande märken ligger det svenska bilringspriset 40 å 50 procent över det danska. Danskarna är kända för att över lag ha lägre tullar än vi.

Det är konsumenterna som skulle få betala dessa tullhöjningar, som Trelleborgs representant här med stadens gummiintressen bakom sig — liksom också Hälsingborgs — gärna vill ha. Man är inte nöjd med de tullar som föreslås, även om det rör sig om 13 procent.

Att man valt utgångsåret 1950 har också inneburit en tullhöjning. Hade man tagit hänsyn till viktullarnas verkan och gjort en omräkning till värdetullar, låt oss säga 1957, hade den tullhöjning som ligger i förslaget inte uppkommit.

Herr NELANDER (fp) kort genmäle:

Jag vet inte, herr talman, vilka sorters ringar herr Hagnell avser, när han påstår att det är så mycket lägre priser på dem i Danmark. Jag har också gjort jämförelser i detta avseende, och de visar, att de svenska priserna är genomsnittligt lägre än de danska. För övrigt är prisläget på denna marknad i Norden det, att Norge och Finland har de högsta priserna — vi har t. ex. gränshandeln i Värmland — och därefter kommer Danmark. Men jag har inte hört talas om att det förekommer någon gränshandel med bildäck i Hälsingborg eller Helsingör.

Ny tulltaxa, m. m.

Herr JANSSON i Benestad (cp) kort genmäle:

Herr talman! Att jag tog det exempel jag valde var uteslutande dikterat av omtanke om sysselsättningen. Jag kan redovisa ett företag, herr Hagnell, som om det skall kunna klara sig på den svenska marknaden efter införande av de nya tulltaxorna kommer antingen att räkna med en sänkt lönekostnad för de anställda på 30 à 25 procent — företaget har 60 anställda — eller också tvingas lägga ned rörelsen. Man kan diskutera om konsumenterna skall betala. Faktum är att vi måste ge sysselsättning åt människorna här i landet, och då har vi ingen möjlighet att gå före andra länder. Vem tackar oss för resten för det? Det är dessa synpunkter vi anlägger på denna fråga och inga andra, herr Hagnell.

Herr BÖRJESSON (cp):

Herr talman! Med anledning av vad herr Hagnell nämnde om hur mycket konsumenterna får betala vill jag säga, att vi är ju alla i viss mån konsumenter på olika områden. Att vi genom ett skydd utåt stöder viss produktion beror ju endast på att vi vill skapa försörjningsmöjligheter, såsom herr Jansson i Benestad nyss påpekat.

Jag skall inte länge uppta tiden. Jag vill bara säga några ord om en motion angående trädgårdsnäringsens produkter och speciellt en viss vara, nämligen löken. För denna har sedan ett tjugotal år tillbaka uttagits en tull på 20 öre mellan den 1 juli och 1 januari. Vi har nu i en motion yrkat att tullen skulle höjas till 30 öre, och vi anser att med hänsyn till den penningvärdeförsämring som skett skulle detta skydd mot importen och den dumping, som i stor utsträckning förekommer, inte vara oskäligt. Större delen av ifrågakvarande produktion finns i ett visst område, nämligen i mitt hemlandskap Öland, där försörjningsmöjligheterna av många skäl är ytterst begränsade. 1954 års ö-utredning

har också understrukit att de försörjningsmöjligheter, som har naturliga förutsättningar på Öland, i största möjliga grad bör skyddas. Det heter:

»Det torde finnas anledning att ständigt uppmärksamma dessa odlingars problem beträffande avsättningsmöjligheter o. d., inte minst av det skälet att importförhållandena i hög grad kan påverka möjligheterna att vinna avsättning för landets produkter.» Utredningen säger vidare, att den i detta sammanhang vill »understryka angelägenheten av att hänsyn, i all den utsträckning som finnes möjlig, tages till specialodlingarnas betydelse för Öland vid avvägandet av tulltaxorna på ifrågakvarande produkter.»

Herr talman! På grund av det stora antal ärenden som kammaren har att behandla skall nöja mig med detta citat ur den statliga utredningens yttrande och yrka bifall till reservationen nr IV).

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Den som vill göra ett försök att räkna igenom vad tulltaxan betyder beträffande de tullar, som utgår 1957, måste finna, att det är en tullhöjning som förestår.

Tullarna är ungefär oförändrade, om man räknar från 1950, säger man här. Men det kan omöjligen förhålla sig så enligt 1957 års siffror med den utveckling som penningvärdet haft och den betydelse som penningvärdeutvecklingen har för viktullarnas nedgång.

Herr BOIJA (fp):

Herr talman! Till herr Hagnell vill jag säga, att när det gäller textilindustrin innebär det föreliggande förslaget beträffande trikå en sänkning i och med att man tar bort minimitullarna. Även för vissa yllevävnader innebär det nya förslaget en sänkning och alltså inte den höjning som herr Hagnell velat göra gällande när man nu övergår från vikt-till värdetull.

Ny tulltaxa, m. m.

Överläggningen var härmed slutad, såvitt avsåg betänkandet i dess helhet.

Herr förste vice talmannen upptog först utskottets under *punkten B 31*) gjorda hemställan, avseende avslag å motionen II: B 36 av herr Senander m. fl., i vilken yrkats avslag å Kungl. Maj:ts proposition och framställning till Kungl. Maj:t om omarbetning av förslaget till tulltaxa. Därvid gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock

på bifall till motionen II: B 36; och biföll kammaren förstnämnda proposition.

Härefter ställdes proposition på utskottets hemställan under *punkten A 1*), avseende förslaget till tulltaxa, i den ordningen, att till en början kapitelvis upptogos de nummer i tulltaxan, beträffande vilka under överläggningen framställdts annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, varefter upptogs vad utskottet i övrigt hemställt under *punkten A 1*).

Kapitel 6. Levande växter och alster av blomsterodling**Kapitel 7. Köksväxter m. m.****Kapitel 8. Ätbara frukter; skal av citrusfrukter eller melon**

Enligt utskottets förslag skulle följande tulltaxenummer i nedan angivna delar lyda:

06.01	Lökar, stamknölar, rotknölar och rhizomer, levande, även med utvecklade blad och blommor:		
06.02	Levande växter och rötter, ej hänförliga till nr 06.01, sticklingar och ympkvistar härunder inbegripna:		
	C. körsbärs-, plommon-, päron- och äppelträd, förädlade 100 kg	60:—	
	D. andra växter . . . . . 100 kg	30:—	
06.03	Blommor och blomknoppar, avskurna, till buketter eller eljest till prydnad, friska, torkade, blekta, färgade, impregnerade eller på annat sätt preparerade:		
	A. friska:		
	1. mimosa och ljung . . . . . 100 kg	400:—	
	2. andra:		
	a. under tiden 1 mars—30 november . . . . . 100 kg	750:—	
	b. under tiden 1 december—29 februari . . . . . 100 kg	500:—	
06.04	Blad, kvistar och andra växtdelar (med undantag av blommor och blomknoppar) samt gräs, mossa och lav, till buketter eller eljest till prydnad, friska, torkade, blekta, färgade, impregnerade eller på annat sätt preparerade:		
	A. adiantum och asparagus . . . . . 100 kg	350:—	
	B. andra slag	fri	
07.01	Köksväxter, färska eller kylda:		
	B. gurkor:		
	1. slanggurkor:		
	a. under tiden 16 mars—30 september . . . . . 100 kg	50:—	
	b. under tiden 1 oktober—15 mars	fri	
08.06	Äpplen, päron och kvittenfrukter, färska:		
	A. äpplen:		
	1. under tiden 1 juli—29 februari . . . . . 100 kg	25:—	
	2. under tiden 1 mars—30 juni	fri	
08.07	Körsbär, persikor, plommon och liknande stenfrukter, färska:		

Ny tulltaxa, m. m.

B. persikor:

1. under tiden 1 juli—15 oktober	100 kg	20:—
2. under tiden 16 oktober—30 juni		fri

08.09 Andra färska frukter:

A. meloner:

1. under tiden 16 juni—30 september	100 kg	40:—

I reservationen IV hade herrar *Bengtson, Yngve Nilsson, Alvar Andersson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Nilsson* i Bästekille ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

06.02 Levande växter och rötter, ej hänförliga till nr 06.01, sticklingar och ympkvistar härunder inbegripna.

C. körsbärs-, plommon-, päron- och äppelträd, förädlade 100 kg	100:—
D. andra växter	100 kg 50:—

06.03 Blommor och blomknoppar, avskurna, till buketter eller eljest till prydnad, friska, torkade, blekta, färgade, impregnerade eller på annat sätt preparerade:

A. friska:

1. mimosa och ljung	100 kg	500:—
2. andra:		
a. under tiden 1 mars—30 november	100 kg	1 000:—
b. under tiden 1 december—29 februari	100 kg	750:—

06.04 Blad, kvistar och andra växtdelar (med undantag av blommor och blomknoppar) samt gräs, mossa och lav, till buketter eller eljest till prydnad, friska, torkade, blekta, färgade, impregnerade eller på annat sätt preparerade:

B. andra slag	100 kg	50:—

08.06 Äpplen, päron och kvittenfrukter, färska:

A. äpplen:

1. under tiden 1 juli—31 mars	100 kg	35:—
2. under tiden 1 april—30 juni		fri

08.07 Körsbär, persikor, plommon och liknande stenfrukter, färska:

B. persikor:

1. under tiden 1 juli—15 oktober	100 kg	35:—

08.09 Andra färska frukter:

A. meloner:

1. under tiden 16 juni—30 september	100 kg	75:—

I reservationen V hade herrar *Söderquist* och *Stenberg* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

06.03 Blommor och blomknoppar, avskurna, till buketter eller eljest till prydnad, friska, torkade, blekta, färgade, impregnerade eller på annat sätt preparerade:

A. friska:

2. andra:		
a. under tiden 1 mars—30 november	100 kg	1 000:—

I reservationen VI hade i avseende å kapitel 7 herrar *Söderquist, Bengtson,*

Ny tulltaxa, m. m.

Yngve Nilsson, Alvar Andersson, Nilsson i Svalöv, Vigelsbo, Nilsson i Bästekille och Stenberg ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

07.01 Köksväxter, färska eller kylda:

B. gurkor:

1. slanggurkor:

a. under tiden 16 mars—31 maj	100 kg	75:—
b. under tiden 1 juni—30 september	100 kg	50:—
c. under tiden 1 oktober—15 mars		fri

Tulltaxenumret 06.02 föredrogs; och anförde därvid:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen nr IV).

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen IV i förevarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter föredrogs tulltaxenumren 06.03 och 06.04. Därvid yttrade:

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att under denna punkt få yrka bifall till reservationen nr V).

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Vår reservation IV sammanfaller beträffande tulltaxenummer 06.03 A 2 a med reservationen V av herrar Söderquist och Stenberg. Jag yrkar bifall till reservationen IV i vad avser såväl tulltaxenummer 06.03 som nummer 06.04.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav först propositioner dels på bifall till ut-

skottets hemställan beträffande tulltaxenumret 06.03 A 1 dels ock på bifall i denna del till den vid punkten fogade reservationen IV; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 06.03 A 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen IV av herr Bengtson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 120 ja och 83 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Beträffande tulltaxenumret 06.03 A 2 a gav herr förste vice talmannen propo-

Ny tulltaxa, m. m.

sitioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna del dels ock på bifall i motsvarande del till den vid punkten fogade reservationen IV; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 06.03 A 2 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del som föreslagits i reservationen IV av herr Bengtson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 115 ja och 92 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

I fråga om tulltaxenumren 06.03 A 2 b och 06.04 B gav herr förste vice talmannen propositioner var för sig, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen IV i motsvarande delar; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härpå anförde

Herr **OHLIN** (fp):

Herr talman! Jag ber att få anmäla, att före voteringen beträffande tulltaxe-

nummer 06.03 A 2 a ställdes icke särskilt förslag på bifall till reservationen nr V). I likhet med andra har jag haft för avsikt att stödja reservationen nr V). Jag anser att den omständigheten, att reservationen eventuellt är i saklika med en del av en annan reservation, icke var fullt klar för kammarens ledamöter.

Vidare yttrades ej.

Tulltaxenumret 07.01 B 1 föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **STENBERG** (fp):

Herr talman! Jag ber att beträffande tulltaxenummer 07.01 B få yrka bifall till reservationen nr VI av herr Söderquist m. fl.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen VI i denna del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Efter föredragning av *tulltaxenummer 08.06 A* anförde:

Herr **HANSSON** i Skegrie (cp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr IV av herr Bengtsson m. fl. beträffande tulltaxenummer 08.06 A.

Herr **ANDREASSON** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen IV i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Skegrie begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande vote-

Ny tulltaxa, m. m.

ringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 08.06 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen IV av herr Bengtson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 127 ja och 78 nej, varjämte 6 av kammarens

ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Härefter föredrogos *tulltaxenumren 08.07 B 1 och 08.09 A 1*; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Under kapitel 8 hemställes under positionerna 08.07 B. 1. och 08.09 A. 1. om bifall till reservation nr IV) av herr Bengtsson m. fl.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav beträffande vartdera tulltaxenumret propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen IV; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Kapitel 20. Varor av köksväxter och frukter samt av andra växter och växtdelar

Utskottets förslag innebar i nedan angivna delar följande lydelse av tulltaxenumren:

20.01	Köksväxter och frukter, inlagda i ättika eller ättiksyra, även med tillsats av socker, salt, kryddor eller senap	100 kg	25:—
20.02	Köksväxter, beredda eller konserverade på annat sätt än genom inläggning i ättika eller ättiksyra:		
	A. tomatpuré		fri
	B. svampar och sparris	100 kg	75:—
	C. andra slag	100 kg	25:—
20.07	Saft av frukter eller köksväxter, även med tillsats av socker men icke innehållande alkohol:		
	A. osockrad, på kärl vägande brutto:		
	1. över 3 kg:		
	a. av citrusfrukter	100 kg	15:—
	b. annan	100 kg	20:—
	2. 3 kg eller därunder	100 kg	25:—
	B. sockrad	100 kg	30:—

I reservationen VI hade herrar *Söderquist, Bengtson, Yngve Nilsson, Alvar Andersson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Nilsson* i Bästekille och *Stenberg* beträffande kapitel 20 ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

Ny tulltaxa, m. m.

20.01	Köksväxter och frukter, inlagda i ättika eller ättiksyra, även med tillsats av socker, salt, kryddor eller senap:		
	A. gurkor och bönor	100 kg	50:—
	B. andra slag	100 kg	25:—
20.02	Köksväxter, beredda eller konserverade på annat sätt än genom inläggning i ättika eller ättiksyra:		
	B. gurkor, bönor, svampar och sparris	100 kg	75:—
20.07	Saft av frukter eller köksväxter, även med tillsats av socker men icke innehållande alkohol:		
	A. osockrad:		
	1. koncentrerad must av sådana frukter och bär, vilka mera allmänt odlas inom landet	100 kg	100:—
	2. andra slag, på kärl vägande brutto:		
	a. över 3 kg:		
	α av citrusfrukter	100 kg	15:—
	β annan	100 kg	20:—
	b. 3 kg eller därunder	100 kg	25:—

Här ifrågasvarande tulltaxenummer föredrogos. Därvid yttrade:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Under kap. 20 ber jag att få yrka bifall under positionerna 20.01 A. och B., 20.02 B., 20.07 A. 1 och 20.07 A. 2. a. och b. till reservationen nr VI).

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! Jag ber ävenledes att få yrka bifall till reservationen nr VI) av herr Söderquist m. fl.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav beträffande vart och ett av tulltaxenumren 20.01 A, 20.01 B, 20.02 B och 20.07 A propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen VI; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Kapitel 29. Organiska kemiska föreningar

Kapitel 30. Farmaceutiska produkter

Kapitel 32. Garvämnes- och färgämnesextrakter; garvsyror och derivat därav; färgämnen, lacker och andra beredda färger; kitt och spackelfärger; tryckfärger, bläck och tusch

Kapitel 38. Diverse kemiska produkter

Följande tulltaxenummer skulle enligt utskottets förslag i nedan angivna delar lyda:

29.01	Kolväten:		
	A. nonen, dodecen, bensen (bensol), toluen (toluol), xylene (xylol), cymen (cymol), styrener (styroler) och cyklohexan		fri
29.44	Antibiotika:		
	A. penicillin samt salter och andra derivat därav		¹ fri
30.03	Läkemedel, även för veterinärmedicinskt bruk:		
	A. innehållande penicillin eller salter eller andra derivat av penicillin		¹ fri

¹ T. o. m. den 31 december 1960. .... 1 milj. I. E. 0:30

Ny tulltaxa, m. m.

32.01	Vegetabiliska garvämesextrakter	fri
38.19	Produkter, preparat och återstoder från kemiska eller närstående industrier, blandningar av naturprodukter härunder inbegripna, ej hänförliga till annat nummer:	
	A. naften- och naftensulfonsyror samt till nr 34.02 ej hänförliga alkalialter av dessa syror eller av petroleum-sulfonsyror; kolväteblandningar huvudsakligen bestående av nonen eller dodecen	fri

I reservationen VII hade herrar *Stenberg* och *Rydén* ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

29.01	Kolväten:	
	A. nonen, dodecen, bensen (bensol), alkylbensener (alkylbensoler), styrener (styroler) och cyklohexan	fri
38.19	Produkter, preparat och återstoder från kemiska eller närstående industrier, blandningar av naturprodukter härunder inbegripna, ej hänförliga till annat nummer:	
	A. naften- och naftensulfonsyror samt till nr 34.02 ej hänförliga alkalialter av dessa syror eller av petroleum-sulfonsyror; kolväteblandningar huvudsakligen bestående av nonen, dodecen eller alkylbensener (alkylbensoler)	fri

I reservationen VIII hade herrar *Siegbahn* och *Kristenson* i Göteborg ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

29.01	Kolväten:	
	A. nonen, dodecen, bensen (bensol), alkylbensener (alkylbensoler), styrener (styroler) och cyklohexan	fri
38.19	Produkter, preparat och återstoder från kemiska eller närstående industrier, blandningar av naturprodukter härunder inbegripna, ej hänförliga till annat nummer:	
	A. naften- och naftensulfonsyror samt till nr 34.02 ej hänförliga alkalialter av dessa syror eller av petroleum-sulfonsyror; kolväteblandningar huvudsakligen bestående av nonen, dodecen eller alkylbensener (alkylbensoler)	fri

I reservationen IX hade herrar *Söderquist*, *Bengtson*, *Alvar Andersson*, *Gustaf Henry Hansson*, *Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo*, *Magnusson* i Borås och *Stenberg*, vilka ansett att utskottet beträffande positionerna nr 29.44 A och 30.03 A (penicillin) bort föreslå riksdagen att med bifall till motionen II: B 84 fastställa tullsatsen till 30 öre per miljon I.E. samt därvid uttala att frågan om fortsatt tull å nämnda varuslag borde upptas till förnyad prövning vid 1960 års riksdag, hemställt, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

29.44.	Antibiotika:	
	A. penicillin samt salter och andra derivat därav	1 milj. I.E. 0: 30
30.03	Läkemedel, även för veterinärmedicinskt bruk:	
	A. innehållande penicillin eller salter eller andra derivat av penicillin	1 milj. I.E. 0: 30

Ny tulltaxa, m. m.

I reservationen X hade herrar *Bengtson, Alvar Andersson, Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Magnusson* i Borås ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II: B 37 måtte i nedanstående del antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

32.01 Vegetabiliska garvämnesextrakter ..... 18 %

Tulltaxenumren 29.01 A och 29.44 A
föredrogos; och yttrade därvid:

Herr KRISTENSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att beträffande position 29.01 A få yrka bifall till reservation VIII.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan beträffande kap. 29.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att beträffande punkt 29.01 A få yrka bifall till reservation VII av herr Stenberg och mig.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag ber att beträffande position 29.44 A få yrka bifall till reservation IX.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde till en början, beträffande tulltaxenumret 29.01 A, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationerna VII och VIII i motsvarande delar; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristenson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 29.01 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen VII av herrar Stenberg och Rydén samt reservationen VIII av herrar Siegbahn och Kristenson i Göteborg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Beträffande tulltaxenumret 29.44 A gav herr förste vice talmannen propositionen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen IX i denna del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 29.44 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen nr IX av herr Söderquist m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter

¹ Suspenderad så länge konsumtionsgarantiavtal föreligger mellan Sveriges garveriidkares bottenlädersektion och tillverkare inom landet.

Ny tulltaxa, m. m.

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 92 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Tulltaxenumret 30.03 A föredrogs. Därvid anförde:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation IX av herr Söderquist m. fl. vad angår tulltaxenummer 30.03 A.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen IX i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härpå föredrogs *tulltaxenumret 32.01*; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation X av herr Bengtson m. fl. vad avser tulltaxenummer 32.01.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen X; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Tulltaxenumret 38.19 A föredrogs; och anförde därvid:

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation VII av herr Stenberg och mig vad angår tulltaxenummer 38.19 A.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i denna del likalydande reservationerna VII och VIII; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Kapitel 44. Trä och varor därav; träkol

Utskottet hemställde, att följande tulltaxenummer i nedan angivna delar skulle lyda:

44.13	Virke (parkettstav härunder inbegripen), hyvlat, spontat, falsat, fasat eller på liknande sätt bearbetat:	
	A. parkettstav	6 %
44.23	Byggnadssnickrier, även grövre (timmermansarbeten), monteringsfärdiga hus och sammansatt parkettstav härunder inbegripna:	
	A. sammansatt parkettstav	6 %
	B. andra slag	fri

I reservationen XI hade herrar *Söderquist, Bengtson, Alvar Andersson, Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Magnusson* i Borås och *Stenberg* ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

Ny tulltaxa, m. m.

44.13	Virke (parkettstav härunder inbegripen), hyvlat, spontat, falsat, fasat eller på liknande sätt bearbetat:	
	A. parkettstav	10 %
44.23	Byggnadssnickrier, även grövre (timmermansarbeten), monteringsfärdiga hus och sammansatt parkettstav härunder inbegripna:	
	A. sammansatt parkettstav	10 %
	B. andra slag	8 %

Tulltaxenumren föredrogos; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr XI av herr Söderquist m. fl. i vad den avser tulltaxenummer 44.13 A och 44.23 A och B.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i motsvarande delar.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav beträffande vart och ett av *tulltaxenumren 44.13 A och 44.23 A* särskilda propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen XI i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

I fråga om *tulltaxenumret 44.23 B* gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen XI i denna del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid vo-

tering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 44.23 B, röstar

Ja;

Den, def ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen XI av herr Söderquist m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 93 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Kapitel 64. Skodon, damasker och liknande artiklar samt delar därtill

Kapitel 65. Huvudbonader och delar därtill

Utskottet föreslog, att följande tulltaxenummer i nedan angivna delar skulle lyda:

64.01	Skodon med sulor och överdelar av gummi eller plast	14 %
64.02	Skodon med sulor av läder eller konstläder samt skodon med sulor av gummi eller plast, ej hänförliga till nr 64.01	14 %
64.03	Skodon av trä eller med sulor av trä eller kork	14 %

Ny tulltaxa, m. m.

64.04	Skodon med sulor av annat material	14 %
64.05	Delar till skodon (inläggssulor, hälskydd o. d. härunder inbegripna) av annat material än metall:	
	A. nåtlade överdelar	14 %
65.01	Hattstumpar av stampad filt, icke formpressade och icke försedda med brätte; plana eller cylindriska hattämnen av stampad filt:	
	A. av hårfilt	10 %
	B. av ullfilt	12 %
65.03	Hattar och andra huvudbonader av stampad filt, tillverkade av stumpar eller plana ämnen, hänförliga till nr 65.01, ogarnerade eller garnerade:	
	A. capeliner av hårfilt	10 %
	B. andra slag	12 %
65.05	Hattar och andra huvudbonader (hårnät härunder inbegripna) av trikå eller av annan textilvara (längdvara) dock ej av flätor, band, remsor e. d., ogarnerade eller garnerade	dock högst 5: — per styck

I reservationen XII hade herrar *Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

64.01	Skodon med sulor och överdelar av gummi eller plast	15 %
65.01	Hattstumpar av stampad filt, icke formpressade och icke försedda med brätte; plana eller cylindriska hattämnen av stampad filt:	
	A. av hårfilt	14 %
	B. av ullfilt	14 %
65.03	Hattar och andra huvudbonader av stampad filt, tillverkade av stumpar eller plana ämnen, hänförliga till nr 65.01, ogarnerade eller garnerade:	
	A. capeliner av hårfilt	14 %
	B. andra slag	14 %
65.05	Hattar och andra huvudbonader (hårnät härunder inbegripna) av trikå eller av annan textilvara (längdvara) dock ej av flätor, band, remsor e. d., ogarnerade eller garnerade	14 %

I reservationen XIII hade herrar *Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv, *Allard* och *Magnusson* i Borås ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

64.02	Skodon med sulor av läder eller konstläder samt skodon med sulor av gummi eller plast, ej hänförliga till nr 64.01	15 %
64.03	Skodon av trä eller med sulor av trä eller kork	15 %
64.04	Skodon med sulor av annat material	15 %
64.05	Delar till skodon (inläggssulor, hälskydd o. d. härunder inbegripna) av annat material än metall:	
	A. nåtlade överdelar	15 %

Ny tulltaxa, m. m.

Tulltaxenumren 64.01—64.05 A föredrogos. Därvid anförde:

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation XII beträffande 64.01.

Herr **ALLARD** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation XIII av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. som gäller punkterna 64.02—64.05 A.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen till en början propositioner beträffande tulltaxenumret 64.01, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen XII i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härpå framställde herr förste vice talmannen i fråga om tulltaxenumren 64.02—64.05 A propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen XIII i denna del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Allard begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenumren 64.02—64.05 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen XIII av herr Gustaf Henry Hansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Tulltaxenumren 65.01, 65.03 och 65.05 föredrogos; och yttrade därvid:

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation XII beträffande positionerna 65.01, 65.03 och 65.05.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner, först beträffande tulltaxenumren 65.01 och 65.03, på bifall till dels utskottets hemställan dels reservationen XII i motsvarande delar; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter gav herr förste vice talmannen propositioner på bifall till dels utskottets hemställan i fråga om tulltaxenumret 65.05 dels ock reservationen XII i denna del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Kapitel 70. Glas och varor därav

Enligt utskottets förslag skulle följande tulltaxenummer i nedan intagna delar lyda sålunda:

70.10 Damejeanner, flaskor, burkar, krukor, tabletrör och andra liknande kärl av glas för förpackning eller transport av varor; parpar, lock och andra tillslutningsanordningar av glas ..... 12 %

Ny tulltaxa, m. m.

70.13	Bords-, köks-, toalett- och kontorsartiklar samt prydnadsartiklar för bostäder e. d., av glas, ej hänförliga till nr 70.19	15 %
70.14	Glasvaror för belysnings- eller signaleringsändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas	15 %

I motionerna I: B 114 av herr *Bertil Petersson m. fl.* och II: B 149 av herr *Persson i Växjö m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen för positionerna 70.10, 70.13 och 70.14 måtte fastställa att tullen icke omedelbart sänkes till under 18 % av värdet».

I reservationen VII hade, såvitt nu var i fråga, herrar *Stenberg* och *Rydén* föreslagit följande ändrade lydelse:

70.14	Glasvaror för belysnings- eller signaleringsändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas:	
	A. linser till bil- och cykellyktor, signalanläggningar och fartygslanternor	fri
	B. andra slag	15 %

I reservationen XII hade herrar *Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås bl. a. ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

70.10	Damejanner, flaskor, burkar, krukor, tabletrör och andra liknande kärl av glas för förpackning eller transport av varor; proppar, lock och andra tillslutningsanordningar av glas	13 %
70.13	Bords-, köks-, toalett- och kontorsartiklar samt prydnadsartiklar för bostäder e. d., av glas, ej hänförliga till nr 70.19	16 %
70.14	Glasvaror för belysnings- eller signaleringsändamål samt andra optiska artiklar av glas, icke bearbetade för optiskt bruk och icke tillverkade av optiskt glas	16 %

Berörda tulltaxenummer föredrogos. Därvid yttrade:

Herr **NILSSON** i Svalöv (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation XII av herr *Gustaf Henry Hansson m. fl.* i vad den avser 70.10, 70.13 och 70.14.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **GUSTAFSON** i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i motionen i denna kammare nr B 149, vilket beträffande positionerna 70.10, 70.13 och 70.14 in-

nebär att tullen icke omedelbart sänkes under 18 procent.

Herr **RYDÉN** (fp):

Herr talman! Jag ber att beträffande position 70.14 A. och B. få yrka bifall till reservation VII av herr *Stenberg* och mig.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen beträffande *tulltaxenumret 70.10* propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den med XII betecknade reservationen; samt 3:o) bifall till motionen II: B 149 av herr *Persson* i Växjö m. fl.; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ny tulltaxa, m. m.

Herr Gustafson i Dädesjö begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den med 2:o) betecknade propositionen följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 70.10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen XII av herr Gustaf Henry Hansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för

ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 145 ja och 51 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

I fråga om *tulltaxenumret 70.13* gav herr förste vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den med XII betecknade reservationen; samt 3:o) bifall till motionen II: B 149.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Härefter gav herr förste vice talmannen, i avseende å *tulltaxenumret 70.14*, propositioner på bifall till 1:o) utskottets hemställan; 2:o) reservationen VII; 3:o) reservationen XII; samt 4:o) motionen II: B 149; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Kapitel 71. Naturpärlor, ädelstenar, ädla metaller och metaller med plätering av ädel metall samt varor därav; bijouterivaror

För *tulltaxenumren 71.05* och *71.06* hade utskottet föreslagit denna lydelse:

71.05	Silver och silverlegeringar, förgyllt eller platinerat silver härunder inbegripet, obearbetade, ävensom halvfabrikat därav:	
	A. obearbetade	fri
	B. rör	fri
	C. andra slag	3 %
71.06	Oädel metall med plätering av silver, obearbetad, ävensom halvfabrikat därav	3 %

I reservationen XIV hade herrar *Siegbahn*, *Gustaf Henry Hansson* och *Kristensson* i Göteborg ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

71.05	Silver och silverlegeringar, förgyllt eller platinerat silver härunder inbegripet; obearbetade, ävensom halvfabrikat därav:	
	C. andra slag	100 kg 250:—
71.06	Oädel metall med plätering av silver, obearbetad, ävensom halvfabrikat därav	100 kg 250:—

Ny tulltaxa, m. m.

Dessa tulltaxenummer föredrogos; och anförde därvid:

Herr KRISTENSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr XIV.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav beträffande vart och ett av ifrågakvarande tulltaxenummer propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen XIV; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Kapitel 90. Optiska instrument och apparater, foto- och kinoapparater, instrument och apparater för mätning eller kontroll, medicinska och kirurgiska instrument och apparater

Kapitel 91. Ur

Utskottet hade för nedan intagna delar av tulltaxenumren föreslagit följande lydelse:

90.03	Infattningar till glasögon, pincenér, lornjetter e. d. samt delar till sådana infattningar	8 %
90.07	Stillbildskameror; blyxtljusapparater:	
	A. stillbildskameror samt delar därtill, ej hänförliga till B:	
	1. vägende per styck högst 3 kg	10 %
	2. andra	5 %
	B. kassetter, sökare, slutare och bländare till kameror	5 %
	C. blyxtljusapparater	10 %
90.08	Kinoapparater, såsom kinokameror och ljudupptagningsapparater, även kombinerade, samt kinoprojektorer, även med anordningar för återgivande av ljud:	
	A. kinokameror, även kombinerade med ljudupptagningsapparater, samt delar därtill, ej hänförliga till B:	
	1. vägende per styck högst 3 kg	10 %
	2. andra	5 %
	B. kassetter, sökare, slutare och bländare till kinokameror ..	5 %
	C. andra slag	10 %
91.01	Fickur, armbandsur och liknande ur, stoppur härunder inbegripna	5 %
91.07	Verk till fick- eller armbandsur, sammansatta	5 %
91.09	Boetter till ur, hänförliga till nr 91.01, delar till sådana boetter samt ämnen därtill	5 %

I reservationen VII hade herrar *Stenberg* och *Rydén* ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

90.03	Infattningar till glasögon, pincenér, lornjetter e. d. samt delar till sådana infattningar	fri
90.07	Stillbildskameror; blyxtljusapparater:	
	A. stillbildskameror samt delar därtill, ej hänförliga till B:	
	1. vägende per styck högst 3 kg	8 %
	C. blyxtljusapparater	8 %

Ny tulltaxa, m. m.

90.08	Kinoapparater, såsom kinokameror och ljudupptagningsapparater, även kombinerade, samt kinoprojektorer, även med anordningar för återgivande av ljud:		
	A. kinokameror, även kombinerade med ljudupptagningsapparater, samt delar därtill, ej hänförliga till B:		
	1. vägande per styck högst 3 kg		8 %
	C. andra slag		8 %
91.01	Fickur, armbandsur och liknande ur, stoppur härunder inbegripna:		
	A. med boett av guld eller platina	1 st.	6:—
	B. med boett av annat ämne	1 st.	1:—
91.07	Verk till fick- eller armbandsur, sammansatta	1 st.	1:—
91.09	Boetter till ur, hänförliga till nr 91.01, delar till sådana boetter samt ämnen därtill:		
	A. av guld eller platina	1 st.	5:—
	B. av annat ämne		fri

I reservationen VIII hade herrar *Siegbahn* och *Kristenson* i Göteborg ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

91.01	Fickur, armbandsur och liknande ur, stoppur härunder inbegripna:		
	A. med boett av guld eller platina	1 st.	6:—
	B. med boett av annat ämne	1 st.	1:—
91.07	Verk till fick- eller armbandsur, sammansatta	1 st.	1:—
91.09	Boetter till ur, hänförliga till nr 91.01, delar till sådana boetter samt ämnen därtill:		
	A. av guld eller platina	1 st.	5:—
	B. av annat ämne		fri

Tulltaxenumren 90.03, 90.07 och 90.08 föredrogos. Därvid yttrade:

Herr **RYDÉN** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr VII p. 90.03, 90.07 och 90.08.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen framställde särskilda propositioner först i fråga om tulltaxenumret 90.03 och därpå beträffande tulltaxenumren 90.07 och 90.08, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen VII; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Härefter föredrogos *tulltaxenumren 91.01, 91.07 och 91.09*; samt anförde därvid:

Herr **KRISTENSON** i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr VIII p. 91.01, 91.07 och 91.09.

Herr **RYDÉN** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr VII p. 91.01, 91.07 och 91.09.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen beträffande dessa tulltaxenummer propositioner

Ny tulltaxa, m. m.

dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationerna VII och VIII; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rydén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenumren 91.01, 91.07 och 91.09, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i dessa delar, som

föreslagits i reservationen VII av herrar Stenberg och Rydén samt VIII av herrar Siegbahn och Kristenson i Göteborg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Christenson i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 155 ja och 36 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Kapitel 94. Möbler, madrasser, sängtäckan, kuddar o. d.

Kapitel 97. Leksaker, spel, sportartiklar o. d.

Utskottet hemställde, att följande tulltaxenummer i nedan intagna delar skulle erhålla följande avfattning:

94.01	Sittmöbler, ej hänförliga till nr 94.02, bäddsoffor o. d. härunder inbegripna, samt delar därtill	10 %
94.02	Möbler för medicinskt eller kirurgiskt bruk (även för tandläkar- eller veterinärbruk), såsom operationsbord, undersökningsbord och liknande bord samt sjukhussängar med mekaniska anordningar; tandläkarstolar och liknande stolar med mekanisk anordning för vridning och höjning; delar till dylika artiklar	8 %
94.03	Andra möbler samt delar därtill	10 %
97.01	Barncyklar, sparkcyklar, cykelhästar, trampbilar och dylika leksaksfordon ävensom dockvagnar	12 %
97.02	Dockor	12 %
97.03	Andra leksaker; modellbåtar, modellflygplan o. d. för förströelse	12 %

I reservationen XI hade herrar *Söderquist, Bengtson, Alvar Andersson, Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Magnusson* i Borås och *Stenberg* ansett bl. a., att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i nedanstående delar antaga Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa med följande ändrade lydelse:

94.01	Sittmöbler, ej hänförliga till nr 94.02, bäddsoffor o. d. härunder inbegripna, samt delar därtill:	
	A. försedda med stoppning	10 %
	B. andra slag	15 %
94.03	Andra möbler samt delar därtill	15 %
97.03	Andra leksaker; modellbåtar, modellflygplan o. d. för förströelse	20 %

Ny tulltaxa, m. m.

Tulltaxenumren 94.01 och 94.03 föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **STENBERG** (fp):

Herr talman! Beträffande positionerna 94.01 och 94.03 ber jag att få yrka bifall till reservation XI av herr Söderquist m. fl.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan beträffande nummer 94.01 dels ock på bifall till reservationen XI i denna del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Stenberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag beträffande tulltaxenummer 94.01, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av taxan i denna del, som föreslagits i reservationen XI av herr Söderquist m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 89 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen gav härefter i fråga om tulltaxenumret 94.03 propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen XI i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Tulltaxenumret 97.03 föredrogs; och anförde därvid:

Herr **NILSSON** i Svalöv (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr XI av herr Söderquist m. fl. i vad den avser position 97.03.

Herr **KÄRRLANDER** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen XI i denna del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i övrigt under punkten A 1

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkterna A 2—5 samt B 1—30 och 32—46

Vad utskottet hemställt bifölls.

Motiveringen

I fråga om utskottets motivering hade reservationer avgivits dels, med beteckningen II), av herrar *Bengtson, Alvar Andersson* och *Vigelsbo*, vilka ansett att den ovan intagna del av utskottets utlåtande, som började med orden »I anledning» och slutade med orden »departementschefens uppfattning», bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar den i motionen II: B 116 uttryckta meningen, att för den svenska trädgårdsnäringens huvudproduktslag gäller i stort sett samma be-

Ny tulltaxa, m. m.

redskapsmotiv som är en av förutsättningarna för vår nuvarande jordbrukspolitik och som bl. a. givit upphov till ett speciellt gränsskyddssystem, vilket medger en säkrare skyddsnivå. Då också huvudparten av blommor produceras under glas i anläggningar, som i en beredskapsituation kan tagas i anspråk för grönsakskulturer, har också blomsterodlingen ett visst beredskapsvärde.

Utskottet kan därför inte acceptera den bedömning av trädgårdsnäringens behov av gränsskydd, som kommit till uttryck i propositionen. De av chefen för jordbruksdepartementet tillkallade sakkunniga med uppdrag att verkställa en allsidig utredning rörande trädgårdsnäringens problem torde emellertid äga att behandla frågan om stöd åt trädgårdsnäringen i hela dess vidd.

Utskottet förutsätter, att härvid näringens behov av andra gränsskyddsåtgärder än tullar prövas, bl. a. de i motionerna I: B 61 och II: B 64 samt i motionen II: B 116 berörda möjligheterna att på trädgårdsnäringens huvudproduktslag applicera ett skyddssystem i form av rörliga importavgifter av det slag, som gäller för jordbruket. Utskottet vill vidare framhålla vikten av att frågan om dumpingskydd för trädgårdsnäringen även blir föremål för behandling i nämnda utredning. Någon särskild begäran om utredning i enlighet med vad som yrkats i motionerna I: B 61 och II: B 64 synes sålunda icke påkallad. Utskottet hemställer därför, att nämnda motioner i denna del inte måtte föranleda någon åtgärd.

Vad beträffar övriga motionsvis framställda yrkanden kommer dessa att behandlas i det följande under varje särskild rubrik. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang uttrycka förväntan om att bedömningen i den tillsatta trädgårdsutredningen av trädgårdsnäringens sociala betydelse kommer att bli väsentligt annorlunda i positiv riktning än vad tulltaxekommitténs majoritet

kom fram till och finansministern godtagit i propositionen. Det är sålunda enligt utskottets mening många vägande skäl, som talar för att tullarna på trädgårdsområdet justeras till en något högre nivå än vad som föreslagits i propositionen.»

dels ock, med beteckningen III), av herrar *Bengtson, Yngve Nilsson, Alvar Andersson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Nilsson* i Bästekille, vilka ansett, att den ovan intagna del av utskottets yttrande, som började med orden »I likhet» och slutade med orden »Kungl. Maj:ts förslag», bort ha följande lydelse:

»Odling av färskpotatis är av stor ekonomisk betydelse för jordbruket i de bygder, där den bedrivs. Samtidigt är den mycket arbetskrävande och dyrbar samt utsatt för hård konkurrens från länder med bättre klimatiska förhållanden. Det synes utskottet därför angeläget, att gränsskyddet för denna odling anordnas efter ett system, som medger bästa möjliga anpassning efter de aktuella pris- och avsättningsförhållanden på potatismarknaden, som kan uppstå. Utskottet delar den i motionen II: B 157 framförda meningen, att detta krav tillgodoses bättre, om färskpotatisen, i stället för att tullbeläggas, hänföres till jordbruksreglerad vara. Den fältmässiga omfattning, vari odlingen numera bedrivs, och dess förläggning till jordbruk, där kraven på en högt uppdriven odlingsteknik kan tillgodoses, gör det vidare fullt berättigat att hänföra färskpotatisen till jordbruksprodukterna i egentlig mening. Härfor talar också det förhållandet, att någon bestämd gränsvårigheten kan dragas mellan färskpotatis och annan potatis. Det bör i sammanhanget omnämnas, att mellan statens jordbruksnämnd, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, och färskpotatisodlarna och deras organisationer överenskommelse träffats, enligt vilken färskpotatisen skulle hänföras till jordbruksregleringsvara. I överensstämmel-

Beräkning av beivllningarna m. m.

se med motionen II: B 157 förordar utskottet, att färskpotatisen lämnas gränskydd som jordbruksregleringsvara genom att en särskild importavgift fastställs för densamma att tillföras samma regleringskassa som importavgifterna för annan potatis samt att denna importavgift för färskpotatisen fastställs till 20 öre per kg under fem kalenderveckor, räknat från den 1 juni, och under annan tid till samma belopp som för annan potatis. Utskottet får föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om att förslag skyndsamt framläggas i nämnda syfte.»

Beträffande den i reservationen II avsedda delen av utskottets betänkande gav herr förste vice talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering dels ock på godkännande av den motivering, som föreslagits i den vid betänkandet fogade reservationen II; och godkändes utskottets motivering.

I fråga om den i reservationen III avsedda delen av betänkandet gav herr förste vice talmannen propositioner på godkännande dels av utskottets motivering dels ock av den i sistnämnda reservation föreslagna motiveringen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner den del av beivllningsutskottets motivering i dess betänkande nr B 1, som på s. 279 rad 17 uppifrån börjar med orden »I likhet» och slutar på rad 21 uppifrån med orden »Kungl. Maj:ts förslag», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt

den motivering i denna del, som föreslagits i reservationen III av herr Bengtson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 129 ja och 76 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering jämväl i denna del.

Utskottets motivering i övrigt

Godkändes.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 2

Föredrogs beivllningsutskottets betänkande nr B 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3

Beräkning av beivllningarna m. m.

Föredrogs beivllningsutskottets betänkande nr B 5, angående beräkning av beivllningarna för budgetåret 1958/59, m. m.

Jämlikt § 40 riksdagsordningen hade beivllningsutskottet häri avgivit förslag till beräkning av de särskilda beivllningarnas belopp för budgetåret 1958/59 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande års riksdagar fastställda grunder.

Beräkning av bevilningarna m. m.

På sätt framgår av det vid årets statsverksproposition B fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 6 juni 1958 (Bilaga 1 till statsverkspropositionen B år 1958: Inkomster å driftbudgeten) hade chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1958/59 jämte därmed sammanhängande frågor och därvid anmält, att riksräkenskapsverket, som den 1 april 1958 framlagt dels redogörelse för approximativ beräkning rörande utfallet av statsregleringen för budgetåret 1957/58 och dels förslag till slutlig beräkning av statsverkets inkomster

under budgetåret 1958/59, den 2 juni 1958 framlagt dels förnyad approximativ beräkning av budgetutfallet för budgetåret 1957/58 och dels förnyad inkomstberäkning för budgetåret 1958/59.

I statsverkspropositionen B år 1958 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, bland annat, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1958/59 med 100 procent av grundbeloppet.

Propositionen hade, såvitt angår berörda procenttal, hänvisats till bevillningsutskottet.

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B framlagda förslag angående skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1958/59 med 100 procent av grundbeloppet;

B) att bevilningarna för budgetåret 1958/59 måtte beräknas sålunda:
Skatt å inkomst, förmögenhet och rörelse:

Skatt å inkomst och förmögenhet m. m.	6 000 000 000	
Kupongskatt	7 000 000	
<hr/>		
Omsättnings- och expeditiönsstämplar m. m.	80 000 000	6 287 250 000
<hr/>		
Automobilskattemedel:		
Fordonsskatt	360 000 000	
Bensinskatt	750 000 000	1 110 000 000
<hr/>		
Tullar och acciser:		
Tullmedel	670 000 000	
Varuskatt	300 000 000	
Omsättningskatt å motorfordon	150 000 000	
Regleringsavgift och accis å fettvaror m. m.	57 000 000	
Skatt å kaffe	21 000 000	
<hr/>		
Energiskatt	500 000 000	4 056 000 000
Postverket (överskott)		23 000 000

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Sjödahl*, *Snygg* och *Erik Jansson*, fröken *Ranmark* samt herrar *Wärnberg*, *Brandt* i Olshammar, *Allard*, *Kärlander*, *Ericsson* i Kinna och *Andersson* i Essvik, vilka under åberopande av vad som anförts i en till bevillningsutskottets betänkande nr B 9 fogad reservation ansett, att utskottet under punkten B) bort hemställa, att bevilningarna för budgetåret 1958/59 måtte beräknas sålunda:

Beräkning av bevillningarna m. m.

Skatt å inkomst, förmögenhet och rörelse:

Skatt å inkomst och förmögenhet m. m.	6 100 000 000	
Kupongskatt — — — (= utskottet) — — —		
Omsättnings- och expeditionsstämplar m. m.	80 000 000	6 387 250 000
Automobilskattemedel: — — — (= utskottet)		
Postverket (överskott)		23 000 000

II) av herrar *Gustaf Henry Hansson, Nilsson* i Svalöv samt *Magnusson* i Borås, vilka ansett att utskottet bort hemställa

A) att riksdagen (= utskottet) — — — av grundbeloppet;

B) att riksdagen, i anledning av statsverkspropositionen B år 1958 och de lika lydande, av utskottet icke till behandling upptagna motionerna I: B 170 av herr Ewerlöf m. fl. och II: B 233 av herr Hjalmarson m. fl. om avskaffande av ortsgupperingen inom beskattningen, m. m., måtte uttala att en statlig utgifts- och inkomstpolitik enligt motionernas huvudlinjer bort och borde föras i syfte att åstadkomma en balanserad driftbudget samt statsfinansiellt underlag för skatte-reformer och skatterationalisering;

C) att i enlighet med vad som anförts i nämnda motioner bevillningarna för budgetåret 1958/59 måtte beräknas sålunda:

Skatt å inkomst, förmögenhet och rörelse: (= utskottet) — — —		
Automobilskattemedel:		
Fordonsskatt	340 000 000	
Bensinskatt	736 000 000	1 076 000 000
Tullar och acciser:		
Tullmedel	670 000 000	
Varuskatt	262 000 000	
Omsättningsskatt å motorfordon	150 000 000	
Regleringsavgift och accis å fettvaror m. m.	102 000 000	
Skatt å kaffe — — — (= utskottet) — — —		
Energiskatt	500 000 000	4 063 000 000
Postverket (överskott)		23 000 000

III) av herr *Gustafson* i Göteborg, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Under flera år har vi här i riksdagen vid olika tillfällen diskuterat skatternas storlek i vårt land. På högerhåll har vi vid dessa diskussioner ständigt hävdats att skattetrycket borde lättas. Från regeringshåll — det må ha varit en koalitionsregering mellan socialdemokrater och bondeförbundet eller enbart en socialistisk regering — har det däremot hävdats, att visst vore det bra med en skattelättnad men den går inte att genomföra. Staten behöver pengar för sina utgifter, säger rege-

ringen, och därför får vi hålla på med vårt hårda skattetryck.

Hur skattetrycket ökat sedan 1950-talets början kan man få en uppfattning om genom att studera bevillningsutskottets betänkande nr 59 år 1950, vilket rör bevillningarna för budgetåret 1950/51 och bevillningsutskottets betänkande nr B 5 av i år, som rör bevillningarna för budgetåret 1958/59. I betänkandet från år 1950 beräknades det sammanlagda skatteuttaget — direkta och indirekta skatter — till cirka 4,3 miljarder kronor. I årets betänkande beräknas dessa skatter till icke mindre än cirka 11,5 miljarder kronor, en ökning under 1950-talet — koalitionsregeringens epok

— med icke mindre än 7,2 miljarder kronor, alltså nära en tredubbling.

Av alla de uttalanden som finansministern och andra socialdemokrater gjort synes det som om dessa inte alls är inställda på någon skattelättnad. Icke minst framgick detta av förra fredagens debatt rörande slopandet av den extra bolagsskatten. I den socialdemokratiska reservationen sades bl. a. att denna extra bolagsskatt inte kunde slopas med mindre än att pengar skaffades från annat håll — naturligtvis underförstått en ny annan skatt. Finansministern själv var inne på samma linje i den debatten. Han kunde möjligen tänka sig den extra bolagsskattens avskaffande genom att göra det till en terminologisk fråga och — jag citerar ordagrant — »se till att vi får in pengarna på annat håll i stället».

Finansministerns hela resonemang i statsverkspropositionen går också ut på att statsutgifterna kommer att öka undan för undan. Finansministern förbereder oss på att tilläggsanslag troligen måste till för budgetåret 1958/59. Detta betyder, såvida inte skatteunderlaget avsevärt förbättras — vilket är föga troligt — att finansministern antingen måste tillgripa nya skatter eller också öka statens upplåning. Eller hur, herr finansminister? Vilket blir det? Blir det kanske både det ena och det andra?

Under det budgetår som nu påbörjats finns det mycket stora risker för att driftbudgetens inkomster inte täcker utgifterna. Detsamma blir säkerligen fallet även nästa budgetår, om inte speciella åtgärder redan nu vidtas. På högerhåll kan vi inte acceptera ett gap mellan statens löpande inkomster och löpande driftutgifter. Ett sådant gap medför i nuvarande konjunkturläge risk för allmänna prisstegringar och därmed också tilltagande svårigheter för upprätthållande av den fulla sysselsättningen. Dessutom leder det till påfrestningar för vår redan nu alltför låga valutareserv. Det leder också till att

Beräkning av bevillingarna m. m.

skatteskärpningar alltid ligger latent. Detta att skatteskärpningar ligger latent inverkar på många områden, på sparsamheten, företagsamheten och på hela näringslivet. Det medför att folk ständigt och jämt frågar sig: Vilken skall nästa nya skatt bli? Det gäller alltså att skapa balans mellan statens driftinkomster och driftutgifter. Att göra detta genom ökade skatter anser vi på högerhåll vara omöjligt. Tvärtom måste skatterna ner! Sänkta statsutgifter måste alltså till. Vi har därför inom högern inte kunnat acceptera regeringens statsutgiftspolitik sådan den sammanfattats i regeringens statsverksproposition, lika litet som vi kan acceptera regeringens skattepolitik.

Högern har därför vid årets A- och B-riksdagar på samma sätt som de närmast föregående åren arbetat för att få fram utgiftsminskningar, som kunde leda till reella och bestående skattelättnader. Vi har på driftbudgeten framlagt förslag, som visserligen innebär inkomstminskningar — jag återkommer senare till den saken — men å andra sidan också sådana, som innebär inkomstökningar. Vi har även lagt fram förslag som innebär utgiftsökningar men också många andra som innebär stora besparingar.

Jag skall inte trötta kammaren eller tynga riksdagsprotokollet med att i detalj redovisa alla dessa våra förslag — jag gör endast en kort sammanfattning av dem.

Vi har föreslagit införande av barnavdrag, avskaffande av den extra bolagsskatten, glasskatten och sockerskatten. Vidare har vi föreslagit lättnader för den tyngre motorfordonsbeskattningen samt avskaffande av ortsgroup II. Dessa förslag skulle sammanlagt ha medfört inkomstminskningar för statsverket för budgetåret 1958/59 med cirka 196 miljoner kronor. Vi har lagt fram förslag som innebär inkomstökningar för staten med cirka 57 miljoner kronor. På utgiftssidan har vi för-

Beräkning av bevilningarna m. m.

slag om att familjebostadsbidraget göres oberoende av produktionsåret, vilket för budgetåret 1957/58 skulle medföra en utgiftsökning på 5 miljoner kronor. Men sedan har vi framfört ett flertal olika besparingsförslag, som sammanlagt skulle ha minskat statens utgifter med cirka 638 miljoner kronor. Sammanställes dessa våra föreslagna förändringar på driftbudgeten framgår, att vi skulle få en driftbudget omkring 500 miljoner starkare än regeringens — d. v. s. cirka 700 miljoner kronor mindre i utgifter men genom sloandet av vissa skatter etc. 200 miljoner mindre i inkomster. Det skulle alltså bli en förbättring med 500 miljoner kronor.

Aven på kapitalbudgeten har vi föreslagit förändringar, som skulle ha förbättrat denna med sammanlagt något över 700 miljoner kronor.

Vi har med dessa våra förslag visat, att det kan gå — bara man vill — att minska statsutgifterna och därigenom få underlag för en skattesänkning. Det framhålls ofta från regeringshåll, att det hela stannar vid förslag och att riksdagens majoritet inte beslutar i enlighet med dessa. Detta senare är riktigt, men vi kommer inte från högerns sida att förtrötts i vårt arbete att kämpa för det vi anser vara rätt i detta avseende, nämligen lägre skatter via minskade statsutgifter. Vi anser, såsom vi angivit i vår reservation till bevillningsutskottets betänkande, att uppgifterna för den statliga budgetpolitiken inom hela den offentliga sektorn är

att skapa balans mellan statens löpande inkomster och utgifter;

att göra i särskild grad sysselsättningsstimulerande och prisåterhållande skattesänkningar omedelbart möjliga inom ramen för en balanserad driftbudget;

att lägga ett underlag — som också fortsättningsvis undan för undan måste stärkas — för hållbara allmänna skattesänkningar av sådan storlek att de märks av människorna och påverkar

deras personliga ekonomiska dispositioner ej minst i sparökande riktning.

Jag har, herr talman, nyss anfört, att högern framlagt ett alternativ till regeringens skattepolitik. Detta har bl. a. i koncentrerad form presenterats i partimotionen B 233 av herr Hjalmarson m. fl. i form av en »tidtabell» för högerns skattesänkingsförslag. Jag skall inte läsa upp denna tidtabell, men jag vill uppmana kammarens ledamöter att ta del av motionen för att därigenom få klart för sig, vad högerns skattealternativ är.

I motionen framställes konkreta förslag om de skattesänkingsåtgärder som vi redan nu velat att riksdagen skulle ta ställning till. Det gäller till att börja med förordningen om antalet ortsgrupper vid skattegrupperingen, varvid vi hemställt, att ortsgrupp II skulle avskaffas från och med den 1 januari 1959. Vidare har vi hemställt att ortsavdragen för barnfamiljer vid den statliga inkomstbeskattningen skulle för familjer med barn, som vid beskattningsårets utgång inte fyllt 16 år, höjas med 500 kronor från och med den 1 januari 1959. Dessutom har vi i samma motion föreslagit att nya skatteskalor för den statliga inkomstbeskattningen skulle antas att gälla från och med den 1 januari 1960. Dessa skatteskalor skulle innebära en rejäl skattelättnad för alla och dessutom eliminera den starka progressivitet som nu finns i progressivitetsskikten närmast över det lägsta. Vidare är dessa skatteskalor uppbyggda på ett sådant sätt, att sambeskattningsproblemet delvis skulle lösas genom att den s. k. tudelningsprincipen skulle komma att tillämpas för en gemensam familjeinkomst upp till cirka 23 000 kronor. Tar man dessutom hänsyn till de extra avdrag på 300 kronor som finns, skulle personer som ingår äktenskap inte drabbas av sambeskattningen förrän de kom upp till en inkomst av cirka 30 000 kronor. Skatteskalorna är vidare så konstruerade, att

Beräkning av bevillningarna m. m.

de ger den största procentuella skattelättnaden i de s. k. mellanskikten. I dessa mellanskikt har vi ett mycket stort antal sambeskattade och skattskyldiga med barn. De mindre företagarna, som nu drabbas hårt av de hårda bestämmelserna i företagsbeskattningen, finns också i detta mellanskikt.

Denna högerns partimotion, som vi trodde skulle ha blivit behandlad här i dag, har bevillningsutskottets majoritet vägrat att nu ta upp till behandling. Jag själv och de andra högerrepresentanterna i utskottet har till bevillningsutskottets protokoll reserverat oss mot detta beslut. Vi finner det i högsta grad anmärkningsvärt, att en majoritet i utskottet genom denna sin vägran av att nu låta riksdagen behandla motionerna vill hindra ett oppositionsparti att inför riksdagen och allmänheten redovisa sitt skattealternativ. Vad är egentligen motivet för detta? Frågan ställer jag till dem som röstade mot förslaget i bevillningsutskottet att högermotionen skulle bli föremål för behandling. Frågan ställes till socialdemokraternas och centerpartiets representanter i utskottet.

Att bevillningsutskottets majoritet vägrat att behandla berörda partimotion från högern har nu fått till följd, att kamrarnas talmän anser sig av formella skäl ej kunna ställa proposition på den reservation som vi högerrepresentanter fogat till utskottets betänkande. Jag nödgas därför ställa följande yrkande, nämligen att riksdagen i anledning av statsverkspropositionen B år 1958 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att en statlig utgifts- och inkomstpolitik bort och bör föras i syfte att åstadkomma en balanserad driftbudget samt statsfinansiellt underlag för skattereformer och skatterationaliseringar.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Bevillningsutskottet har denna sommarriksdag varit så ivrigt sysselsatt med den stora tullpropositionen — *Andra kammarens protokoll 1958. Nr B 7*

nen, att utskottet har känt sig föranlett att till höstriksdagen flytta mycket viktiga frågor, som helst borde ha behandlats under denna sommarriksdag. Det gäller frågan om den yngre fordonsbeskattningen, ortsgrupperingen, varulagervärderingsreglerna, kvarlåtenskapskattens avskaffande, den plan som folkpartiet har föreslagit för en skattesänkning och en del andra förslag.

I det utlåtande som vi nu behandlar är det uttagningsprocenten för inkomstskatten som står i förgrunden. I det statsfinansiella läge, som vi har kommit i genom finansminister Strängs totalhavererade totalbudget, finns det inte någon möjlighet att yrka på allmän sänkning av inkomstskatten under det budgetår som ingått, och det finns inte heller något parti i riksdagen som yrkat på detta. Det innebär emellertid inte att vi är nöjda med det nuvarande skattetrycket. Vi kan inte ansluta oss till dem som ser framåt mot en ständig högskattepolitik här i landet. Vi måste säga, som vi har sagt många gånger förut, att vi anser, att den socialdemokratiska skattepolitiken tyvärr konserverar ett högt skattetryck.

Den vidskepliga föreställningen, att man kan bota inflation med höga skatter, har varit en av anledningarna till det nuvarande läget. I inflationsdämpande syfte, sade man, lade man en extra skatt på företagen. Men man lurade sig på konfekten. Efter extraskattens införande kom det inte in ett enda öre av den extra skatteinkomst man räknat med. Tvärtom fick man för verksamhetsåret 1956 in ett mindre belopp än året förut. På detta sätt har man på socialdemokratiskt håll lurat sig själv.

Vi har från folkpartiets sida lagt fram förslag om en produktionsfrämjande och sparsvänlig skattepolitik, som utan att lägga orimliga bördor på människorna stimulerar produktionsökning och därmed också ökade skatteintäkter för statsverket. Våra förslag om bort-

Beräkning av bevillningarna m. m.

tagande av den extra bolagsskatten, om skäligare värderingsregler för företagen, om smidigare avskrivningsregler för byggnader, om resultat- och förlustutjämning och om lättnader i beskattningen av den tyngre trafiken går alla i en riktning. Vi befinner oss nu i ett sådant läge, att vi inte har råd med skatter som bromsar produktionen och framstegstakten i samhället.

I detta sammanhang vill jag också nämna det förslag vi framlagt om spårkonto. Det skulle innebära att de som tar på sig bördan att spara i samhället även skulle kunna få en skattelättnad.

Därutöver finns det en rad olösta problem som vi har talat om tidigare år under riksdagen, sambeskattningsfrågan, avdrag för studiekostnader och en hel del annat.

Allt detta kan givetvis inte lösas på en gång. Vi måste framlägga skattereformförslagen i den takt, som den statsfinansiella situationen gör det möjligt, och därför har vi från folkpartiets sida begärt, att man skulle göra en plan för skattereformerna. Vi menar att om det är något som har utmärkt regeringens skattepolitik, så är det en höggradig planlöshet. Men allt detta, herr talman, får vi tillfälle att diskutera i höst, när dessa motioner kommer före.

Jag har med dessa ord endast velat motivera den reservation som jag har avgivit till utskottets betänkande.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Vi har ju alldeles nyss haft en ekonomisk debatt i denna kammar i samband med förslaget om avskaffande av den extra bolagsbeskattningen, och därför har åtminstone inte jag något behov av att, liksom de talare som alldeles nyss lämnat denna plats, återupprepa vad man sade förra fredagen. Det har ju sedan dess inte inträffat någonting nytt i sak, möjligen med undantag av att OEEC:s ministerråd haft ett sammanträde för att försöka

skapa en beredskap emot de depressiva tendenser, som har givit sig till känna under den senaste tiden. Men i övrigt måste det ju bli en upprepning av vad som har sagts så många gånger förut.

Herr Nilsson i Svalöv säger att han inte kan godta regeringens utgiftspolitik. Det är inte, herr Nilsson i Svalöv, bara regeringens utgiftspolitik utan det är riksdagens utgiftspolitik, eftersom det regeringsförslag som lämnats beträffande både utgifter och inkomster har godtagits av en överväldigande majoritet i riksdagen.

Herr Nilsson i Svalöv säger sedan ungefär detsamma som står i den reservation, som det inte var möjligt att yrka bifall till, nämligen att högern inte kan godta att det finns ett gap mellan statens löpande inkomster och dess utgifter för förbrukningsändamål. Men det gjorde högern förra fredagen, ty då godtog högern att man skulle vidga detta eventuella gap betydligt genom att ta bort den extra bolagsbeskattningen med ett skattebortfall på ungefär 200 miljoner kronor. Jag kan inte se, herr talman, att det är en ekonomisk politik, som minskar gapet mellan statens löpande inkomster och utgifter för förbrukningsändamål. Utgifterna på driftbudgeten har ju riksdagen redan fattat beslut om.

Beträffande det rent sakliga innehållet i den reservation, som är betecknad med II i bevillningsutskottets betänkande, skall jag bara kort säga, att när man räknar ett skattebortfall för statens vidkommande på 200 miljoner för nästkommande budgetår, inklusive borttagande av den extra bolagsskatten, så är ju inte detta sakligt hållbart. Men det spelar nu, herr talman, ingen roll, eftersom riksdagen, vilket jag alldeles nyss sagt, dock i alla de delar som gäller utgiftspolitiken redan har fattat beslut i huvudsaklig överensstämmelse med regeringens förslag. Undantaget utgör ju vad som står i högerns reservation, beträffande automobilskattemedel,

som det skulle finnas utrymme för, men man kan inte tänka sig att detta skulle leda till något resultat.

Jag vill säga till herr Gustafson i Göteborg, som har en blank reservation, att även hans anförande var blankt såtillvida att herr Gustafson i Göteborg talade om bolagsbeskattningen, som vi ju redan har beslutat. I övrigt var det ju allmänna talesätt, som det ju inte finns anledning att ta upp till vidare debatt.

Herr talman! Jag skall med detta be att få yrka bifall till reservation I vad gäller punkten B, beviljningar för budgetåret 1958/59 och i övrigt till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag gav en kort översikt över folkpartiets förslag beträffande skattepolitiken. Det betraktar herr Kärrlander som allmänna talesätt. Ja, anledningen till att vi får en situation med ett så högt skattetryck som vi har är just att man uppträder på det sättet, att man inte tar oppositionens förslag mera på allvar än att man kallar dem för allmänna talesätt.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kärrlander vände sig emot att jag sade, att vi på högerhåll inte kan acceptera regeringens utgiftspolitik. Han framhöll att det inte är regeringens utgiftspolitik utan att det är riksdagens utgiftspolitik som jag då skall kritisera. Ja, det må vara sant, men jag skulle i stället vilja säga, att i så fall är det riksdagsmajoritetens utgiftspolitik och inte högerns. Vi har klart visat vad högerns utgiftspolitik går ut på, nämligen besparingar och åter besparingar av statsutgifterna.

Sedan hade jag inte väntat mig att jag här på nytt av herr Kärrlander skulle få höra, att högern förra fredagen ville vidga gapet mellan inkomsterna

Beräkning av beviljningarna m. m.

och utgifterna. Det betonades nämligen då starkt, att högerns förslag om minskade skatter skall ses i samband med högerns utgiftsminskningsförslag, och då, herr Kärrlander, vidgas icke gapet när bolagsskatten borttages.

Herr KÄRRLANDER (s) kort genmäle:

Herr talman! När jag har yttrat mig till herr Gustafson i Göteborg om hans allmänna talesätt svarar han mig, att detta är att betrakta folkpartiets förslag till en annan skattepolitik som allmänna talesätt. Nej, herr Gustafson, det var inte fråga om folkpartiets förslag. Här föreligger inte något annat förslag än bevillningsutskottets, vilket också herr Gustafson står bakom, och därför betraktar jag den deklaration som herr Gustafson gjort i detta sammanhang som allmänna talesätt, vilka alla i denna kammare har hört många gånger förut. De är inte att förväxla med de konkreta förslag som har framlagts av folkpartiet. Dessa kommer att behandlas i annat sammanhang.

Herr Nilsson i Svalöv vill jag endast svara, att han har alldeles rätt. Jag går gärna med på att i stället säga, att det är riksdagsmajoritetens utgiftspolitik som högern inte kan godta. På den punkten har jag alltså ingenting att invända.

Beträffande gapet mellan inkomster och utgifter i samband med avskaffandet av den extra bolagsbeskattningen menar jag — som jag också underströk i fredags — att vill man så allvarligt försämrade de sociala reformer vi genomfört tidigare, att man vill ta pengar från barnfamiljerna och åstadkomma andra försämringar, såsom vad gäller arbetslöshetskassorna o. s. v. — denna debatt blir som jag sade i början en upprepning — då kan högern teoretiskt få täckning för en sänkt bolagsbeskattning. Dessa teoretiska möjligheter finns emellertid inte, eftersom riksdagsmajoriteten, herr Nilsson i Svalöv, har beslutat avvisa det besparingsprogram högern lagt fram.

Beräkning av bevilningarna m. m.

Herr HJALMARSON (h) :

Herr talman! I förra veckan tog man upp nya lån i riksbanken. Denna gång gällde det att få fram 150 miljoner kronor.

På detta sätt inleddes alltså det nya budgetåret. På detta sätt demonstrerades redan från början eftertryckligt, hur det egentligen står till med statens likviditet. Påpekas bör, att de verkligt allvarliga likviditetspåfrestningarna regelmässigt kommer först betydligt senare på året. Det kan därför vara skäl att ännu en gång påminna om att statlig centralbanksupplåning som ett normalt sätt att finansiera utgifter i ett flertal länder betraktas som någonting absolut otillåtligt, i andra är uttryckligt förbjudet och i några kringgärdat med hårda lånevillkor och bestämda restriktioner.

Den brist på balans mellan utgifter och inkomster i statens hushållning, som bland annat återspeglas i det anspända likviditetläget och som fått uttryck i en serie försök att skärpa skattebelastningen, är ingen plötsligt påkommen sjuka. Tyvärr kan den inte heller bedömas som något övergående — som en parentes i socialdemokratisk hushållning.

Man brukar ibland tala om en för demokratierna typisk naturlag, som skulle föra till oavbrutet växande statsutgifter. Jag ger inte mycket för den sortens förklaringar på en utomordentligt allvarlig företeelse. Det är uppenbart, att ända till den stund, då man på allvar ser statsutgifter som en avvägning mellan de många medborgarnas rätt att få förfoga över sina egna arbetsförtjänster och statens krav att få disponera dem, kommer vi att ha ett oavlatligt tryck uppåt på statsutgifterna. Det är också uppenbart, att detta tryck får en med hänsyn till hela samhällsutvecklingen orimlig styrka ända tills man inser att detta avvägningsproblem är någonting radikalt annorlunda i ett samhälle med förhållandevis höga och förhållandevis jämna arbetsförtjänster än i den undan för undan passerade samhällstypen med

mycket ojämna och många mycket små inkomster.

Den oavlatliga stegringen av statsutgifterna i efterkrigstidens Sverige motvägdes länge av en lika oavlatlig penningvärdeförsämring. Kombinationen av rullande inflation och progressiv beskattning ger nämligen staten den skenbara fördelen av en första period, då inkomsterna stiger snabbare än utgifterna — helt naturligt då denna kombination resulterar i en ständig skatte-skärpning på människornas realinkomster. Inflationen konstruerar dessutom både skäl för extraordinära skatteingripanden och ett formellt samhällsekonomiskt utrymme för den sortens operationer. Det möter inte samma motstånd att lämna ifrån sig inflationens låtsas-pengar, när man hela tiden lever i den tron, att »i morgon får jag fler mynt, visserligen av sämre slag men dock fler mynt». Den verkliga effekten av en sådan politik — försämrad konkurrenskraft, ständigt stigande kostnader i all verksamhet och en abnorm känslighet för omslag i konjunkturklimatet — visar sig inte förrän senare.

Fram till år 1955 ungefär hade staten ett visst överskott i sin driftbudget — inkomststegringen vägde tyngre än utgiftsstegringen. Åren 1955 och 1956 vände tendensen. Det är en ödets ironi, att finansministern just då lanserade sin teori om totalbalanseringen, ett för sent fött barn av hans ingenium, vilket redan från första stund kippade efter andan. Vändningen fick uttryck i successiva budgetunderskott, i räder efter lånade pengar överallt där sådana kunde beräknas finnas, och i en alldeles påtaglig ryckighet i regeringens olika dispositioner.

Ser man framåt, herr talman, och det bör man göra, då man begär att få hålla med tusentals miljoner av människornas surt förvärvade slantar, är det svårt att hitta några silverkanter på molnen. Fortsätter utgiftsstegringen som hittills, har vi att räkna med ett undan

Beräkning av bevilningarna m. m.

för undan växande underskott i statens hushållning — även om man förutsätter full sysselsättning och att människornas realinkomster stiger med, låt mig säga tre procent om året. Det är ingen mening i att försöka exakt precisera, hur stor denna risk för sämre och sämre statliga affärer är. Men gör det tankeexperimentet att en regering, vilken den än nu må bliva, lyckas hanka sig fram med enorma handlån år från år. Till slut måste i alla fall staten göras upp och bristerna täckas. Om detta sker vid mitten av 1960-talet, torde det komma att behövas ett årligt inkomsttillskott för statens del, som motsvarar en tioprocentig allmän omsättningsskatt — en skatt, till vilken det mig veterligt inte finns någon motsvarighet på denna sidan järnridån.

Detta är alltså den risk det medför — för varenda människa här i landet — att bara fortsätta som hittills. Detta är det ena av de två motivkomplex som driver högerpartiet till att försöka precisera realistiska budgetalternativ och till att kräva sin självklara rätt att få framlägga dem i ett sammanhang. Skattebetalarna tål inte en statlig utgiftstegring, som är många gånger snabbare än stegringen i deras arbetsförtjänster. Vår konkurrenskraft klarar inte detta och därför inte heller vår sysselsättning. Det är meningslöst att tala om ett fast penningvärde under dessa förutsättningar. Den svenska kapitalmarknad, som skulle kunna smälta en årlig statlig upplåning av storleksordningen tre å fyra miljarder, samtidigt som den fyller sin uppgift i framstegens tjänst, har vi inga som helst utsikter att uppnå.

Vi i högerpartiet hävdar därtill att det statsfinansiella underlaget för en stor allmän skattereform måste skapas. Denna reform bör innefatta dels en sänkt marginalskatt i de vanliga inkomstlägena, dels ytterligare steg och ordentliga steg för att avlägsna sambeskattnings orättvisa och dess negativa återverkningar på arbetsviljan, inte minst bland

de yrkesutbildade, dels en verkligt allmän sänkning av hela skattenivån. Det skall öppet medges, att denna strävan är ett uttryck för vår bestämda önskan att nå en ny avvägning mellan offentlig och enskild disposition av ekonomiska resurser och arbetsförtjänster. Våra grundläggande värderingar gör det självfallet för oss att hävda, icke blott den enskilda hushållningens överlägsenhet över den offentliga i effektivitetsavseende, utan också de många enskildas enligt vår mening självklara rätt att, i den utsträckning detta över huvud taget är möjligt, sköta sig och sitt. Vi tror på samverkan och är övertygade om att den tekniska utvecklingen undan för undan aktualiserar nya former av samverkan och ett vidgat behov av sådan, men från våra utgångspunkter måste denna samverkan etableras på frivillighetens och inte på tvångets grund. Endast då får den sin fulla verkningsförmåga. Att människorna själva får förfoga över en större del av växande arbetsförtjänster, är icke endast nödvändigt för att ge dem ett mål att sträva efter. Det är också ofrånkomligt för att vi skall få de allmänna inkomststegringar den tekniska utvecklingen i och för sig gör möjliga.

Vår skattesänkingslinje är emellertid icke förestavad endast av allmänna värderingar. Vi anser därtill, att statsfinansiellt väl underbyggda och tidsmässigt noggrant planerade skattereformer är ett av de verksammaste medlen att i en komplicerad konjunktursituation få till stånd den ekonomiska aktivisering och den press nedåt på kostnaderna — både inom den enskilda och offentliga sektorn — vilken i dag framstår både som nyttig och ofrånkomlig. Den offentliga sektorn har, redan under högkonjunkturen och även i den tillspetsade högkonjunkturen, expanderat i en takt som samhällsekonomin helt enkelt inte förmått svälja. Ett uttryck för detta har vi i budgetunderskotten. Ett annat kommer fram i det förhållandet, att också inom driftbudgetens ram har de rena förbruk-

Beräkning av bevilningarna m. m.

ningsutgifterna fått svälla på bekostnad av investeringsutgifterna. I synnerhet gäller detta väginvesteringarna, där under senare år regeringen för att täcka löpande utgifter konsekvent hållit tillbaka investeringsutgifterna och således för icke avsedda ändamål i praktiken utnyttjat bilskatterna, vilka ju upptas i investeringssyfte. Ett liknande omdöme kan fällas om avkastningen på den nya energiskatten. På 1930-talet hade vi en överförsörjd kapitalmarknad. Nu har vi en så till den grad överansträngd kapitalmarknad, att man med fog kan tala om dess invalidisering. Att ersätta en fritt fungerande marknad för verkligt sparande med riksbanksupplåning medför så stora risker även på kort sikt, att det icke borde på allvar övervägas.

Slutsatsen, herr talman, av detta resonemang är, att den bästa formen för konjunkturpolitik är skattelättnader och icke minst utfästelser om kommande skattelättnader i förening med en penning- och kreditpolitik av borgerligt slag. I all synnerhet gäller detta, då den ekonomiska situationen innefattar olika och varandra motstridiga tendenser och då skattetrycket är mycket högt. Vid ett högt skattetryck måste det nämligen för människorna betyda mycket, då de planerar sin verksamhet, att kunna räkna med sjunkande avgiftsskylighet till det allmänna.

Herr talman! Högerpartiet har på en och samma gång lagt fram en sammanfattning av de förslag till utgiftsbegränsningar, för vilka partiet tagit ansvar och en plan — en tidtabell — för de skattesänkningar vi anser riktiga och nödvändiga. Just i denna sammankoppling ligger det kanske mest väsentliga i vår planering. Primärt skall statsutgifterna sänkas och en i verklig mening balanserad driftbudget åstadkommas. Samtidigt skall man med utgiftsbegränsningar skapa underlaget både för konjunkturpolitiskt betingade skattesänkningar och — efter en övergångstid — för den allmänna skattesänk-

ning, vilken på något längre sikt kommer att medverka till en samhällsutveckling av det slag vi önskar, till framväxten av ett samhälle med vidgat personligt oberoende och med vidgad personlig äganderätt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få ansluta mig till det av herr Nilsson i Svalöv under debatten framställda yrkandet.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Skattedebatten har ju i år, liksom ständigt förut, blivit en debatt som berör den allmänna ekonomiska politiken i landet. Jag tillåter mig därför ta upp en enligt min mening väsentlig ekonomisk fråga, som aktualiserats genom en interpellation till mig av herr Ohlin. Om jag får döma av den nämnda interpellationen har herr Ohlin velat få till stånd en allmän principdebatt om småföretagsamhetens villkor.

Jag delar herr Ohlins mening att detta är en fråga av den angelägenhetsgrad, att den borde bli föremål för en överläggning i kammaren. Däremot kan jag inte riktigt förstå att herr Ohlin ansett det lämpligt att aktualisera denna fråga genom en interpellation en av de sista dagarna under denna riksdag, då ovillkorligen både riksdagsledamöternas och regeringsledamöternas tid är så hårt pressad som den är. Jag har därför tagit till orda för att meddela, att den omständigheten att jag inte går in på ett närmare svar under sommarriksdagen inte betyder att jag anser, att frågan är betydelselös, utan alldeles tvärtom innebär att jag gärna vill återkomma till frågan under hösten med ett mera utförligt svar, då vi alla har mera tid att ägna denna viktiga angelägenhet.

Emellertid har herr Ohlin i sin interpellation riktat en del angrepp mot regeringens ekonomiska politik som han anser vara av den art, att den försvårar småföretagens verksamhet. Jag skall

därför till denna min deklaration föga några mycket korta kommentarer.

Den grund som regeringen lagt för sin allmänna ekonomiska politik är, som kammaren vet, den fulla sysselsättningen. Denna måste vara det mest effektiva stöd som kan ges åt småföretagarna. Vi har också kunnat se hur småföretagsamheten i landet fått ökad omfattning under efterkrigstiden. Såvitt man kan se är företagsbildningen betydligt starkare bland småföretagen under efterkrigstiden än under mellankrigsperioden 1919—1939. Detta betyder naturligtvis inte att inte den mindre småföretagsamheten har besvärligheter att kämpa med. Till skillnad från de stora, kapitalstarka företagen får dessa små företag finansiera sina investeringar genom att skaffa kapital utifrån. Därför har det varit en angelägen uppgift för samhället att hjälpa till här. Så sker ju också nu i mycket större utsträckning än tidigare.

Jag skall inte uppehålla mig vid hantverkslånefonden eller sågverkslånefonden, men jag kanske kan få lov att — när nu regeringens politik kritiseras som särskilt besvärlig för småföretagen — erinra om att den låneverksamhet som drivs via företagsföreningarna utvecklat på ett utomordentligt kraftigt sätt. Hittills har inom företagsföreningarna anslagits till utlåning ungefär 61 miljoner kronor. I själva verket är de belopp som företagareföreningarna lånar ut betydligt större, bl. a. därför att landstingen på många håll också ställt pengar till förfogande.

Sedan har man de av kammarens lemmöter väl kända lånen med statlig garanti, där vi hittills fram till den 30 juni i år lånat ut 38 miljoner, fördelade på 422 lån. För småföretagen har det varit viktigt att dessa ökade kreditmöjligheter ställts till förfogande. Det har också varit viktigt att en hygglig räntefot hållits. Den räntesänkning som vidtogs för en tid sedan måste ha varit ett stöd, som småföretagarna känt.

Beräkning av bevillingarna m. m.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten vid att när riksdagen på regeringens förslag gjorde om skattelagstiftningen 1955, så öppnades för sådana småföretag som inte drevs i aktiebolagets form samma avskrivningsmöjligheter som för aktiebolagen. Förut hade dessa möjligheter varit förbehållna endast aktiebolagen. Denna möjlighet måste ha betytt mycket för att skänka tillfälle till konsolidering och självfinansiering.

Om jag sedan tillfogar att vi f. n. är sysselsatta med resonemang om förlust- och resultatutjämning, tror jag att jag därmed visat, att det inte är riktigt rätt att säga — utan tvärtom alldeles fel — att den politik som förts under efterkrigstiden skulle ha inneburit någon form av fientlighet mot den mindre företagsamheten. Allt detta får jag emellertid, herr talman, tillfälle att ytterligare belysa när kammaren och vi andra har tid till en mera ingående debatt omkring detta problem.

Under detta anförande tog herr förste vice talmannen åter ledningen av förhandlingarna.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar hans excellens statsministern för detta förhandsbesked. Vi får återkomma senare till detta resonemang. Jag skall nu bara tillåta mig göra några korta randanmärkningar.

Det var förvånande att statsministern anser, att den förda skattepolitiken har varit gynnsam för småföretagarna och tillräckligt beaktat deras villkor. Jag kan bara nämna skärpningen av varulagervärderingen, som nu förestår under de närmaste åren och som kommer att betyda att många småföretagare får betala skatt inte bara för vad de tjänar utan också för rent fiktiva inkomster. Jag kan också nämna, eftersom statsministern har hänvisat till förslagen om resultat- och förlustutjämning, att oppo-

Beräkning av bevillningarna m. m.

sitionen år efter år framfört förslag till åtgärder med sådant syfte men att regeringen har skjutit på frågan och först sent omsider tillsatt en utredning.

Vad beträffar företagarföreningarna, som statsministern också berörde, har vi från folkpartihåll gång på gång föreslagit att dessa skulle få litet större möjligheter att utvidga sin nyttiga verksamhet. Regeringen med dess parti och med stöd även av f. d. regeringspartiet gick emot dessa förslag och har först sent omsider kommit till insikt om kloketen i vår mera positiva attityd.

Att företagarna inom industri och hantverk har lägre inkomster att döma av mediantalen än de anställda inom industri och hantverk, är en omständighet som regeringen många gånger synes försumma att beakta. Vi får här i kammaren aldrig siffror framlagda som belyser rättvisan i att lägga bördor på den ena eller andra gruppen i samhället, på företagarna eller löntagarna. Det förefaller som om regeringen utan vidare antog att alla företagare vore välsituerade. 1956 hade företagarna inom industri och hantverk en medianinkomst av 8 488 kronor medan de anställda hade en medianinkomst av 9 185. Även om man jämför den övre kvartilen, den gynnsammaste fjärdedelen, visar sig företagarna ligga endast några få procent över löntagarna. Mot denna bakgrund vågar man påstå att det är ett systematiskt fel i regeringspolitiken att tyst eller öppet antaga, att det vore uttryck för social rättvisa att lägga tyngre bördor på företagarna.

Låt mig, för att göra en lång historia kort, anföra ett konkret och färskt exempel. Vill statsministern ta avstånd från talet att det skulle vara motiverat, att ge intrycket att samhället bör minska inkomsterna för företagare med 8 000 kronor i inkomst, t. ex. genom pensionsavgifter, till förmån för löntagare med 9 000 kronor i inkomst? Vi på vårt håll har gjort klart att vi menar att pensionsavgifterna i de föreslagna syste-

men kommer att inskränka möjligheterna till lönehöjningar och att det är riktigt att inte ställa i utsikt annat än att lönehöjningarna därigenom kommer att bli något mindre. Nu undrar jag om statsministern vill ta avstånd från de så intensivt framförda påståendena från hans eget parti, att den ena folkgruppen på något sätt kommer att få *bära kostnaden* för andra folkgrupper, inte bara överta vissa juridiska förpliktelser — de juridiska arrangemangen känner vi ju mycket väl till. Är det rätt att spela upp propagandan på ett sådant sätt som om det vore ett väl motiverat syfte att övervältra inkomster från den ena gruppen till den andra?

Herr talman! Jag konstaterar att statsministern, som inte ville lova att ställa i utsikt några skattesänkningar som skulle skapa gynnsammare förutsättningar för den mindre företagsamheten, inte heller ville lova att vi för framtiden får en utförligare redovisning av företagarinkomsterna inom olika näringsgrenar, när vi här i kammaren får sådana ekonomiska problem till behandling som kan beröra inkomstfördelningen mellan företagare och anställda. Jag hoppas emellertid att statsministern, när vi återkommer efter sommaren, skall vara i tillfälle att gå närmare in på dessa frågor och lämna utförligare besked. Jag kan givetvis inte begära att han skall vara i stånd till att nu mera ingående svara på dessa frågor, men jag vill ändå, samtidigt som jag tackar för svaret, beklaga att det inte kunde finnas åtminstone något positivt att säga på de båda avgörande punkterna, någon punkt där regeringen kunde lova att mer än hittills ta berättigade hänsyn.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Med hänsyn dels till vad jag sade inledningsvis i mitt anförande, att vår tid är knapp, och dels till att herr Ohlin har ansett det lämpligt att

aktualisera denna fråga några dagar innan riksdagen skall avslutas måste jag vidhålla, att tidpunkten är ytterligt olämplig för en stor debatt om småföretagsamhetens villkor.

Jag avböjer i ännu högre grad en diskussion om pensionsreformen vid denna tidpunkt. Jag noterar emellertid med utomordentlig tillfredsställelse, att herr Ohlin nu fullständigt har övergivit inte bara linje 3, utan även 3:ans argumentation. Nu kan det enligt hans mening inte vara tal om annat än att arbetsgivarna skall betala hela pensionskostnaden. Det lät inte så under pensionskampanjen.

Herr **OHLIN** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att statsministern inte på något sätt själv tar det här sista yttrandet på allvar, så det tarvar inget bemötande från min sida.

Däremot vill jag konstatera, att det verkligen är en ganska allvarlig sak att statsministern inte anser sig böra säga någonting om det ur social rättvisesynpunkt oberättigade i att tala om att t. ex. den som har 8 000 kronor i inkomst bör få denna minskad till förmån för den som har 9 000 kronor. Statsministern har här inte på något sätt velat deklarerat, att vi i det svenska samhället inte skall låta det avgörande vara, huruvida man arbetar på det ena eller andra stället, utan att vi skall eftersträva reell rättvisa i samhällets ingripanden. Jag måste beklaga, att vi inte har kunnat få en deklaration med ett så självklart berättigat innehåll.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Det är väl ändå meningslöst, herr Ohlin, att ta upp en diskussion om dessa saker. Det går väl inte att vända på orden hur mycket som helst ens vid denna tidpunkt.

Vi har slagits för en rättvis pensionsreform, och vi har sagt att dess kostnader skall betalas ur produktionsresulta-

Beräkning av bevilningarna m. m.

— det gäller för både stora och små företagare. Stora och små företagare får ju också återropa kostnaderna för pensionen vid sina löneförhandlingar. Menar herr Ohlin att en liten företagare alltid skall tillämpa ett annat avlöningssystem än en stor företagare, eller vad är herr Ohlins mening bakom denna högst besynnerliga pensionsdebatt?

Herr talman! Pensionsfrågan sätter verkligen hjärnornas skarpsinne i verksamhet på ett sätt, som jag inte hade väntat mig.

Herr **HEDLUND** (cp):

Herr talman! Högerrepresentanten i bevilningsutskottet herr Nilsson i Svalöv tillät sig för en stund sedan att ge en karakteristik av den skattepolitik, som hade förts under koalitionsregeringens år. Tyvärr måste jag nog säga, att den karakteristiken var behäftad med betydande brister. Den var nämligen helt ensidig och innehöll bara att det hade genomförts skattehöjningar.

Visst är det riktigt, att det har blivit någon punktskatt under de åren, men det är väl också riktigt, herr Nilsson i Svalöv, att det har blivit skattelättnader? Bör man inte, om man nu försöker sig på en sådan beskrivning, anstränga sig att ta med även uppgifter därom?

År 1952 genomfördes en lättnad i den statliga beskattningen. För en inkomsttagare med 12 000 kronors inkomst rörde sig lättnaden om cirka 15 procent. Det var naturligtvis inte någon särskilt stor skattelättnad, men den var ju heller inte obetydlig.

År 1955 togs ett nytt steg mot sänkning av statsskatten — då beslutades skattelättnader, som minskade statens inkomster med ungefär 375 miljoner kronor. Jag skulle tro att de innebar ungefär 10 procents lättnad i beskattningen för en inkomsttagare med 12 000 —15 000 kronors inkomst.

För några år sedan fattade riksdagen vidare beslut om schablonskatteavdrag, som innebar en lättnad för skattebeta-

Beräkning av bevillningarna m. m.

larna om 200 miljoner kronor. Jag vill också nämna ortsavdragsreformen, som genomfördes på statens bekostnad och som gällde ungefär 500 miljoner kronor.

Jag förstår att herr Nilsson i Svalöv kommer att säga, att de här skattelättnaderna har ätits upp genom att penningvärdet har holkats ur och de nominella inkomsterna stigit, varför progressionen har kommit att bli mera tryckande, men det är bara en liten del av sanningen.

Emellertid är skattetrycket högt. Jag är ense med dem som säger, att skattetrycket är *för* högt och att vi bör försöka lätta det. Vi har emellertid praktiskt taget alla varit överens om de olika statsutgifterna, så när som på att högern på senaste tiden har föreslagit några inte alltför betydande prutningar plus ett par omflyttningstransaktioner i fråga om beskattningen — jag återkommer senare till dem.

När det gäller de egentliga besparingarna bör man enligt centerpartiets mening — jag vet att högern också är av den uppfattningen — kunna åstadkomma en del genom att avveckla de generella bostadssubventionerna. Ett steg i den riktningen togs 1957. Det föranledde en icke obetydlig hyreshöjning, och det är klart att man får ta sådana steg med en viss varsamhet. Det går inte att ta hur stora steg som helst på en gång. Vi är dock av den uppfattningen, att en avveckling av de generella subventionerna på bostadsområdet bör ske och att denna avveckling bör ske inom en någorlunda rimlig tid.

Vi tror också att det inom förvaltningen finnes en del att göra för att nedbringa kostnaderna. Kanske kan man minska på sina håll den tjänstemannastab som måhända kan visa sig vara överdimensionerad om man röjer upp i den snårskog av förvaltningsbestämmelser som finns. Jag tror att det föreligger en hel del möjligheter därvidlag.

Jag har ingen bestämd mening därom, men det är sannolikt att en de-

centralisering av förvaltningen kan leda fram till besparingar.

Det blir naturligtvis besparingskommitténs uppgift att försöka nå fram till konkreta förslag på detta område. Kommittén är tillsatt för detta ändamål.

Jag återkommer så till de överflyttningstransaktioner som högern vill genomföra, men jag vill bestämt säga ifrån att vi inte vill vara med om dem. Vi vill inte vara med om att flytta över en del av statsskatten på kommuner och landsting. Högerns förslag att minska kompensationen till kommuner och landsting för de höjda ortsavdragen innebär i stort ingenting annat än att man flyttar över skatten från en rad på samma skattsedel till en annan. Detta kallar inte vi skattelättnader, och vi kommer heller inte att vara med om detta, så mycket mer som man får anse att de beslut som på sin tid fattades i den frågan utgör ett löfte om kompensation till kommunerna under en bestämd tid.

Vi är heller inte med om en annan utbytestransaktion i högerns skatteprojekt — jag syftar på att man vill ta bort bidraget för det första barnet och ersätta det med barnavdrag på den skattepliktiga inkomsten plus en lättnad i beskattningen för de större inkomsttagarna. Det är vad högern vill använda de pengar till, som skulle vinnas genom att man tar bort det första barnbidraget. Högern vill alltså införa det gamla systemet med avdrag på den beskattningsbara inkomsten, med påföljd att det första barnet, som har föräldrar med stora inkomster, får ett betydande tillskott ifrån det allmänna, kanske 200 — 300 kronor, medan det barn som har föräldrar med låt oss säga 12 000 kronor får nöja sig med att få 50 kronor. Vi kan inte inkomstgradera barnen på det sättet, herr Hjalmarson! Vi vägrar att vara med om detta.

Inte heller vill vi använda de pengar som blir över vid den här transaktionen till att sänka skatteskalorna, så att de

Beräkning av bevilningarna m. m.

större inkomsttagarna vinner några tusen kronor. Jag ser att herr Hjalmarson går fram och begär ordet, varför vi kanske senare kan få tillfälle att resonera om siffrorna och se vad det innebär för olika familjer.

Det är åtskilligt som bör göras på skatteområdet så snart vi får råd. Sambeskattningen bör omprövas, vi har bl. a. resultatutjämnningen för företagen och vi har borttagandet av den extra företagsbeskattningen samt slopandet av kvarlåtenskapsskatten på vårt program. Konjunkturläget är nu enligt vår mening så pass dämpat, att man har all anledning att gå in för stimulerande åtgärder i stället för dämpande sådana. Vi menar dock, att det för dagen inte är möjligt att gå in för vare sig fagra löften om nya förmåner av skilda slag eller generella skattelättnader.

Med stort intresse åhörde jag statsministerns anförande här om småföretagen, och det var inte med mindre intresse jag tog del av vad herr Ohlin hade att säga. Med inte så liten förvåning åhörde jag herr Ohlins utläggningar om krediterna till småföretagen. Det verkliga förhållandet, herr Ohlin, är ju att folkpartiet på våren 1956 sträckte sig så långt som till en kredit på 3 miljoner kronor till småföretagarna, medan vi i koalitionsuppgårelsen med socialdemokraterna något senare hade en passus om att det skulle bli 30 miljoner kronor. Det är bara en tiobubbling det, herr Ohlin!

Sedan är naturligtvis frågan om pensionssparande i rörelse en mycket viktig sak för småföretagsamheten och bidragen till företagarföreningarna likaså. Detsamma är förhållandet med kommunikationerna och utbyggnaden av elnätet. På den förkättrade koalitionsregeringens förslag beslöt riksdagen för något år sedan att anslå 50 miljoner kronor för upprustning av landsbygdens elnät. Det kanske inte räcker, men det bör ändå räcka ett bra stycke.

Vidare är det en annan sak, som

ingen har sagt ett ord om men som ändå är mycket väsentlig och viktig för småföretagarna. Som många säkert förstår är det räntan jag här syftar på. Jag skulle gärna velat höra något om den saken från dem, som annars alltid talar om att räntan skall vara rörlig men som under alla de snart 20 år jag suttit i riksdagen inte har funnit tillfället lägligt att föreslå att räntan skulle få röra sig nedåt. Nu vädjar jag emellertid till regeringen att den utnyttjar sitt inflytande i riksbanken för att tillsammans med centerpartiet genomföra den lättnad i ränteläget, som är så behövlig för företagsamheten och speciellt för den mindre företagsamheten.

Sedan fattade jag inte riktigt alla faser i det pensionsresonemang, som utspann sig mellan herr Ohlin och statsministern, men jag har givetvis gjort en del egna reflexioner om pensionerna. Vi har varit på det klara med, herr Ohlin, att småföretagarna ofta har det ganska knalt och därför lagt fram våra förslag om en förbättring. Deras inkomstläge är dåligt. Därför var vi de sista, herr Ohlin, som ville lägga denna pålaga, pensionsavgifter för de anställda, på småföretagarna. De skulle nämligen komma att öka småföretagarnas totala utgifter högst väsentligt. När nu folkpartiet har samma uppfattning som vi beträffande inkomstnivån för småföretagarna, hoppas jag att resultatet blir att folkpartiet sadlar om i pensionsfrågan.

Herr OHLIN (fp) kort gemmäle:

Herr talman! Jag har redan svarat på det, herr Hedlund, genom att klargöra hur vi ser på frågan om vem som i verkligheten bär bördan av pensionskostnaderna i de föreslagna systemen. Varje grupp bär där sin egen börda.

Sedan säger herr Hedlund, att man i centerpartiet länge och väl har varit på det klara med att småföretagarnas villkor är långt ifrån goda — men var-

Beräkning av bevillingarna m. m.

för röstade ni då så länge mot vårt förslag om bättre villkor för företagarföreningarna? Varför röstade ni emot förslaget om ändrade lagervärderingsregler och om andra avskrivningsregler etc.?

Sedan är det sant, att ni vid en stor politisk uppgörelse lyckades få en hel del pengar till småföretagarna, men jag betraktade detta — och jag gör det än i dag — närmast som ett slags avlat som centerpartiet ville skaffa sig.

Till statsministern vill jag säga, att det här inte alls är fråga om olika löner inom olika företag. Ingenting av det träffar vad jag har sagt. Nej, herr statsminister, här gäller det en mycket enkel men viktig sak: Är det ur social rättvisesynpunkt berättigat att *presentera* åtgärder, som om deras syfte bl. a. vore att ändra inkomstfördelningen till nackdel för en grupp som har 8 000 kronor till fördel för den grupp som har 9 000 kronor i inkomst — för att ta ett konkret exempel — och att ge den högre inkomstgruppen intrycket, att man vill påverka inkomstfördelningen till deras fördel och till den andra gruppens nackdel? Detta är en enkel principiell fråga, som statsministern borde kunna besvara på rak arm. Är det så, att svensk politik skall motiveras efter rättvisesynpunkter och inte efter gamla klassifikationer, där den socialistiska doktrinen kan åstadkomma en belastning och snedvridning av betydande mått?

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hedlund sade att jag gav en ensidig beskrivning av skattestegringen på 1950-talet. Ja, visst var den ensidig, nämligen så till vida att jag inte nämnde den utomordentligt kraftiga penningvärdeförsämring, som skedde under koalitionstiden och som gör att de skattebelopp jag nämnde inte är helt jämförliga. Men, herr Hedlund, jag tyckte att jag inte ville tala om både de totala skattehöjningarna under 1950-

talet och verkningarna av den penningvärdeförsämring, som kom till stånd på grund av regeringens sätt att sköta vårt penningvärde under 1950-talet.

Herr HEDLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlin frågade oss varför vi hade varit med om en lagervärdering innebärande rätt till avskrivning med endast 60 procent. Det är ju så för närvarande, att om ett företag köper in varor för t. ex. 1 000 kronor får det först göra ett inkuransavdrag. Föreligger ingen inkurans får företaget dra av 5 procent under den rubriken i alla fall. Därefter får 60 procent dragas av från det som är kvar. Det blir alltså närmare 65 procent, 650 kronor, som får dragas av. Det har sagts i utländska tidskrifter, t. ex. i engelska, att den svenska företagsbeskattningen trots detta är mycket generös.

Jag har tillåtit mig att tala med en del småföretagare, och de säger att deras vinster är minsann inte så stora att deras önskemål om skattelättnader och skatteändringar egentligen inte gäller den här punkten utan de finns på andra håll. De finns t. ex. i fråga om den företagsbeskattning, som vi resonerade om i går. De finns när det gäller vinst- och förlustutjämningen, där vi var med om att ordna en utredning medan vi var kvar i regeringen. Det är nämligen rätt otänkbart att på rak arm börja lagstifta om en sådan sak, utan det är nödvändigt att gå igenom problemet.

Sedan ett par ord om pensionerna, herr Ohlin. Det är väl ändå så, att om en småföretagare har anställda och är skyldig betala pensionsavgifter för dem, blir det hans sak att klara ut varifrån han skall ta pengarna. Det är möjligt att han vid löneförhandlingar kan kompensera sig, men varken herr Ohlin eller jag vet i vad mån det är möjligt för honom. I vissa branscher kan han kanske höja varupriserna och kompensera sig på det sättet, men i vilka branscher det kan gå för sig vet varken herr

Ohlin eller jag. Om han inte på det sättet kan kompensera sig, kanske han får ta av sin egen låga årsförtjänst för att betala dessa pensionsavgifter. Detta är naturligtvis inte något som speciellt vidlåder folkpartiets förslag. Det gäller i lika hög grad det socialdemokratiska förslaget, eftersom de båda förslagen i det fallet är praktiskt taget likvärdiga. Jag nämnde emellertid herr Ohlins förslag, eftersom det var herr Ohlin som drog upp pensionsfrågan i detta sammanhang.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord till den vikarierande finansministern i kväll, herr Hedlund.

1952 var bondeförbundet, som partiet då hette, med om att mot en enhällig skattekommitté fastställa uttagningen till 110 procent. Därför blev inte skattesänkningen så stor, att den ens motsvarade den automatiska skärpningen på grund av inflationen annat än för ett fåtal skattskyldiga, bl. a. de mycket höga inkomsttagarna? Den s. k. ortsavdragsreformen betyder i praktiken väsentligen en skatteomfördelning, den förflyttning från en rad till en annan som herr Hedlund talar om. Det är underligt att herr Hedlund vänder sig emot tanken på att införa ett höjt ortsavdrag för barnfamiljerna, då det finns en representativ centerpartimotion om en s. k. utgiftsbeskattning med precis samma inställning till barnfamiljernas skatteproblem.

Vad är innebörden av förslaget om ett höjt ortsavdrag för barnfamiljerna? Jo, det är framför allt två ting: för det första en strävan att skapa rättvisa i skattehänseende mellan ensamstående och familjer med och familjer utan barn i samma inkomstläge. För det andra ett försök att avväga det skattefria existensminimum på ett sätt, som i och för sig framstår som rättvist. Existensminimum, som ju representeras av ortsavdraget, utgöres för ensamstående av

2 000 kronor och för familjer av 4 000 kronor. Då tycker vi för vår del, att det riktiga bör vara att för familjer med barn ha ett något större existensminimum än för familjer utan barn.

Så ett par ord om småföretagen. 61 miljoner kronor via företagarföreningarna i lånemedel är inte så förfärligt mycket, om man betänker att småföretagen enbart i de privata bankerna har krediter på bortåt 1 000 miljoner kronor. En väsentlig del av kreditvärdigheterna för småföretagen beror ju för övrigt på de s. k. frivilliga överenskommelser, som har etablerats med olika kreditinstitut i vårt land och bakom vilka socialdemokrater och centerpartister varit de drivande krafterna. Om vi nu till äventyrs skulle kunna räkna med att herr Hedlund i sin nya position skulle vilja medverka till att åstadkomma en förändring på den punkten, tycker jag det skulle vara värdefullt.

Vad är det, som är det väsentliga när det gäller att skapa ett bättre läge för småföretagen? Naturligtvis inte att ni genom löften om olika förmåner från statens sida i det ena eller andra hänseendet försöker tävla med varandra här i riksdagen. Var och en som sysslar med dessa frågor vet att det väsentliga, det grundläggande för dessa företag och för deras möjligheter att kunna utveckla sig är att vi i vårt land får driva en borgerlig politik, en penning- och kreditpolitik på borgerlig grund och en skattepolitik efter de principer, som har uppdragits av oppositionspartierna och som bär en borgerlig prägel. Men mycket hänger på om vi på den punkten kan räkna med herr Hedlunds medverkan. Då kanske det också kan finnas bättre utsikter att i framtiden vinna ett ökat gehör för dessa principer.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Det avgörande, herr Hjalmarson, för hur småföretagsamhe-

Beräkning av bevillningarna m. m.

ten i detta land skall utveckla sig, är om vi kan upprätthålla den fulla sysselsättningen eller ej. I det ögonblick den fulla sysselsättningen sviktar, då sviktar också grunden för småföretagsamheten. I det ögonblick som exempelvis Norrbottens näringsliv skulle lamslås genom att det statliga företaget — såsom högern föreslår — inte finge tillräckliga expansionsmöjligheter, skulle massor av småföretagare i denna landsdel förlora varje möjlighet att existera. Där har herr Hjalmarson den verkliga grunden för möjligheterna till en blomstrande småföretagsamhet.

Jag begärde emellertid ordet, herr talman, för att säga att jag visserligen vid åtskilliga tillfällen har kritiserat folkpartiets pensionsförslag, men jag har ändå aldrig kommit till tillnärmelsevis så kritiska synpunkter på detta förslag som folkpartiledaren här tillät sig att anlägga. Jag hoppas att det uteslutande är den sena tidpunkten som gjort att han kunnat tillåta sig att så hårt kritisera sitt förslag.

Herr Ohlin har gått in för att det skall lagstiftas om rätt till pensioner för alla löntagare. Dessa pensioner skall väl också betalas av någon; det måste väl utgå avgifter för dem. Menar då herr Ohlin med sitt förslag till en lagstadgad rätt pension icke annat än att det skall vara en lagstadgad rätt till pension för de stora företagens anställda? Menar han, att det skall skapas en undantagslagstiftning, som tar hänsyn till arbetsgivarnas inkomstnivå? Om de mindre företagen undantas från lagstiftningen kan detta förefalla som en hjälp för stunden, men det skulle vara att kraftigt missgynna den mindre företagsamheten om man började tillämpa speciella löne-, pensions- och anställningsvillkor för den vid de mindre företagen anställda arbetskraften.

Jag skulle verkligen vilja ha ett klart besked av herr Ohlin på denna punkt. Är det meningen att pensionsrätten skall bli beroende av arbetsgivarens

förmögenhetsställning, eller är avsikten att uteslutande premiera den vid de större företagen anställda arbetskraften? I så fall innebär folkpartiets pensionsförslag ett allvarligt hot mot småföretagsamheten, eftersom det självfallet blir så, att arbetskraften kommer att gå dit, där den har de bästa anställningsvillkoren och pensionsförhållandena att vänta. Jag kan aldrig tänka mig annat än att det är en lapsus av herr Ohlin att presentera sitt förslag på detta sätt, en lapsus, som jag tillskriver det förhållandet, att vi naturligtvis alla i slutet av riksdagen är en aning överansträngda.

Herr NILSSON i Tvärälund (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle naturligtvis inte ha gått upp i denna debatt så här dags och framför all inte när knivkastningen är så pass häftig som den nu varit ett tag, om inte herr Hjalmarson lämnat en klart felaktig och vilseledande uppgift, som han härledde från en — som han sade — representativ centerpartimotion om en progressiv utgiftsbeskattning. Denna motion skulle innehålla förslag om ett skatteavdrag av ungefär samma art som det högern föreslagit beträffande familjer med barn. Herr Hjalmarson tog upp denna sak också i en radiodebatt, och jag upprördes då faktiskt över att en partiledare kan läsa en motion, som han dessutom anser vara representativ, så dåligt som herr Hjalmarson tydligen läst denna motion. Vi motionärer har diskuterat möjligheten till ett skatteavdrag och har, märk väl, kritiserat just denna utformning på grund av att ett skatteavdrag ger olika utslag för olika höga inkomster. Vi rekommenderar därför en annan anordning.

Jag har velat göra herr Hjalmarson och kammarens övriga ledamöter uppmärksamma på detta förhållande.

Beräkning av bevilningarna m. m.

Herr **HJALMARSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av statsministerns inlägg, men jag kanske först får till den närmast föregående ärade talaren säga, att det i den av mig berörda motionen framhölls just hur olämpligt det är att ha samma skatteavdrag för familjer med barn och familjer utan barn. Det är precis vad vi tycker.

Sedan får jag, herr talman, be om ursäkt om jag felaktigt uppfattat motionen såsom varande representativ för centerpartiet. Då den var undertecknad av bl. a. centerpartiets gruppordförande i första kammaren trodde jag att den kunde anses vara representativ.

Vi är alla, herr statsminister, helt överens beträffande målsättningen om den fulla sysselsättningen men det kanske allvarligaste hotet just nu mot den fulla sysselsättningen härrör från riskerna för inflation och dessa i sin tur hänger framför allt ihop med Ert sätt att sköta statsfinanserna. Härtill kommer det väldiga skattetrycket. De av inflationsvågorna och skattetrycket föranledda kostnadsökningarna skärper svårigheterna på sysselsättningsfronten.

Låt oss, herr statsminister, vad Norrbottens Jernverk angår göra ett litet tankeexperiment. Antag att det i Norrbotten i dag inte fanns något järnverk men att vi hade 500 miljoner kronor som skulle sättas in i Norrbotten. Är det verkligen någon som på fullt allvar tror, att man då skulle tycka att det riktiga vore att sätta in detta väldiga belopp i ett enda företag? Naturligtvis inte! Alla skulle säga att det enda riktiga vore att försöka, som det heter, lägga äggen i skilda korgar för att få en så bred grundval som möjligt för sysselsättningen.

Inte heller menar väl statsministern på fullt allvar, att ett företag, som för sin existens är beroende av oavbrutna tillskott från vad medborgarna runt om i landet själva tjänar ihop, utgör ett exempel på den typ av företagsamhet,

som är särskilt ägnad att bevara den fulla sysselsättningen!

Herr **HEDLUND** (cp) kort genmäle:

Herr talman! Menar herr Hjalmarson verkligen, att vi inte skulle ta ansvaret för den politik som vi i koalitionsregeringen varit med om att föra. Jag fick närmast det intrycket, att herr Hjalmarson tyckte att det hade varit passande, om vi uppträtt som sådana ynkyggar. Om jag fattat herr Hjalmarson rätt, måste jag bestämt anmäla en avvikande mening. Vad vi varit med om att besluta tar vi ansvaret för, vare sig vid delar det med herr Hjalmarson, med socialdemokraterna eller med någon annan. Det har vi försökt göra hittills, och det har jag tänkt mig att vi skulle göra även i fortsättningen.

Sedan skulle jag vilja litet närmare tala om, hur de omflyttningar i fråga om barnavdragen och barnbidragen m. m. verkar, som vi inte vill vara med om. Dessförinnan skall jag emellertid nämna, att den motion från centerpartihåll, som herr Hjalmarson här berört, handlar om någonting helt annat. Motionären sade till mig, att jag borde framhålla för herr Hjalmarson att det vore klokt av honom att läsa motionen grundligare, och då gör jag det!

Om man alltså går över från barnbidragen till barnavdrag och lättnader i skatteskalen, förlorar en familj med ett barn, som har en årsinkomst på 15 000 kronor, 210 kronor på den transaktionen, medan en familj med 50 000 kronors årsinkomst vinner 1 880 kronor. Om familjen har tre barn och 15 000 kronors inkomst, förlorar den 110 kronor, och om trebarnsfamiljen har 50 000 kronors inkomst, vinner den så mycket som 1 980 kronor. Det är kontentan av den omflyttningsprocedur, som vi inte vill vara med om. Ni må försvara den och ta den som ni vill, men det bör vara oss obetaget att säga att vi inte vill vara med och re-

Beräkning av bevillningarna m. m.

sonera om den sortens besparingar. Vi är med på vissa andra besparingsförslag som ni kommit med — jag nämnde ett ganska stort projekt som vi kan vara med om.

Vad småföretagsamheten framför allt behöver är avsättning. En sådan är kanske alla gånger inte så lätt att ordna, men vad som kan göras i det avseendet bör göras. Det är en maktpåliggande uppgift att se till, att lösningen av den frågan inte kommer i konflikt med inrättandet av en europeisk marknad. En småföretagarvänlig politik över huvud taget kräver en hygglig ränta samt tillgång på krediter, t. ex. en motsvarighet till aktiebolagens möjligheter att utge obligationer o. s. v.

Jag hade flera saker att ta upp, men eftersom repliktiden nu är slut, får det anstå — mer bråttom är det inte.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Den som väntar på något gott väntar aldrig för länge, och nu, herr Hjalmarson, är jag faktiskt här i talarstolen, fast det dröjde en stund. Jag hoppas att herr Hjalmarson inte skall bli allt för besviken på mig.

Efter denna demonstration av borgerlig enighet i avseende på 50-talets skattepolitik är min uppgift på den punkten här i natt ganska lätt. Jag kan praktiskt taget på alla punkter avsluta mig till den nya oppositionsledaren herr Hedlunds historiska redogörelse i skattefrågan. Jag vill därutöver gärna ge herr Hedlund en högst officiell erkänsla för att han har kvar sitt sinne för noggrannhet, objektivitet och rättvisande redovisningar, trots att han under snart nog två års tid har umgåtts i enligt min mening dåligt politiskt sällskap. Det är glädjande för en gammal arbetskamrat till herr Hedlund, att han i varje fall inte hör till dem som har så lätt att bli miljöskadade.

Jag skall sedan ta upp ett par av herr Hjalmarsons synpunkter.

Herr Hjalmarson frågade: Kommer vi med en socialdemokratisk skattepolitik att gå ett ständigt stegrat skattetryck och ständigt ökade utgiftstegringar till mötes? För herr Hjalmarsons del var svaret alldeles klart — det kommer vi att göra! — och herr Hjalmarson anmäler sin bestämda reaktion mot denna utveckling mot gradvis försämrade statsaffärer och gör gällande, att högerpartiet funnit den rätta medicinen mot detta i de förslag till utgiftsbesparingar som högerpartiet framlagt.

Herr Hjalmarson använder de gamla uttrycken: Vi måste ha en annan avvägning mellan enskild och offentlig disposition av inkomsterna. Den enskilde måste få sköta sig själv. Den enskilde måste få sköta sitt. Den enskilde måste få förfoga över en större del av sina arbetsinkomster. — Det är uttryck som vi väl känner till från en mängd debatter här i kammaren.

Jag vill bara anföra ett par synpunkter som jag tycker kan ha sitt intresse. Först och främst är det väl kanske inte alldeles riktigt att bara se på den statliga upplåningens absoluta nivå och som en absolut siffra. Herr Hjalmarson tillät sig säga, att sedan herr Sträng startade med sin totalbalanserade budget har upplåningen varit påtagligt mycket större än någonsin tidigare. Det kan vara riktigt, om man ser det i absoluta belopp. Men jag förmenar, att man bör kunna se den statliga upplåningen i dess relation till själva budgetens omfattning, och då blir siffrorna litet annorlunda. Det visar sig t. ex., att vi 1953/54 hade en statlig upplåning, som låg väl så högt som den sedermera har gjort i relation till budgetens omslutning. Den statliga upplåningen i relation till budgetens omslutning visar för det senaste nu tilländalupna budgetåret 1957/58 en lägre siffra än för det år jag nyss nämnde. Och prognosen för nästkommande år — men det är en prognos, jag understryker det — visar en icke oväsentligt lägre siffra.

När man emellertid konstaterar, att det är en relativt stark statlig upplåning, vill jag inte, herr talman — göra någon längre samhällsekonomisk och konjunkturpolitisk analys, bara slå fast ett faktum. Jag tror att vi här i kammaren är överens om att budgetpolitiken måste vara en del av konjunkturpolitiken — att den är beroende av den och måste rätta sig efter den, att den måste ha andra målsättningar och andra ambitioner i en lågkonjunktur än i en högkonjunktur.

Här har ju under de senaste veckornas debatt givits prov på mycket snabba strömkantringar i bedömningen av själva konjunkturen framför allt från högerpartiets sida. När jag under remissdebatten den 2 juli höll ett anförande i första kammaren och i anslutning därtill diskuterade denna fråga med herr Ewerlöf, var det ju inte någon måtta på klagomålen över hur dålig budgeten såg ut och vilken inflationsfara det låg i den dåliga budgeten.

Men för några dagar sedan, då vi hade en debatt om bolagsbeskattningen och jag talade i denna kammare, hade oppositionen skiftat fot: det var de depressiva tendenserna som låg i förgrunden och, framhölls det, man måste till varje pris lägga upp den statliga budgetpolitiken med utgångspunkt från att det var depressionen vi hade att se i ögonen.

I dag åter framgick av herr Hjalmarsons anförande, att det på nytt är inflationsfaran som betraktas som den stora faran. Herr Hjalmarson kritiserar en dålig budget och säger, att det är risken för dåliga statsfinanser och inflation som är den största faran.

Nu får man kanske bestämma sig och mera pregnant ange, vad man skall tycka om konjunkturen, även om jag är den förste att understryka, hur svårt det tyckandet kan vara. Jag har emellertid velat vara försiktig nog att inte dra så deciderade slutsatser. Men så mycket kan jag säga, att konjunkturen

Beräkning av bevillningarna m. m.

är relativt lugnare i dag än den var under den tid, då jag från denna talarstol argumenterade för en stark budget, en balanserad och en totalbalanserad budget. Konjunkturen är sämre; den är lugnare. Våra ambitioner i fråga om budgetens styrka behöver inte vara lika avancerade — det är alldeles uppenbart.

Å andra sidan betraktar jag inte depressionsinslagen som så allvarliga, att vi har råd att starta det nya budgetåret med ett klart underskott på ett par hundra miljoner på driftbudgeten, vilket ett bifall till motions- och reservationsyrkandena om ett slopande av bolagsbeskattningen skulle ha inneburit.

När emellertid herr Hjalmarson efter dessa allmänna deklARATIONER ställer upp de båda alternativen, där å ena sidan samhället tar hand om en opropor-tionerligt stor del av medborgarnas inkomster, vilket skulle vara socialdemokratiens linje, medan å andra sidan enligt högerns linje den enskilde själv skulle få disponera sina inkomster, är ju den beskrivningen så djupt ofullständig, orättfärdig och oriktig som någon beskrivning kan vara. Det är ju inte på det sättet — även om man ger folk den föreställningen, när man talar om skattesänkningarnas välsignelser — att här får den enskilde medborgaren pengar, som han kan stoppa i sin egen ficka och använda för olika egna behov, utan att det händer någonting i fråga om vederbörandes ekonomiska status i övrigt.

Ser jag på högerns besparingsförslag, finner jag att man fått fram sina besparingar genom att t. ex. reducerat mödrhjälpen — någonting som vi inte vill vara med om helt enkelt därför att här är det en grupp kvinnor, som om några behöver samhällets handtag i en mycket besvärande ekonomisk belägenhet. Vidare säger högerpartiet: Vi tar bort barnbidraget för första barnet. Där har herr Hedlund utvecklat synpunkterna

Beräkning av bevilningarna m. m.

så utförligt, att jag bara kan ansluta mig till vad han sagt.

Högern säger också: Vi skall reducera kostnaderna för arbetsmarknadsstyrelsen och för den offentliga arbetsförmedlingen samt bidragen till arbetslöshetskassorna. Ja, men det betyder ju inte att den ekonomiska utgångspunkten är oförändrad för folk, om man följer högern på den punkten. Har man en sämre arbetsförmedling, så lider samhället därav och detta i ett läge då vi säger, att nu om någonsin bör arbetsförmedlingen fungera friktionsfritt. Drar man in på bidraget till arbetslöshetskassorna, måste de enskilda själva ta upp slanten ur sin ficka och finansiera sina arbetslöshetsförsäkringar. Det blir således inget saldo, när man börjar närmare undersöka förhållandet.

Högern vill reducera bidraget till sjukkassorna. Inte är detta något som innebär att, även om man därigenom åstadkommer en skattelättnad, det blir några pengar över i den enskildes ficka. Jag kan få några kronor över om jag är frisk, men jag får ta ett djupt grepp i fickan om jag blir sjuk, därest högerns förslag accepteras.

Likadant är det med bostadspolitiken, där det inte heller blir några pengar kvar av skatteåterbetalningen. Jag får ge dem tillbaka till hyresvärden eller får ge dem tillbaka till banken när jag skall betala högre ränta och amortering på mitt egnahemslån. Och när man vill spara pengar genom att inställa ersättningen till kommunerna, inte ger det några pengar som stannar kvar i fickan. Den enskilde får betala ut dem till kommunen i form av en proportionell beskattning i stället för till staten i form av en progressiv beskattning. Inte blir det några skattepengar över när man vill reducera på skolhuvudtiteln, på studiebidrag och stipendier, på bidrag för anordnande av skolmåltider, på bidrag för byggnadsarbeten och bidrag till folkskolor.

Inte ger detta några pengar i den en-

skildes ficka. Han får in några kronor men får sedan betala ut dem. På det hela taget, om jag tar det kollektivt, blir saldot plus minus noll, såvida man inte på allvar vill göra gällande, att en hel del av dessa utgifter är onödiga utgifter. Men jag vill se herr Hjalmarson stå upp här och göra gällande, att det är onödigt att söka läkare när man är sjuk, att det är onödigt att få ett handtag från arbetslöshetsförsäkringen när man är arbetslös, att det är onödigt att betala ut den hyra som kommer att höjas den dag som statens stöd på bostadsfronten avvecklas.

Det blir plus minus noll i saldot, om man vill erkänna att dessa utgifter är nödvändiga utgifter som den enskilde inte kan komma undan. Men det är en väsentlig skillnad mellan herr Hjalmarsons uppfattning och den uppfattning, som riksdagen i övrigt praktiskt taget till 80 procent står bakom. De förslag vi nu i riksdagens avslutningsskede kan konstatera vara antagna, i stort sett enligt regeringens propositioner till riksdagen, innebär något av en solidarisk medverkan i samhällsarbetet och av samhällets olika befolkningsskikt.

Vi vill att de som verkligen har råd att betala skall betala mera och att de som har det sämre skall kunna åtnjuta vissa förmåner, även om dessa går via kollektivets, samhällets medverkan. Herr Hjalmarson med sin linje vill bevara mera åt dem som har det bra och ta ifrån dem som behöver ett handtag i svåra och besvärliga ögonblick. Det är väl den egentliga slutsatsen av hela den här långa debatten, och jag tvekar inte att kalla detta för en egoismens ohöjlda predikan, även om den är inlindad i så mycket förledande fraser, att tyvärr litet för många människor inte genomskådar vad som ligger i botten på det hela.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det finns icke någonting som så mycket har bidragit till att för-

Beräkning av bevilningarna m. m.

svåra läget för så många människor i detta land, människor som hör till de svagast ställda, som den inflationspolitik vilken i främsta rummet nu bär herr Strängs signatur.

Herr Sträng gick igenom nästan hela budgeten och förklarade att det finns inte några besparingsmöjligheter, om jag fattade kontentan av hans anförande rätt. Skulle herr finansministern då vilja vara vänlig att förklara: Varför har ni i så fall över huvud taget tillsatt en besparingsutredning? Finns det inget allvar bakom den?

Herr Sträng har tidigare uttalat, att det stora problemet i vår finanspolitik är hur man skall kunna överbrygga klyftan mellan statens beräknade inkomster och statens beräknade utgifter. Det är alldeles riktigt att vi sökt presentera ett alternativ. Herr Sträng har själv beskrivit detta genom att nämna en rad av våra besparingsförslag. Men vad är ert alternativ, herr finansminister? Vad har ni att komma med annat än kritik av våra förslag? Vilken ny skattehöjning tänker herr Sträng föreslå efter valet?

Finansministern tog upp frågan om upplåningen och menade att det skulle vara en tröst, att den statliga upplåningen minskat i relation till budgetens omslutning. Jag tycker det är en mycket klen tröst, att utgifterna har ökat t. o. m. ändå snabbare än den statliga upplåningen. Det väsentliga just nu, herr talman, måste ändå vara att ställa frågan om upplåningen i relation till läget på kapitalmarknaden.

Herr Sträng räknar med en statlig upplåning på 1 500 miljoner, om jag inte minns fel. Kanske var det något 100-tal miljoner mer. Jag konstaterar då för det första att varje beräkning av statens lånebehov, som herr Sträng gjort, visat sig totalt felaktig. Det har inte varit fråga om en underskattning utan om en katastrofal underskattning. Herr Sträng kommer att få behöva låna många hundra miljoner mer än de

1 500. Finansministern kan icke finna täckning för detta lånebehov på kapitalmarknaden. Man har redan blivit tvungen att börja låna i riksbanken, och man kommer att fortsätta med den orimliga metoden att finansiera långfristiga investeringar med korta pengar. Finansministern kommer att bli tvungen att låna pengar för att betala en hel del av de utgifter, som finansministern nyss här pekade på och som vi har velat ta bort. Finansministern blir tvungen att låna pengar för att betala statstjänarlöner, folkpensioner och barnbidrag. Hur det går för en familj som lånar till löpande utgifter vet vi, och det går lika litet för staten som för den enskilde att år efter år leva över sina tillgångar.

Så sent som i våras hävdade finansministern på Sparfrämjandets kurs här i Stockholm att driftbudgeten måste vara balanserad. Den 28 april, vårriksdagens sista dag, instämde statsministern i detta uttalande. I radiodebatten i maj månad påstod finansministern att den driftbudget, som vi nu behandlar, skulle bli balanserad. Skillnaden mellan finansministern och oss är helt enkelt den, att vi alltjämt håller fast vid uppfattningen att det är riktigt att ha en balanserad driftbudget medan ni har glidit från position till position i denna fråga på samma sätt som i en rad andra centrala frågor. Vi begär av människorna att de skall åstadkomma ett positivt sparande, regeringen presterar ett negativt sparande. Den ekvationen, herr talman, går inte ihop.

Herr **OHLIN** (fp):

Herr talman! Jag tänkte ge statsministern en replik, men han har nyligen avlägsnat sig. Jag måste säga att det i rätt hög grad illustrerar hans sätt att argumentera, som var en enda flykt bort ifrån det spörsmål jag reste och ett enda försök att tala om något annat. Det fanns inte ett enda ord av samband mellan det jag sade och det som statsminis-

Beräkning av bevilningarna m. m.

tern här fantiserade om rörande folkpartiet och pensionsfrågan. Vi står fast vid vår ståndpunkt i pensionsfrågan om lagstadgad rätt till pension åt alla, och inte en stavelse av det jag sagt ändrar en stavelse i vårt förslag. Det som statsministern söker komma ifrån är det enkla principiella sociala rättviseproblem, som jag har tillåtit mig att framföra i mycket allmän form. Men statsministern ger intet svar utan slingrar sig och talar om annat. Det fanns en tid när social rättvisa ansågs vara en bärande tanke i det socialdemokratiska partiet. Nu har man kommit därhän att man inte ens vill göra en enkel deklaration att samhällets åtgärder bör sikta till rättvisa för alla folkgrupper, de må vara företagare, löntagare eller annat. Jag konstaterar detta.

Finansminister Sträng var mycket nöjd med herr Hedlunds historieskrivning, och det kan jag förstå. Tyvärr hade den emellertid vissa luckor. Det var väl kanske också det som herr Sträng var nöjd med. Bland annat glömdes ju herr Hedlund, som talade om hur hans parti länge varit på det klara med att småföretagsamhetens villkor borde förbättras, en sådan sak som att skärpningen av varulagervärderingsreglerna steg för steg genomfördes på förslag av en koalitionsregering, i vilken herr Hedlund och hans partivänner var medlemmar. Herr Hedlund glömmes att tala om att han röstade mot en motion om vinst- och förlustutjämning för fysiska personer, som förelåg till behandling här i kammaren, jag tror 1955. Jag behöver inte nämna flera exempel för att kanske t. o. m. finansministern skall finna att historieskrivningen var något ensidig. Men det är klart att jag välkomnar herr Hedlund om han nu på dessa punkter möjligen är beredd att ändra mening.

Herr Hedlund skyndade sig att kasta ut ett mycket djävult påstående om räntan. Får jag erinra om att man på vår sida hela tiden krävt en rörlig ränta.

För min del drev jag ju under flera år en mycket bestämd agitation för räntesänkning — det kanske var medan herr Hedlund visserligen arbetade i detta hus men ännu inte var medlem av denna kammare — vilket torde visa att åtminstone jag verkligen är anhängare av en rörlig ränta. Men när herr Hedlund åberopar vad som skedde under koalitionsregeringens tid kan man inte helt förbigå att det var just under de år då herr Hedlund var medlem av regeringen som vi fick övergången från lågräntepolitiken till en relativt hög ränta här i landet. Räntan steg från 3,5 procent upp till 6 procent. Även om den senaste räntehöjningen var något omstridd, kan man väl konstatera, att en räntehöjning från 3,5 till 5 procent skedde under denna period. I andra sammanhang har herr Hedlund velat ta åt sig sin stora del av åran för de enligt hans bedömning goda resultaten av regeringens koalitionspolitik. Jag förmodar att herr Hedlund också tar sin andel av ansvaret för den räntestegring som inträffade under hans regeringstid.

Nu vill jag för min del säga att samarbetet mellan centerpartiets, dåvarande bondeförbundets, regeringsdeltagande och ränteutvecklingen kanske har varit en smula indirekt. Jag tror inte precis att herr Hedlund agiterade i regeringskretsarna för räntehöjning. Men vi får väl se denna räntehöjning som ett utslag av den inflation, som ägde rum under koalitionsregeringens tid. I längden kan man inte ha inflation utan att få rätt höga räntor. Man får väl säga icke som det stod i dåvarande bondeförbundets valaffisch, att bondeförbundet räddade kronan, utan att bondeförbundet medverkade till en stark räntehöjning genom att inte lyckas rädda kronan. Jag tycker nog att det är en smula oförsiktigt av herr Hedlund att ge sig in på dylika tillbakablickar mot bakgrunden av ett sådant föregående och sedan rikta kritiken mot andra.

Till finansministern skall jag med

Beräkning av bevillningarna m. m.

hänsyn till den sena timmen bara säga en sak om den extra bolagsbeskattningen, som inom parentes sagt finansministern envisas tro inbringar netto ett par hundra miljoner. För min del är jag övertygad om att en summa på 100 miljoner kronor som reventy till statskassan till att börja med och efter någon tid ingenting alls kommer verkligheten mycket närmare och att man därför i själva verket kan avveckla bolagsskatten utan att det mer än övergångsvis medför ett mindre inkomstbortfall för statskassan.

Men låt oss se på själva åtgärden som sådan. Denna extra bolagsskatt infördes för att bromsa högkonjunkturen. Nu säger finansministern: Han kan inte ta bort den, ty det råder inte för närvarande en tillräckligt svår depression. Vad skall man säga om konsekvensen i en sådan finanspolitik? Finansministern har vidare sagt, att om man 1960 börjar med regeringens obligatoriska tjänstepension, kan man då avveckla bolagsbeskattningen. Jag frågar: Hur vet finansministern, att det är tillräckligt svår depression 1960? Finansministern har partivänner, som i bevillningsutskottet svävade på målet och sade, att man kan överväga att eventuellt avveckla den extra bolagsskatten. Där har vi ännu en ståndpunkt från regeringspartiets sida. Sedan har finansministern till yttermera visso i annat sammanhang alldeles nyligen sagt, att han inte kan avveckla skatten nu, ty vi behöver pengarna för att balansera budgeten.

Herr talman! Har vi i denna kammar varit med om en värre karusell i fråga om skattepolitiken än vad finansministern här har presterat? Jag tror det inte.

Herr HEDLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde inte jag skulle behöva påminna om hur det gick till, när räntan höjdes sist. Herr Ohlin kanske inte minns, att hans partis representant hörde till dem som gick in för rän-

tehöjningen, medan vårt partis representant sade nej. Han ville inte vara med om det. Ändå är det vårt fel!

Sedan talade herr Ohlin om inflationen. Visst har vi haft inflation. Men hur skulle det ha gått med inflationen, om vi inte hade bromsat den? Från herr Ohlins sida har jag när det gäller att bromsa inflationen inte hört annat än att en räntehöjning skulle ha en utomordentlig verkan. Först skulle den vara mystisk, homeopatiskt verkande, så att bara någon tiondels procents höjning av räntan skulle reda upp det hela. Sedan höjdes det till en fjärdedels procent och till två fjärdedels procent utan att det gjorde någon verkan. Så har det varit. Andra åtgärder har måst tillgripas mot inflationen och vi har varit med om att genomföra förslag, som enligt vårt bedömande varit nödvändiga för att hejda inflationen.

Vad resultatutjämnningen beträffar vill jag hänvisa till en bondeförbundsmotion 1955 av ledamöterna av denna kammare Stig Hansson och Nils G. Hansson samt i första kammaren Sigfrid Larsson och T. H. Johansson. Folkpartiet framlade också en motion i frågan samma år, men den gällde bara sådana som deklarerade efter bokföringsmässiga grunder. Jag skall inte närmare fördjupa mig i dessa saker.

Nu vill jag bara tala om att jag glömde bort en sak, när jag väddade till finansministern om räntesänkning, vilket jag gjorde i företagarnas intresse och det naturligtvis med all rätt. Jag skall göra det även i en annans intresse, nämligen i statens. Genom en räntesänkning minskar man ränteutgifterna på statskulden och räntekostnaderna för bostäderna.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall nöja mig med att säga en enda sak till herr Hedlund.

Det är, såsom alla vet, bättre att stämma i bäcken än i ån, men när vi på ett visst stadium hävdade räntans rörlighet

Beräkning av bevilningarna m. m.

på det blygsamma sätt som fallet var, så ville man inte inom bondeförbundet — såsom det då hette — ens vara med om en sådan begränsad rörlighet. Konsekvensen av den politik som fördes — och som var beroende av mycket annat än inställningen till räntan — blev sedan en sådan inflation, att herr Hedlund under sin regeringstid fick vara med om en räntehöjning på 1,5 procent. Jag talar alltså inte om den sista höjningen på 1 procent; den gjorde jag undantag för även i mitt förra anförande.

Hade det inte varit klokare, om herr Hedlund på ett tidigare stadium varit med om att införa en viss rörlighet för räntan? Jag tror att herr Hedlund har anledning besinna att de skäl, som från ert håll anfördes mot även en obetydlig ränterörlighet, tillhör det relativt svaga i den finanspolitiska debatten här i landet.

Herr HEDLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte alls varför herr Ohlin skall blanda in vårt parti då det gäller den där räntehöjningen på 1 procent. Jag har nyss påmint herr Ohlin om vad han tycks ha glömt bort, nämligen att det var hans parti som röstade för denna räntehöjning, medan vårt parti röstade emot höjningen.

På den tid herr Ohlin talar om var det fråga om räntehöjningar på $\frac{1}{10}$ och $\frac{1}{4}$ procent, och då hävdade vi att sådana räntehöjningar inte hade någon betydelse. Skall en räntehöjning ha någon effekt, får den lov att vara ordentligt tilltagen, och en sådan höjning skulle, menade vi, i det läget ha varit till betydande skada.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! I herr Hjalmarsons senaste inlägg, under vilket vi allesammans kunde skönja en gradvis stegrad irritation i tonfallet, kommenterade han de besparingsförslag, som jag försökte presentera inför kammaren, med orden:

»Herr Sträng skall väl ingenting säga. Han är ju ansvarig för den inflation som vi nu har, och inflationen är väl ändå det allra värsta.»

Jag tror inte att man skall framställa problemet så enkelt. Det är en överskattning av min ringa person, om man tror att jag är den som utan vidare kan rikta in konjunktorens kompassnål på inflation, depression eller vad det nu kan vara fråga om. Ingen finansminister har haft några sådana möjligheter, och jag sträcker inte alls mina förhoppningar så långt att jag skulle bli den förste som vore i stånd därtill.

Det bästa är naturligtvis, om man kan undvika inflation men ändå ha en jämn produktionsökning och en full sysselsättning. Att åstadkomma något sådant, det är vad man bryr sina hjärnor med inte bara här i landet utan i alla demokratiska länder, utrustade med starka och självständiga intresseorganisationer och ett demokratiskt parlament. Överallt där sysslar man med detta problem utan att ha — det skall jag villigt erkänna — lyckats lösa det.

Vad är då det värsta? Ja, inflationen är trots allt inte det värsta, åtminstone inte den inflation som vi kan se tillbaka över. Det är värre med en depression och med massarbetslöshet — därom råder inte något tvivel. Fråga det svenska folket vilket tidsskede man betraktar som det besvärligaste: 1930-talet eller, låt mig säga perioden 1945—1955? Det är ingen diskussion om vad svaret blir — det måste nog herr Hjalmarson hålla med om.

Herr Hjalmarson fortsatte med att säga: »Herr Sträng har ju räknat så fel vid alla tidigare prognoser.» Ja, jag skall inte heller försöka frita mig på den punkten. Jag har auktoriserat de beräkningar som satts i händerna på mig, eftersom jag inte har trott mig om att kunna desavuera dem, och herr Hjalmarson har snällt hållit mig sällskap när jag presenterat dessa beräkningar inför den svenska riksdagen.

Beräkning av bevilningarna m. m.

Det skulle givetvis vara frestande att gå närmare in på mycket av vad herr Hjalmarson anförde. Jag skall emellertid inte exempelvis ta upp den debatt, som civilministern för någon vecka sedan förde och som gällde frågan om vilka förpliktelser vi framöver skulle åta oss i avseende på statstjänarlönerna och vissa pensionsbestämmelser. Jag vill bara erinra om att det rörde sig om för statskassan väsentliga belopp, som föranleder mig att fråga: Hur skulle herr Hjalmarsons partivänner, som argumenterade för ännu större åtaganden, skaffa täckning för dessa belopp?

Jag är självfallet intresserad av en balanserad driftbudget, och den driftbudget som i dag presenterats riksdagen för nästa budgetår är balanserad, detta med vissa säkerhetsmarginaler. Huruvida dessa marginaler är tillräckliga för att möta nu förutsedda kostnadsstegringar, därom vågar jag inte i dag ha någon uppfattning. Det kan hända att de är tillräckliga och det kan hända att så inte blir fallet. Men då får saken bedömas mot bakgrunden av den temperatur som konjunkturen vid det tillfället har. Driftbudgeten är ju ändå inte, hur gärna än en finansminister propagerar för dess sakrosankta karaktär, något slags hönans kritstreck, som aldrig får överskridas.

Om man tittar litet närmare på den nu föreliggande driftbudgeten, finner man att det i viss utsträckning rör sig om investeringsutgifter. Vi bygger ut vårt vägnät — jag talar inte om underhållet av vägarna, utan om anslag till nya broar, nya goda vägar o. s. v. — för bortåt 400 miljoner kronor varje år, som vi betalar på driftbudgeten. Även om vi inte på samma sätt som amerikanerna sätter upp vägbommar och tar en tolvskilling, när bilisten kommer och vill fram, är vägväsendet en ekonomisk tillgång för landet, och man kan mycket väl diskutera om det skall föras på drift- eller kapitalbudgeten. Frågan om vad som skall föras på drift- eller kapitalbudgeten är

inte någon mera exakt vetenskap, det vill jag understryka, ehuru jag vet att jag står och saboterar tiden mitt i natten.

Låt mig också i allra sista ögonblicket säga, att statens räntebärande kapitalutgifter, som verkligen förs på kapitalbudgeten, rör sig om 2 300 å 2 400 miljoner kronor. För säkerhets skull kan jag reducera beloppet till 2 000 miljoner kronor. Det innebär ändå ett överskott i förhållande till den statliga upplåning, som nu för framför allt högerpartiet framstår som så fruktansvärt besvärande. Jag har påpekat tidigare och kan upprepa det här, att den statliga upplåningen kan bli ett problem i en annan och hårdare inflationskonjunktur, när likviditetsuppladdningen kan utgöra bränsle till en inflationsbrasa, men vi har medel som ger oss möjligheter att schacka även en sådan situation utan att behöva vara alltför ängsliga.

Herr Ohlin tog i sitt anförande upp frågan om den extra bolagsskatten. Han framhöll, att den infördes för att dämpa konjunkturen, och frågade, om man då skulle ha den kvar i nuvarande läge. Jag har påpekat tidigare — och det är helt konsekvent — att jag inte ser konjunkturutvecklingen som så deciderat nedåtgående att jag tappat motivet för att hålla den extra bolagsskatten kvar. Vi lever i ett balanserat ekonomiskt läge. Jag ser inte heller situationen sådan att det är klokt att minska statsinkomsterna. Eftersom denna extra bolagsskatt tages på den slutliga vinsten och innebär en 25-procentig skattehöjning på denna är det klart, att det blir pengar av den. Den ger ett par hundra miljoner; det kommer man aldrig ifrån.

Herr Ohlin frågar vidare: »Vad finns det för anledning att tro, att konjunkturen är annorlunda år 1960?» — Jag har ju tillåtit mig att säga, att man då bör kunna avveckla bolagsskatten i samband med tjänstepensionens införande. — Det vet vi ingenting om, men jag har tidigare från denna bänk framhållit, att om skatten är besvärande för

Beräkning av bevilningarna m. m.

de svenska bolagen — herr Ohlin har den uppfattningen mycket mera prononcerat än jag — och den nya tjänstepensionen väl ändå kommer att innebära en ekonomisk prestation av dessa utöver deras nuvarande bördor, finner jag ett skäl däruti att göra en motsvarande liberalisering i avseende på denna bolagsbeskattning. Här finns även ett samhällsekonomiskt sammanhang som tiden inte medger mig att utveckla, ty det skulle ta cirka tio minuter. Det må dock vara mig tillåtet att tills vidare anföra detta halva skäl. Om jag följaktligen är litet vänligare mot bolagen än vad kanske mina partivänner i bevilningsutskottet är, bör jag knappast klandras av herr Ohlin av denna anledning.

Herr DARLIN (h):

Herr talman! Jag vill med några ord bemöta herr Hedlunds uttalande här i kväll. Alla kammarens ledamöter känner väl till, att herr Hedlund och hans parti för någon tid sedan har blivit småföretagsvänliga. Det får vi höra i hans anföranden såväl här i kammaren som i radio och annorstädes.

Herr Hedlund talar om att han varit med om att skaffa 30 miljoner kronor, som skall lånas ut till småföretagen via företagsföreningarna o. s. v. Tror inte herr Hedlund, att småföretagarna är bättre betjänta av att få låna pengar på hävdvunnet sätt i bankerna utan att vara tvingade att låna via staten? Givetvis är de glada över att denna möjlighet har öppnats, men alla och envar har betydligt större nytta av att få låna pengar utan de inskränkningar, som under de senaste åren har införts med herr Hedlunds hjälp.

Herr Hedlund talade om första barnbidraget men glömde att nämna penningvärdeförsämringen under den tid han har suttit i regeringen. Personer med 15 000 kronors årsinkomst har förkortat minst 750 kronor per år och personer med 50 000 kronors årsinkomst minst 2 500 kronor per år.

»Småföretagarna behöver avsättning för sina varor», säger herr Hedlund, »och sådan erhålles genom låg ränta, som alltså är till nytta just för dem». Vilket är då bäst, att betala en halv eller en procents högre ränta och verkligen få låna eller att komma till bankerna och inte få lån beviljade, detta helt beroende på kreditransoneringen? Till vad gagn är det då för företagaren med en halv eller en procents lägre ränta?

Nej, herr Hedlund, jag tror att Er småföretagsvänlighet under den senaste tiden är taktik för att få en del småföretagare att rösta på Er och Ert parti, så att Ni sedan kan stödja den nuvarande regeringen, antingen genom en ny koalition eller på annat sätt, som vi sett här i kamrarna på sistone och givetvis i ännu större utsträckning tidigare.

Under koalitionsregeringens tid gick herr Hedlund och hans parti mot småföretagen vid ett flertal tillfällen, röstade för höjda skatter och mot av högern och folkpartiet framlagda förslag om lättnader för småföretagare. Herr Hedlund påstår, att detta var behövt för att dämpa inflationen. Vilka småföretagare i Sverige har de senaste åren haft för stora inkomster, så att dessa måste hållas nere? Jag känner inte till några sådana.

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Herr Hjalmarson uppkallade mig med sina funderingar omkring Norrbotten och hur man skall försörja dess befolkning. Jag lämnar nu därhän om man skall försörja befolkningen där uppe genom att pumpa in pengar — 500 miljoner kronor — i småföretag eller skapa ett storföretag av typen Norrbottens Järnverk. Det kan vi tvista om en annan gång.

Det som gav mig anledning att begära ordet var det sätt, på vilket herr Hjalmarson framförde sina påståenden. Jag fattade det så att herr Hjalmarson tyckte, att den övriga delen av landets befolkning fick hjälpa till att försörja

Beräkning av bevilningarna m. m.

Norrbottnen på ett oriktigt sätt. Jag tror inte att herr Hjalmarson träffade prick i det fallet. Herr Hjalmarson får väl inte glömma bort, att han kanske också haft skäl att vara tacksam mot Norrbotten — i första hand kanske mot dess naturrikedomar, som i hög grad hjälpt till att hålla landets levnadsstandard på den toppnivå där den nu ligger.

Vi skall också vara tacksamma mot befolkningen som stannar kvar där uppe under de hårda villkor den långa tiden har att arbeta under, då man får sätta in beredskapsarbeten för att hålla arbetarna kvar inom länet. De har stannat där uppe och utvunnit de naturrikedomar som hjälpt till vid landets försörjning. Vi skall inte kasta oss över en landsända, som herr Hjalmarson gjorde, och säga att den är tärande. Det intrycket står kvar. Jag tror att Norrbotten och dess befolkning gör skäl för sig inom detta rike liksom landets invånare i övrigt.

Jag vill också beträffande Norrbottens Järnverk säga till herr Hjalmarson, att det är för tidigt att fälla omdömen om det ekonomiska utbytet av de investeringar som staten gjort där. Låt oss vänta en tid, låt oss vänta ett årtionde till. Då har dessa investeringar säkerligen förräntat sig för staten.

Herr Hjalmarson undvek att ta upp frågan om vad Statens skogsindustrier betytt inte bara för länet utan också för hela landet. När den enskilda trävaruindustrien drog sig tillbaka satsade staten på att bygga upp en ny trävaruindustri, då inte något riskvilligt enskilt kapital fanns tillgängligt. I dag tror jag att vi alla — var vi än bo — kan vara tacksamma för att staten gjorde dessa insatser.

Jag är också övertygad om att den landsända, som genom de vinster malmfälten i Norrbotten har lämnat till Grängesbergsbolaget har medverkat till att bygga upp Oxelösund, också kommer att övervinna den nuvarande krisen på järnbrukets område. Denna kris

är inte något speciellt för Norrbotten, det gäller hela landet. Döm således inte i dag Norrbotten och dess näringsliv mot bakgrunden av det läge på den internationella marknaden som vi har, utan låt oss hålla sådana detaljer utanför den aktuella ekonomiska debatten.

Herr RUBBESTAD (cp):

Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde herr Darlin yttra sig. Han tycktes vilja vara talesman för småföretagarna. Hela hans anförande visar dock att han inte har det ringaste intresse för småföretagarna och alltså inte vill ha låga räntor som dessa i allmänhet vill ha.

Jag har under en lång tid fått mycket starka påstötningar från småföretagare angående räntan. Man har begärt att allt borde göras för att få räntan sänkt så mycket som möjligt.

Herr Darlin säger att det är bättre att få låna till höga räntor än att inte alls få låna. Det är självklart. Men naturligtvis vill människorna ha rimliga räntor. Man kan inte acceptera hur höga räntor som helst. Det är just kapitalisternas synpunkter som kommer fram i dylika uttalanden som herr Darlin gör. Jag har hört att herr Darlin inte är småföretagare i vanlig mening utan fastmera en stor företagare. Småföretagarna sätter emellertid stort värde på centerpartiet för dess strävan att få ner räntan till lägsta möjliga nivå, det vill jag ha sagt till herr Darlin.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag vill också rikta ett par repliker till herr Darlin. Han menar att de 30 miljoner kronorna var bra att få men att det egentligen är synd att de skulle behövas. Han tycks glömma att de har betydelse också därför att företagarföreningarna många gånger kan lämna krediter till företagare utan bankmässig säkerhet.

Barnbidraget tycker jag inte högern borde tala om. När högern vill försämr

Beräkning av bevilningarna m. m.

förmånerna för barnfamiljerna, tjänar det väl inte mycket till att stå här och beklaga att barnfamiljerna fått det sämre.

Vad sedan beträffar herr Darlins resonemang om att personer med 15 000 kronors inkomst har förlorat 750 kronor om året, undrar jag vilken inkomststatistik herr Darlin bygger på. Det är i alla fall tur att vi inte bor i England, där penningvärdeförsämringen under högerregimen är värre än i Sverige.

Jag skulle också vilja fråga herr Darlin om han inte känner någon företagare i sin hemtrakt som har anledning att sätta värde på att det allmänna medverkar till lån på mycket förmånliga villkor.

Sedan nämnde herr Darlin, tydligen som illustration till talet om taktik, att centerpartiet tycks vara på väg att gå in i en ny koalitionsregering. Herr Darlin borde ändå veta att vi, som herr Hedlund har sagt, tar ansvaret för den regeringspolitik vi medverkat till i sex år men inte till socialdemokraternas åtgärder därefter på kontroversiella punkter. Herr Darlin vet lika bra som jag att herr Hedlund i radiointervjun i maj månad förklarade att en ny koalition med socialdemokraterna i nuvarande läge vore en verklighetsfrämmande tanke. Försök inte med sådana påståenden!

Herr talman! Jag vill begagna tillfället att spinna vidare på herr Hedlunds tråd och fortsätta att skärskåda finansministerns resonemang. Finansministern var nog vänlig att råda oss i centerpartiet, närmast herr Hedlund, till eftertänksamhet genom att säga ungefär så här: »Är det verkligen klokt att slopa den extra företagsskatten, vore det inte frestande att i stället sänka räntan?» Jo, herr Sträng, det vore det. Nu har riksdagen avvisat kraven på att sänka bolagsbeskattningen, så nu fordrar väl konsekvensen att herr Sträng gör sitt inflytande gällande för att sänka räntan. Finansministern bedömde en

upplåning på 1 500—1 600 miljoner kronor som mindre allvarlig i det konjunkurläge vi nu har, men så snart det blir tal om dessa 100 miljoner kronor anses konjunkurläget innefatta vissa tendenser åt inflationshållet, som gör att man inte vågar sig på att ta den förlusten. Men herr Sträng vet bättre än någon annan att den höjda räntan i fjol ledde till att statsutgifterna på grund av ränteeftergifter och ränta på statskulden ökade med 100 miljoner kronor. Om vi sänker räntan, får detta redan efter ganska kort tid en effekt på budgeten som uppväger slopandet av bolagsskatten. Jag kunde inte undgå att lägga märke till att herr Sträng helt förbigick den sidan av saken.

Herr DARLIN (h):

Herr talman! Herr Eliasson frågade om jag kände till någon företagare i min hemtrakt som hade fått företagarlån. Jag känner många, och jag har själv också fått sådant lån. Men jag poängterar än en gång frågeställningen: vill inte Sveriges företagare, däribland småföretagarna, hellre låna på hävdvunnet sätt utan ingrepp från statsmakterna med kreditransoneringar? De vill säkert låna utan statsmakternas inblandning.

Det gläder mig mycket att herr Eliasson inte önskar koalition med den nuvarande regeringen.

Jag hoppas att centerpartiets företagsvänliga politik kommer att visa sig också i de kommande omröstningarna och att partiet inte uppträder som det gjorde, om jag minns rätt, i våras. När vi för lastbilägarna begärde sänkt fordonsskatt och sänkt drivmedelsskatt, då röstade centerpartiet emot denna hårt pressade kategori av små företagare. Det är märkligt hur glömska ni tycks vara på det hållet.

Vad räntans höjd beträffar säger herr Rubbestad att räntan enligt vår mening skulle få bli hur hög som helst. Det vill företagarna säkert inte, men

Beräkning av bevillningarna m. m.

jag talar heller inte om mer än $\frac{1}{2}$ eller 1 procents räntehöjning.

Sedan påstods jag vara storföretagare. Det har jag i så fall inte regering- och inte heller centerpartiet att tacka för. Det beror dels på mitt eget arbete och dels på mina goda arbetare och övriga medarbetares insatser. Jag känner dock inte till att jag är storföretagare, men kanske kan jag med den företagsvänliga politik som centerpartiet uppger sig komma att föra i framtiden kanske bli storföretagare.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Herr Eliassons politiska intensitet spelar honom ibland det sprattet att han slarvar betänkligt när han skall läsa innantill. Mot hans referat av debatten för några dagar sedan om bolagsbeskattningen vill jag sålunda erinra att oppositionen presenterade en bild av konjunkturen som gav ett sådant intryck av depression att det syntes riktigt att omedelbart besluta sänka bolagsskatten. Jag protesterade mot detta och sade att jag inte vore färdig för en sådan bedömning. Vi finge se hur konjunkturen utvecklar sig. Att sänkt bolagsskatt skulle vara den första liberaliseringen om läget utvecklar sig i klart depressiv riktning vore jag inte beredd att deklarerat. Jag förbehöll mig rätten att mot åtgärder som rör bolagsbeskattningen väga en räntesänkning och att eventuellt låta bolagsbeskattningen förbli oförändrad ytterligare en tid. Detta är en korrekt beskrivning av min ståndpunkt. Men herr Eliasson låter sig som sagt förledas av sin politiska intensitet.

Herr **ELIASSON** i Sundborn (cp):

Herr talman! Herr Darlin skall jag inte bemöta ytterligare, men jag vill ändå säga att han borde ha observerat att jag i mitt yttrande androg att företagarkrediterna kunde komma män-

niskor till del som inte alls har möjlighet att få kredit i bank.

Jag begärde ordet närmast för replik till finansministern. När vi inom centerpartiet talar om behovet av att avveckla den extra bolagsbeskattningen, kan vi naturligtvis inte ta ansvar för om något annat parti bedömer inflationsrisken större än risken för depression. Det är högerns sak, om den vill dra en sådan slutsats. Inom centerpartiet har vi den uppfattningen att de depressiva tendenserna är sådana, att det finns skäl till ytterligare lättnader för näringslivet. Jag är ingen expert på internationell ekonomi, men jag har efter samtal med dem som känner till sammanhangen bättre kommit fram till att konjunkturförbättringen i Amerika ännu inte torde ha den omfattning att den kan få någon mera påtaglig konjunkturstimulerande effekt i de västeuropeiska industriländerna i höst.

De 100 miljoner kronor som den extra bolagsskattens slopande anses medföra i minskade statsinkomster kunde finansministern få igen i minskade ränteeftergifter och minskade ränteutgifter för de statliga lånen, om räntan sänktes. Därmed skulle alltså budget-situationen bli oförändrad.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Jag har aldrig accepterat beräkningen, att den extra bolags-skatten skulle ge 100 miljoner, utan jag har räknat med det dubbla beloppet. Vidare ger räntesänkningen en omedelbar effekt i fråga om upplåningen mot korta skattkamarväxlar, men den har endast på längre sikt effekt när det gäller bostadslånen. Man kan därför inte göra en så enkel jämförelse som herr Eliasson gjorde.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Utskottets hemställan bifölls.

Beräkning av bevilningarna m. m.*Punkten B*

På av herr förste vice talmannen givna proposition biföll kammaren den av herr Sjödahl m. fl. avgivna reservationen.

Härefter gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till det av herr Nilsson i Svalöv under överläggningen framställda förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t angående målsättningen för den statliga inkomst- och utgiftspolitikens dels ock på avslag härå; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Kärrlander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller det av herr Nilsson i Svalöv under överläggningen rörande bevilningsutskottets betänkande nr B 5 framställda förslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit berörda förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kärrlander begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 46 ja och 129 nej, varjämte 32 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit det av herr Nilsson i Svalöv framställda yrkandet om särskild skrivelse till Kungl. Maj:t.

§ 4

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr B 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande vissa anslag för budgetåret 1958/59 under fjärde huvudtiteln och under försvarets fonder;

nr B 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställning rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr B 85, i anledning av väckt motion om översyn rörande formerna för utrikesdepartementets förvaltning av anförtrödda medel;

nr B 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 87, i anledning av väckta motioner angående utnyttjande av anslag å allmän beredskapsstat;

nr B 88, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B framställda förslag om anslag för budgetåret 1958/59 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr B 89, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen B om anslag för budgetåret 1958/59 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr B 90, angående tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1957/58.

§ 5

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 1.24 på natten.

In fidem

Gunnar Britth

Torsdagen den 31 juli

Kl. 10.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollen för den 25 innevarande juli.

§ 2

Främjande av sparande, m. m.

Föredrogos i ett sammanhang bankoutskottets utlåtanden nr B 5, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att främja sparande och kapitalbildning, och nr B 7, i anledning av väckta motioner angående främjande av långsiktigt sparande och angående värdesäkring av sparande, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr B 184 i första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* och nr B 236 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte snarast göra upp ett samlat handlingsprogram med sikte på att främja sparande och kapitalbildning, varvid som huvudbeståndsdelar bl. a. borde ingå ändringar i företagsbeskattningen i syfte att främja företagens sparande, vissa skattelättnader för fysiska personer, stimulans av bostadssparandet, ökade möjligheter till aktiesparande bland småsparare samt ökad tillgång till värdefasta placeringar för försäkringsparande.

Bankoutskottet hade vidare till behandling i ett sammanhang förehått fyra till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr I: B 182 av herr *Ohlon*

m. fl. och nr II: B 245 av herr *Ohlin m. fl.*, likalydande, samt nr I: B 183 av herr *Bengtson m. fl.* och nr II: B 235 av herr *Hedlund m. fl.*, ävenledes likalydande.

I motionerna I: B 182 och II: B 245 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning rörande åtgärder för att värdesäkra olika former av långsiktigt sparande och försäkringar som kunde vara av betydelse för ålderdoms-, invalid- och efterlevandeförsörjningen.

I motionerna I: B 183 och II: B 235 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning dels av möjligheterna att genom skattelindring stimulera långsiktigt sparande till visst begränsat belopp i egen fastighet och egen rörelse samt på särskilt pensionskonto i bank eller annan kreditinrättning, dels av frågan om värdesäkring av sparande i form av tilläggs pensionsförsäkring och annat frivilligt sparande samt av möjligheterna för enskilda försäkringsinrättningar att erhålla värdefasta placeringar av premiemedel, allt i enlighet med vad i dessa motioner anförts.

Utskottet hemställde i utlåtandet nr B 5, att riksdagen — i anledning av motionerna I: B 184 och II: B 236 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anförde.

Reservation hade avgivits av herrar *Boo, Krügel, Strandler, Stähle, Sköldin, Larsson* i Julita, *Andersson* i Ronneby och *Carbell*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att motionerna I: B 184 och II: B 236 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Främjande av sparande, m. m.

I utlåtandet nr B 7 hemställde utskottet, att riksdagen — i anledning av motionerna I: B 182 och II: B 245 samt I: B 183 och II: B 235 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande olika åtgärder för att främja och värdesäkra olika former av långsiktigt sparande och försäkringar.

Beträffande detta utlåtande hade reservation avgivits av herrar *Boo, Fahlander, Mogård, Strandler, Sköldin, Larsson* i Julita, *Andersson* i Ronneby och *Lindahl*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att motionerna I: B 182 och II: B 245 samt I: B 183 och II: B 235 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vad utskottet sålunda hemställt föredrogs; och anförde därvid:

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! Vi har i utskottet inte kunnat enas om enhälliga utlåtanden över de motioner som förelegat till behandling, och med talmannens tillstånd är det nu avsikten att här i ett sammanhang behandla både bankoutskottets utlåtande nr 5 och nr 7.

Eftersom voteringarna i utskottet har utfallit med lika antal röster, har lotten fått avgöra vilket som skulle bli utskottets utlåtande, och jag skall här be att få säga några ord om de reservationer som är fogade till utskottsutlåtandena.

Varken reservanterna eller utskottets talesmän går i sina skrivelser in på någon bedömning av den ekonomiska politiken. Det är sålunda inte meningen att i detta sammanhang ta upp någon allmän ekonomisk debatt, vilket ju också är överflödigt mot bakgrunden av den ingående diskussion om den ekonomiska politiken och skatterna som fördes här i natt.

Alla är vi ense om önskvärdheten av ett ökat sparande, som kan medföra att vi bättre kan tillgodose investeringsbe-

hovet, vilket överallt är mycket stort. Denna enighet om önskvärdheten av att öka sparandet har också lett till att ett stort utredningsarbete igångsatts, vid vilket det gäller att få fram olika åtgärder för att stimulera sparandet. Vi har t. ex. ungdomens lönsparande, skatteavdragen för försäkringssparandet, skattefrihet för kapitalinkomster intill ett visst belopp o. s. v. Vidare är förmögenhet skattefri upp till ganska betydande belopp. Dessa åtgärder är emellertid inte allt som kan göras på detta område, och därför begärde ju också riksdagen i fjol att en utredning skall göras om skattestimulans åt sparandet. Samtidigt pågår inom konjunkturinstitutet undersökningar om sparandets omfattning, fördelning, former och motiv. Dessutom har vi stabiliseringsutredningen, som också kommer in på sparandeproblemen i deras ekonomisk-politiska sammanhang. Här gäller det också penningvärdesäkring av försäkringssparandet, som behandlas av 1957 års pensionskommitté och kreditmarknadsutredningen. Dessa utredningar, som inte är färdiga med sitt arbete, har tillkommit på riksdagens initiativ och under mycket aktiv medverkan från dem, som är motionärer i dessa frågor.

Vad är det då motionärerna vill, och som vi reservanter inte har kunnat ansluta oss till? Jo, de vill att man skall göra upp ett samlat handlingsprogram för att främja sparande och kapitalbildning, utan att först avvakta resultaten av de utredningar motionärerna själva har varit med om att kräva. Alla konkreta förslag som motionärerna kommit med har sålunda antingen redan beaktats i pågående eller begärda utredningar eller genom åtgärder som framväxer så att säga på enskilt initiativ. Jag vill i det sammanhanget erinra om, att vad bostadssparandet beträffar har ju den kooperativa rörelse som bedrivs på det området en mycket omfattande sparverksamhet i gång. Vad aktiesparandet beträffar, så har även

Främjande av sparande, m. m.

det kommit till stånd på enskilt initiativ. Mot den bakgrunden har reservanterna inte ansett det vara rimligt att begära en ny utredning, utan vi har i stället ansett att vi skall avvakta resultaten av de utredningar som pågår. Detta har varit anledningen till att vi inte kunnat ansluta oss till utskottets utlåtande nr B 5 utan har reserverat oss.

Vad sedan beträffar utskottets utlåtande nr B 7, i vilket motionärerna har yrkat på en utredning om skattepremiering av sparande, av värdesäkrade placeringar av pensions- och försäkringsfonder och andra sparmedel, så är även den frågan behandlad i utskottets utlåtande nr B 5 samt i särskilda utskottets utlåtande nr 19 i april i år. Reservanterna hänvisar också till reservationen i sistnämnda utlåtande.

Utredningskraven är helt tillgodosedda, dels i tidigare begärda skatteutredningar och beträffande värdesäkringsfrågorna också i 1957 års pensionskommitté, stabiliseringsutredningen och kreditmarknadsutredningen. Utskottsmajoriteten vill att dessa frågor skall brytas ut ur sitt nuvarande utredningssammanhang och behandlas särskilt. Detta har vi emellertid icke ansett vara rimligt, och därför har vi inte kunnat biträda motionerna i det stycket.

Herr talman! Med vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till de vid utskottets utlåtanden nr B 5 och B 7 förgade reservationerna.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tala om bankoutskottets utlåtande nr B 5. Redan från början kan jag väl då konstatera att sparandets betydelse för den ekonomiska samhällsbalansen erkännes av alla, och alla ger uttryck för denna uppfattning när sparfrågor behandlas. Det är därför fullt naturligt att både de som står för utskottets utlåtande i detta ärende och reservanter-

na i vissa delar gör uttalanden, som synes vara helt likartade.

Trots det gemensamma i utskottets och reservanternas skrivning föreligger i verkligheten en betydande skillnad i uppfattning av den aktuella situationen och angående de åtgärder som är av betydelse för att främja sparande och kapitalbildning.

Den motion av herr Ohlin m. fl., som behandlas i bankoutskottets utlåtande nr B 5, ger en klar bakgrund till varför det just nu ter sig så angeläget att ett samlat handlingsprogram snarast göres upp med sikte på att främja sparande och kapitalbildning. Motionen innehåller också en hel del uppslag till vägar att nå ett ökat sparande.

Vad gäller företagens behov av kapital för kontinuerlig rationalisering har det alltid varit ett betydande intresse att företagen själva genom eget sparande kan sörja för så stor del av kapitalbehovet som möjligt. Skattesystemet i vårt land gynnade tidigare ett sådant sparande inom företagen. De reserver, som på så sätt skapats inom företagen, har varit av stor betydelse för såväl företagen själva som dess anställda och samhället. På olika sätt har regeringens pålagor ändrat dessa förhållanden. Den ekonomiska politik som förts har också starkt förändrat möjligheten för företagen att på andra vägar än genom eget sparande få tillgång till kapital i sådan utsträckning som är ett betydelsefullt villkor för att upprätthålla och vidare utveckla näringslivets effektivitet.

Det enskilda sparandets andel av den totala sparvolymen anses uppgå till minst 40 procent. Detta bevisar det enskilda sparandets stora betydelse.

Den fortgående standardförbättringen borde ge underlag för ett ökat personligt sparande i högre grad än som hittills kunnat noteras. Många faktorer verkar dock hämmande. Det är inte svårt att förstå att de oerhörda förluster, som den kontinuerligt fortgående penningvärdeförsämringen medfört för många

Främjande av sparande, m. m.

sparare, verkar nedslående. Skatternas konstruktion och storlek bidrar också till att starkt hämma lusten att göra arbetsansträngningar utöver det vanliga.

Det är i hög grad otillfredsställande att det naturliga sparandet är otillräckligt. Att söka utvägar ur detta dilemma genom att tvångsvis skattevägen ta in det som ej sparats frivilligt ger varken på längre eller kortare sikt en lösning som är likvärdig med åtgärder för att främja ett frivilligt sparande.

Såväl motionärerna som utskottet anför exempel på företeelser, som inom den närmaste tiden ytterligare skärper behovet av ökat sparande och kapitalbildning. Sådana företeelser är bland annat en kortare arbetstid, som nu genomföres, och strävandena att skapa en gemensam europeisk marknad. Detta medför utan tvekan nya krav på investeringar inom näringslivet.

Det anföres av reservanterna att olika utredningar sysslar med problem som rör sparandet. Detta är riktigt, och man får hoppas att åtskilligt skall komma fram genom dessa utredningar. Men i brist på praktiskt samlande handlingsprogram fördröjes sparfrågornas lösning genom långvariga utredningar.

Det kan emellertid inte bestridas att en otillfredsställande ekonomisk utveckling pågår. Härtill medverkar inte minst den ekonomiska politik som regeringen för, men bristen på ett samlande handlingsprogram beträffande sparandet kommer starkt in i bilden.

I motionen anföres flera uppslag till sparfrämjande åtgärder, och utskottet understryker vikten av den av riksdagen i fjol och tidigare i år begärda utredningen för att skattevägen stimulera nysparande. Denna utredning hälsar också reservanterna med tillfredsställelse, men vi som står för utskottets utlåtande anser det rimligt att direktiven för denna utredning utformas så att utredningen får tillfälle att pröva även andra uppslag till åtgärder för stimu-

lans av det personliga sparandet än sådana som ligger på beskattningsområdet.

Trots att väsentliga frågor om sparandet i samhället är outhärliga måste regeringen handla. Nödvändiga åtgärder kan inte anstå enbart i avvaktan på resultaten av ytterligare utredningar. Motionens yrkande om att ett samlat handlingsprogram snarast åstadkommes i syfte att främja sparande och kapitalbildning har tillstyrkts av en rad remissinstanser, och utskottet uttalar sig i samma riktning.

Jag ber alltså, herr talman, att med det sagda få yrka bifall till utskottets hemställan i bankoutskottets utlåtande nr B 5.

I bankoutskottets utlåtande nr B 7, som jag nu ber att få övergå till, behandlas bl. a. en folkpartimotion där man på nytt tagit upp de förslag om åtgärder för värdesäkring av olika former av långsiktigt sparande och försäkringar, som särskilda utskottet framlagt. Herr Sköldin har ansett att man även i detta sammanhang kan lita till de utredningar som pågår. Då man närmare undersöker bl. a. vad stabiliseringsutredningen sysslar med, måste man emellertid starkt ifrågasätta om denna utredning verkligen kan gå in i detalj på frågor av denna art.

Utskottet framhåller också att det är av central betydelse att pensionsförmåner och för pensioner sparad kapital bevarar sitt realvärde. Då är det angeläget att även frågan om värdesäkringen av pensionskapital och annat långsiktigt sparande blir föremål för utredning. Eftersom denna utredning måste beröra bl. a. vissa sidor av kapitalmarknaden, beskattningen, försäkringsväsendet och bankväsendet, kommer det att för detta utredningsarbete krävas särskild sakkunskap. Både med hänsyn härtill och till att utredningsarbetet bör bedrivas med största skyndsamhet torde det vara mest ändamålsenligt att detta problemkomplex utredes av särskilda

Främjande av sparande, m. m.

för denna uppgift tillkallade sakkunniga.

Av de skäl jag här anfört finner jag det angeläget, herr talman, att utskottets framställning i detta avseende godkännes av riksdagen, och jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan även på denna punkt.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! I teorien tycks ju alla numera vara överens om betydelsen av en tillräcklig kapitalbildning, men när det gäller att i handling visa att man verkligen inser, att en förutsättning för att alla våra ekonomiska och sociala och i längden även kulturella problem skall kunna ges en tillfredsställande lösning, är just att krafttag tas för kapitalbildningens främjande — då råder det inte längre enighet. Då visar det sig att det socialdemokratiska partiet tydligen ännu är fångat i en del av de gamla vanföreställningarna om kapital och kapitalbildning. När socialdemokraterna skall ta ställning till detta spörsmål blir det därför mycket av en läpparnas beklännelse. Jag kan inte komma ifrån ett visst intryck av att tanken på en stor kapitalbildning i enskilda händer inte framkallar odelade lustkänslor på socialdemokratiskt håll, att man har en gammal belastning, att man finner kapitalister vara någonting otrevligt och att också kapitalökning i enskilda händer därför framstår som något man inte helhjärtat kan medverka till att befrämja. Jag tror att denna omedvetna belastning utgör förklaringen till det litet slappa grepp, som utmärker regeringspartiets inställning till kapitalbildningsfrågorna.

Efter herr Löfgrens anförande och de uttalanden, som bankoutskottets majoritet gjort, behöver jag ju inte här närmare utveckla att vi inte kan lösa vårt bostadsproblem, om vi inte får en tillräcklig kapitalbildning, att vi inte kan lösa vårt kraftförsörjningsproblem, om vi inte får en tillräcklig kapitalbild-

ning, att vi inte kan lösa vårt industriella utvecklingsproblem och åstadkomma en höjning av levnadsstandarden, om vi inte får en tillräcklig kapitalbildning, att vi inte kan hindra inflation, om vi inte får en tillräcklig kapitalbildning, att vi inte kan undgå regleringar på kapitalmarknaden, som drar med sig regleringar på många andra områden, om vi inte får en tillräcklig kapitalbildning, att den regleringsekonomi, som blir följden av en otillräcklig kapitalbildning, i och för sig verkar bromsande på den ekonomiska utvecklingen, och att det därför är en avgörande förutsättning för lösningen av alla dessa spörsmål, att man kan få fram en tillräcklig kapitalbildning.

Vad tjänar det då till med historiska jämförelser från andra inkomstförhållanden och konjunkturlägen, som bland annat kännetecknades av en mindre full sysselsättning och av det skälet även ett mindre kapitalbehov? Vilken tröst kan man finna i sådana jämförelser, då dagens verklighet är en sådan knapphet på kapital, att lösningen av de problem, som vi alla gärna ville lösa, förhindras och försvåras? Låt mig som ännu ett exempel nämna skolväsendet och bristen på skolbyggnader här i landet. Inte är det någon som vill påstå att regeringspartiet i och för sig saknar intresse för att ställa tillräckliga lokaler till skolväsendets förfogande. På den punkten tror jag det finns ett lika genuint intresse på alla håll. Men man säger: Det finns inte kapital tillräckligt, och därför kan vi inte tillgodose detta behov.

Det låter så bra att säga, att det bästa sättet att uppmuntra sparandet är att stabilisera penningvärdet etc. Hur många gånger har vi inte hört detta uttalande göras som en undanmanöver. Om vi vill ha framgång i arbetet med att stabilisera penningvärdet måste vi emellertid, som jag nyss antydde, skapa en tillräckligt hög sparbenägenhet i det svenska samhället. Det föreligger ett all-

Främjande av sparande, m. m.

deles uppenbart samband i båda riktningarna mellan sparandet och penningvärdets stabilitet.

Herr talman! Frågan är därför inte om vi alla numera är överens om att det är bra med ett stort sparande, utan frågan är om man på alla håll vill erkänna att spörsmålet att skapa en tillräcklig kapitalbildning är ett av *de stora grundläggande problemen* för det svenska samhället, ett spörsmål som man inte kan avfärda med att säga: Den och den utredningen sysslar med en del av dessa problem, och den och den utredningen med ett annat problem, så det här bryr vi oss för övrigt inte om! Vill man ge problemet om kapitalbildningen och sparandet den centrala roll i vårt samhällsliv det förtjänar eller vill man det inte? Man kan, herr talman, säga att regeringspartiets reservation är uttryck för den där litet slöa bristen på förståelse för hur brännande, hur centralt och hur avgörande detta problem är. Vi kan inte på vår kant upphöra att driva detta spörsmål såsom varande ett av de centrala spörsmålen, där det behövs att samhället sätter in sina resurser till ett samlat grepp för att uppnå resultat. Möjligen skulle man kunna säga att den tomma regeringsbanken väl illustrerar den grad av intresse som i regeringspartiet finns för detta spörsmål.

I bankoutskottets utlåtande nr B 7 berörs en speciell men mycket grundläggande fråga. För att uppnå ett tillräckligt sparande är det nödvändigt att spararna inte genom inflationen berövas en mycket väsentlig del av sparandets frukter. Då ingen kan garantera att vi kan undgå inflation — i varje fall inte med denna regering — och då det finns risk för en inflation, som kan komma utifrån och som kan vara svår att undgå helt även med den bästa ekonomiska politik, måste man ställa frågan: Kan vi ändå inte undvika att spararna förlorar jättelika belopp på inflationen? **Man kommer då in på problemet om**

värdesäkring av mera långfristigt sparande, ett problem som har särskilt stor betydelse i samband med alla former av ålderstrygghet, både pensionering och annan.

Det utlåtande, som socialdemokraterna i riksdagen stödde i våras och som bankoutskottets reservanter nu hänvisar till och tydligen tycker är bra, innebär att eftersom *en del* av dessa problem är föremål för viss utredning, så behöver vi inte intressera oss så mycket för saken. Det är inte orätt att stämpla detta utlåtande vid värriksdagen såsom vittnande om en utpräglad brist på intresse för spörsmålet om värdesäkring av sparande.

Det är ett stort socialt rättviseproblem, att de människor som sparar och därmed gör denna grundläggande insats, inte bestraffas genom en utveckling för vilken samhället har ett delansvar. Det är en upprörande orättvisa mot dessa människor att man bara litet slött och utan att betrakta detta som ett verkligt allvarligt problem konstaterar, att det är klart att de förlorar på inflationen.

Det finns också de som säger att det inte går att göra någonting åt saken. Vilken defaitism! I det svenska samhället skulle vi inte kunna lösa konstruktionsproblemet att ge de människor, som ställer en väsentlig del av kapitalet till förfogande, deras skäliga andel av det värde som realkapitalet representerar och den avkastning som detta realkapital ger! Det är ju ingen som bestriider att realkapitalet i stort sett behåller sitt värde. Det bör då inte vara omöjligt att ordna det så, att spararnas — långivarnas kapital som sådant behåller sitt värde. Vad det här gäller är fördelningen av det värde, som realkapitalet representerar, mellan å ena sidan de som är fordringsägare, de passiva spararna, som lånar ut sina pengar, och å andra sidan företagen, som är låntagare och som juridiskt äger realkapitalet. Skall det vara ofrånkomligt med en ut-

veckling, där företagarna som äger realkapitalet ständigt skall tjäna på inflationen lika mycket som spararna förlorar på inflationen? Skall vi år efter år passivt finna oss i detta? Det är väldiga belopp det rör sig om. Sedan tiden före kriget har dessa sparare förlorat bortåt tre tusen miljoner kronor. Varför skulle det vara omöjligt att ordna så, att — när det finns ett realvärde trots inflationsutvecklingen — den ena gruppen inte oberättigat gynnas på den andras bekostnad?

Jag hade i går, eller rättare sagt tidigt på morgonen i dag, tillfälle att från denna plats ge uttryck åt synpunkten att man inte skall använda ett sådant framställningssätt i samhällsdebatten som om man menade, att det alltid är rättvisa att ställa krav på företagarna. Men nu talar jag i en annan rättvisesak. Det är inte tillfredsställande att inflationen tillåtes att på bekostnad av alla de sparare, som ställer en stor del av krediterna till förfogande, gynna den företagargrupp som har tagit lån. Det är en social rättvisefråga detta, att man skyddar spararna. Men det är också klok ekonomi, därför att man eljest får en snedvridning inom det ekonomiska livet och, som jag sade nyss, man får en icke tillräcklig kapitalbildning, vilket är av intresse för alla, både företagare och andra.

Detta stora problem vill den svenska socialdemokratien inte ägna mer än ett mycket slött intresse. Det är detta, herr talman, som jag här har velat konstatera. Att ta upp någon mycket lång debatt är väl kanske inte dagen den rätta tidpunkten för. Men att markera att det finns en åsiktsdifferens här i landet mellan partierna — mellan dem som vill ta allvarligt på de produktivtetsproblem och de rättviseproblem, som sparandet och värdesäkringen av sparandet innebär — är ofrånkomligt. I denna del av kampen för rättvisa mellan folkgrupperna har tydligen den

Främjande av sparande, m. m.

svenska socialdemokratien alldeles av sagt sig att medverka.

Herr REGNÉLL (h):

Herr talman! Det är ju sant att detta är ofta diskuterade problem, och från högerens sida har vi upprepade gånger både i motioner och under kammardebatter riktat uppmärksamheten på sparandet. En hel del utredningar har redan gjorts och andra pågår. Men ändå är många ting oklara både i den vetenskapliga och i den populära debatten. Jag skulle här vilja peka på ett avsnitt av den, jag höll på att säga vulgära debatten, där förhållandena inte är klarlagda.

När man talar om räntan och räntans roll sker det ofta i den föreställningen, att de som sitter och tillgodogör sig ränteinkomster är vad man kallar kapitalister. Det är ett föråldrat tänkande, som väl knappast någonsin haft täckning i de verkliga förhållandena. Tvärtom har det alltid varit så, att de som ställt medel till förfogande på kapitalmarknaden har varit de små i samhället, medan däremot de som uppträder som låntagare av sparmedel är företagare, större eller mindre.

Var och en som har erfarenhet av bankarbete vet, att de som kommer till disken och sätter in pengar det är främst de små i samhället, de som inte känner några andra sparformer än penningssparandet. De däremot, som kommer till kamrern eller till direktören för att låna upp dessa insatta pengar, det är i stor utsträckning människor som tar i anspråk sparmedel i sina företag och som vanligen lever i större förhållanden än de som ställer sparmedlen till förfogande.

Låt oss t. ex. se hur det förhåller sig i en liten lokal sparbank. De tusen insättare, som har sina konton där, har nästan alla små tillgodohavanden. De motsvaras på utlåningssidan av ett betydligt mindre antal personer, som har lånat upp pengar. Det är företagare in-

Främjande av sparande, m. m.

om industrien, inom hantverk, inom jordbruk och vad det nu kan vara. Man bör alltså inte försöka göra gällande att en låg ränta på något sätt skulle vara mera socialt rättvis än en hög ränta. En låg ränta betyder att företagarna tar i anspråk de medel, som sparats ihop av en grupp, som kan kallas löntagare, f. d. företagare och andra, till ett billigare pris än som sker när de lånar mot högre ränta.

Beträffande sådana begrepp, som herr Ohlin nyss var inne på, t. ex. rättvisa, får det väl ändå sägas, att när penningvärdeutvecklingen i ett land är sådan, att en sparare finner att han vid årets slut disponerar en lägre köpkraft än vid årets början, kan man inte längre tala om rättvisa i det sammanhanget. Det är en av orsakerna till att det ter sig naturligt att arbeta med högre ränteläge i ett land, där penningvärdeför-sämringen fortskrider kontinuerligt. Detta är en reflexion, som ligger nära till hands i debatten kring dessa ting. Det är ett exempel på en av de många frågor, som kvarstår outredda, både i den mera kvalificerade debatten och — vilket kanske inte är så underligt — i den mindre kvalificerade debatten.

Herr **JOHANSSON** i Skoglösa (cp):

Herr talman! När vi i bankoutskottet har behandlat de spörsmål, som beröres i dessa båda utlåtanden, har det inte rätt några delade meningar om sparandets betydelse. Alla var överens om att det var nödvändigt att försöka på ett eller annat sätt ytterligare stimulera sparandet. Men när det gällde att ta ställning till huruvida utskottet skulle uttala sig för ytterligare sparfrämjande åtgärder, då rådde delade meningar.

Vi anser framför allt inte endast de sparfrämjande åtgärder vara av betydelse, som består av skattelättnader eller av skatteavdrag. Vi anser det i lika stor utsträckning önskvärt, att även det sparandet stimuleras, som kommer till

stånd i andra sammanhang, t. ex. genom amortering av skulder och dylikt. För närvarande är det för oändligt många företagare synnerligen svårt att skaffa de penningmedel, som de behöver för att över huvud taget kunna konsolidera sina rörelser, för att över huvud taget kunna göra de investeringar, som är nödvändiga för att driften skall kunna skötas på ett sätt, som motsvarar de krav som tiden ställer. Det var framför allt ur dessa synpunkter som vi i utskottet gick in för att hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamma åtgärder för att ytterligare stimulera sparandet. Jag skall inte fördjupa mig ytterligare i alla dessa problem. Jag vill bara, herr talman, yrka bifall till bankoutskottets utlåtanden B 5 och B 7.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav först propositioner beträffande utskottets i utlåtandet nr B 5 gjorda hemställan, nämligen dels på bifall till denna dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sköldin begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr B 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat,

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 92 ja och 101 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet nr B 5 fogade reservationen.

Härpå framställde herr andre vice talmannen i fråga om utlåtandet nr B 7 propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Löfgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid bankoutskottets utlåtande nr B 7 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han ansåge tvekan kunna råda angående omröstningens utgång, varför votering medelst omröstnings-

apparat verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 95 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet nr B 7 fogade reservationen.

§ 3

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr B 8, i anledning av väckta motioner om utredning rörande problem sammanhängande med Sveriges ställning gentemot det planerade västeuropeiska frihandelsområdet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr B 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 juni 1958 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr B 26, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt i statsrådet fört protokoll föreslagit riksdagen att antaga

dels följande vid propositionen fogade förslag till

*Lag**om ändring i rättegångsbalken*

Härigenom förordnas, att 1 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 Kap.

4 §.

I häradsrätt dömer häradshövdingen med nämnd. Häradsrätten vare dock domför utan nämnd vid måls avgörande

I häradsrätt dömer häradshövdingen med nämnd. Häradsrätten vare dock domför utan nämnd vid måls avgörande

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt*(Nuvarande lydelse)*

utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen.

(Föreslagen lydelse)

utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen. *Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, varå icke kan följa svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.*

5 §.

I tingslag — — — — — deras antal.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. *Rör mål allenast ansvar för brott, varå icke kan följa svårare straff än böter, och förekommer i målet ej anledning, att målsägande finnes, eller hålles syn å stället utom huvudförhandling vare dock häradsrätten domför med tre i nämnden.*

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. *I mål om brott, varå icke kan följa straffarbete eller avsättning, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock häradsrätten domför med tre i nämnden.*

Häradshövding fördele — — — — — inom nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959. Om häradsrätts sammansättning i mål, vari huvudförhandling påbörjats före nämnda dag, gälle vad i äldre lag är stadgat.

dels ock vid propositionen fogade förslag till

Lag om ändring i strafflagen samt Lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden.

Till behandling i samband med propositionen hade utskottet förehaft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr B 150 av herr *Alexanderson m. fl.* och

nr B 151 av herr *Pålsson m. fl.* samt

inom andra kammaren

nr B 186 av herr *Gezelius m. fl.* och

nr B 187 av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*

Samtliga motioner utmynnade i hemställan om avslag å propositionen. Likalydande voro dels motionerna I: B 150 och II: B 186, dels ock motionerna I: B 151 och II: B 187.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen — med avslag å motionerna I: B 150 och II: B 186 samt I: B 151 och II: B 187 i vad de berörde förevarande del — måtte antaga de genom propositionen framlagda förslagen till dels lag om ändring i rättegångsbalken, dels lag om ändring i strafflagen;

B. att riksdagen — med avslag å motionerna I: B 150 och II: B 186 samt I: B 151 och II: B 187 i vad de berörde förevarande del — måtte antaga det

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden.

Reservation hade avgivits av fru *Gärde Widemar*, herrar *Franzén*, *Arvidson*, *Alexanderson* och *Gezelius*, fru *Boman* och herr *Fälldin*, vilka ansett att utskottet bort hemställa

A. att riksdagen — med bifall till motionerna I: B 150 och II: B 186 samt I: B 151 och II: B 187 i vad de berörde förevarande del — måtte avslå de genom propositionen framlagda förslagen till dels lag om ändring i rättegångsbalken, dels lag om ändring i strafflagen;

B. att riksdagen — med avslag å motionerna I: B 150 och II: B 186 samt I: B 151 och II: B 187 i vad de berörde förevarande del — måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden.

Härjämte hade ett särskilt yttrande avgivits av herrar *Rylander* och *Jacobsen* i Sala.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr GEZELIUS (h):

Herr talman! I december förra året antog riksdagen ett förslag till ändring av rättegångsbalken av innebörd att rådhusrätt i de brottmål, som tidigare avgjorts i juristkollegial sammansättning, skall vara domför med en lagfaren domare och tre nämndemän i mål om brott, varå icke kan följa straffarbete eller avsättning.

Förhistorien till denna lagändring var i korthet denna.

Stadsdomstolsutredningen, som har i uppdrag att verkställa utredning rörande rådhusrätternas framtida ställning samt därmed sammanhängande spörsmål, framlade i anledning av en besvärande arbetsbalans vid Stock-

holms rådhusrätt — och endast av denna anledning — ett förslag om införande av tremannanämnd vid rådhusrätterna.

Uttryckligen utsades av beredningen att den föreslagna ordningen bröts ut ur ett omfattande utredningsarbete, som berörde stora och invecklade frågor, bl. a. ett flertal spörsmål rörande de allmänna underrätternas ställning, att lösningen av dessa spörsmål kunde komma att medföra justeringar i den föreslagna ordningen, vilken alltså kunde betraktas som ett provisorium, samt att det var »förhållandena vid de största rådhusrätterna, som föranlett förslagets framförande redan nu».

Att det var fråga om ett provisorium framgår redan därav att det i 1957 års proposition uttryckligen framhölls av departementschefen, statsrådet Zetterberg, att en omedelbar utvidgning av den mindre häradsnämndens behörighet icke ansågs påkallad »av något starkare praktiskt behov». I detta instämde i december 1957 den nuvarande justitieministern, som dock redovisade att 1957 års förslag skulle ge tremannanämnden i rådhusrätterna en betydligt vidare kompetens än häradsrätt med tremannanämnd.

Det av mig nu anförda var sannolikt en avgörande orsak till att stadsdomstolsutredningen endast bröt ut till särbehandling frågan om rådhusrätternas domförhetsregler, ty utredningens enda syfte — enligt dess eget uttalande — var, väl att märka, endast att söka avveckla målbanserna vid de större rådhusrätterna.

Nu inträffade det egendomliga, att detta särförslag med dess klart angivna syfte kom att väcka frågan om att likriktade domförhetsreglerna för rådhusrätterna å ena samt häradsrätterna å andra sidan. Även de som endast tog sikte på frågan om domförhetsreglerna i och organisationen av rådhusrätterna och över huvud taget underrätterna var nu på det klara med att man borde lösa

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

hela denna fråga om underrätternas organisation först efter närmare utredning och i ett sammanhang under åberopande av angivna skäl.

I sitt motstånd mot utskottsmajoritetens förslag om att ändra domförhetsreglerna i rådhusrätterna åberopade man egendomligt nog utan någon eftertanke denna olikhet, som skulle uppstå mellan domförhetsreglerna i rådhusrätt och häradsrätt.

Detta föranledde herr Fröding att i en motion yrka, att riksdagen 1957 skulle besluta om jämväl de lagändringar som erfordrades för full likstälighet mellan rådhusrätts och häradsrätts domförhet i brottmål. Yrkande om bifall till motionen framställdes icke i utskottet, men utskottet, vars avgörande skedde genom lottnings, tillmötesgick motionären genom att i motiveringen uttala, att utskottet — och detta är väsentligt för frågans bedömning i dag — »funne det önskvärt» att spörsmålet om domförhetsreglerna för häradsrätternas del snarast möjligt och utan avvaktan på slutförandet av utredningens uppdrag togs upp till övervägande och att därav föranledda förslag förelades riksdagen. Man beställde alltså inte här någon lag om att det skulle vara full likhet mellan häradsrätt och rådhusrätt, eftersom båda justitieministerna hade sagt att man inte borde bryta ut häradsrätterna ur det stora sammanhanget.

Denna stilla önskan att spörsmålet skulle upptagas till övervägande har nu omtolkats till en begäran om ett förslag att föreskriva för häradsrätterna lika domförhetsregler som för rådhusrätterna.

När utskottsutlåtandet behandlades i denna kammare i december förra året inträffade något i hög grad överraskande och ur lagstiftningssynpunkt enligt min mening mycket betänkligt, och detta utgör bakgrunden till dagens avgörande beträffande häradsrätts domförhetsregler. I decemberdebatten greps nämligen även justitieministern av den hemska

tanken att det måste anses högst motbjudande, om det genom ett bifall till propositionen om rådhusrätternas domförhetsregler skulle, om också endast för en kort tid, uppstå en olikhet mellan rådhusrätternas och häradsrätternas domförhetsregler. Alltså måste dessa regler bringas att samstämma och detta innan 1957 års förslag trädde i kraft. Så bråttom var det! Egendomligt nog, då denna skillnad mellan häradsrätt och rådhusrätt bestått i 600 år utan att någon reagerat eller några olägenheter visat sig.

På stående fot utlovade nu justitieministern i kammardebatten i december att den av målbalansen vid Stockholms rådhusrätt föranledda ändringen av rådhusrätts domförhetsregler skulle föranleda honom att till 1958 års riksdag framlägga ett förslag till utvidgning av den mindre häradsnämndens behörighet. Detta löfte var betänkligt redan därför att departementschefen därmed snabbt avvisade av ett flertal remissinstanser väckt krav på att man borde pröva frågan om underrätternas organisation och domförhetsregler först sedan stadsdomstolsutredningen verkställt den utlovade översynen och då i ett sammanhang. I kammaren varnade jag för att med förut angiven tolkning av utskottsmajoritetens önsknings ett bifall till 1957 års proposition skulle kunna tolkas som ett principbeslut beträffande häradsrätterna. Det är vad som nu har skett. På denna min invändning svarade justitieministern — och detta har betydelse för kammarledamöternas bedömning av saken i dag — att han icke ansåg att riksdagens ståndpunktstagande i den år 1957 föreliggande frågan borde på något sätt binda riksdagen i framtiden.

Som stadsdomstolsutredningen erinrat kunde man icke slutligt lösa dessa domförhetsfrågor utan en ingående prövning. Jag pekade i anslutning därtill på att omprövning av kompetensområdena för en mindre och en större

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

nämnd, antalet nämndemän i den större nämnden, omröstningsförfarandet etc. vore önskvärd, och jag underströk det betänkliga i att utredningen icke längre skulle få arbeta förutsättningslöst, som den vid tillsättningen avsågs skola göra.

Mina farhågor har tyvärr besannats.

Trots justitieministerns uttalande i december att ett bifall till 1957 års proposition angående domförheten i rådhusrätterna ingalunda skulle binda riksdagen i framtiden anser nu utskottsmajoriteten sig bunden att sedan riksdagen sagt ja till ändringen beträffande rådhusrätterna också säga ja till ett förslag om lika bestämmelser för häradsrätterna. För utskottets ordförande och herr Jacobsson i Sala är situationen egendomlig. Dessa herrar sade förra året ett bestämt nej till ändringen beträffande rådhusrätterna, och detta — märk väl — av principiella skäl. De ansåg då, att denna fråga borde lösas i samband med en allsidig prövning av vårt domstolsväsen, och intog alltså samma ståndpunkt som reservanterna i dag. I år säger de ja till en omedelbar reform, därför att det synes dem stötande att inte full likhet råder mellan rådhusrätt och häradsrätt. Både herr Rylander och herr Jacobsson är knutna till rådhusrätter. Deras intresse för domstolarna på landet, d. v. s. häradsrätterna, har tydligen svalnat.

Första lagutskottets utlåtande nr 38 år 1957 och justitieministerns uttalanden i 1957 års debatt föranledde stadsdomstolsutredningen att efter högst en månads betänketid föreslå, att häradsrättens tremannanämnds kompetensområde skulle utökas att omfatta alla mål om brott, varå icke kan följa straffarbete eller avsättning, samt att häradsrättens ensamma får döma i mål om brott, varå icke kan följa svårare straff än böter.

Att mina förut uttalade farhågor helt besannats, framgår av utredningens motivering för förslaget, som nu upphöjts till proposition. I det korta betänkandet

såges: »Förslaget har det begränsade syftet att efterkomma riksdagens önskan att redan nu skapa likformighet mellan häradsrätts och rådhusrätts sammansättning i brottmål. Däremot avses ej att slutligt taga ställning till domförhetsreglerna i dessa mål. Bland annat återstår frågan om antalet nämndemän i den stora nämnden, en fråga som sammanhänger med underrätternas sammansättning i tvistemål och nämndens rösträtt.»

Klarare synes man icke kunna ange, att här är fråga om ett nytt provisorium och därtill ett, som bryter sönder den gamla häradsnämnden, berövar den stora nämnden minst 75 procent av brottmålen och för över dem till tremannanämnden samt föregriper en pågående utredning om den stora nämndens organisation, antal ledamöter och kompetensområde. Detta gör man i klart medvetande om att saken är föremål för prövning i större sammanhang.

En omprövning av domförhetsreglerna anser jag i hög grad påkallad — och det är också mycket sannolikt och mycket riktigt att man begränsar niomannanämnden till föreslagna fem å sex ledamöter — men allt detta måste ske i sitt stora sammanhang och efter helt andra linjer.

Uppdelningen av brottmål på en mindre och en större nämnd måste i princip ta sikte på bl. a. målens svårighetsgrad. Nu hänför man till den mindre nämndens kompetensområde utan någon närmare utredning ett stort antal mål som gäller utdömande av frihetsstraff. Endast mål som gäller brott, varå kan följa straffarbete eller avsättning, skall nu kräva handläggning inför stor nämnd.

För den enskilde rättssökande, som kommer i konflikt med lagen, kan dock i stor utsträckning mål som gäller ådömande av frihetsstraff över huvud taget i de flesta fall icke te sig som mindre svårt eller ett »bagatellmål». Dessa mål kräver många gånger i lika hög grad som utdömande av straffarbete eller av-

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

sättning en nämnd med fulla kvalifikationer.

För mig är det stötande, när man söker möta kritiken på denna punkt med en hänvisning till att häradshövdingen, trots ordalagen att nämnd skall vara domför med tre ledamöter, skulle ha frihet inkalla fler än tre nämndemän, om han finner saken vara av allvarlig beskaffenhet, ty avgörandet av den saken kan många gånger bero av vad som framkommer först vid en påbörjad huvudförhandling inför tremannanämnden. Då måste man ta om hela saken och är helt hänvisad till häradshövdingens bedömande och parternas önskemål.

En översyn av kompetensområdena med hänsyn till målens beskaffenhet och svårighetsgrad synes mig påkallad inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt.

Ett mål rörande brott, som högst kan medföra frihetsstraff, ja, böter eller bilmål som kan föranleda indragning av körkort är inte sällan väl så invecklade som ett mål som kan medföra straffarbete.

Den nu föreslagna utvidgningen av ensamdomarens kompetensområde, vilken blivit en konsekvens av förslaget om att likheten skall drivas till sin spets, är också ägnad att inge betänkligheter. Dessa betänkligheter redovisas uttryckligen i ett flertal remissutlåtanden. Som ensamdomare tjänstgör stundom i häradsrätterna till skillnad mot rådhusrätterna tingsnotarier. Medan det i rådhusrätterna fordras minst fiskalkompetens, så är tingsnotarien bara för sin utbildning knuten till domsagan. Han skulle nu vara behörig att vara ensamdomare i dessa mål.

Departementschefen har löst detta spörsmål på ett mycket anmärkningsvärt sätt. Han har ju funnit att det kan vara betänkligt att i alla dessa mål låta en tingsnotarie sitta och döma som ensamdomare — det är dock här också fråga om viktiga avgöranden. I stället för att ändra på bestämmelserna har emellertid departementschefen medde-

lat, att i domsagostadgan kommer att införas en bestämmelse om att förordnande för tingsnotarie att handlägga bagatellbrottmål kan göras beroende av att nämnd medverkar. Det måste sättas ett stort frågetecken för denna nya metod att lagstifta. Men dessutom tycks man inte ha beaktat att man därvid infört en olikhet mellan rådhusrätt och häradsrätt, och i denna situation har man hamnat genom att man inte överväntat det hela i ett sammanhang. Frågan om domförhetsreglerna för nämnderna hänger vidare intimt samman med omröstningsreglerna, och dessa är alltså föremål för utredning.

Jag skall inte, herr talman, uppta tiden längre, utan jag skall sluta med en kort sammanfattning av vad jag nu sagt.

Den föreslagna ändringen i häradsnämndens sammansättning innebär utan tvivel — det kommer nog att belysas av senare talare — ett ingrepp av väsentlig betydelse för rättsskipningen. Det måste krävas synnerligen starka skäl för att vidta en sådan ändring utan en omprövning över hela fältet. Jag har inte hört anföras något annat skäl för ändringen än kravet på likhet i och för sig, icke underbyggt av några sådana sakliga argument, som skulle kunna visa att det är fråga om ett botande av missförhållandena. Det är bara detta likhetskrav, vilket för övrigt inte har blivit uppfyllt, som åberopats för en brådskande ändring utan någon som helst omprövning av frågorna i ett större sammanhang. Man bröt ut en annan bit i december och nu bryter man ut den här saken.

Stora olikheter mellan stad och land har — jag upprepar det än en gång — bestått i omkring 600 år utan att det har väckt någon tanke på att inte rättsskipningen på landet skulle fungera väl. Nu har man inte tid att avvakta resultatet av stadsdomstolsutredningens arbete. Lagstiftningen år 1957 om ändrad sammansättning av rådhusrätterna i vissa

Reform av domförhållningarna för häradsrätt

brottmål tillkom ursprungligen endast i syfte att minska arbetsbalansen vid de större rådhusrätterna. Reformen kom emellertid att medföra ett ökat lekman-nainflytande på rättsskipningen. Nu föreslår man — och detta utan någon ingående omprövning — åtgärder som leder till ett försvagande av lekmännens ställning inom häradsrätterna.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen i punkt A. I fråga om punkt B är ju utskottets och reservanternas ståndpunkt densamma.

Häri instämde herr *Eliasson* i Moholm (h), herr *Hedin* (h), herr *Stiernstedt* (h), herr *Heckscher* (h), herr *Magnusson* i Borås (h), herr *Nilsson* i Bästekille (h), herr *Svensson* i Krokstorp (h), herr *Johansson* i Gränö (cp), fröken *Karlsson* (h), herr *Munktell* (h), fru *Boman* (h), herr *Östlund* (h), herr *Darlin* (h), herr *Agerberg* (h) och fru *Lidman-Frostenson* (h).

Herr LARSSON i Norderön (cp):

Herr talman! Som en av de motionärer som fronderat mot det föreliggande lagförslaget har jag begärt ordet för att framföra några lekmannasynpunkter på frågan.

Den reform av domförhållningarna för landets häradsrätter som föreslås i propositionen består, efter vad jag kan finna, av tre olika delar. Den första är betingad av önskan att uppnå likformighet med den sammansättning som beslutats för rådhusrätternas vidkommande. Den andra sammanhänger med strävandena att genom arbetsbördeavlastning skapa bättre möjligheter för rekrytering av nämndemän. Den tredje är beroende av riksdagens uttalade önskemål om en reform. Herr Gezelius har här bestritt detta sistnämnda motiv, men det är en sak som jag inte kan ta ståndpunkt till.

Det kan kanske anses förmätet av en nykomling i denna församling att fron-

dera mot en Kungl. Maj:ts proposition som avser svenskt rättsväsen, men med hänvisning till riksdagens fjolårsbeslut, om nu detta fortfarande kan anses aktuellt i detta sammanhang, må det väl vara försvarbart att så göra. En nyligen utgiven förteckning över andra kammarens sammansättning redovisar 21 stycken nya ledamöter, vilket betyder att kammaren förnyats med i det närmaste 10 procent sedan det återopade beslutet fattades. Denna procent torde under alla förhållanden inte vara komprometterad av detta tidigare beslut.

En del av de nytillkomna har motionsvis försökt hävda sin uppfattning. Utöver detta vill jag bara uttala min förundran över den tidsnöd, som förefaller vidlåda behandlingen av en så pass viktig och vittgående fråga, alltifrån ett kortfattat utredningsförslag, en knappt tilltagen remisstid, knapphändiga motiveringar och nu slutligen en ganska forcerad behandling i sommarriksdagens tolfte timme.

Landsbygdens befolkning är visst inte främmande för reformkrav och inte heller anhängare av motsatsförhållanden mellan landsbygd och stad. Men då den föreslagna reformen inte betingas av bristande funktionsduglighet hos de nuvarande häradsnämnderna och då likformighet mellan stad och land inte kan sägas vara helt motiverad vare sig ur arbetsmässiga eller idémässiga synpunkter, anser jag att lagförslaget måste vara ganska diskutabelt.

Häradsnämndens ställning utgör ju ett uråldrigt uttryck för svenska folkets medbestämmanderätt i landets rättsskipning. Denna ställning måste väl oundvikligen försvagas om 75 procent av alla brottmål handläggs med biträde av endast en tredjedel av den valda nämnden. Genom denna utslutning blir även den valde nämndemannen berövad den erfarenhet och kunskap som skulle göra honom skickad för uppdraget. Den i domstolsarbetet erfarne lekmannen måste otvivelaktigt ha möjligheter att

Reform av domförhållningarna för häradsrätt

göra en värdefullare insats än den som är ovan. Reformen måste således resultera i ett försvagat lekmannainflytande vid häradsrätterna medan rådhusrätterna genom sin reform tillförts en betydande ökning av detta inflytande.

I utskottsutlåtandet användes den år 1948 införda nya rättegångsordningen som argument emot möjligheten att tillföra erforderligt lekmannainflytande. Vidare ifrågasattes huruvida inte en tremansnämnd — genom att tre har lättare att komma överens än sju — ger större möjligheter till inflytande än den nuvarande nämnden. Jag vet inte om det i denna allvarliga fråga är tillbörligt att undra, huruvida det inte med en dylik konstruktion hade varit ännu bättre med två eller kanhända endast en lekman. Då hade denna argumentering varit mera hållbar.

Med rätt lång tids kännedom om en nämndemans uppgifter vill jag säga, att erfarenheterna både från den gamla rättegångsförordningen med skriftliga domstolsinlagor och från den nya med enbart muntlig sakframställning avgjort talar till förmån för den senare vad inflytelsemöjligheter beträffar. Vidare vill jag nog påpeka att lekmanens uppgifter ytterst sällan har karaktären av ett kontroversiellt ställningstagande gentemot ämbetsmannen. Utskottets antydning i detta avsnitt är, enligt min mening, ganska verklighetsfrämmande. S. k. nämndemansdomar är ju ganska sällsynta. Lekmannainflytandet tillföres rätten vid den efter huvudförhandlingarna följande överläggningen huvudsakligast genom ett allsidigt resonemang, där domare och nämnd oftast blir eniga. En samlad nämnd med allsidig kännedom har därvid en mycket stor betydelse.

Inom det landsbygdsområde jag närmast känner till har mig veterligt inga klagomål framkommit över pressande tjänstgöringsförhållanden. Nämndemännen är också rekryterade ur alla förekommande yrkesgrupper och med poli-

tisk hemort inom alla demokratiska partier. Samarbetet inom nämnder och domstolar är gott.

Herr talman, ärade kammarledamöter! Betänkligheter emot detta förslag och avstyrkanden har anförts av bland andra riksåklagarämbetet, Göta hovrätt, 1951 års rättegångskommitté, hovrätten för västra Sverige, Svea hovrätt, Sveriges juristförbund, Föreningen Sveriges häradshövdingar och den övervägande delen av landets domsagor, som ej tillhör sistnämnda organisation. Därtill har jag här i korthet velat foga lekmanens syn på denna fråga, en syn som i stor utsträckning delas av kommunala förtroendemän och den allmänna opinionen på landsbygden i den mån lagförslaget innebär blivit känt. Jag tillåter mig att vädja till kammarens ledamöter att i denna fråga, som varken är partipolitisk eller har statsfinansiell karaktär men är en fråga av stor räckvidd för vårt rättsväsendes förtroende, medverka till att detta förtroende bibehålls. Det måste under alla förhållanden vara mer välbetänkt att invänta en mer ingående utredning om vårt lands domstolsorganisation än att förhastat besluta om mera stegvisa ingrepp på en månghundraårig ordning, som fortfarande är fullt funktionsduglig.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Fälldin* (cp), *Larsson* i Hedenäset (cp), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Rubbestad* (cp), *Brandt* i Sätilla (cp), *Antonsson* (cp), *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Gustavsson* i Alvesta (cp), *Gustafsson* i Kårby (cp), *Börjesson* (cp), *Johansson* i Gränö (cp), *Johnsson* i Skoglösa (cp) och *Elmwall* (cp).

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Det ser ut som om det håller på att bildas en ny koalition, denna gång mellan högerpartiet och cen-

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

terpartiet. Den skall bygga på en gemensam uppfattning om hur domstolarna här i landet skall vara inrättade.

Det är med en viss tvekan jag vågar ta till orda, särskilt som herr Gezelius här har påstått — något som jag tycker var ganska onödigt — att mitt och herr Jacobssons i Sala ställningstagande var egendomligt. Han tillät sig även att säga, att vårt intresse för häradsrätterna, genom att vi var förankrade och hade sysselsättningar i rådhusrätter, skulle ha svalnat.

Herr Gezelius borde ha avstått från sådana angrepp på mig. Jag tror inte, att mitt uppträdande i allmänhet i riksdagen präglas av sådana ovidkommande hänsyn.

Jag har, herr Gezelius, vid det här laget haft med ungefär 300 nämndemän att göra. Med dem alla har jag haft ett utmärkt samarbete, ett samarbete som varit rådande även sedan jag 1948 fick lyckan att också i rådhusrätt få samarbeta med nämndemän. Jag har ifrån min tjänstgöring i olika rätter de allra bästa minnen just från samarbetet med lekmännen. De tio år, som jag tjänstgjorde i rådhusrätt, och de fem till sex år, som jag tjänstgjorde i hovrätt utan att arbeta tillsammans med lekmän, präglades av saknad över frånvaron av det samarbetet. Jag är född på landet och uppfostrad där och känner mycket väl till de lantliga förhållandena.

Med anledning av vad herr Gezelius sade anser jag mig nu böra anlägga något vidare aspekter än vad jag från början hade tänkt göra.

Jag har hela tiden ansett, att man skulle angripa detta problem om domförheten i hela dess vidd. Man skulle inte först ägna sig åt rådhusrätterna, sedan åt häradsrätterna o. s. v., utan man skulle överväga domförheten i hela dess vidd.

Jag gick därför med mycket stor skärpa emot den proposition, som på sin tid framlades av den förutvarande justitieministern. Denne ville ersätta treju-

ristsammansättningen i rådhusrätten med en enda jurist, som inte skulle ha biträde av några lekmän. Jag ansåg, att detta innebar en oerhörd försvagning av rådhusrätterna och över huvud taget av en domstols möjligheter att skipa rättvisa.

I det sammanhanget — det gällde här 1954 — anförde utskottet, där jag då liksom nu var ordförande, att dess ställningstagande hade blivit ett annat, ifall man hade gått in för att lämna denne ensamme jurist biträde av lekmän.

I den efterföljande debatten i kammaren anförde jag, att man borde utgå ifrån konstruktionen av underrätterna i framtiden. Man borde ta den mindre häradsnämnden som utgångspunkt och utöka dess kompetens på landet och införa liknande system i städerna för de mål, som här avses. Propositionen föll vid det tillfället också i riksdagen.

Sedan framlades 1957 ett förslag till ändring av endast rådhusrätternas kompetens. Man skulle enligt förslaget ersätta den sammansättning med tre jurister, som nu finns i de mål det här är fråga om, med domare och en mindre nämnd på tre personer.

Jag gick emot det förslaget, och det samma gjorde flera reservanter. Men märk väl, att jag inte gick emot en sådan sammansättning i och för sig, ty den anser jag vara lämplig, vilket jag mycket kraftigt underströk vid debatten här i kammaren. Men mitt ställningstagande grundade sig på samma skäl som tidigare, nämligen på att jag ansåg, att domförhetsproblemet borde lösas i ett sammanhang. Vidare ansåg såväl jag som andra reservanter, att det inte var rimligt att låta städerna den sista tiden, innan rådhusrätterna blir förstatligade, få bära extra kostnader, som inte var förutsedda och inte var nödvändiga, när de flesta av dessa rådhusrätter mycket väl kunde klara sig med den sammansättning som då fanns.

Den meningen vann inte riksdagens bifall, utan propositionen antogs. Jag

Reform av domförhållningarna för häradsrätt

skall inte nu ta upp detta gamla tvisteämne. Men jag vet inte hur jag skulle vara beskaffad, om jag, därför att jag överröstades den gången, skulle avstå från att tillstyrka vidare reformer, som går i samma riktning som den, jag tidigare talat för. Det skulle väl vara i hög grad inkonsekvent.

Jag anser alltså, att det är ett riktigt steg man nu tar, så mycket mera som dels riksdagen, dels utskottets majoritet — som den gången talade för propositionen — och dels även reservanterna i enstaka yttranden mer eller mindre starkt uttalat ett önskemål om att man skulle gå vidare på den inslagna vägen.

Det kan här också framhållas, att häradshövdingarna har tagit olika ställning. Vid det tillfälle, då det gällde rådhusrätterna, tillstyrktes det föreliggande förslaget, och man ifrågasatte, om inte tiden var mogen för att vidta en likadan förändring beträffande häradsrätterna. Nu har man däremot framfört betänkligheter.

Av de två häradshövdingar som finns i riksdagen talade en i första kammaren länge men ändå utan framgång för reservationen, under det att kammarledamoten Fröding, som tyvärr i dag är frånvarande på grund av ett sjukdomsfall, har motionerat tidigare om en sådan lösning som nu framlägges här, och han har i utskottet talat för densamma, låt vara att han inte kom att sitta på ärendet till slut i utskottet.

Vad är det då som gör det så förfärligt farligt att bifalla detta önskemål, som riksdagens båda kamrar tidigare har uttalat sig för? Det hade naturligtvis varit bättre att lösa allt i ett sammanhang — det anser jag fortfarande — men jag kan mycket väl förstå de svårigheter som har mött härvidlag. Jag kan också förstå att man i viss mån rusade åstad att avhjälpa de brister som fanns, företrädesvis vid ett par rådhusrätter och särskilt vid Stockholms rådhusrätt.

Vad beträffar detta om orts- och personkännedom, som man talar så mycket om, vill jag säga att det fortfarande utan tvivel är lämpligt och bra att ha orts- och personkännedom. För min del anser jag dock att nämnden har sin största betydelse när det gäller domstolarnas förankring i folkets medvetande. De som kommer inför domstol skall inte känna, att där sitter någon mer eller mindre verklighetsfrämmande jurist och dömer — vilket man kan tro när man får se den där bleke mannen som slår i sin lagbok — utan man skall känna att folket är med, att människor av precis samma sort som man möter ute i livet, representanter för olika yrkesgrupper, är med och dömer. Huruvida det sedan är flera eller färre spelar mindre roll; man kan ändå aldrig tänka sig att få alla yrkesgrupper företrädda.

Det är att märka att det härutinnan har skett en väldig förändring på senare år. När jag på 1920-talet satt ting, mötte jag knappast någon nämndeman som inte var lantbrukare. Vanligtvis hade nämndemannen också egen gård. Det var inget fel på de nämndemännen — de var tvärtom förträffliga människor — men de återspeglade inte på något sätt de olika schatteringarna hos befolkningen. Om en industriarbetare kom inför en sådan där nämnd skulle han, tror jag, tycka det vara konstigt, att han skulle dömas av dem som hade ett helt annat yrke än han och inte alls var orienterade på hans område.

Det har nu skett en väsentlig förändring. Nu finns i regel företrädare för alla möjliga yrken i nämnderna. Det kan emellertid inte förnekas att det visat sig svårt att rekrytera nämndemän från de yrken, vilkas utövare är tim- eller ackordsavlönade. Det kan nu aldrig bli något lukrativt uppdrag att vara nämndeman. Det skall vara och är ett förtroendeuppdrag, och den ersättning som utgår kan säkerligen inte kompensera alla de utgifter och olägenheter, vilka är förenade med uppdraget.

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

Vad betyder nu denna ords- och personkännedom? När man hör detta tal får man det intrycket, att nämndemännen kan tillföra domstolen en hel del processmaterial, sedan huvudförhandlingen har ägt rum och när den enskilda överläggningen tar vid. Det är ändå inte händelsen. I den nya, moderna processordning, som vi har sedan 1948, är det icke tillåtet att grunda domen på någon ting annat än det som förekommit under huvudförhandlingen. Sitter där en nämndeman som har kännedom om saker och ting, vilka har betydelse för målet, kan han anmäla sig som vittne i målet och får då avträda som nämndeman. Men sedan huvudförhandlingen är slut, går det inte att komma med några upplysningar i målet, som parterna inte får ta del av. Vi skall komma ihåg att det knappast finns någon uppgift som inte kan bli föremål för olika meningar. Tänk bara på en sådan sak som ett trafikmål. Först under den enskilda överläggningen kan det bli tal om hur långt sikten är fri vid ett vägskal — en nämndemans uppgift härom får man inte utan vidare godta, om inte hela rätten skulle känna till hur det är med den saken, eftersom motparten kanske skulle kunna skaffa vittnen som visar, att den fria sikten inte är sådan som den uppgivits. På detta sätt är nämndemännens möjlighet att tillföra upplysningar i målet numera efter den nya rättegångsreformen mycket begränsad.

Det är också att märka att reformen inte innebär, att sammansättningen med den stora nämnden skulle vara helt utsluten vid handläggning av mål av förevarande slag. Tvärtom har det understrukits, att den större nämnden skulle användas när det förekommer vidlyftig eller svårbedömbart bevisning. Det förhåller sig ingalunda så som herr Gezelius sade, att man kan bedöma detta först när målet har behandlats — då är det för sent. Huruvida bevisningen är svårbedömd eller inte ser man i så gott som alla fall långt innan målet kommer

upp. Man vet att vittnen är inkallade, och man vet i huvudsak vad vittnena skall yttra sig om. Med den erfarenhet jag har av målens utsättande vågar jag försäkra, att detta förhandsbedömande i allmänhet inte möter några svårigheter.

Men härtill kommer enligt departementschefen att man vid valet mellan stor och liten nämnd även får anlägga rent organisatoriska synpunkter, vilket jag tycker är mycket klokt. Vid en mindre domsaga, där det regelmässigt förekommer både mål som endast fordrar mindre nämnd och mål som kräver stor nämnd, är det fullt naturligt att hela den stora nämnden får tjänstgöra hela tiden — man kör naturligtvis inte bort någon av nämndemännen. Vid en stor domsaga å andra sidan, där man kan fylla en hel rättegångsdag med mål som kan handläggas av den mindre nämnden, är det naturligtvis en fördel att ha den mindre nämnden. Vid en sådan domsaga är nämligen antalet rättegångsdagar så stort, att det är ytterst betungande åtminstone för de nämndemän, som har tim- eller ackordsavlönade anställningar, att tjänstgöra så mycket som kommer i fråga.

Man har sagt här, att reformen skulle göra det svårare för nämndemännen att göra sig gällande mot fackdomaren, men det är för mig en fullkomlig gåta, hur det skulle kunna vara fallet. Vi tänker oss att en domare och nio nämndemän sitter i överläggning. Alla nämndemännen är inte lika talföra eller lika angelägna att säga sin mening med en gång, och det är min erfarenhet, att det inte är många som yttrar sig. Sedan konstaterar ordföranden, att man är ense.

Det blir betydligt större självverksamhet om där bara sitter ett fåtal personer. I ett bilmål visar kanske parterna tre, fyra skisser och demonstrerar situationen med leksaksbilar i samma skala som skisserna — om nämndemännen är många, kan de inte få samma överblick som när endast tre eller fyra personer

Reform av domförhållningarna för häradsrätt

sitter vid domarbordet och följer med framställningen helt och hållet.

Jag tror alltså att man har överskattat betydelsen av att det finns många nämndemän. Om det verkligen skulle ha någon betydelse att antalet vore stort, hur i all världen har man då kunnat gå med på att domstolarna i städerna skall vara sammansatta på det sätt som nu föreslås för häradsrätterna? Om rättssäkerheten är i fara när det endast sitter tre nämndemän i de mål som det här är fråga om, tycker jag det skulle ligga en kolossal fara i att man har det på detta sätt i städerna. Det har jag emellertid aldrig velat göra gällande för min del.

Om det på landet erfordras sju nämndemän för att överrösta domaren men i städerna endast tre, skulle man kunna få det intrycket, att nämndemännen på landet skulle vara mindre värda än nämndemännen i städerna, men det är inte alls min åsikt att så är fallet. Jag anser att de är lika mycket värda, men skulle man ge företräde åt någon av grupperna, borde man enligt min mening obetingat ge företräde åt nämndemännen på landet. När en nämndeman på landet far till tings, är han nämligen beredd att satsa den dagen obesuren på rättsväsendet. I städerna däremot brukar nämndemännen ringa och fråga, hur lång tid målen tar, och de blir mycket oroliga om det är flera mål. Har man nio nämndemän, brukar två be att få gå, och det blir litet oroligt. I det hänseendet tycker jag snarast nämndemännen på landet är överlägsna.

Någon av de föregående talarna nämnde mycket riktigt, att det inte är vardagsmat vare sig på landet eller i städerna att nämnden överröstar domaren. Så går det inte till, utan nämnden påverkar domaren genom det resonemang som förs. Det blir ett ömsesidigt utbyte, som kanske leder till en eller annan korrigerings i den bedömning som ordföranden från början hade, och det kan hända att ordföranden följer en annan

linje sedan han talat med nämndemännen. I det hänseendet tror jag det är fullt tillräckligt att ha tre nämndemän i de mål som det här är fråga om.

Jag hör till dem som tror, att den nämnd vi nu har är på tok för stor och måste minskas något; nio nämndemän är ju en lång rad. Med tanke på domstolens förankring hos folket tror jag dock att det inte är så betydelselöst att domstolen i grova brottmål, där det kan bli fråga om hårda straff, är större och har med flera lekmän, men jag menar inte att man skulle ha större behov av deras ords- och personkännedom i de målen än i andra.

Herr talman! Herr Gezelius sade, att skillnaden mellan rådhusrätt och häradsrätt har bestått i 600 år. Det är sant och visst att det har bestått en skillnad, men däremot är det — om han nu menade det — inte sant att denna skillnad har bestått så länge. Det som enligt min mening är stötande är inte, att man låtit en skillnad bestå som funnits i flera hundra år — det hade väl inte varit hela världen om man låtit den bestå till förstatligandet av domstolarna — utan att man vill införa en helt ny skillnad. Om en domstol med sju nämndemän sitter och dömer i ett mål, sitter kanske i samma stad en annan domstol med endast tre nämndemän och dömer i ett annat mål av samma art.

Det framfördes också av en av reservanterna förra året — vederbörande är reservant nu också, men hur man kan förena de ståndpunkterna förstår jag inte — att det skulle vara stötande att, t. ex. i Stockholm, domstolar av olika sammansättning skulle handlägga likartade mål. Vederbörande sade under debatten förra året:

»Det måste vidare anses vara stötande för rättsskipningen om man på en plats, t. ex. i Stockholm, där det finns både en rådhusrätt och flera häradsrätter, har olika sammansättning av domstolarna. Samma slags mål som i Södra Roslags domsaga prövas av häradsövdingen

Reform av domförhållningarna för häradsrätt

plus en nämnd på sju till nio ledamöter, kommer att vid Stockholms rådhusrätt prövas av en domstolsavdelning bestående av en domare och tre nämndemän. En dylik ordning kommer enligt vår uppfattning icke att öka tilltron till rättsskipningen.»

Jag tror, herr talman, att jag nu inte skall utbreda mig vidare över ämnet, synnerligast som väl chefen för justitiedepartementet kommer att tala här. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GEZELIUS (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rylanders anförande rubbar inte mina påståenden i mitt anförande. Varken de vidlyftiga resonemangen om nämndens arbete eller herr Rylanders stora meritförteckning imponerar ett dugg på mig, ty vad jag resonerar om är bara att när herr Rylander och jag förra året stod på samma sida i denna fråga, betonade han mycket starkare än jag att han av principiella skäl vidhöll, att dessa frågor skulle prövas i ett sammanhang. Han ironiserade över att 1954 hade vi bjudits på en bit av kakan. Den sade vi nej till, därför att vi ville ha hela kakan. 1957 fick vi en bit av kakan, men den var herr Rylander inte heller beredd att ta. Han ville fortfarande inte svälja kakan bitvis utan ville ha hela kakan på en gång. Nu är herr Rylander emellertid trots dessa starka principiella skäl beredd att svälja nästa bit, fastän han måste vara fullt medveten om att vi får kakan bitvis och inte vet hur hela kakan kommer att se ut.

Herr Rylander menar, att det skulle bli en så kolossal skillnad mellan rådhusrätt och häradsrätt att, eftersom man infört en tremansnämnd i rådhusrätterna och tagit bort den juristkollegiala sammansättningen, varvid alltså lekmannainflytandet förstärkts, man också måste ta bort den fulla nämnden i häradsrätten och ersätta den med en tremansnämnd.

Är denna skillnad nu så fruktansvärd? Måste man absolut minska ned den fulla nämnden i häradsrätterna endast därför att rådhusrätterna fått nöja sig med tremansnämnd? Jag frågar fortfarande: Vad finns det för positiva skäl att nu brådstörtat utan att, som herr Rylander förut alltid förfäktat, få hela komplexet löst i ett sammanhang? Säg mig ett enda positivt skäl annat än likriktningen i och för sig! När man fått det — som man på många håll anser — sämre i rådhusrätterna, måste man då absolut få det lika dåligt i häradsrätterna?

Jag har inte rubbats i min uppfattning genom skildringen av hur nämnderna arbetar, utan vad jag kämpar för är att frågan inte löses på dessa omvägar, först genom hänvisning till att man vill bemästra arbetsbalansen vid Stockholms rådhusrätt och sedan med motiveringen att vi måste göra lika i häradsrätterna. Detta är inte någon prövning. Det finns inte ett ord i utredningens promemoria — på omkring 20 sidor — som utgör någon motivering. Utredningens uppgift har bara varit att skriva lagtext och ingenting mera. Vi har inte fått någon motivering för att detta ingrepp skall göras just nu. Kan herr Rylander tala om vad det finns för skäl att nu avvika från den principiella inställning vi hade förut?

Herr LARSSON i Norderön (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag gör inte på något sätt gällande att jag skulle kunna denna fråga. Det är fortfarande rent lekmannamässiga synpunkter jag vill framföra.

Gentemot herr Rylander och hans antydning om en ny koalition vill jag säga att i den koalitionen ingår ju också en mycket stor del av herr Rylanders eget parti, som gått tillsammans med högern och centerpartiet i denna fråga. Denna koalition förfäktar dessutom en åsikt, som herr Rylander i fjol också hävdade.

Vad gäller möjligheterna enligt den

Reform av domförhållningarna för häradsrätt

nya rättegångsordningen 1948 att tillföra lekmannasynpunkter vidhåller jag fortfarande, att den möjligheten är större genom förfarandet med muntlig sakframställning, eftersom nämndemännen därigenom hela tiden har ett klart grepp på frågan. Tidigare förekom ju långa inlagor i skriftlig form. Då kunde nämndemännen inte alltid ta del av vad till saken hörde. Motsatt påstående anser jag därför inte hållbart.

Herr Rylander sade också att det är oroligt med nämndemännen på landsbygden. De sitter nämligen en stund och sedan springer de ut — om jag uppfattat detta fel ber jag om ursäkt — men förordningen är ju sådan att om man sitter som nämndeman i ett mål, måste man stanna tills det är slutbehandlat. Man har inte rätt att gå ut under handläggningen.

Gentemot själva lagförslaget skulle jag också vilja framföra en ren lekmannasynpunkt. Enligt lagförslaget ökar man tremansnämndens kompetens till att bli lika med tremansnämndens i rådhusrätten, men samtidigt ger man häradsrätten ett direktiv om att den får arbeta som förut om så anses önskvärt. Detta är ju innebörden av förslaget.

I fråga om att handlägga enmansmål får häradsrätten samma möjligheter som rådhusrätten. Ämbetsmannen får handlägga detta, men notarien är inte tilldelad samma möjligheter.

Jag undrar om ett lagförslag är realistiskt, när man i praktiken inte avser att tillämpa det.

Herr RYLANDER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde att jag hade lyckats göra begripligt för alla kammarens ledamöter — utom möjligen för herr Gezelius — att om man har en principiell ståndpunkt men blir överröstad, så är man väl tacksam och glad om reformarbetet ändå fortsätter i den anda vari man själv vill ha det utfört. Även om arbetet inte slutföres på en gång utan fortskrider etappvis, får man

väl ändå inte för den skull köra huvudet i väggen och säga att man vill ha hela den principiella lösningen — annars vill man inte vara med.

Vad sedan beträffar det som herr Larsson i Norderön sade om nämndemännen på landet, så måste herr Larsson där ha missuppfattat mig. Jag har aldrig ifrågasatt att inte nämndemännen på landet viker dagen för tinget. I städerna däremot kan det vara mera oroligt. Där kan nämndemännen möjligen tycka att de kan använda dagen till något annat.

Herr GEZELIUS (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Rylander, att om någon har principiella betänkligheter och därtill fått en uttrycklig förklaring från justitieministern om att en viss åtgärd inte binder riksdagen eller vederbörande själv, så skall han väl inte springa ifrån sin principiella uppfattning. Den skall man hävda i fortsättningen, och man skall ha starka skäl för att gå med på en ändring.

Herr ÅGREN (fp):

Herr talman! I egenskap av motionär i denna fråga kan jag i allt instämma i vad herr Gezelius här anför, även om jag av första lagutskottets ärade ordförande kommer att bakas in i den nya koalitionen mellan högern och centerpartiet. Vi borde väl i denna kammare vara överens om att denna fråga om någon bör stå över partierna. Jag tror därför att allt tal om att det här skulle bildas koalitioner är gripet ur luften.

I övrigt vill jag hänvisa till vad som anförts till förmån för vår motion. Jag vill emellertid sluta med att säga, att den ärade utskottsordförandens argumentering — som också framfördes i förstakammardebatten — med förlov sagt verkar icke övertygande i denna stora och för vårt rättsväsende så vitala fråga, bland annat den förmodan att nämndemännen på landet skulle vara

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

på något sätt sämre än nämndemännen i städerna.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **LINDELL**:

Herr talman! Nog tycker jag att det efter 600 år av olikhet är på tiden att vi kommer fram till en ordning, där brottmålen avdömes av domstolar med likartad sammansättning, utan hänsyn till om det är fråga om stad eller land. Det önskvärda häri tycker jag i viss mån framträder redan i principen om likhet inför lagen — likhet inför den lika domstolen — och det framträder ännu mera markant, om man tänker på att vi nu har många tätorter — ja, t. o. m. stora städer — som lyder under häradsrätt. Som exempel kan jag nämna att Solna stad bildar en domsaga med häradsrätt. Det är ju en ganska egenomlig ordning att den domstol, som dömer i brottmålen där, skall vara sammansatt på annat sätt än domstolen i t. ex. Stockholm och Södertälje.

När man förra hösten kom fram till att lagfaren domaren med tremansnämnd är en lämplig sammansättning för rådhusrätt vid prövning av de mindre svåra brottmålen, så bör det enligt min mening vara en tämligen givna konsekvens, att den ordningen accepteras även för häradsrätternas del. En häradshövding med tre nämndemän bör väl vara lika kompetent som en rådman med tre nämndemän.

Vad jag här sagt står inte i motsättning till vad jag sade i höstdebatten i fjol och som här har återopats av herr Gezelius. Jag framhöll då gentemot herr Gezelius — som fann det befämligt att stadsdomstolsutredningen inte fick arbeta förutslättningslöst, om rådhusrättsreformen antogs, utan skulle bindas av beslut från riksdagens sida samt att riksdagen inte skulle få tid att

efter utredningens slutförande och vederbörliht remissförfarande förutslättningslöst överväga frågan — att jag inte fann att riksdagens ståndpunktstagande i rådhusrättsfrågan borde binda riksdagen. Jag sade också att jag inte avsåg att lägga fram ett förslag om häradsrätterna utan föregående remissbehandling i vanlig ordning.

Stadsdomstolsutredningen har nu gjort en utredning angående häradsrätternas domförhet i här ifrågavarande avseende. Denna utredning, som visserligen säger sig ha tagit upp frågan i anledning av riksdagens initiativ men som i sin promemoria vägt skälen för och emot likstälighet av häradsrätterna med rådhusrätterna, har därvid kommit till det resultatet, att sådan likstälighet nu bör genomföras. Denna utredning, som är i vederbörliht ordning tryckt i SOU, har sedan varit föremål för remissbehandling i vanlig ordning, varvid förslaget godtagits av flertalet av de hörda myndigheterna och organisationerna. Förslaget har därefter lagsrådbehandlats, och lagrådet har inte haft någon erinran att göra i huvudsaken. Förslaget ligger nu på riksdagens bord, och riksdagen har full frihet att besluta i ämnet.

Jag kan inte här underlåta att nämna, att jag i samma anförande vid höstrikdagen framhöll, att jag för min del ämnade söka befrämja likstälighet mellan underrätterna på denna punkt. Jag har nu gjort det genom min medverkan till denna proposition, och min förhoppning är därför att också denna kammare i likhet med första kammaren bifaller densamma — inte så mycket för att kammaren känner sig bunden av sitt förra beslut utan fastmer av sakliga skäl.

Utskottsreservanternas argumentering har här blivit utförligt bemött av utskottets ordförande herr Rylander, och jag har inte så särskilt mycket att tillägga. Reservanterna menar att nedskärningen av nämnden för dessa brott-

Reform av domförhållningarna för häradsrätt

mål innebär en försämring av rättsskipningens kvalitet. Jag har för min del själv i propositionen understrukt den betydande roll för rättsvården i vårt land som nämnden spelar. Men det är på detta som på så många andra områden nödvändigt att anpassa sig efter utvecklingen. I vår tid får det väl ändå anses som misshushållning med arbetskraft att förutom den lagfarne domaren ha sju till nio nämndemän samlade för att handlägga dessa mål, där det straff som kommer in fråga i flertalet fall endast är böter. Jag vill i sammanhanget också påpeka att strukturen av befolkningen i många domsagor i betydande grad har ändrats just genom tätortsbildningen. Vi vill att nämnden någorlunda skall avspegla olika samhällsgrupper, yrkesgrupper och åldersgrupper inom ett område. Därför måste vi särskilt i de litet större domsagorna hushålla med lekmannakrafterna. Det går nämligen inte att lägga en alltför tidskrävande domaruppgift på t. ex. löntagare och andra anställda. Då vägrar de att ställa upp och då kan följden bli, vilket uppges ha skett på några håll, att inslaget i nämnden av pensionärer och andra personer som står vid sidan av arbetslivet blir alltför dominerande.

Särskilt för större domsagors bemanning med en kvalificerad och verkligt differentierad nämnd kan det därför vara av stort värde, att de mindre svåra brottmålen kan behandlas med en mindre nämnd. Sådana mål kan då t. ex. sammanföras till särskilda sammanträden eller behandlas på särskild tid före eller efter de andra målen.

Reservanterna framför också den invändningen, att förslagets genomförande minskar nämndens möjligheter att tillföra domstolen orts- och personkännedom. Jag kan härvid hänvisa till vad herr Rylander sagt. Jag tycker som herr Rylander, att den viktigaste uppgiften för nämnden inte är att tillföra domstolen orts- och personkännedom, nå-

gonting som för resten måste ske mycket restriktivt med hänsyn till den nya rättegångsordningen, utan det viktigaste är just förankringen i bygden och att nämnden tillför domstolen lekmännens livserfarenhet och allmänna medborgerliga utblick.

Jag vill också som herr Rylander understryka, att förslaget inte lägger hinder i vägen att använda fulltalig nämnd i dessa brottmål, i den mån häradshövdingen finner det behövt.

Jag menar alltså, att den föreslagna nämndorganisationen i domsagorna på intet sätt kommer att spolia det gamla och enligt min mening ytterst värdefulla lekmannadeltagandet i rättsskipningen. I de fall då det gäller att hushålla med lekmännens prestationer och förbehålla dem till de verkligt viktiga avgörandena syftar tvärtom den föreslagna ordningen till att bevara och levandegöra ett folkligt inflytande på rättsavgörandena som svarar mot strukturförändringarna i samhället. Jag kan därför utan tvekan rekommendera kamraren att följa utskottets förslag, vilket också innebär bifall till propositionen.

Herr LARSSON i Norderön (cp) kort genmäle:

Herr talman: Jag vill nu endast göra ett litet tillägg. Det föreligger här ett lagförslag, som skall ge tremannanämnden och enmansdomaren i häradsrätt samma kompetens som i rådhusrätt. Samtidigt förutsätter man emellertid att de gamla ordningarna får gälla. Har man därmed i praktiken tillgodosett kravet på likformighet och har man tillgodosett kravet att arbetsbördan för nämndemännen minskas? Jag undrar om det är angeläget att stifta lagar, som endast teoretiskt uppfyller dessa fordringar, eller om det inte snarare borde vara angeläget att slå vakt om de domförhållningsregler, som för närvarande gäller och som både teoretiskt och praktiskt ger nämnden dess kompetens.

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

Herr GEZELIUS (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga ett par ord i anledning av justitieministerns anförande.

Jag ansluter mig principiellt till uppfattningen att det bör vara lika. Så långt det är möjligt skall man sträva efter denna likformighet, och det skall ju ske genom stadsdomstolsutredningen, i vilken herr Fröding är ledamot, i det man omprövar både om den stora nämnden skall innehålla 9, 7 eller 6 ledamöter och hur det skall bli med omröstningsreglerna. Vad jag vänder mig mot är att man gör detta krav på likhet till ett krav i och för sig. Nu har man ökat lekmanna-inflytandet vid rådhusrätterna, där det är en annan kompetens på rådmännen än på tingsnotarier och för att åstadkomma likhet vill man från den stora nämnden, som är under omvandling och som kanske kommer att omfatta fem eller sex ledamöter, ta bort 75 procent av dess arbete i brottmål och överföra det till tremannanämnd. Kan man utan denna föregående prövning påstå annat än att detta är en försvagnig av nämndemannainstitutionen?

I december lovade justitieministern, att riksdagen inte skulle vara bunden av sitt beslut, utan att det skulle göras en utredning, varefter justitieministern skulle återkomma. Detta var strax före jul. Detta uttalande överlämnades till stadsdomstolsutredningen, som redan den 19 februari var klar med denna beställning. Utredningen skriver att detta förslag tillkommit på grund av riksdagens begäran. Man har som jag påvisat läst detta uttalande på ett enligt min mening felaktigt sätt och arbetat i det begränsade syftet att efterkomma riksdagens önskan att skapa likformighet mellan häradsrätts och rådhusrätts sammansättning i brottmål. Men därmed har man inte tagit ställning till frågan i och för sig.

När därför justitieministern säger, att det har gjorts en utredning, där man vägt skälen för och emot, vill jag säga,

att här har man inte gjort annat än verkställt en beställning på lagtextskrivning, lagtexten återfinns i detta lilla tunna häfte, vilket även innehåller andra frågor. Det är alltså inte korrekt att säga att det här gjorts en utredning där man vägt skälen för och emot.

Herr JACOBSSON i Sala (s):

Herr talman! Under denna debatt har omnämnts också den ståndpunkt, som jag bland andra intog vid dessa frågors behandling på hösten 1957 då riksdagen fattade beslut om tremannanämnd i rådhusrätt. Jag hade då i likhet med herr Rylander den uppfattningen, att man inte ur stadsdomstolsutredningen skulle bryta ut denna enstaka fråga och beträffande rådhusrätterna bestämma andra domförhetsregler än de tidigare tillämpade. Riksdagen beslöt emellertid — mot denna uppfattning — att införa tremannanämnd vid rådhusrätterna. Om riksdagen vid detta tillfälle hade stannat härvid, hade frågan nu kunnat vara ganska enkel. Riksdagen beslöt emellertid i enlighet med utskottets förslag, som bland annat innehöll en direkt beställning hos Kungl. Maj:t av en — till och med skyndsam — utredning och framläggande av förslag om tremannanämnd jämväl i häradsrätterna.

När riksdagen sålunda fattat beslut om tremannanämnd i rådhusrätt och hos Kungl. Maj:t beställt en proposition om tremannanämnd i häradsrätt, skulle det verkligen förvåna mig om kammaren i dag skulle intaga en annan ståndpunkt. Det skulle vara bra inkonsekvent. Jag har i alla fall ansett mitt ställningstagande vara konsekvent. Då man redan beslutat om införande av tremannanämnd i rådhusrätt är det konsekvent att — inte enbart för likformighetens skull men även på grund av likformigheten — också genomföra denna reform beträffande häradsrätterna.

Några talare har gjort gällande, att man härigenom får ett försämrat rättsväsende. Detta framhålls i motionen

Reform av domförhetsreglerna för häradsrätt

och framhölls även i debatten i första kammaren. Då måste man emellertid ställa sig frågan: Menar verkligen de, som har denna uppfattning, att kvaliteten på nämndemännen i häradsrätterna är sämre än kvaliteten på tremannanämndemännen i rådhusrätterna? Så kan det ju inte förhålla sig, och det finns därför inte någon konsekvens i det resonemang som här föres.

Herr Gezelius ville göra gällande att den omständigheten, att såväl herr Rylander som jag sitter i rådhusrätter i städer, har kunnat influera på vår uppfattning om häradsrätterna. Jag vill då erinra herr Gezelius om att det finns en liten skillnad mellan herr Rylander och mig i detta avseende, nämligen att herr Rylander är jurist och jag detsamma som en nämndeman i en rådhusrätt med två illitterata rådmän av vilka jag är den ena och en juristdomare.

Jag kan försäkra herr Larsson i Norderön och hans medmotionärer, att den nu föreslagna förändringen med säkerhet medför att lekmännen i de brottmål, varom här är fråga, får mycket större möjligheter att sätta sig in i ärendena och att även öva inflytande på domarnas utformning. Påståendet att ett införande av tremannanämnd i häradsrätterna skulle innebära någon försämring i rättshänsende är alltså inte riktigt. Jag tror att det snarare förhåller sig tvärtom, ty man har ju möjligheter att i alla de brottmål av denna kategori, som är av vidlyftig art, behålla nämnden med sju ledamöter. Det hålles ju ting i häradsrätterna, där man har sju eller nio nämndemän, och då kan även dessa brottmål tas upp på samma gång. Det finns emellertid möjlighet att ha tremannanämnd vid behandlingen av enklare mål, exempelvis kollisioner, fall av lindrigare misshandel o. s. v. Detta innebär enligt min uppfattning en förbättring av häradsrätternas arbetsmöjligheter, och under alla förhållanden är detta system ur rättssäkerhetssynpunkt likvärdigt med det vi haft tidigare.

Till sist ber jag, herr talman, att än en gång få understryka, då jag nu yrkar bifall till utskottets förslag, att det väl vore inkonsekvent om kammaren det ena året fattade beslut om införande av tremannanämnd i rådhusrätt och det andra året skulle avslå ett förslag om tremannanämnd i häradsrätt. Därtill kommer, att första kammaren redan bifallit utskottets nu föreliggande förslag, och att man alltså, om andra kammaren går emot detta förslag, måste räkna med en sammanjämkning.

I detta anförande instämde herr *Bark* (s), fru *Svensson* (s) och herr *Carlsson* i Västerås (s).

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet LINDELL:

Herr talman! Med anledning av vad herr Gezelius här sade om stadsdomstolsutredningens betänkande vill jag bara påpeka, att det ju är mycket vanligt att en sådan utredning tillkommer på grund av riksdagens initiativ. Så har också här skett. Detta innebär emellertid inte att utredningsmännen, bland vilka ingår även en ledamot av denna kammare, häradshövding Fröding, skulle ha underlåtit att taga upp olika synpunkter och pröva vilka som väger över, om de ger utslag till förmån eller till nackdel för denna reform. Ur utredningens betänkande vill jag här ange några av de frågor som upptagits. Man har behandlat intresset av att bättre hushålla med nämndemännens tid, angelägenheten av att tillföra rätten orts- och personkännedom, önskvärdheten av att få tingslagets skilda orter företrädda inom nämnden, invändningar ur rättssäkerhetssynpunkt o. s. v. Alla dessa spørsmål upptages som sagt till prövning, och utredningen lägger fram sina tankar i dessa ämnen.

Sedan har man gjort en konklusion av det hela. Den är helt kort så att jag kan läsa upp den: »Med hänsyn till häradsnämndens tradition och djupa förankring i vårt rättsväsen kunna väl betänk-

Reform av domförhållsreglerna för häradsrätt

ligheter inställa sig inför en så genomgripande reform. Dylika betänkligheter böra dock ej få hindra en reform, som kan medföra bestämda praktiska fördelar och som grundas i det starka intresset av likformighet i underrätternas sammansättning i brottmål.»

Jag kan helt instämma i utredningens konklusion.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag har naturligtvis inte samma vidsträckt erfarenhet på detta område som utskottets ärade ordförande. Men när herr Rylander talar om att personkännedom inte är av alltför stor betydelse, kan jag inte låta bli att säga några ord. Jag minns från den tid då jag satt ting, på 1930-talet, hur oerhört stor betydelse det hade och vilken känsla av säkerhet det gav, särskilt oss unga, att få del av nämndemännens uppgifter. Nämndemännen representerade ju hela bygden, och det var alltid någon nämndeman närvarande från varje socken, som kände sitt folk. Han visste vad det var för en pojke som varit ute och kunde ge upplysningar: den och den skall inte dömas för hårt, jag svarar för honom, jag tar hand om honom. Detta gav en ovärderlig personkontakt med den människa det var fråga om att döma.

Så gick det till då, och jag är övertygad om att det går till så nu också, och det är inget fel. Men det kan givetvis inte vara precis likadant i en stad som på landet, framför allt inte i en storstad, ty i en större stad känner inte nämndemännen sina mannar personligen på samma sätt som ute i socknarna. Därför är det inget fel om det blir en skillnad mellan stadsdomstolarna och häradsrätterna.

I 1951 års rättegångskommitté, som har haft detta förslag på remiss, har vi varit fullständigt ense om att ändringen i domförhållsreglerna var oriktig när det gällde stadsdomstolarna och ännu

mer oriktig när det gällde häradsrätterna.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Min gode vän herr Cassel har faktiskt satt fingret på den ömma punkten. Han talar om hur det var på 1930-talet, när han satt ting. Jag talade om hur det var när jag satt ting, på 1920-talet. Då skilde man inte så noga mellan vad som förekom under själva handläggningen i den halvt skriftliga processen och det material som infördes under den enskilda överläggningen. Nu är det, som jag nämnde, förbjudet att upplysa om personers bakgrund i den mån detta icke sker under själva huvudförhandlingen. Enligt de nya bestämmelserna skulle det vara brottsligt att låta en nämndeman upplysa om den tilltalades bakgrund, såvida inte den tilltalade har tillfälle att bemöta vad som framkommer. Att det förhåller sig på detta sätt tror jag att justitieministern kan bestyrka. För övrigt rekommenderar jag herr Cassel att läsa Ekelöfs »Rättegång», första häftet s. 95 f., där det står mycket noga beskrivet vad man får göra, när man kan anlita denna sakkunskap: (Föreskriften) »förbjuder i princip, att avgörandet grundas å material, som rättsens ledamöter inhämtat utanför målet. Endast i den mån sådant material utgöres av omständigheter, som äro allmänt veterliga, eller av allmänna erfarenhetssatser får rätten begagna sig därav. Det är tydligt, att denna princip för processförfarandet inte lämnar mycket utrymme för utnyttjande av nämnden såsom upplysningskälla.»

Det är alldeles klart, att man inte får lov att göra detta. Även jag har råkat ut för, herr Cassel, att någon nämndeman sagt, att den och den tilltalade känner jag och han har dåligt anseende etc. Då säger jag alltid: Stopp, det får inte sägas någonting här som inte förekommit under huvudförhandlingen, så att

Koncentration av rättsvården på den mera samhällsfarliga kriminaliteten

vederbörande kunnat bemöta det. Det kan ju vara fråga om en helt felaktig kritik mot en person. Vi har väl alla råkat ut för, när en personundersökning föredragits, att en uppgift som någon lämnat visat sig felaktig, men den tilltalade eller hans försvarare kan då bemöta den eftersom handläggningen sker offentligt inför rätta. Men det får inte smusslas med någonting sedan rätten dragit sig tillbaka till enskild överläggning, och införas i målet någonting som kan bli föremål för olika meningar och bedömanden.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Om herr Rylander vill kalla detta för smussel bakom stängda dörrar, talar vi olika språk. Jag talar om att domstolen tillföres mänsklig kontakt med den som skall dömas, och att så sker kan inte vara förbjudet.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Herr Cassel sade i alla fall, att man skulle kunna bakom de stängda dörrarna ge en bakgrund till vederbörande persons liv o. s. v. Vad är detta annat än obestyrkta uppgifter, som inte kan kontrolleras av den tilltalade eller hans försvarare?

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i *punkten A* gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen i denna del; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gezelius begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i punkten A i utskottets utlåtande nr B 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han ansåge tvekan kunna råda angående omröstningens utgång, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 72 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5

Koncentration av rättsvården på den mera samhällsfarliga kriminaliteten

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr B 13, i anledning av väckt motion angående utredning om en bättre koncentration av rättsvården på den mera samhällsfarliga kriminaliteten.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Första lagutskottet har vid sin grundliga behandling av denna motion införskaffat en hel del remissutlåtanden, och det har varit värdefullt för mig som motionär — sedan jag övertagit motionen av herr Eliasson i Stockholm som väckte den i januari i år — att få problemen belysta. Det framgår av remissutlåtandena, att man inte på alla håll är ense om sättet för att på det praktiska planet åstadkomma en förbättring av rättsvården.

Koncentration av rättsvården på den mera samhällsfarliga kriminaliteten

Motionen går ut på att en utredning skulle tillsättas, i syfte att lägga fram förslag om en koncentration av rättsvården på mera farliga förbrytelser, en koncentration på det väsentliga. Den brist på arbetskraft inom polisväsendet och kriminalvården över huvud taget som vi har att dras med gör, att man måste tänka sig olika vägar, om man vill ha något gjort. En kampanj mot våld och nedbusning kommer man ju inte långt med, om man inte samlar ihop alla goda krafter i samhället för att verkligen göra någonting.

Utredningar pågår, och det påpekas i utskottsutlåtandet, att vissa av dessa också är färdiga och att det är fråga om en upprustning för att få bukt med den ökade brottsligheten. Men vi vet ju alla i detta samhälle, hur långsamt saker och ting går. Det är svårt att få någonting gjort, även om alla är intresserade och vill att erforderliga åtgärder skall vidtas snabbt.

Den ökade brottsligheten har inte visat några tendenser att minska, och det råder en allmän oro inom vida kretsar i vårt land över den tilltagande brottsligheten. Händelserna i Hedemora för en tid sedan med överfall på öppen gata visar att inte enbart storstäderna är platser för den nya typen av brottslighet, en brottslighet som tar sig uttryck i våldsdåd av olika slag.

Jag hade naturligtvis som motionär hoppats, att första lagutskottet skulle tillstyrka motionen eller åtminstone i slutklämmen ge till känna sin uppfattning. Utskottet har i sitt utlåtande redovisat både positiva och negativa uppfattningar rörande motionen, och jag tycker att detta hade bort kunna föras vidare till Kungl. Maj:t.

Jag har ställt mig litet undrande till ett par uttalanden i utlåtandet, och jag vore tacksam om utskottets ärade ordförande ville något belysa dem. Utskottet har på s. 16 sagt: »Rimligtvis måste en sådan koncentration innebära att områden, där överträdelser av gällande

föreskrifter skulle kunna bedömas som mindre 'samhällsfarliga' bleve konsekvent eftersatta från rättsvårdssynpunkt. Mot en sådan tanke måste rent principiellt allvarliga invändningar resas.»

Jag har i denna fråga den uppfattningen, att det i mångt och mycket inte är principiella spörsmål som man bör ställa i förgrunden, även om man naturligtvis har anledning att beakta dem i allra högsta grad, särskilt på rätts säkerhetens område. Jag har sett detta mer som en fråga om praktiska åtgärder. Någon kan säga, att man då också bör lägga frågan på det praktiska planet och räkna med att man i administrativ ordning utan några större åthävor åstadkommer en koncentration. Men jag anser att detta uttalande i sin principiella uppbyggnad faktiskt gör det omöjligt att tänka sig något som helst praktiskt arrangemang i många av de frågor som här tagits upp, t. o. m. där utskottet ställt sig välvilligt liksom många remissinstanser. Jag tänker t. ex. på frågan om rapporteftergift. Här är det ju väsentligen en omdömesfråga och en fråga om hur instruktionerna skall se ut. Man kan ju alltid säga, att det rent principiellt kan göras allvarliga invändningar mot att man går längre än man hittills har gjort. Det finns naturligtvis även andra åtgärder som är möjliga på det praktiska planet men som, om man ser det principiellt, blir betänkliga.

Jag skulle alltså vilja fråga utskottsordföranden, om han anser att de principiella invändningarna i alla lägen i detta sammanhang måste tillmätas större betydelse än det praktiska handlandet för att bemästra ett svårt problem.

Vi är ju alla överens om att problemet är mångskiftande och består av olika var för sig besvärliga frågor, som inte kan lösas på en gång. Jag tänker t. ex. på de brister, som finns i de personella resurserna. Man säger att det här givetvis måste ske en kraftig upp-

Koncentration av rättsvården på den mera samhällsfarliga kriminaliteten

rustning. Vårt polisväsen är tydligt eftersatt, särskilt beträffande antalet personer som är sysselsatta med förberedande avspaning orh andra förebyggande åtgärder i kriminalitetens »träsk» för att skydda medborgarna mot den allmänt ökade brottsligheten. Detta är eftersatta områden, som inte så snabbt kan upprustas. Det förutsätter kanske nya polislönereglementen, rekryteringspropaganda, utbildning o. s. v., och det kan dröja. Men det är därför som denna motions hela uppläggning syftar till ett försök att på en genväg vid sidan om de vanliga allmänt erkända vägarna nå fram till en effektivisering.

Beträffande trafikområdet har utskottet sagt, att man inte kan tänka sig mycket mer än för närvarande, allra helst som man måste beakta, som det står på s. 18, »att trafikens på senare år alltmera ökade ansvällning från allmänpreventiv synpunkt sett snarast understryker angelägenheten av att trafikbestämmelserna strikt upprätthålles i tillämpningen». Trafikbestämmelserna är ju mycket skiftande. En del är mycket viktiga och fordrar en oerhört strikt tillämpning, t. ex. stopplikten vid huvudled. Men sedan finns ju bestämmelser som myndigheterna många gånger kan ta mera lätt på, särskilt i ett läge där man behöver koncentration av personalen på viktigare uppgifter. Även där förefaller utskottet vara mera restriktivt än vad man väl i allmänhet tycker att det finns anledning till i det läge, där vi nu befinner oss. Jag skulle vilja fråga utskottets ordförande, om han verkligen i ett svårt och beträngt läge, exempelvis i en storstad, anser att det inte kan rubbas på någonting i fördelningen av olika åtgärder från myndigheternas sida när det gäller att övervaka tendenser till brottslighet respektive förseelser. Jag tror att man också här bör kunna komma fram till någon förnuftig lösning. Möjlighet för polisen att ta ut böter omedelbart är kanske det förslag som har väckt den största an-

klangen, och det är såvitt jag förstår någonting som kan genomföras ganska snart. Det finns alltså ingen anledning att här diskutera den saken.

Herr talman! Jag har ansett att jag borde ta kammarens tid i anspråk i uppbrottets timme sista dagen för att göra dessa reflexioner, eftersom de berör ett område, som vi visserligen alla och envar inte kommer i direkt kontakt med men där vi åtminstone via dagspressens nyhetstjänst är väl så under rättade om den oroande utvecklingen. Alla vi laglydiga medborgare räknar ju med att man skall komma till rätta med dessa obehagliga tendenser, och gemene man, som inte är juridiskt utbildad, anser nog också att myndigheterna kan göra avvägningar, som innebär just vad motionen säger, nämligen en koncentration på de svårare brotten, en koncentration av alla krafter för att hejda den utveckling mot mera våldsamerheter, som vi tyvärr kunnat konstatera.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Under detta anförande tog herr förste vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Jag hade med hänsyn till den tidsnöd som råder inte tänkt säga så mycket i detta ärende. Jag vet att riksdagsmännen nu efter en lång och hetsig tid vill bege sig till sina hemorter.

Jag skulle inte heller ha sagt så mycket, i synnerhet som jag tycker att utskottet skrivit mycket utförligt om de olika punkterna och att utskottet verkligen har bemödat sig om att ge dessa punkter det beaktande som de otvivelaktigt förtjänar. Emellertid har den föregående talaren direkt begärt, att jag skall yttra mig i fråga om åtskilliga punkter. Jag skall därför göra det men skall koncentrera mig så mycket som möjligt.

Vad beträffar yttrandet, att en kon-

Skyldighet att förse bilar och motorcyklar med registrerande hastighetsmätare

centration på den mera samhällsfarliga kriminaliteten skulle innebära, att områden, där överträdelser av gällande föreskrifter skulle kunna bedömas som mindre samhällsfarliga, bleve konsekvent eftersatta från rättsvårdssynpunkt, kan jag faktiskt inte kommentera det ytterligare. Det är väl alldeles uppenbart, att om vissa områden helt enkelt inte kunde ägnas någon uppmärksamhet, därför att vi hade så mycket annat som vore mera betydelsefullt att ägna oss åt, skulle de människor vara mycket dumma, som inte skulle upptäcka, att det på dessa områden vore fullkomligt riskfritt att begå brott, eftersom det inte bleve något åtgjort i saken. Frågan är, om man inte redan kommit så långt i Stockholm beträffande vissa förmögenhetsbrott, inbrott och dylikt som man inte på årtal kan få utredda.

Hela orsaken härtill är ju den, att här i Stockholm finns det för litet poliser i förhållande till vad det finns på andra ställen. I Stockholm har vi t. ex. 475 invånare på varje polisman, i Helsingfors 330, i Köpenhamn 310 och i London 395, alltså närmare ett hundratal mindre. Detta säger oss, som går här i Stockholm och läser om alla våldsdåd, att det helt enkelt är på personalsidan som man får sätta in åtgärder. Att då göra en mer eller mindre krystad omfördelning, så att vissa områden blottlägges med det resultatet, att man där kan begå brott tämligen riskfritt, under det att andra klaras ut, är att direkt skymma bort svårigheterna på området. Jag tycker det är mycket viktigt, att fel och brister som föreligger blir bjärt belysta och botade i stället för att man försöker sig på sådana där mer eller mindre tillfälliga små knep, som kan försvaras för stunden. Upprepas det blir det omöjligt att reparera bristerna i fortsättningen.

Vad beträffar rapportteftergift har vi i utskottet ägnat uppmärksamhet åt denna fråga. Det pågår undersökningar

om ändringar därvidlag, så att möjligheterna till rapportteftergift utsträcker. I det hänseendet har vi givit motionären rätt, men vi har inte haft anledning att skriva om det, eftersom utredning redan pågår.

I fråga om trafikområdet har vi särskilt betonat, att det är svårt att ge bindande föreskrifter om vad som skall anses vara »ringa» trafikförseelse. Men vi tycker inte att verksamheten att försöka kartlägga detta område bör avstanna. Vi har i utskottsutlåtandet angivit hur det bör gå till, nämligen att man bör bygga på praktiska föreskrifter som utfärdas av t. ex. riksåklagarämbetet och försöka komma fram till allt större likformighet på detta område.

Detta är egentligen allt vad jag har att säga just nu. Jag beklagar, att detta ärende kommit upp till behandling så sent. Vi har haft att behandla många andra ärenden som varit brådskande. Annars skulle jag gärna ha uppehållit mig vid detta ämne i en mycket lång debatt. Nu anser jag inte att jag bör göra det. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölles.

§ 6

Skyldighet att förse bilar och motorcyklar med registrerande hastighetsmätare

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr B 10, i anledning av väckt motion om skyldighet att förse bilar och motorcyklar med registrerande hastighetsmätare.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr B 67, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Edström* hemställt »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av vägtrafikförordningen rörande registrerande hastighetsmätare, att samf-

Skyldighet att förse bilar och motorcyklar med registrerande hastighetsmätare

liga bilar och motorcyklar skulle vara skyldiga att efter viss övergångstid vara utrustade med registrerande hastighetsmätare av typ som ständigt registrerar hastigheten under de sista 200—300 m fordonet färdats».

Utskottet hemställde, att förevarande motion, nr I: B 67, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Edström* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion, nr I: B 67, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till ändring av de i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 intagna bestämmelserna rörande registrerande hastighetsmätare i enlighet med vad reservanterna anfört.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Till detta utskottsutlåtande har fogats en reservation, som bygger på en motion, vilken avgivits i första kammaren av herr Edström. Eftersom jag har biträtt reservationen skall jag be att få säga några ord.

I reservationen föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om sådan ändring av vägtrafikförordningen, att däri skulle införas bestämmelse om att bilar och motorcyklar skulle efter viss övergångstid utrustas med s. k. registrerande färdskrivare, d. v. s. färdskrivare så konstruerade, att fordonets hastighet under den senast tillryggalagda vägsträckan kan avläsas.

Utskottet är i sitt avslagsyrkande i år betydligt mera negativt än vad utskottet var för tre år sedan, alltså 1955, då denna fråga senast prövades. Då anförde utskottet, att hastighetsmätare av det slag det här är fråga om onekligen skulle vara av stort värde såväl för bedömandet av förarens skuld vid trafik-

olyckor som för polisens övervakning av vägsträckor som kräver anpassad hastighet. Utskottet uttalade därjämte, att det vore önskvärt att Kungl. Maj:t måtte följa de tekniska framsteg som görs på detta område. Nu däremot avfärdar utskottsmajoriteten frågan betydligt kallsinnigare. Man säger att en hastighetsmätare av den föreslagna typen skulle få en relativt begränsad betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt och hänvisar till att anskaffningskostnaderna skulle bli betydande. Utskottet yrkar därför avslag på motionen.

Jag har inte kunnat förstå, att det kan finnas anledning att ställa sig mindre positiv till spörsmålet nu än för tre år sedan. Det är bl. a. av det skälet jag anslutit mig till reservationen. Jag tror att det alltjämt finns anledning att följa problemet med uppmärksamhet och ta upp det till ny prövning. Fordonens körhastighet är av betydelse vid de flesta trafikolyckor. Ofta är det emellertid svårt att få fram preciserade uppgifter om den hastighet ett fordon, som invecklats i en olycka, haft vid olyckstillfället. Utan tvekan skulle hastighetsmätare av sådan konstruktion, att man när som helst kunde avläsa körhastigheten under den senast tillryggalagda vägsträckan, i mycket hög grad underlätta polisens utredningsarbete. För domstolarna skulle det säkerligen också innebära en fördel vid handläggningen av trafikmål att erhålla exakta uppgifter om körhastigheten omedelbart före olyckstillfället. Dessutom skulle den, som kört på ett hyggligt sätt men ändå blivit invecklad i en trafikolycka, lätt kunna fria sig från misstanken att ha hållit för hög eller för låg fart.

Vi reservanter tror dessutom, att enbart vetskapen om att bilen eller motorcykeln är utrustad med ett instrument, som ständigt registrerar körhastigheten, skulle få den psykologiska effekten, att fartdärar eller omdömeslösa förare kanske skulle behärska sin lust

Höjning av avgifterna för registrering i bilregistret

till alltför hastig körning och i större utsträckning än nu visa hänsyn och köra försiktigare.

Trafikolyckorna, som inte visar någon tendens att minska, utgör ett så allvarligt problem, att varje rimligt förslag som syftar till att nedbringa deras antal bör prövas. Om hastighetsmätare av den typ vi avser skulle komma till användning och olycksfrekvensen därigenom nedbringas om ock med några få procent, så skulle åtgärden vara befogad.

Låt mig till sist, herr talman, säga att det inte är reservanternas avsikt att alla i bruk varande bilar med ens skulle förse med dessa instrument. Vi föreslår en förhållandevis lång övergångstid. Under denna övergångstid skulle alla nya bilar och motorcyklar vid försäljningen vara utrustade med mätare. Erfarenheten finge sedan visa, om det är motiverat att föreskriva att alla motorfordon från viss tidpunkt utrustas med registrerande hastighetsmätare.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som haft denna motion på remiss, är positiv till själva tanken på av motionärerna föreslagna registrerande hastighetsmätare, men enligt styrelsen är det för tidigt att uttala sig om huruvida det är möjligt att åstadkomma en praktiskt användbar mätare efter den i motionen angivna principen. Det skulle också medföra ganska betydande kostnader för motorfordonsägarna.

Utskottet har för sin del funnit, att den föreslagna typen av hastighetsmätare skulle få en begränsad betydelse. Till detta kommer svårigheten att för närvarande få fram en tillfredsställande typ av sådan hastighetsmätare. Med hänsyn härtill hemställer andra

lagutskottet, att motionen icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till andra lagutskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7

Höjning av avgifterna för registrering i bilregistret

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr B 11, i anledning av väckta motioner om höjning av avgifterna för registrering i bilregistret.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr B 39 i första kammaren av herr *Mannerskantz* samt nr B 47 i andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp *m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att avgifterna för registrering i bilregister måtte höjas till de i motionen angivna beloppen», innebärande en fördubbling av avgifterna.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: B 39 och II: B 47, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Mannerskantz* och *Lothigijs*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: B 39 och II: B 47, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att avgifterna för registrering i bilregistret måtte höjas med 60 procent.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *LOTHIGIJS* (h):

Herr talman! Herr *Mannerskantz* och

Skatter

jag har reserverat oss till förmån för en högermotion, i vilken yrkas på en höjning av bilregistreringsavgifterna. Vi har inte gått med på hela den höjning som föreslås i motionen, men i konsekvens med tidigare yrkanden och förslag på olika områden — och då speciellt sådana som berör vägarna — har vi ansett, att varje utgift skall betalas av den som åsamkar denna. Man har förut envisats att ta ut betydligt större belopp än vägarna kostar. Sedan 40 år tillbaka har ingen ändring skett beträffande dessa registreringsavgifter, utan samma avgifter tillämpas fortfarande. Detta är i och för sig ingen orsak till att de bör höjas, men statens organisationsnämnd anser, att omkostnaderna har stigit med cirka 60 procent. Vi har reserverat oss för motsvarande höjning, vilket ger statskassan ett tillskott på cirka 4 miljoner kronor. Vi har samtidigt i vår budget räknat med en skattelindring för nyttotrafiken i detta land på 48 miljoner kronor. Vi kan alltså med övertygelse och i konsekvens med tidigare yrkanden hemställa om bifall till den under andra lagutskottets utlåtande nr B 11 framförda reservationen.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Motionärernas förslag till höjning av bilregistreringsavgifterna grundar sig på den uppfattningen, att den nuvarande avgiften inte skulle täcka kostnaderna för bilregistreringen. Utskottet har ej blivit övertygat om att denna motionärernas åsikt är riktig men förutsätter, att Kungl. Maj:t följer utvecklingen och vidtar de åtgärder, som kan anses vara motiverade. Utskottet påpekar också, att spørsmålet varit under behandling på så sätt att förslag framlagts av statens organisationsnämnd om att bilregistreringsavgifterna skall inarbetas i fordonskatten. Statsmakterna har emellertid ännu inte tagit slutlig ställning till detta förslag. Frågan om översyn av fordonsbeskattningen har

upptagits av 1953 års trafikutredning och torde därför komma att aktualiseras.

Utskottet tillåter sig fördenskull föreslå, att motionen inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, och, herr talman, jag vill med dessa ord yrka bifall till andra lagutskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr B 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9

Statsregleringen

Föredrogs statsutskottets memorial nr B 62, angående statsregleringen för budgetåret 1958/59.

*Punkten 1***Skatter**

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Vid detta memorial är fogade reservationer vid punkten 1: Skatter och punkten 14: Utgifter å driftbudgeten av samtliga högerledamöter i statsutskottet. Dessa reservationer är blanka och avser enbart att motsvara de olika yrkanden, som vi har framställt dels i fråga om budgetens inkomstsida och dels i fråga om dess utgiftssida och som redovisar den budgetuppläggning, som enligt högerens uppfattning skulle

Inkomster å driftbudgeten — Utgifter å driftbudgeten — Riksstat

ha varit den riktiga. Vi beklagar, att riksdagen icke i detta fall följt vår mening. På denna punkt har jag därför, herr talman, ingen möjlighet att ställa något yrkande, men jag hoppas, att vi kan få återkomma och att riksdagen så småningom kommer på bättre tankar.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Under hänvisning till att riksdagen numera bifallit den vid bevillningsutskottets betänkande nr B 5 — ang. beräkningarna av bevillingarna för budgetåret 1958/59 m. m. — fogade, med 1 betecknade reservationen får jag yrka, att å s. 1 i förevarande memorial punkten 1) Skatter, inkomsttiteln Skatt å inkomst och förmögenhet m. m. upptages med ett belopp av 6 100 000 000 kronor.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren på framställd proposition utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits av herr andre vice talmannen Malmborg.

Punkterna 2—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 13***Inkomster å driftbudgeten**

Efter punktens föredragning yttrade

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Under hänvisning till mitt yrkande under punkten 1 får jag hemställa, att under punkten 13 det å tredje raden angivna beloppet om 12 632 782 500 kronor utbytes mot 12 732 782 500 kronor samt det å femte raden angivna beloppet om 366 443 000 kronor utbytes mot 466 443 000 kronor.

»Då inkomsterna enligt vad ovan under punkten 13:o angivits uppgå till 12 732 782 500 kronor, uppstår ett beräknat överskott å statsregleringen av 11 659 900 kronor.»

Vidare yttrades ej. Denna hemställan bifölls, varefter punkten lades till handlingarna.

*Punkten 14***Utgifter å driftbudgeten**

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Riksdagen har numera, med bifall till den vid statsutskottets utlåtande nr B 50 fogade reservationen, beslutat att till Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg för budgetåret 1958/59 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

I anledning härav får jag yrka, att det under förevarande punkt å tredje raden angivna beloppet 12 521 022 600 utbytes mot 12 521 122 600 samt att det å femte raden angivna beloppet 503 043 800 utbytes mot 503 143 800.

Vidare får jag under hänvisning härtill samt till mina yrkanden under punkterna 1 och 13 hemställa, att andra stycket å sidan 9 i memorialet erhåller följande ändrade lydelse:

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt, med bifall till denna hemställan, lägga punkten till handlingarna.

Punkten 15

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16

Lades till handlingarna.

*Punkten 17***Riksstat**

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Vid punkten 17 i före-

varande memorial får jag hemställa att kammaren måtte besluta att — sedan riksstat för budgetåret 1958/59 av den lydelse, som framgår av utskottets förslag med däri av kammaren beslutade ändringar, blivit upprättad — densamma, försedd med herrar talmäns underskrifter, må till Kungl. Maj:t överlämnas.

Vidare yttrades ej. Denna hemställan bifölls.

§ 10

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr B 93, angående statsregleringen för budgetåret 1958/59; och

nr B 94, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1958/59.

Vidare anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr B 91, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny tulltaxa, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Härpå anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr B 92, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1958/59, m. m.; och

nr B 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) jämte i ämnet väckta motioner.

Härefter anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr B 100, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättgångsbalken m. m.

Slutligen anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr B 99, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** yttrade:

Ärade kammarledamöter! Den riksdag som efter nyval sammankallades till den 18 juni har nu behandlat de viktigaste frågorna och beslutat angående dessa.

Någon höstriksdag i vedertagen form med motionsrätt för riksdagens ledamöter när riksdagen ånyo samlas kommer inte att förefinnas i år. Det hindrar dock inte att vi i alla fall måste upptaga vårt arbete i höst.

Riksdagen åtskiljes nu efter att ha fastställt statsregleringen.

Kamrarnas talmän har för avsikt att kalla till nytt sammanträde torsdagen den 16 oktober.

Jag bringar i erinran att under denna korta — men så arbetsfyllda — riksdag har flera för vårt folk och vårt land ytterst betydelsefulla frågor avgjorts. Må det vara mig tillåtet att, sett mot det rådande världsläget, uttala glädjen över att sammanhållningen i försvarsfrågan var så stor.

Till sist ber jag att få önska kammarens ledamöter en visserligen försenad men — som jag utgår från — ytterst välbehövlig sommarledighet.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 13.06.

In fidem
Gunnar Britth

Tisdagen den 12 augusti

Kl. 12.00

§ 1

Justerades protokollen för den 28, den 29, den 30 och den 31 nästlidna juli samt för detta sammanträde.

In fidem

Gunnar Britth
